

KUOPION YLIOPISTON JULKAISUJA E. YHTEISKUNTATIEETEET 161
KUOPIO UNIVERSITY PUBLICATIONS E. SOCIAL SCIENCES 161

JARMO HEIKKINEN

Sosiaalityön ammattikuva sosiaalihuollossa

Tutkimus sosiaalityöntekijöiden näkemyksistä ja
kokemuksista sosiaalitoimiston ammatillisesta sosiaalityöstä

The Professional Role of Professional Social Work in Social Welfare

A study About Social Work in Social Service Offices,
Social Worker's and Opinions

Väitöskirja

Esitetään Kuopion yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan luvalla julkisesti
tarkastettavaksi yhteiskuntatieteiden tohtorin arvoa varten Kuopion yliopistossa
Canthian luentosalissa L1, lauantaina 13. joulukuuta 2008 klo 12

Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos
Kuopion yliopisto

KUOPION YLIOPISTO

KUOPIO 2008

Jakelu: Kuopion yliopiston kirjasto
PL 1627
FI-70211 KUOPIO
Puh. 040 355 3430
Fax 017 163 410
<http://www.uku.fi/kirjasto/julkaisutoiminta/julkmyyn.html>

Sarjan toimittajat: Jari Kylmä, FT
Hoitotieteen laitos

Markku Oksanen, VTT
Sosiaalipolitiikan ja sosiaalipsykologian laitos

Tekijän osoite: Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos
Kuopion yliopisto
PL 1627
FI-70211 KUOPIO

Ohjaajat: Professori Pauli Niemelä, VTT
Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos
Kuopion yliopisto

Professori Juha Hämäläinen, YTT
Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos
Kuopion yliopisto

Esitarkastajat: Professori Kyösti Urponen, VTT
Sosiaalityön laitos
Lapin yliopisto

Professori Mikko Mäntysaari, YTT
Yhteiskuntatieteen ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto

Vastaväittäjä: Professori Kyösti Urponen, VTT
Sosiaalityön laitos
Lapin yliopisto

ISBN 978-951-27-1220-5
ISBN 978-951-27-1071-3 (PDF)
ISSN 1235-0494

Kopijyvä
Kuopio 2008
Finland

Heikkinen, Jarmo, V. J. The Professional Role of Professional Social Work in Social Welfare – A Study About Social Work in Social Service Offices, Social Worker`s and Opinions. Kuopio University Publications E. Social Sciences 161. 2008. 265 p.

ISBN 978-951-27-1220-5

ISBN 978-951-27-1071-3 (PDF)

ISSN 1235-0494

ABSTRACT

The conceptualization of professional social work in social service offices requires that the view of client, social problems, social worker`s self-consciousness, social work, and the organization of social welfare are structured. The purpose of this study is find out, what kind of persons social workers are, what is their view in relation to client and their work, how do social worker`s consider themselves and their profession in Finnish society. The research objects were social workers, who worked in rural districts, population centres and cities in year 1998. The theory of the study is based on social welfare theory. The framework of the study is based on Niemelä`s (1985, 34) model of the professional role of professional social work, which included the concept of client and human being, the definition of social problem, the organization of social welfare, and the concept of social worker`s own view of her professionalism. Based on the framework I surveyed social worker`s personal and working history, client hood in social work, know how needed in social work, specific attributes and alignments in social work, problems in social work and how the problems are solved, how social workers chooses social work as her future profession, social worker`s picture of herself, how social worker`s needs are fulfilled and how their work is respected. From social worker`s personal and work history I formulated background variables, which I analyzed statistically compared to factor dimension.

Social worker in research group (n= 593) were mostly women (90, 2 %), which affirms that social is female profession. In research group seven from ten social workers were 30-50 years old and married or cohabiting. The basic and professional education level in social work was high. Almost every ninth of ten social workers had partly studies from upper secondary school or A-level from upper secondary school and every fourth of ten had higher university degree which is mentioned in the act about qualification in social work as a profession. The average time, that social workers had been working in that position when survey was done, was 7,3 years. The majority of workers had following tasks in their daily work: child protection work, handling applications of living allowance, care for the alcohol and drug abusers and social work with homeless persons. The tasks mentioned above are basic work in communal social welfare services. The amount of social workers in community seemed to be bound up with the amount of inhabitants in community. Social work in city like communities was more specially organized more differentially than in rural districts and population centres.

The income level of social workers was low when compared to their professional schooling. The income level rose when professional schooling raised, the position as a social worker was established as a post and there was several years work as a social worker. When income level was rising it improved social worker`s autonomy in her work and promoted reaching of safety in personal life. Social workers contentment in her work seemed to be the most important positive single factor both in client work and social work as a profession. In my studies every eight of ten social workers were satisfied with their work. The satisfaction and contentment in social ones work improved work motivation and endurance at work. When social worker`s respect to her own work was rising it increased personal meaning of one`s work and position in one`s profession.

Social worker`s professionalism seemed to develop as a process in worker`s career. After long experience in working life social worker`s image of the client changed to more pessimistic and was more client based; the need of theoretical method knowledge increased; both personal and routine like working methods and work centered orientation increased; the most important thing when social worker was coming to profession was to gain social position. The changes in working career reflected professional socialization and development of professional skills from a novice to an expert.

The results of study strengthened the assumption that the 1900 century`s end social work`s professionalism was still developing and it hasn`t reached the final form. My survey indicates that fundamental in social worker`s work is subjective understanding one`s work. In social worker`s self-understanding of their work, you can notice two different conceptions: on the other hand social workers identify their selves in ways of helping which are rising from social work`s own clauses and on the other hand society`s reproduction and control. You must observe Finnish social work in connection with social policy, in which functioning environment social work`s professional knowledge monopoly, professional practices and professional monopoly are builded.

Universal Decimal Classification: 364.4; 364.2

Thesaurus of Sociological Indexing Terms: Social Work; Social Workers; Professionalism; Experts; Competence; Occupational Role; Social Welfare

Heikkinen, Jarmo, V. J. Sosiaalityön ammattikuva sosiaalihuollossa – Tutkimus sosiaalityöntekijöiden näkemyksistä ja kokemuksista sosiaalitoimiston ammatillisesta sosiaalityöstä. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 161. 2008. 265 s.

ISBN 978-951-27-1220-5

ISBN 978-951-27-1071-3 (PDF)

ISSN 1235-0494

TIIVISTELMÄ

Sosiaalitoimiston sosiaalityön ammattikuvan hahmottaminen edellyttää asiakaskuvan, sosiaalisten ongelmien, sosiaalityöntekijän minäkuvan, sosiaalityön ja sosiaalihuollon organisaation jäsentämisen. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia sosiaalityöntekijöitä sosiaalitoimistoissa työskenteli, millaiseksi sosiaalityöntekijät hahmottivat sosiaalitoimiston asiakaskuvan ja työnkuvan, sekä miten sosiaalityöntekijät mielsivät omakuvan- ja ammatillisen asemansa suomalaisessa yhteiskunnassa. Tutkimusaineistona olivat sosiaalityöntekijät, jotka työskentelivät maaseutumaisten, taajaan asuttujen ja kaupunkimaisten paikkakuntien sosiaalitoimistoissa vuonna 1998. Tutkimuksen teoria perustui hyvinvointiteoriaan. Tutkimuksen viitekehys pohjautui Niemelän (1985, 34) esittämään ammattikuvan mallitukseen, johon sisältyi ihmis- ja asiakaskuva, sosiaalisen ongelman määrittäminen, sosiaalihuolto-organisaatio ja sosiaalityöntekijän minäkuva. Viitekehyksen mukaisesti tarkastelin sosiaalityöntekijöiden henkilö- ja työtaustaa, sosiaalityön asiakkuutta, sosiaalityössä tarvittavaa tietopohjaa, sosiaalityön ohjautumista ja ominaispiirteitä, sosiaalityön ongelmia ja ongelmanratkaisukeinoja, sosiaalityöntekijöiden ammattiin hakeutumista, minäkuvaa, tarpeiden tyydytystä ja arvostusta. Sosiaalityöntekijöiden henkilö- ja työtaustasta muodostin taustamuuttujat, joita tutkin tilastollisesti faktoriluvuiksi nähdessä.

Tutkimusjoukon sosiaalityöntekijöistä (n= 593) valtaosa (90, 2 %) oli naisia, mikä osoittaa sosiaalityön olevan naisvaltainen ammattiala. Sosiaalityöntekijöistä lähes joka seitsemäs kymmenestä oli iältään 30–50-vuotias ja joka seitsemäs eli avo- tai avioliitossa. Sosiaalityöntekijöiden perus- ja ammattikoulutustaso oli korkea. Lähes joka yhdeksäs sosiaalityöntekijä kymmenestä oli suorittanut lukion osittain tai ylioppilastutkinnon, ja joka neljäs kymmenestä oli suorittanut asetuksen mukaisen ylempään korkeakoulututkinnon. Sosiaalityöntekijät olivat työskennelleet nykyisessä työssä keskimäärin 7,3 vuotta. Tutkittujen enemmistön työtehtäviin kuuluivat toimeentulotuki-, lastensuojelu- ja päihdehuoltotehtävät, sekä asunnottomien asiat, jotka ovat kunnallisen sosiaalihuollon perustehtäviä. Sosiaalityöntekijöiden asuinpaikkakuntien jakautumisen perusteella sosiaalityöntekijöiden lukumäärä näytti suhteutuvan paikkakunnan väestömäärään. Kaupunkimaisten paikkakuntien sosiaalityö oli organisoitu eriytyneemmin kuin taajaan asuttujen tai maaseutumaisten paikkakuntien sosiaalityö.

Sosiaalityöntekijöiden tulotaso oli alhainen suhteessa heidän ammatilliseen koulutustasoon nähden. Sosiaalityöntekijöiden tulotaso nousi ammatillisen koulutustason kohotessa, virkasuhteen vakinaistuessa ja työkokemuksen lisääntyessä. Sosiaalityöntekijöiden ansiotulojen kasvu näytti parantavan autonomisuutta työssä ja edisti turvattua elämää saavuttamista. Sosiaalityöntekijöiden työssä viihtyminen näytti olevan merkittävin yksittäinen positiivinen tekijä sekä asiakastyölle että ammatillisuudelle. Tutkituista kahdeksan kymmenestä viihtyi työssään hyvin. Työssä viihtyminen paransi sosiaalityöntekijöiden työmotivaatiota ja työssä jaksamista. Sosiaalityöntekijöiden oman arvostuksen nousi lisäksi työn henkilökohtaista merkitystä ja ammatillista asemaa.

Sosiaalityöntekijöiden ammatillisuus näytti etenevän prosessimaisesti työuralla. Pitkän työkokemuksen myötä sosiaalityöntekijöiden asiakaskuva muuttui pessimistisemmäksi ja asiakaslähtöisemmäksi, teoreettisen työmenetelmätiedon tarve kasvoi, persoonallinen ja rutiini työtapa lisääntyivät sekä ammattiin hakeutumisessa oli tärkeintä sosiaalisen aseman saavuttaminen ja työkeskeisyys. Ammattiuralla ilmenevät muutokset kuvastavat ammatillista socialisaatiota ja ammatillisen osaamisen kehittymistä novisista eksper-tiksi. Tutkimuksen tulokset vahvistavat oletusta siitä, että 1990-luvun lopun sosiaalityön ammatillistuminen oli vielä kesken, ja ammatin professiota ei oltu saavutettu. Tutkimus osoitti, että sosiaalityöntekijän työssä on keskeistä subjektiivinen käsitys omasta työstä. Sosiaalityöntekijöiden itseymmärryksessä on todettavissa kaksi erilaista käsitystä. Yhtäältä sosiaalityöntekijät samaistuvat sosiaalityön omista ehdoista lähtevään auttamistoimintaan, ja toisaalta yhteiskunnalliseen uusintamiseen ja kontrollointiin. Suomalaista sosiaalityötä on tarkasteltava yhteyksissään sosiaalipolitiikkaan, jonka toimintaympäristössä sosiaalityön ammatillinen tietomonopoli, ammattikäytännöt ja ammattimonopoli rakentuu.

Yleinen kymmenluokittelu UDK: 364.4; 364.2

Yleinen suomalainen asiasanasto (YSA): sosiaalityö; sosiaalityöntekijät; professionalismismi; ammatillistuminen; asiantuntijuus; ammattitaito; pätevyys; ammattikuva; hyvinvointi

Esipuhe

Opinnäytetutkimuksen tekeminen omasta työstä on ollut haasteellista ja antoisaa. Tutkimuksen kuluessa on tullut esille vaikeuksia, joita ei ole voinut ennakoida hyvistä suunnitelmista huolimatta. Työn ohella opiskelu on vienyt oman aikansa elämästä, ja siten tutkimusprosessista on tullut eräällä tavalla merkittävä osa arkielämää. Tutkimustyöni mielekkyys, tutkimustyöhöni saamani tuki ja hämmöttävät tulokset ovat motivoineet minua jatkamaan tutkimuksen tekemistä alkuvaiheesta aina loppuun saakka.

Kiitän ohjaajiani professori Juha Hämäläistä ja professori Pauli Niemelää sekä kannustuksesta tutkimuksen tekemisessä että yksityiskohtaisista korjauksista käsikirjoitukseen, minkä ansiosta työstäni on tullut tutkimus. Kiitän tutkimuksen tarkastajia professori Kyösti Urposta ja Mikko Mäntysaarta huolellisesta perehtymistä yhtäältä tutkimuksen arviointiin ja toisaalta aiheellisten huomautusten esittämiseen.

Olen erityisen kiitollinen Veikko Jokelalle, joka ohjasi minua tilastollisten analyysien valinnassa ja soveltamisessa. Lämpimät kiitokset osoitan tutkimukseen osallistuneille sosiaalityöntekijöille, jotka vastasivat kyselyyn vaativan työnsä ohessa, sekä muille tutkimukseni tekemiseen osallistuneille. Kiitän puolisoani Heliä ja tytärtäni Ann-Marieta siitä ajasta, jonka olen saanut käyttää tutkimuksen tekemiseen.

Iisalmessa syyskuussa 2008

Jarmo Heikkinen

Sisältö

1 Johdanto	17
2 Tutkimuksen viitekehys	19
2.1 Sosiaalitoimiston sosiaalityön ammattikuvan tarkastelukehys	19
2.1.1 Suomalaisen sosiaalityön ammatillistumisen vaiheita	19
2.1.2 Aikaisempia sosiaalityön ammatillistumista koskevia tutkimuksia ja selvityksiä	21
2.1.3 Sosiaalitoimiston sosiaalityön tarkastelukehikko	32
2.1.4 Ihmiskuva ja työmotivaatio	34
2.1.5 Sosiaalinen ongelma	36
2.1.6 Sosiaalityön asiakkuus	37
2.1.7 Ammatti, ammatillistuminen ja asiantuntijuus	39
2.2 Sosiaalityö sosiaalihuolto-organisaatiossa	44
2.2.1 Sosiaalityön paradigma	44
2.2.2 Sosiaalihuolto ja sosiaalityö	45
2.3 Sosiaalityön toimintaympäristö	48
3 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat.....	53
4 Tutkimusaineisto ja tutkimusmenetelmät.....	55
4.1 Tutkimusaineisto ja kadon ongelma	55
4.2 Muuttujien ja mittareiden muodostaminen, sekä kyselylomake.....	57
4.3 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti.....	58
4.4 Tutkimusaineiston analyysimenetelmät	60
4.5 Tutkimusjoukon kuvaus	62
4.5.1 Sosiaalityöntekijöiden sukupuoli ja asuinpaikkakunta.....	62
4.5.2 Sosiaalityöntekijöiden ikä.....	63
4.5.3 Sosiaalityöntekijöiden siviilisääty	63
4.5.4 Sosiaalityöntekijöiden peruskoulutus ja ammatillinen koulutus	65
4.5.5 Sosiaalityöntekijöiden työnkuva.....	68
4.5.6 Sosiaalityöntekijöiden tulot	70
4.5.7 Sosiaalityöntekijöiden työviihtyvyys ja ammatin arvostus	72
5 Tulokset	75
5.1 Sosiaalityön perusulottuvuudet	75
5.1.1 Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden asiakaskuvaa koskeva faktorianalyysi.....	75
5.1.2 Sosiaalityöntekijöiden työssään tarvitsemia tietoja kuvaava faktorianalyysi.....	78
5.1.3 Sosiaalityöntekijöiden työtehtäviä kuvaava faktorianalyysi	81
5.1.4 Sosiaalityöntekijöiden työn ohjautumista kuvaava faktorianalyysi	84
5.1.5 Sosiaalityöntekijöiden työn tyypillisiä piirteitä kuvaava faktorianalyysi	87
5.1.6 Sosiaalityöntekijöiden työn vaikeuksia ja sosiaalityöntekijöiden työssään käyttämiä keinoja kuvaava faktorianalyysi.....	90
5.1.7 Sosiaalityöntekijöiden työhön hakeutumista kuvaava faktorianalyysi	95

5.1.8	Sosiaalityöntekijöiden minäkuvaa kuvaava faktorianalyysi.....	97
5.1.9	Sosiaalityöntekijöiden ammatillista tyydytystä kuvaava faktorianalyysi.....	100
5.2	Sosiaalityöntekijöiden käsitykset sosiaalitoimiston sosiaalityöstä.....	103
5.2.1	Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä sosiaalitoimiston asiakkaista ja asiakkuuksista	103
5.2.2	Sosiaalityöntekijöiden tarvitsemia tietoja sosiaalityön tekemisessä	106
5.2.3	Sosiaalityöntekijöiden työtehtävien merkityksellisyys sosiaalitoimistossa	109
5.2.4	Sosiaalityöntekijöiden työn ohjautuvuus sosiaalitoimistossa	111
5.2.5	Sosiaalityöntekijöiden työn tyypilliset piirteet	115
5.2.6	Sosiaalityöntekijöiden toteamat sosiaalityön tekemisen vaikeudet ja käyttämät ongelmanratkaisukeinot	118
5.2.7	Sosiaalityöntekijöiden hakeutuminen ammattiin	124
5.2.8	Sosiaalityöntekijöiden minäkuva	127
5.2.9	Sosiaalityöntekijöiden kokemus ammatin kautta saavutettu tarpeentyydytys	129
6	Johtopäätökset.....	133
7	Pohdinta.....	141
	Lähteet.....	144
Liitetaulukot		
Liitetaulukko 1	Sosiaalityöntekijät iän ja kuntamuodon mukaan (liite 1, kysymys 2) (% ja abs.)	
Liitetaulukko 2	Sosiaalityöntekijät siviilisäädyn ja kuntamuodon mukaan (liite 1, kysymys 3) (% ja abs.)	
Liitetaulukko 3	Sosiaalityöntekijät ammatillisen koulutuksen ja sukupuolen mukaan (liite 1, kysymys 5) (% ja abs.)	
Liitetaulukko 4	Sosiaalityöntekijät työtehtävien ja toimialuemäärän mukaan (liite 1, kysymys 13) (% ja abs.)	
Liitetaulukko 5	Sosiaalityöntekijät tulojen ja ammatillisen koulutuksen mukaan (liite 1, kysymys 14) (% ja abs.)	
Liitetaulukko 6	Sosiaalityöntekijät tulojen ja työkokemuksen mukaan (liite 1, Kysymys 14) (% ja abs.)	
Liitetaulukko 7	Sosiaalityöntekijät työviihtyvyyden ja virkasuhteen mukaan (liite 1, Kysymys 15) (% ja abs.)	
Liitetaulukko 8	Pessimistisen asiakaskuvan faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)	
Liitetaulukko 9	Pessimistisen asiakaskuvan faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)	
Liitetaulukko 10	Ihmistä koskevan tiedon faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)	
Liitetaulukko 11	Ihmistä koskevan tiedon faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)	

- Liitetaulukko 12 Työyhteisöstä ohjautuvan työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 13 Asiakkaasta ohjautuvan työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 14 Asiakkaasta ohjautuvan työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 15 Ammatti-identiteetistä ohjautuvan työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 16 Ammatti-identiteetistä ohjautuvan työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 17 Autonomisen työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 18 Perhekeskeisen työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 19 Perhekeskeisen työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 20 Asiakkaan vahvistamistyön faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 21 Asiakkaan vahvistamistyön faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 22 Stressaavan työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 23 Stressaavan työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 24 Ammatillisuuden puutteen faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 25 Ammatillisuuden puutteen faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 26 Byrokraattisuuden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 27 Byrokraattisuuden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 28 Ammatillisten keinojen riittämättömyyden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 29 Ammatillisten keinojen riittämättömyyden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 30 Ammatillisten keinojen riittämättömyyden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 31 Viranomaisyhteistyön heikkouden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 32 Viranomaisyhteistyön heikkouden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 33 Viranomaisyhteistyön heikkouden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

- Liitetaulukko 34 Sosiaalityötä koskevan tiedonpuutteen faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 35 Työnladun parantamisen faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 36 Työn laadun parantamisen faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 37 Työnladun parantamisen faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 38 Työhön kutsumuksellisuuden faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 39 Työhön kutsumuksellisuuden faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 40 Työhön kutsumuksellisuuden faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 41 Itsensä toteuttamisen faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan
(% ja abs.)
- Liitetaulukko 42 Kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 43 Kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 44 Kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 45 Ulospäinsuuntautuneisuuden faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 46 Ulospäinsuuntautuneisuuden faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 47 Ulospäinsuuntautuneisuuden faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 48 Ulospäinsuuntautuneisuuden faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 49 Ulospäinsuuntautuneisuuden faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 50 Ammatin kautta saavutetun turvatun elämän faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 51 Ammatin kautta saavutetun turvatun elämän faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 52 Ammatin kautta saavutetun turvatun elämän faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 53 Ammatin kautta saavutetun ihmiskeskeisyyden faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 54 Ammatin kautta saavutetun ihmiskeskeisyyden faktorin ristiintaulukointi
kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 55 Ammatin kautta saavutetun yhteiskunnallisen aseman faktorin
ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

- Liitetaulukko 56 Ammatin kautta saavutetun työyhteisöllisyyden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 57 Ammatin kautta saavutetun työyhteisöllisyyden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 58 Ammatin kautta saavutetun itsensä toteuttamisen faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 59 Ammatin kautta saavutetun itsensä toteuttamisen faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 60 Ammatin kautta saavutetun itsensä toteuttamisen faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)
- Liitetaulukko 61 Ammatin kautta saavutetun itsensä toteuttamisen faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

Liitteet

- Liite 1 Kyselylomake
- Liite 2 Taustamuuttujat
- Liite 3 Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 16 väittämät)
- Liite 4 Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 17 väittämät)
- Liite 5 Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 18 väittämät)
- Liite 6 Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 19 väittämät)
- Liite 7 Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 20 väittämät)
- Liite 8 Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 21 väittämät)
- Liite 9 Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 22 väittämät)
- Liite 10 Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 23 väittämät)
- Liite 11 Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 24 väittämät)
- Liite 12 Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 25 väittämät)
- Liite 13 Faktorioiden kärkimuuttujien sisällöllinen merkitsevyys taustamuuttujittain
- Liite 14 Keskiarvot sukupuolittain eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n= 537-574).
- Liite 15 Mediaanit sosiaalityöntekijöiden iän mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=527-563).
- Liite 16 Mediaanit sosiaalityöntekijöiden siviilisäädyn mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=538-565).
- Liite 17 Mediaanit sosiaalityöntekijöiden peruskoulutuksen mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=530-567).
- Liite 18 Mediaanit sosiaalityöntekijöiden ammatillisen koulutuksen mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=546-574).
- Liite 19 Keskiarvot sosiaalityöntekijöiden virkasuhteen mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n= 537-574).
- Liite 20 Mediaanit sosiaalityöntekijöiden työkokemuksen mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=535-561).
- Liite 21 Keskiarvot sosiaalityöntekijöiden toimenkuvan mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n= 518-555).
- Liite 22 Mediaanit sosiaalityöntekijöiden työyksikön koon mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=535-562).

- Liite 23 Mediaanit sosiaalityöntekijöiden toimialuemäärän mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=551-574).
- Liite 24 Mediaanit sosiaalityöntekijöiden tulojen mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=544-551).
- Liite 25 Keskiarvot sosiaalityöntekijöiden työviihtyvyyden mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n= 532-568).
- Liite 26 Mediaanit sosiaalityöntekijöiden kuntamuodon mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=537-566).
- Liite 27 Keskiarvot sosiaalityöntekijöiden ammatin arvostuksen mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n= 531-560).

Kuviot

- Kuvio 1 Viitekehys sosiaalitoimiston sosiaalityön ammattikuvan tutkimiselle..... 33

Taulukot

- Taulukko 1 Profession kehitystä kuvaavat ammatillistumisteoriat (Lähde: Rajavaara 1986, 47) 25
- Taulukko 2 Tutkimuksen lähestymistavat ja näkökulmat 32
- Taulukko 3 Sosiaalityön asiakkuuden ehdot (Lähde: Sipilä 1989, 237)..... 38
- Taulukko 4 Professio- ja asiantuntijateorioita (Lähde: Tuomiranta 2002, 67)..... 41
- Taulukko 5 Tutkimusaineiston kadon syyt kuntamuodoittain..... 56
- Taulukko 6 Osioiden reliabiliteettia kuvaavat alfa-kertoimet 60
- Taulukko 7 Sosiaalityöntekijät kuntamuodon ja sukupuolen mukaan (Liite 1, kysymys 1) (% ja abs.)..... 62
- Taulukko 8 Sosiaalityöntekijät iän ja sukupuolen mukaan (Liite 1, kysymys 2) (% ja abs.).....63
- Taulukko 9 Sosiaalityöntekijät siviilisäädyn ja sukupuolen mukaan (Liite 1, kysymys 3) (% ja abs.)..... 64
- Taulukko 10 Sosiaalityöntekijät siviilisäädyn ja iän mukaan (Liite 1, kysymys 3) (% ja abs.) 65
- Taulukko 11 Sosiaalityöntekijät peruskoulutuksen ja sukupuolen mukaan (Liite 1, kysymys 4) (% ja abs.)..... 66
- Taulukko 12 Sosiaalityöntekijät ammatillisen koulutuksen ja iän mukaan (Liite 1, kysymys 5) (% ja abs.)..... 67
- Taulukko 13 Sosiaalityöntekijät virkasuhteen ja ammatillisen koulutuksen mukaan (Liite 1 kysymys 8) (% ja abs.)..... 67
- Taulukko 14 Sosiaalityöntekijät työkokemuksen ja kuntamuodon mukaan (Liite 1, kysymys 9) (% ja abs.)..... 68
- Taulukko 15 Sosiaalityöntekijät työyksikön työntekijämäärän ja kuntamuodon mukaan (Liite 1, kysymys 12) (% ja abs.)..... 69
- Taulukko 16 Sosiaalityöntekijät toimialuemäärän ja kuntamuodon mukaan (Liite 1, kysymys 13) (% ja abs.)..... 70
- Taulukko 17 Sosiaalityöntekijät tulojen ja iän mukaan (Liite 1, kysymys 14) (% ja abs.)..... 71
- Taulukko 18 Sosiaalityöntekijät tulojen ja virkasuhteen mukaan (Liite 1, kysymys 14) (% ja abs.) 72

Taulukko 19	Sosiaalityöntekijät työviihtyvyyden ja peruskoulutuksen mukaan (Liite 1, kysymys 15) (% ja abs.).....	73
Taulukko 20	Sosiaalityöntekijät työviihtyvyyden ja toimenkuvan mukaan (Liite 1, kysymys 15) (% ja abs.).....	73
Taulukko 21	Sosiaalityöntekijät oman ammatin arvostuksen ja työviihtyvyyden mukaan (Liite 1, kysymys 15) (% ja abs.).....	74
Taulukko 22	Sosiaalityön asiakkuuden ulottuvuuksia selittävä GLM- varianssimalli	104
Taulukko 23	Sosiaalityöntekijät ja asiakkuus.....	106
Taulukko 24	Sosiaalityöntekijöiden käyttämiä tietoja selittävä GLM- varianssimalli	107
Taulukko 25	Sosiaalityöntekijät ja sosiaalityössä tarvittava tieto.....	109
Taulukko 26	Sosiaalityöntekijän tehtävien ulottuvuuksia selittävä GLM- varianssimalli	110
Taulukko 27	Sosiaalityöntekijät ja työtehtävät.....	112
Taulukko 28	Sosiaalityön ohjautumisen ulottuvuuksia selittävä GLM- varianssimalli	114
Taulukko 29	Sosiaalityöntekijöiden työn ohjautuminen.....	115
Taulukko 30	Sosiaalityöntekijöiden työn tyypillisiä piirteitä selittävä GLM- varianssimalli	116
Taulukko 31	Sosiaalityöntekijät ja työn tyypilliset piirteet	117
Taulukko 32	Sosiaalityöntekijöiden kokemia vaikeuksia selittävä GLM- varianssimalli	119
Taulukko 33	Sosiaalityöntekijöiden työn vaikeudet	121
Taulukko 34	Sosiaalityöntekijöiden työssä käyttämiä keinoja työssä selittävä GLM- varianssimalli	123
Taulukko 35	Sosiaalityöntekijöiden käyttämät keinot sosiaalityössä	124
Taulukko 36	Sosiaalityöntekijöiden hakeutumista sosiaalityöhön selittävä GLM- varianssimalli	125
Taulukko 37	Sosiaalityöntekijöiden hakeutuminen sosiaalityöhön.....	126
Taulukko 38	Sosiaalityöntekijöiden minäkuvaa selittävä GLM- varianssimalli.	127
Taulukko 39	Sosiaalityöntekijöiden minäkuva	128
Taulukko 40	Sosiaalityöntekijöiden tarpeiden tyydyttymistä selittävä GLM- varianssimalli	129
Taulukko 41	Sosiaalityöntekijöiden työn kautta saavuttama tarpeiden tyydyttyminen.....	131
Taulukko 42	Sosiaalityöntekijöiden näkemysten muutokset ammattiuralla	135
Taulukko 43	Sosiaalityöntekijöiden viihtyminen työssään	139

1 Johdanto

Tämä tutkimus fokuoittuu sosiaalityöntekijöiden kokemuksiin sosiaalitoimiston sosiaalityöstä yhteiskunnallisen murroksen aikaan 1990-luvun lopussa. Tutkimuksessa tarkastelen sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä, joiden kautta pyrin muodostamaan kuvan siitä, millaista oli työskennellä sosiaalitoimistossa sosiaalityöntekijänä. Tutkimusta tehdessäni tiedostin 1990-luvulla virinneen keskustelun sosiaalityön irtautumisesta oppiaineena sosiaalipolitiikasta sosiaalityön pyrkimykset perustaa itse itsensä, tavoitteena itsenäinen asema, mikä aikalaiskeskusteluissa ei ole saavuttanut yksimielisyyttä. (Esim. Meltti 2002, 4, 33 - 34.) Pikemminkin kyse voisi olla sosiaalityön erottautumisesta sosiaalipolitiikasta. Tämän tutkimuksen katson kuuluvaksi yhtäältä ”realistiseksi” nimetyn sosiaalityön tutkimukseen alaan ja toisaalta tutkimuksen tekemiseen osallistumalla pyrin syvällisemmän ymmärryksen lisäämiseen omasta työstä. (Hänninen 1990, 130 - 131, Heinonen 2007, 77.)

Sosiaalityöhön sosiaalitoimistossa sisältyy monia asiakokonaisuuksia ja kysymyksiä, jotka liittyvät yhtäältä sosiaalityön yhteiskunnalliseen tehtävään ja asemaan instituutiona ja toisaalta sosiaalityöntekijän ammatilliseen tehtävään ja asemaan ammattina (esim. Karvinen 1993; Julkunen 2003; Meltti 2004; Raunio 2004). Sosiaalityön inhimillistä hyvinvointia turvaavaan tehtävään, esitettyyn hyvinvointitehtävään kuuluu sellaisia hallinnollisia ja toimintateoreettisia kysymyksiä, jotka voidaan mieltää sosiaalipolitiikan alaan kuuluviksi hyvinvointiteoreettisiksi kysymyksiksi. (Vrt. Urponen 1982 19 - 20; Kananoja 2004, 29.) Sosiaalipoliittisesti sosiaalityötä voidaan tulkita sosiaalipolitiikan substanssia vasten, jolloin sosiaalityö näyttäytyy sosiaalipoliittisessa viitekehyksessä inhimillistä hyvinvointia painottaen. Ihmistä koskien sosiaalityön hyvinvointiteoreettiset näkemykset yhdistetään inhimillisiin tarpeisiin ja niiden tyydyttämiseen. (Niemelä 1985, 34 - 35.) Sosiaalityöntekijän työhön kuuluu sosiaalinen kontekstisidonnaisuus, jossa yhteiskunnallisuus sosiaalisen vuorovaikutuksen muodossa välittyy työntekijän kautta asiakastyöhön ja jonka kautta ammatillinen työsuoritus tuottaa sosiaalityön yhteiskunnallisen roolin.

Tutkimuksen ensimmäinen lähtökohta pohjautuu asiakaskuvan määrittämiseen sosiaalityön työprosessissa, jossa sosiaalityön hyvinvointikysymykset näyttäytyvät ongelmiseen. Sosiaalityöntekijän asiakastyössä sosiaaliset ongelmat kuten köyhyys, avuttomuus ja poikkeavuus, joka nykyisin on yhä selvemmin syrjäytymistä, sekä inhimillisen hyvän elämän päämäärät, terveys, onnellisuus ja hyvinvointi välittyvät kolmiulotteisen ihmiskäsityksen kautta. (Niemelä 1985, 34 - 35.)

Toiseksi ammatillistuneena jäsenetty sosiaalityö kytkeytyy työn teoriaan eli yhtäältä täsmentyneeseen käsitykseen omasta ammatillisesta asiantuntijuudesta ja toisaalta tiedollis-

teoreettisesta viitekehystä. Sosiaalihuollon sosiaalityöntekijän ammatissa työskennellessä olen ajatellut omaa ammatillistumiskehitystä suhteessa sosiaalityön ammatillistumiskehitykseen. Tässä yhteydessä olen etsinyt vastausta kysymyksiin profession ideasta, tehtävästä, vallasta ja vastuusta. Ideaalitason kysymys tarkentuu sosiaalityön palveluideaalikysymykseksi siitä, mitä käytännön sosiaalityön pitäisi olla”, sekä millaisesta ammattietiikasta sosiaalityö ohjautuu. Profession yhteiskunnalliseen tehtävään liittyy kysymys sosiaalityöstä pikemminkin sosiaalisena välttämättömyytenä kuin sosiaalisena tilauksena yhteiskunnallisessa uusintamisessa ja kontrolloinnissa. Uusintamistehtävä toteutuu esimerkiksi työvoiman uusintamista tukevilla toimenpiteillä ja kontrolloitavalla niin sanotuilla yhteiskuntarauhaa säilyttävillä ”turvaverkkotoimenpiteillä”. Sosiaalityöntekijä joutuu työssään kokemaan aidon auttamisen ja kontrolloimisen epäsuhteen, rooliristiriidan. Ammatillisen eksperttiin erityistietojen- ja taitojen sovellus onnistuu keskittymällä joko auttamiseen tai kontrollointiin. Sen sijaan auttamisen ja kontrolloinnin yhdistyessä samanaikainen asiakkaan ymmärtäminen ja rajoittaminen on mahdotonta. (Vrt. Heinonen 1986, 13 - 15.)

Kolmanneksi 1990- luvulla sosiaalityön tekemisen ehdot ja mahdollisuudet ovat olleet jatkuvassa postmodernissa muutoksessa ja murroksessa (Vuorensyrjä & Borgman & Kempainen & Mäntysaari & Pohjola 2006). Sosiaalityön tuloksellisuuden hakeminen järkevällä massapalvelutuotannolla ei ole onnistunut asiakkaiden ongelmien monimuotoisuudessa ja monimutkaistuksessa. Sosiaalityön työnjaon toteutus sektorimallin tai yhdenmätyn aluepohjaisen mallin mukaisesti ei ole suoraan johtanut sosiaalityön ongelmallisuuksien poistumiseen. (Elovainio 1992, 142 - 143.) Sosiaalityössä ammatillisen tiedon soveltaminen on vaikeutunut, koska koulutuksella hankittua ammatillista erityisosaamista ei kyetä soveltamaan tarkoitetulla tavalla, jolloin työprosessit muotoutuvat helposti muodollisten asioiden käsittelyprosesseiksi.

Neljänneksi ammatillistuminen konkretisoituu sosiaalityöammatin vastuullisuudessa ja ammatin yhteiskunnallisessa arvostuksessa. Sosiaalityötä tehdessä on vaikea kontrolloida omaa työtään, kun työyhteisön ulkopuolelta tarjotaan uusia tehtäviä, jotka eivät sisälly ammatin pätevyysalaan, yhä suuremmissa määrin sosiaalityöntekijä työskentelee yhteistyötahojen kanssa ammatillisen erityisosaamisensa rajapinnassa. (Enroos 2006.) Sosiaalityön ammatilliset päämäärät saattavat mukautua helposti järjestelmälähtöisiin kunnan tavoitteisiin tai sosiaalivaltion erityistavoitteisiin. Toisinaan on vaikea jopa erottaa, palveleeko sosiaalityöntekijä aidosti asiakasta vai toista ammatillista byrokratiaa ammatillisen asemansa ja uskottavuutensa säilyttämiseksi.

Sosiaalityöammatin vaativuus on lisääntynyt ammatillisen koulutuksen ja käytännön työehtojen kasvaessa. Silti ammatillinen asema ei ole vahvistunut sosiaalityön yhteiskunnallisen arvostuksen ja palkitsemisen kautta. Sosiaalityön arvostus on koettu vähäiseksi alhaisen palkkauksen vuoksi. Sosiaalityöntekijöiden ammatillinen asema ei ole vakiintunut toisiin ammattiryhmiin nähden. Sosiaalityöntekijöiden ammattiryhmän ja yksittäisen sosiaalityöntekijän on entistä voimakkaammin itse haettava oma paikkansa ja ammatillinen identiteettinsä yhteiskunnassa. Täten sosiaalityön tulevaisuuden visio on sosiaalityöammatin etsintää, ja siihen sisältyvää ammatillisen identiteetin uudelleen löytämistä.

2 Tutkimuksen viitekehys

2.1 Sosiaalitoimiston sosiaalityön ammattikuvan tarkastelukehys

2.1.1 Suomalaisen sosiaalityön ammattillistumisen vaiheita

Sekä kansainvälinen että tarkasteltavana oleva suomalainen sosiaalityö on ammattillistunut vaiheittain hyväntekeväisyystyöstä ammatilliseksi sosiaalityöksi (Sipilä 1989; Arnkil 1991; Matthies 1993; Karvinen 1996a; Raunio 2004; Piironen 2005; Toikko 2005). Borgmanin (1998, 57) erottaa sosiaalialan ammatillistumiskehityksessä ammatillistumisen ensiaskeleet, instituutiot ja osaavat ammattilaiset, sekä tieteellistämisestä refleктоivaan kehittämiseen. Seuraavassa kuvaan tiivistetysti sosiaalityön ammatillistumisen vaiheita.

Sosiaalityön ”ammattillisille ensiaskelille” oli tyypillistä työn tekeminen vapaaehtoisen hoivatyön ja filantrooppisen auttamisen puitteissa. Tavoitteena oli yhteiskunnallisten epäkohtien lievittäminen ja poistaminen. Ajanjaksolla sosiaalista työtä tekivät sekä vapaaehtoiset että valtion palkkaamat työntekijät. Vapaaehtoistyölle oli tunnusomaista työtehtävien jakaminen sukupuolen perusteella. Naiset tekivät hoivatyön organisointia ja käytännön työtehtäviä. Miehet vastasivat johtamis- ja valvontatehtävistä. (Satka 1994, 268 - 269.)

Sosiaalitoimiston sosiaalityön ”juuret” ulottuvat 1800-luvulle (Karvinen 1987, 67). Varsinaisen ammatillisen sosiaalityön kehityksen on todettu alkaneen vuosisadan 1800–1900-lukujen vaihteessa, jolloin auttamisesta tuli ammatillinen työsuoritus. Palkatun henkilöstön työtä ei nimetty sosiaalityöksi, vaan joko sosiaalisesti työksi tai hoivatyöksi. Hoivatyön ammattilaisista diakonissoja voidaan verrata nykyajan sosiaalityöntekijöihin, joita koulutti 1867 perustettu Helsingin diakonissalaitos. Lainsäädännön kehittyminen edisti sosiaalisen työn alan laajentumista kunnallisella sektorilla. Köyhistä huolehtiminen siirtyi kunnalliseksi velvoitteeksi 1800-luvun puolenvälin jälkeen, vaikka jo vuonna 1788 kunnan velvollisuudeksi tuli huolenpito henkikirjoilla olevista köyhistä. Vuonna 1879 annettu asetus velvoitti kunnan avustamaan vailla huolenpitoa olevia turvattomia alaikäisiä ja työkyvyttömiä. Vaivahoitojärjestelmän synty edisti myös ”sosiaalista työtä tekevien” määrän lisääntymistä.

Kansalaissodan jälkeen suomalaiselle sosiaalityölle oli ominaista laillisuus ja hallinnollisuus (Piirainen 1974). Köyhäinhoitojärjestelmän vakiintuminen mahdollisti sosiaalitoimiston synnyn. Palkatun työvoiman rekrytoinnilla auttamisesta tuli joko ammatillista sosiaalista työtä tai huoltotyötä toimialasta riippuen (Karvinen 1987, 67). Köyhäinhoidon kaudella epäviralliset auttamisjärjestelmät tuottivat vielä sosiaalisia palveluja virallisten järjestelmien rinnalla. Köyhäinhoidolle oli tyypillistä autettavien tiukka avuntarpeen harkinta ja valvonta. Auttamistapahtumalle oli ominaista passiivisen avun antaminen tietyille rajatuille asukasryhmälle. Kunnat rajasivat avun antamisen yleensä puutteellisimmissa olosuhteissa eläville kuntalaisille, jotta palvelutuotannosta aiheutuneita kustannuksia voitiin hallita. Lisäksi palvelutuotantoa olivat rahoittamassa kunnan ohella järjestöt, työnantajat ja valtio. Vuonna 1917 perustettu köyhäinhoitovirkailijoiden yhdistys oli ensimmäisiä sosiaalityötä tekevien ammatillisen järjestäytymisen muotoja (Komiteamietintö 1949, 10.)

Köyhäinhoitolain vahvistaminen vuonna 1923 edisti yhtäältä sosiaalipalvelujen kehittymistä ja toisaalta sosiaalityön ammatillistumista. Asiakkaiden auttamiseen liittyvä tiukka tarveharkinta ja kontrolli edellyttivät lain toimeenpanossa ja noudattamisessa ammattimaista sosiaalityön tekemistä, ja siihen liittyvää yhteiskunnallista huoltoa toteuttavaa ”virkakoneistoa”. (Piirainen 1974; Karvinen 1987, 69.). Köyhäinhoidon laajeneminen 1930-luvulla johti sosiaalihuollon peruslakien syntyyn. Lailla kunnallisesta huoltolautakunnasta sosiaalihuolto annettiin kunnassa huoltolautakunnan tehtäväksi. Sosiaalihuollon 1930-luvun vaikea taloudellinen tilanne johti avustusten säännöstelyyn ja normittamiseen, mikä voidaan tulkita sosiaalihuollon normisidonnaisuuden kehitykseksi. (Vrt. Miettinen 2006, 7.) Ammatillisuuden kehitys konkretisoitui jokamiesmäisen avunantajan ja ammattiauttajan työn eroksi. Tässä muutosvaiheessa pelkkä kokemusperäinen ammatin oppiminen ei riittänyt, vaan työntekijä tarvitsi lisäksi koulutuksellista perustietoa. Koulutuksellisen perustiedon tarpeen kasvun on todettu edistäneen ammatillisen paradigman syntymistä. (Virkkunen 1984, 42.)

Sosiaalityön ajallisesti ja kehityksellisesti merkittävä vaihe oli ”instituutioiden ja osaavien ammattilaisten vaihe”, joka ajoittui 1940 lopusta 1970-luvun alkupuolelle. (Borgman 1998, 61.) Sosiaalihuollon työmuotojen uudistaminen oli voimakasta 1940- ja 1950-luvulla. Rauhalan (1996, 124 - 125) mukaan sosiaalihuollossa pyrittiin kokonaisvaltaisempiin sosiaalihuollon työmuotojen uudistamisiin, ja ideologis-poliittiseen muutokseen. Sosiaalihuollon hallintoa uudistettiin niin, että huoltolautakunnista tuli sosiaalilautakuntia (Komiteamietintö 1949:7). Tässä kehitysvaiheessa sosiaalityö eriytyi omaksi kokonaisuudekseen. Ammatissa toimivien työntekijöiden määrä kasvoi. Yhteiskunnallisessa korkeakoulussa vuonna 1942 alkanut juridis-hallinnollinen sosiaalihuoltotyöntekijöiden koulutus vahvisti osaltaan ammatillistuvan sosiaalityön asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Sosiaalityölle jäsenyi opillisesti rajatumpi ammatillinen tietopohja ja työskentelytavat, sekä ero huoltotyöstä. (Satka 1994, 305, 307.) Ammatillisen koulutuksen myötä ammattialaa koskevaa käsitelmääritystä täsmennettiin. Tuolloin erotettiin toisistaan yksilökohtainen sosiaalityön ja huoltotyön käsite.

Sosiaalihuollon laajentumista ja uudistumista tapahtui voimakkaimmin 1970- ja 1980-luvulla, jolloin varsinaisen sosiaalihuollon rinnalle kehittyi sosiaalipalveluja. Sosiaalityön tieteellis-

tämispyrkimykset tulivat korostetusti esille esimerkiksi sosiaalityön koulutuskeskusteluissa (Komiteamietintö 1972). Ammatillistumiseen liitetyllä tieteellistämisellä odotettiin saavutettavan parempi ammatillinen auttaminen ja siihen liittyvä asiantuntijuus, sekä ammatin ja ammattikunnan kontrolloitu professionaalinen autonomia. Sosiaalityön tieteellistämisen tarkoituksena oli vastata avuntarpeen muutokseen muuttuvassa yhteiskunnassa. Borgmanin (1998, 67) mukaan sosiaalialan tieteellistämisyrittäminen tavoitteena oli yhtäältä sosiaali- ja terveydenhuollon keskinäinen kilpailu ja vallanjako hoivan määrityksessä ja toisaalta työn sektoroitumisesta ja osituksesta seuranneiden ongelmien korjaaminen.

Sosiaalisen auttamisen uusinta kehitysvaihetta on nimetty ”tieteellistämiseksi ja reflektiivaksi kehittämiseksi”. Borgmanin (1998, 64) mukaan kehitysvaihe on tyypillinen uudenaikais- tuvalle ja ammatilliselle auttamiselle. Tieteellistämällä saavutettiin ammatilliseen erityisosaamiseen perustuvaa lisäarvoa epäyhtenäiseen maallikkoapuun nähden. Ammatin tieteellistämällä pyrittiin ammatilliseen autonomiaan suhteessa yhteiskunnallisiin toimintaympäristöihin ja ammatillistuneeseen sisäiseen kontrolliin tehokkaan ammatillisen organisoitumisen kautta. (Borgman 1998, 65.) Tieteellistämistä seurasi reflektiivajan ajattelun korostaminen. Käytännön työssä tämä tarkoitti sitä, että käytettävissä olleet tiedot ja taidot eivät riittäneet ongelmien diagnosoimiseen ja ratkaisemiseen. Samalla omaa ammatillisuutta alettiin tarkastella ammattikriittisesti.

Mezirowin (1995, 17) määrittää reflektion kriittiseksi tarkasteluprosessiksi, joka kohdistuu kokemuksiin liittyviin tulkintoihin ja merkityssisältöihin, prosessiin itseensä ja sen peruslähtökoh- tiin. Kriittisellä reflektiolla Mezirow käsittää aiemman opitun ja ennakkonäkemyksen arvostelua, joille uskomukset perustuvat. Ammatillisen asiantuntijuuden kehittämisessä työntekijä reflektoi yhtäältä ratkaisujen perusteita ja toisaalta toiminnallisuutensa puitteita. Kokonaisuudessaan reflektiivisyydellä saavutetaan työntekijän oman havainnoinnin, ajattelun ja toiminnan itsereflektio- ta, sekä toiminnan substanssin ja puitteiden ammatillista pohdintaa. Siten työn sosiaalista kon- tekstia voidaan muuttaa tavoiteltuun suuntaan. (Mezirow 1995, 28 - 29.)

2.1.2 Aikaisempia sosiaalityön ammatillistumista koskevia tutkimuksia ja selvityksiä

Suomessa sosiaalityön ammatillistumisen tutkiminen lisääntyi 1980-luvulta lähtien. Laurilan (1990, 19) mukaan sosiaalitoimistojen sosiaalityötä koskevat tutkimukset jäsentävät sosiaalityön ” työn kuvaa ” melko yhtenäisesti sosiaalityön tekemistä rajaavien reunaehtojen ja sosiaalityöntekijöiden kehittämisen selviytymisstrategioiden tarkastelukselta. Valtakunnallisesti sosiaali- työn senhetkistä ammatillista tilannetta ja kehittämistarpeita pohdittiin työryhmissä, kuten esi- merkiksi *Sosiaalitoimistojen sosiaalityöntekijöiden tehtäviä, kelpoisuusehtoja ja pätevyys- koulutusta* selvittäneen työryhmän muistiossa (Työryhmämuistio 1980:8) ja *Sosiaalitoimiston kehittäminen. Sosiaalityötä ja sosiaalitoimiston organisoimista* selvittäneen työryhmän muistos- sa (Työryhmämuistio 1981:1) Sosiaalitoimiston kehittämistä koskevassa työryhmän muistiossa esitettiin seuraavat suositukset: sosiaalilautakunnan ja viranhaltijoiden välisen työnjaon sekä so-

siaalilautakunnan työn kehittämistä, sosiaalitoimistojen työn suunnittelua ja kehittämistä, henkilöstön kehittämistä, työn järjestämistä sosiaalitoimistossa ja työryhmän muita ehdotuksia jatko-toimenpiteiksi. (Työryhmämuistio 1981:1, 87 - 123.)

Yksinkertaisimmillaan sosiaalityöntekijöitä on kuvattu työntekijätyypein. Sosiaalityöntekijöiden tyypittelyssä huomioidaan usein arviointiperusteita, jotka koskevat koulutusta, suhtautumista asiakkaaseen, sosiaalityöhön ja koko sosiaalipolitiikkaan (esim. Glaser 1964; Scott 1969; Allardt ja Littunen 1972; Peltoniemi 1979). Sosiaalityöntekijän ammattiroolia on jäsennetty mm. seuraavalla tyypittelyllä: 1) huoltotyyppi, joka kontrolloi vähän ja auttaa paljon, 2) isällinen tyyppi, joka tarjoaa paljon sekä kontrollia että apua, 3) rankaiseva tyyppi, joka kontrolloi paljon ja auttaa vähän ja 4) passiivinen tyyppi (Glaser 1964; Peltoniemi 1983, 52.)

Sosiaalityöntekijätyyppejä on jaoteltu koulutukseen, ammattilaisuuteen, vain viiteryhmään, vain koulutukseen ja byrokraattisuuteen suuntaaviin työntekijätyyppeihin. Ammattilaistyyppinen työntekijä on suorittanut yliopistokoulutuksen ja hän on sensitiivinen ulkoisille viiteryhmille. Viiteryhmään suuntaavalla tyypillä ei ole yliopistollista koulutusta, ja hän on herkkä ulkopuolisille viiteryhmille. Koulutukseen suuntaavalle työntekijälle on tyypillistä yliopistollinen koulutus ja herkkyys organisaation sisäisille viiteryhmille. Byrokraattityypille on ominaista yliopistollisen koulutuksen suorittamattomuus ja sensitiivisyys organisaation sisäisiä viiteryhmiä kohtaan (Scott 1969; Peltoniemi 1983, 52.)

Sosiaalityöntekijöitä on tyypitelty työskentelytapojen mukaisesti ”ammattimaisesti työtään tekeviin”, ”työtään tarkasti ja liikemiesmäisesti tekeviin”, sekä ”ankaruudella sääntöjen puitteissa työskenteleviin” sosiaalityöntekijöihin. (Esim. Allardt & Littunen 1972, 189.) Suomessa 1980-luvun puolivälissä hahmotettiin vuonna 2000 työskentelevien sosiaalityöntekijöiden todennäköisiä työorientaatioiden viitekehystä. Sen mukaisesti sosiaalityöntekijät voivat samaistua työskentelytavan ja työorientaation perusteella seuraaviin ryhmiin: 1) yhteiskunnallinen uudistajatyypin, 2) ammatin kehittäjätyypin, 3) tutkijatyypin, 4) organisaattori-hallinnoijatyypin, 5) asiakas-/kenttäsosiaalityöntekijä-tyypin ja 6) vaihtoehtojen etsijätyypin. (Kananaja 1984, 30 - 34.) Kyseinen tyypittely on pelkistetty, ja todellisuudessa työorientaatiot esiintyvät rinnakkain.

Heikkilä (1987, 10) on esittänyt seuraavan sosiaalityöntekijäluokituksen: sosiaalisten esteiden murtaja ja huono-osaisten ihmisten asianajaja, tutkija-sosiaalityöntekijätyypin, sosiaali-insinööri, ja objektiivinen virkamies, joista kolme ensiksi mainittua edustavat modernin sosiaalityöntekijän ammattikuvaa. Sosiaalisten esteiden poistajana ja huono-osaisten asianajajana toimiva sosiaalityöntekijä on ”radikaaleja menetelmiä soveltava virkamies, moraalin ääri rajojen kulkija, koulutettu ja epäsovinnainen henkilö. Hän kokee saavansa valtakirjan pikemminkin asiakkailtaan kuin työnantajaltaan”. Tutkijasosiaalityöntekijä ”liikkuu kohtuullisen sulavasti sekä teorian että käytännön maastossa. Hän käyttää asiakastyössään menestyksellisesti teoriaa ja luo ruohonjuuresta teoriaa”. Sosiaali-insinöörillä on taito ”arvioida fyysisen ja teknisen suunnittelun sosiaalisia kustannuksia kiistattomasti, ja ”tämä tyyppi istuu kovien hallintokuntien suunnittelijoiden kanssa neuvottelupöytään antaen joko hylkääviä tai hyväksyviä lausuntojaan”. Objektiivisen virkamiehen asemassa työskentelevä sosiaalityöntekijä ”voidaan mieltää henkilöksi, joka soveltaa lakeja ja arkiajattelua kunnallisessa virassa, ” ja jonka ”pätevyys on lähinnä hallinnollis-juridista osaamis-

ta. (Heikkilä 1987, 10.) Heikkilän esittämän typologian voi pelkistää asiakas- ja toimistosuuntautuneeseen sosiaalityöntekijätyyppiin. (esim. Kroger 1975, 182 - 183.)

Tutkimuksessa *Huolto-organisaatiot ja työmotivaatiot* tutkittiin sosiaalityöntekijöiden suhtautumista työhönsä, ja tavoitteellisen sosiaalityön esteisiin (Walls 1973). Tutkimus käsitti kaupungissa työskentelevän sosiaalityöntekijän työtyytyväisyyttä ja työn päämäärien saavuttamista koskevia vaikeuksia. Sosiaalityöntekijän työtyytyväisyyttä kuvattiin työntekijän koulutuksen, virka-aseman, luokkasamaistumisen ja omakohtaisen motivaation perusteella. Sosiaalityöntekijät olivat tyytyväisimpiä kiinnostaviin työtehtäviin ja työskentelynsä tuloksiin. Ammatillisen koulutuksen suorittaneet sosiaalityöntekijät olivat tyytymättömmimpiä ammatillisiin kehittymismahdollisuuksiinsa. Wallsin (1973, 134 - 139) tulkinnan mukaan työtyytyväisyyden ja ammatillisten kehittymismahdollisuuksien edistäminen edellyttäisi organisaatorakenteiden muutoksia, kuten vallan hajauttamista, vaikutusmahdollisuuksien ja yhteistoiminnallisuuden lisäämistä.

Tutkimuksessa *Psyykinen kuormitus, työn sisäiset tietorakenteet ja tiimityön mahdollisuudet sosiaalityön kehittämisessä* tarkasteltiin sosiaalityöntekijöiden työnjakoa ja työolosuhteita (Elovainio 1992). Tutkimusjoukon näkemyksiä arvioitiin sekä sektoreihin eriytyneen että yhdenmetyt aluepohjaisen työn kesken. Eriytyntä työtä tekevät sosiaalityöntekijät hallitsivat työtä ohjaavan tiedon käsitteellisesti syvemmin ja joustavammin kuin integroitua aluepohjaista työtä tekevät sosiaalityöntekijät. (Elovainio 1992, 142 - 143.) Tutkimustulosten perusteella sosiaalityön tekemisen ongelmat liittyivät 1) työn organisointiin, 2) työn vaativuuteen, sekä työnohjauksen ja palautteen vähyyteen ja 3) työn psyykkiseen rasittavuuteen. Työn organisoinnin ongelmia olivat työn sitovuuden ja sujuvuuden ongelmat, kuten esimerkiksi asiakkaiden yllättävät käynnit ja toimeksiannot. Sosiaalityöntekijät kokivat erityisesti lastensuojelutyön vaikeaksi mm. vallankäytön ja yksityisyyteen puuttumisen vuoksi. Esimiesohjauksen ja työtehtävien järjestämisen sosiaalityöntekijät kokivat riittämättömäksi, mikä puolestaan lisäsi työn psyykkistä kuormittavuutta. (Elovainio 1992, 111 - 114.)

Sosiaalityöntekijöiden kokema psyykinen rasitus sisältyi asiakkaisiin, asiakassuhteeseen, asiakastyöhön, työn vaikeuteen, työn vastuullisuuteen ja työyhteisöön. Sosiaalityöntekijät mielsivät asiakastyön raskaaksi, koska asiakkaille ja päätöksenteolle ei ollut riittävästi aikaa, jolloin työ oli muodollista ”liukuhihnatyötä”. Asiakkaiden moniongelmainen tilanne ja vähäinen motivoituneisuus palveluihin rasittivat työntekijöitä. Asiakassuhteen ja asiakastyön psyykkiset kuormitustekijät konkretisoituvat ei- yksilöllisiin palveluihin, asiakkaiden suureen määrään ja työn eettisiin jännitteisiin. Sosiaalityön vaikeus ja suuri vastuu muuttuvan ongelmakentän hallinnassa, ongelmien ratkaisussa ja päätöksenteossa lisäsivät työn psyykkistä kuormittavuutta. Työyhteisössä tapahtuva työntekijöiden vaihtuvuus, tiimityöskentelyn tehottomuus ja organisaation johtamisen ongelmallisuudet koettiin työyhteisön oleellisimmiksi psyykkisiksi rasitustekijöiksi. (Elovainio 1992, 114 - 115.) Johtopäätöksenä Elovainio toteaa, että sosiaalityöntekijöiden tietorakenteita on kehitettävä syvällisen tiedon hakemiseen ja sovellukseen. Elovainon mukaan syvällisemmän tiedon hakeminen on tärkeä ammattitaidon käyttämisessä ja kehittämisessä. Myös tiimityötä pitäisi käyttää sosiaalityössä enemmän. Tiimityötä tulisi soveltaa jatkuvan työskentelyn mallina, eikä vain tilapäisen kriisin ratkaisuvälineeksi (Elovainio 1992, 146 - 147.)

Tutkielmassa *Sosiaalialan korkea-asteen koulutuksen saaneen henkilöstön työn tekemisen muuttuneet kohteet ja ehdot* kuvataan sosiaalityön kohteen ja työn tekemisen muuttuneita ehtoja, sekä toimenpiteitä muutoksessa. (Niemelä & Hämäläinen & Laurinkari & Vornanen & Ylinen 1997.) Työn kohteen muutosta hahmotetaan yhteiskunnassa ilmenevien sosiaalisten ongelmien (esimerkiksi turvattomuutta kuvaavien ongelmien kasvun kautta). Työn ehtojen muutosta on kuvattu sekä ammatti- että yhteiskuntatasoisesti. Työn kohteiden ja -ehtojen muutoksen myötä sosiaalialan ammatillisen henkilöstön työ on tullut vaativammaksi mm. työn kuormittavuuden ja ammatillisen erityisosaamisen suhteen. Tutkielman johtopäätöksenä todetaan, että muuttuneessa tilanteessa sosiaalialan työn sisältöä on kehitettävä ja työtehtäviä on organisoitava uudelleen sekä ammatillista koulutusta on lisättävä.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä *Sosiaalityöntekijät Suomessa 1998, tehtävät, koulutus, määrä ja riittävyys* todetaan johtopäätöksenä seuraavaa: Sosiaalityöntekijöistä on vain hiivenen useampi pätevä kuin epäpätevä, muodollisesti päteviä on 75 prosenttia, kun huomioidaan erityisillä perusteilla pätevyyden saaneet, alle puolella on jatko- tai erikoistumiskoulutus, joka on kestänyt vähintään 20 opintoviikkoa, mutta muutaman päivän kestävään täydennyskoulutukseen osallistuminen on yleistä. Sosiaalityöntekijät ovat erittäin tyytymättömiä palkkaansa. Toimeentulotukiasiakkaiden palvelemista on uudelleenorganisoitu niin, että usein asiointi keskittyy toimeentulotukikanslisteille. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 1998, 9.)

Tutkimuksessa *Sosiaalityöntekijän rooli* kuvattiin sosiaalityöntekijän asemaa rakenteen ja roolin perusteella (Huhtala 1979). Tulosten mukaan sosiaalityöntekijän työnkuvan ja ammattikuvan välillä on ristiriita, joka voidaan ratkaista tietoisuuden ammatti-identiteetin syntymisellä. Sosiaalityöntekijän ammatti-identiteetti ja koulutusvalmiudet, sekä sosiaalityön eettiset ohjeet ovat sisällöltään puutteellisia. Sosiaalityöntekijän oleellisemmaksi tehtäväksi tulee palautteen hankinta yhteiskunnallisten toimenpiteiden hyvinvointivaikutuksista, jolloin hänen roolinsa on informoijan ja yhteistyöntekijän rooli. Ongelmaksi todetaan se, että sosiaalityöntekijöiden ammattiryhmällä on vähäinen poliittinen painoarvo. (Niemelä 1985, 15.)

Sosiaalityön ammattikuvaa on tutkittu kirjallisuuden ja sosiaalityöntekijöiden näkemysten perusteella. (Liskola 1981, 15 - 47.) Ensimmäisessä vaiheessa tutkija etsi peruskirjallisuudesta vastauksia seuraaviin asiakysymyksiin: mitkä ovat sosiaalityön arvot, tavoitteet, tehtävät, kohteet, kohdeongelmat, sekä työmenetelmät ja tavat. Toisessa vaiheessa sosiaalityöntekijöiltä kysyttiin kyselylomakkeella, vastasiko sosiaalityöstä kirjallisuuden perusteella muodostunut kuva sosiaalityöntekijöiden käsityksiä ja ammattikuvaa. Kysely kohdennettiin sosiaalihuollon, terveydenhuollon, laitoshoidon, hallinnon, ja erityisalueiden sosiaalityössä toimiville. Liskolan mukaan vastaajien lukumäärä oli pieni suhteessa ammattikuntaan, mutta vastaukset voitiin todeta suuntaa antaviksi.

Liskola toteaa johtopäätöksissään, että sosiaalityöntekijöiden tavoitteissa, tehtävissä ja työmenetelmissä sekä työtavoissa esiintyy eroja, jotka pohjautuvat sosiaalityöntekijöiden erilaisiin työrooleihin, tehtäväalueisiin ja koulutusperustaan. Sosiaalityöntekijät hyväksyivät ”kirjallisuuden määrittämisen sosiaalityöstä”, hyväksymisprosentti oli jopa yli 90 prosenttia. Vastausten perusteella voitiin päätellä, että sosiaalityöntekijät olivat omaksuneet ”perinteisen sosiaalityön”. Sosiaalityöntekijät kokivat haluavansa tehdä enemmän kuin käytännössä voivat, mikä todentui yleviksi

työn arvoiksi ja tavoitteiksi. Sosiaalityöntekijöiden asiakastyölle oli tunnusomaista suunnitelmallisen työn vähyys etenkin sosiaalihuollossa. Sosiaalityöntekijät hahmottivat työnsä tekemisen esteiksi ainaisen kiireen ja henkilöstövoimavarojen vähyden. (Liskola 1981, 46 - 47.)

Tutkielmassa *Sosiaalityön ammatillistumisen esteet* hahmotettiin suomalaisen sosiaalityön tiedollisia, normatiivisia ja kollegiaaliseen kontrolliin kytkeytyviä edellytyksiä ja vallankäyttöä ammatillistumisen esteinä (Rajavaara 1983). Rajavaara (1983, 10) jäsentää profession kehittymistä koskevat ammatillistumisteoriat kolmeen seuraavaan ryhmään: 1) professioiden ideaalimallit (esim. Wilensky 1964; Goode 1973, 2) professioiden funktionaalista merkitystä korostavat teoriat ja 3) professioiden vallankäyttöä painottavat teoriat. Ammatillistumisteorioiden kautta voidaan etsiä vastauksia kysymyksiin, mikä on professio, miten professionaalistuminen tapahtuu ja mikä on profession merkitys yhteiskunnassa? Kysymyksenasettelua Rajavaara hahmottaa taulukolla 1 (Rajavaara 1986, 47).

Ideaalimalleille on tyypillistä teoreettisen tietopohjan ja palveluideaalin korostaminen. Ammatillistumiselle on tärkeää ammatin tunnuspiirteisiin keskittyminen, kuten esimerkiksi hyvän teoreettisen tietämyksen hankkiminen, ammattietiikan painottaminen työssä, sekä ammattikunnan kontrolli. Esimerkiksi perinteiseksi ammatiksi esitetty lääkärin ammatti edustaa ideaalimallin mukaista ammattia. Funktionaalisissa malleissa korostetaan ammatin yhteiskunnallista tehtävää ja merkitystä, jolloin professionaalistuminen syntyy ammatille tulevien tehtävien kautta.

Taulukko 1. Profession kehitystä kuvaavat ammatillistumisteoriat
(Lähde: Rajavaara 1986, 47)

	Ideaalimallit	Funktionaaliset teoriat	Vallankäyttöteoriat
MIKÄ ON PROFESSIO	Ammatti, jolla on profession ominaisuuksia etenkin tietoperusta ja palveluideaali	Ammatti, jolla on keskeinen merkitys yhteiskunnassa	Ammatillisen kontrollin muoto
KUINKA PROFESSIO-NAALISTUMINEN TAPAHTUU	Kehittämällä profession ominaisuuksia	Ammatin yhteiskunnallisten tehtävien perusteella	Kampanjoinnilla ja hankkimalla valtiovallan tukea ammatille
PROFESSIOIDEN MERKITYS	Eivät anna selitystä	Luovat tiedettä ja pitävät yllä tärkeitä arvoja yhteiskunnassa	Edustavat niitä suojelevien eliittien (valtion) arvoja

Vallankäyttöteorioissa on kyse ammatista kontrolloivana ja ammatillista intressiryhmää edustavana organisaationa, jolla on yhteyksiä valtiovallan toimintoihin. Rajavaara (1983, 107) esittää seuraavat sosiaalityön ammatillistumisen esteet: 1) sosiaalityöltä puuttuu oma paradigma, minkä

vuoksi ammatilla ei ole riittävän yhtenäistä ammattikäsitteistöä, joka yhtenäistäisi hajanaista ammattia, 2) perustieteiden, erityisesti yhteiskuntatieteiden tietoa on vaikea soveltaa ammattikäytäntöön, 3) tieto ei ole uskottavaa, 4) sosiaalityön ammattimonopoli ei perustu tietomonopoliin, 5) sosiaalityöllä ei ole tietomonopolia, 6) ammattikunta ei ole osallistunut ammatin tiedon tuottamiseen ja välittämiseen ja 7) tiedon ”mysteeriä” on etsitty terapeutoista, joiden varaan sosiaalityön tietomonopoli ei kuitenkaan voi perustua.

Tutkimuksessa *Ur tystnaden. Om den moraliska karriären i det sociala arbetet* tutkittiin sosiaalityöntekijöiden ammatillista sosiaalistumista (Lundgren 1984). Tutkimustulosten mukaan sosiaalityön tehtäväksi on tullut työvoiman uusintaminen ja säilyttäminen. Vastaavasti sosiaalityöntekijöiden omat ammattikäytännöt tuottavat sosiaalityön sisäisiä ehtoja. Seurauksena on epäsuhta sosiaalityön virallisten päämäärien, yhteisöllisten tehtävien ja työkäytäntöjen välillä, mikä johtaa painetilanteeseen herättäen riittämättömyyden ja pettymyksen tunteet työntekijässä (Lundgren 1984; Rikama 1993; Räikkönen 1993) Tässä voimattomuuden tilanteessa sosiaalityöntekijät ovat kehittäneet joko tietoisesti tai tiedostamattomasti selviytymiskeinoja, joilla he suojaavat sosiaalityötä ulkoisilta reunaehdoilta (Lundgren 1984, 121.) Vastaavia tuloksia ovat saaneet Marklund, Nordenstam ja Penton tutkimuksessa *Socialvärden*, Huotarit ammatillista sosialisatiota käsittelevässä tutkimuksessa *Ensimetrit sosiaalityössä* Niemelä ja Hämäläinen selvityksessä *Työuupumuksen ehkäisy ja lievittäminen sosiaalialan asiantuntijatehtävissä* sekä Hämäläinen ja Niemelä selvityksessä *Jaksamisen edistäminen vaativissa sosiaalialan tehtävissä työyhteisöjä kehittämällä* (Marklund & Nordenstam & Penton 1984; Huotari & Huotari 1989; Niemelä & Hämäläinen 2001; Hämäläinen & Niemelä 2006).

Tutkimuksessa *Sosiaalityön ammattikuva terveydenhuollossa* jäsennettiin sosiaalityöntekijöiden, sairaanhoitajien ja lääkäreiden käsityksiä sairaalan sosiaalityöstä ja sosiaalityöntekijöistä (Niemelä 1985). Sosiaalityöntekijän ammattikuva terveydenhuollossa jäsennettiin työtehtävien, tieto- ja koulutuspuhjan, yleisen roolin, ihanne- ja tyypillisen sosiaalityöntekijän, sekä arvoaseman kautta. Tutkimuksessa selvitettiin kunkin ammattiryhmän omia ammatillisia arvoja ja niiden toteutumista sairaalassa. Tutkimustulosten mukaan sosiaalityöntekijät mieltävät sosiaalityönsä tärkeämmäksi kuin muut tutkimuksen ammattiryhmät. Sosiaalityöntekijän työtehtävistä sosiaalityöntekijän sosiaalityöntekijän ja sosiaalipalveluja koskeva tiedonvälittäjän työtehtävä osoittautui tärkeäksi. Sosiaalityöntekijöille oli tärkeää potilaan fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kuntouttaminen ja psykososiaalinen ihmiskuva saivat laajaa kannatusta. Tulosten mukaan sosiaalityö jäsenyi kolmella eri tavalla. Sosiaalityöntekijät käsittivät sosiaalityön laajasti. Sairaanhoitajien mielestä sosiaalityö oli osa hoitotyötä. Lääkärit totesivat sosiaalityön käytännöllisesti ja kapea-alaisesti. (Niemelä 1985, 153 - 156.)

Tutkimuksessa *Sosiaalityön todellisuus sosiaalitoimistossa* tutkittiin sosiaalihuollon kontrolloitavaa sosiaalitoimistossa. (Mäntysaari 1987, 96 - 99.) Tulosten mukaan asiakassuhteissa sosiaalityöntekijöiden työtavat ja kontrolloivuus vaihtelevat työntekijäkohtaisesti. Sosiaalityöntekijät voivat työskennellä asiakassuhteissa byrokraattisesti, neutraalisesti tai persoonallisen läheisesti. Työtapojen erot johtuvat työntekijäkohtaisista eroista ja asiakkaiden sekä työn rytmityksen eroista. Työntekijän työkokemuksen lisääntyessä asiakkaan asiat käsiteltiin syvällisemmin. Tulos-

ten perusteella on pääteltävissä, että sosiaalityöntekijöiden kokemat ristiriidat eivät perustu organisatorisiin asiaseikkoihin, vaan niiden alkuperä on löydettävissä sosiaalityön eettisen ja poliittisen tehtävän keskinäisistä ristiriitaisuuksista, joita esimerkiksi institutionaaliset käsitykset ylläpitävät. Tutkimustulosten mukaan sosiaalityön kehittäminen on mahdollista eettisesti oikeiden toimintakäytäntöjen tuottamisella. (Mäntysaari 1987, 109 -123, 248 - 250.)

Projektitutkimuksessa *Sosiaalityön ajolähtö* tutkittiin sosiaalityön kehittämistä ja ohjaus-toimintaa (Karvisen 1987). Karvisen mukaan sosiaalitoimiston sosiaalityössä on havaittavissa ”ajolähtö-tilanne”, jossa sosiaalityöntekijöillä ei ole ollut keinoja hallita monimuotoista ja laajentunutta työkenttää. Kyseisessä tilanteessa sosiaalityön ammatillisuus on kokenut kriisin. Tulosten mukaan sosiaalityöntekijät tuottavat sosiaalityön reunaehdot. Tutkimuksen sosiaalityöntekijät kokivat työnsä ahdistavaksi ja turhauttavaksi. Sosiaalityö koettiin oire- ja toimenpidekeskeiseksi työksi, joka ohjautui asiakkaiden ja työnjaon perusteella. Sosiaalitoimiston toimintakäytäntöjen nähtiin rajaavan sekä työkäytäntöjä että sosiaalityöntekijöiden toimintavapauksia yksilöityneisiin ja sektoroituneisiin työtapoihin. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että sosiaalityö kehittyy sosiaalityöntekijöiden itsereflektiivisen toiminnan kautta, jolloin sosiaalityötä tarkastellaan järjestelmällisesti käytännön työn ohella myös sosiaalityön teorian ja tutkimuksen näkökulmista. (Karvinen 1987, 35 - 60, 208 - 209.)

Tutkielmassaan *Sosiaalityöntekijöiden työtyytyväisyys* tutkittiin sosiaalityöntekijöiden kokemia työtyytyväisyys- ja tyytymättömyysseikkoja (Mutka 1985). Työtyytyväisyyttä ja tyytymättömyyttä jäsenettiin sosiaalityöntekijöiden työssä syntyneiden kokemusten pohjalta. Mutkan tutkimustulokset vahvistivat käsitystä, jonka mukaan sosiaalityöntekijöiden näkemykset kuvastavat naisille tyypillistä käytännöllistä ja kokonaisvaltaista naiskvalifikaatiota. (Mutka 1985, 37 - 38.)

Sosiaalityöntekijöiden työtyytyväisyys ilmeni haluna hakeutua ihmisläheiseen työhön. Sosiaalityöntekijöistä enemmistön ammatinvalinta pohjautui enemmän sattumaan kuin siihen, että ammatti valittiin kutsumuksen perusteella. Tyydyttävät asiakassuhteet syntyivät vähitellen pitkäjänteisellä työllä erilaisissa auttamisprosesseissa. Sosiaalityöntekijöiden työorientaation kohdentuminen enemmän toisiin ihmisiin välittyi työtoveruussuhteissa. Sosiaalityöntekijöiden työtoveruussuhteet olivat yhtäältä työssä viihtymisen edellytyksiä, ja toisaalta työnohjauksellisia lähtökohtia. Kokonaisuudessaan sosiaalityöntekijät kuvasivat ihmissuhteet tärkeiksi työssä ja työn ulkopuolella, sekä työn merkityksellisyys korostui omassa elämäkokonaisuudessa. (Mutka 1985, 40 - 49.)

Tutkimuksessa sosiaalityöntekijöiden kokemiksi konkreettisiksi tyytymättömyyden syiksi hahmottuivat seuraavat: heikko palkkaus, vähäinen ammatin arvostus, puuttuva valta, työhön sisältyvät identiteettiongelmat, sekä epäselvät koulutus- ja pätevyysvaatimukset. Sosiaalityöntekijät kokivat palkkansa liian pieneksi verrattuna työmäärään ja työn vaativuuteen. Sosiaalityöntekijöiden palkka todettiin myös pieneksi suhteessa vastaavan koulutuksen suorittaneiden ja vastaavan tyyppisiä tehtäviä hoitavien työntekijöiden palkkoihin. Osa sosiaalityöntekijöistä ilmoitti, että työstä saatavalla palkalla oli vaikea tulla toimeen. (Mutka 1985, 50 - 56.) Sosiaalityöntekijöiden mieltämä arvostuksen puute näkyi alhaisen palkkauksen, sosiaalityöhön liittyvän tietämättömyyden, ”negatiivisten varausten”, ja ammattiin kytkeytyvien ristiriitaisuuksien muodossa. (Mutka 1985, 57 - 60.) Sosiaalityöntekijöiden vallan puute konkretisoitui sosiaalityön dilemmaksi, jossa

kontrollin ja tuen samanaikaisuus yhdistyi työntekijän vallankäytön mahdollisuuteen ja mahdolltomuuteen. (Mutka 1985, 61 - 65.) Sosiaalityöntekijöiden identiteettiongelmat liittyivät jokaisen oman paikan löytämisen ja aseman vakiinnuttamisen ongelmiksi. (Mutka 1985, 68 - 70.) Sosiaalityöntekijöiden koulutuksen ja ammatillisen pätevyyden epäyhtenäisyyden nähtiin heikentävän ammatin yhteiskunnallista asemaa. (Mutka 1985, 71 - 79.)

Tutkimuksessa *Suomalainen sosiaalityökeskustelu tulkintojen tuotoksena ja kohteena* tutkittiin sosiaalityön ammatillisuutta (Hänninen 1990). Sosiaalityön ammatillisuuden hahmottamisessa ei ole yhtä professionaalista tulkintaa, vaan useita tulkintoja, jotka muuttuvat ajan kuluessa. Tulosten mukaan sosiaalityön kehityksessä on tulkittavissa seuraavat aallot: 1) sosiaalityön metodikeskustelu 1950-luvulla, 2) sosiaalityön ideologiakritiikki 1980-luvun alkupuolella ja 3) sosiaalityön tutkimuksellinen ja hallinnollinen kehitysoptimismi, sekä aktivoituminen 1980-luvun puolivälin jälkeen. Sosiaalityön kehitys on kronologista itseymmärryksen kehitystä. Professionaalille sosiaalityölle on kehittynyt oppi ammattikunnasta, asemasta yhteiskunnassa, tehtävistä ja ideologiasta, mikä on vahvistanut sen institutionaalista asemaa ja ammatillista legitimitettä. Samalla professionaalinen itseymmärrys on muotoutunut ammatillisesta hallinnasta metodiopiksi. (Hänninen 1990, 201 - 202.)

Tutkimuksessa *Juoppojen professionaalinen auttaminen* tutkittiin sosiaalityön ammatillista ekspertiisiä, ja siihen liittyviä selviytymisstrategioita, joita voi esiintyä muillakin sosiaalityön alueilla (Lehto 1991). Tutkimuksessa erottuivat seuraavat selviytymisstrategiat: 1) työn kohde rajataan siihen juoppouden osaan, joka vastaa työntekijän ekspertiisiä, 2) ekspertiisiä esitetään tai ekspertiisiodotus torjutaan ja 3) oman ekspertiisin rajallisuus täydennetään jonkin muun ammattikunnan ekspertiisillä. Kyseisten strategioiden soveltaminen voi johtaa siihen, että juoppouteen liittyvät vaikeimmat ongelmat valikoituvat työn kohdealueen ulkopuolelle, juoppouteen liittyvä työnkuva mystifioituu, mikä vaikeuttaa ammattitaidon omaksumista, ammattitaidon kehittymistä ja arvioimista, sekä työn tietoista hallintaa, ja juoppojen asiakkaiden tarpeeton ”pallottelu” palvelusteestä toiseen ja työntekijältä toiselle lisääntyy. (Lehto 1991, 204 - 205.)

Lehto toteaa professiotutkimusten johtopäätöksiä tarkasteltuaan sen, että professionaalistuminen mielletään yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa prosessiksi, jonka subjekti on professiota tavoitteleva ammattikunta. Ammattikunnan intressien ensisijaisuus johtaa asiakkaiden ongelmien sektoroituneeseen käsittelytapaan ja pirstoutumiseen ammatillisen ekspertiisin mukaisesti uudistaen vallankäyttöä suhteessa asiakkaisiin. Tulosten mukaan professionaalistamisprosessien tutkiminen kohdentuu ilmiöihin, joissa ammattikunta jäsenineen on objektin asemassa. Professionaalisuus määrittyy työntekijöihin kohdistuvaksi ulkoiseksi odotukseksi ja siihen sisältyvään professio-odotukseen, jonka jokainen ammattikunnan jäsen joutuu lunastamaan. (Lehto 206 - 207.)

Tutkimuksessa ”*Homo Civilis*” Petri Virtanen tutki sekä sosiaalityöntekijöiden että sosiaalityön habitusta Bourdieun kenttäteoreettista käsitteistöä soveltamalla (Virtanen 1994). Tutkimusaineisto koostui sosiaalityöntekijöille suunnatun kyselyn vastaukset, teemahaastattelut ja sosiaalialan ammattilehdistä kerätty aineisto (Virtanen 1994, 44, 68, 109). Virtanen toteaa, että kyselyyn perustuen sosiaalityöntekijät ovat naisia, pitkään ammattialalla työskennelleitä, järjestäytyneitä ja suhteellisesti korkeasti koulutettuja, keskiluokkaistuneita, sekä sosiaalityöntekijät kokivat

asemansa merkityksellisyys marginaaliseksi sosiaalityön kentässä. (Virtanen 1994, 139 - 140.) Sosiaalityöntekijöiden työstrategia pohjautui ”pakkoon”. Asiakastyön hahmotuksessa korostui yhtäältä empaattisuus ja toisaalta tuki. Korkeaksi koettu ammatillinen arvoasema liittyi miehiin, iältään 31- 49 vuotiaisiin kontrollia vieroksuvaan sosiaalityön näkemykseen ja opistotasoiseen koulutukseen. Sosiaalityöntekijän pääsy sosiaalityön kentälle osoittautui erityisen vaikeaksi. (Virtanen 1994, 66 - 67.)

Teemahaastatteluaineiston mukaan habitus rakentuu kaksivaiheisesti, sosiaalityöntekijöiden sosiaalinen nousu kytkeytyy koulutukseen ja sosiaalityöntekijöiden kokemukseen, sekä sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuus on pirstoutunut. (Virtanen 1994, 140.) Asiakastilanteissa luokkasidonnaisuutta ei ollut havaittavissa. Sosiaalityöntekijöiden pääsy sosiaalityön kentälle edellyttää institutionaalista toimintaskaeman hallintaa, mitä sosiaalityöntekijät pyrkivät välttämään. (Virtanen 1994, 107.) Sosiaalialan ammattilehtien mukaan sosiaalityöntekijöiden habitus jäsentyy ambivalenttisesti ja sosiaalityön kuva on asiakkuudesta tulkituttava. Sosiaalialan ammattilehtien sisällöllinen analyysi vahvistaa käsitystä sosiaalityöntekijöiden habituksen ambivalenttisuudesta, kuva ”huonosti palkatusta koulutetusta työntekijästä ja ”hekuma keskiluokkaisesta professionaalisuudesta. Sosiaalityöntekijöillä on olematon rooli sosiaalityön kentän määrittelyssä (Virtanen 1994, 133, 141).

On esitetty näkemyksiä siitä, että sosiaalityöntekijät eivät sovelle työssään teoreettista tietoa. (Esim. Saarnio 1993, 92 - 97; Virtanen 1994, 70; Salonen 2002, 221.) Saarnio toteaa, että tuloksista voisi tehdä päätelmän, jonka mukaan haastateltujen joukossa ei ole ainuttakaan noviisia. Jos sosiaalityötä aloittelevilta kysyttäisiin, soveltavatko he teoreettista tietoa työssään, niin useimmat vastaisivat mahdollisesti myöntävästi, kun taas pitkään työskennelleet sosiaalityöntekijät vastaisivat päinvastoin. Tuloksia ei pidä tulkita niin, että intuition varassa työskentelevät kokeneet sosiaalityöntekijät eivät käyttäisi teoreettista tietoa, koska sosiaalityön käytäntö ei ole sinällään riittävä ehto asiantuntijuuden kehitykselle.

Saarnio (1993, 93) näkee noviisisosiaalityöntekijän ongelmaksi ”käytännön sosiaalityönshokin”, jossa sosiaalityöntekijä keskittyy psyykkisiin reaktioihinsa liikaa, objektivaation ja virityspohjaisen toiminnon ristiriitaistuessa. Objektivaation ääriarajoilla työskentelystä seuraa se, että asiakas- työntekijä vuorovaikutus jää syntymättä ja asiakkaan ongelma ratkaisematta. Eksperttisosiaalityöntekijälle on ominaista taitavuus sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, mikä johtaa kokemukseen perustuvien havaintojen osumiseen ongelmatilanteiden ytimiin, ja sosiaalisen vuorovaikutuksen sopeuttamiseen optimaaliseksi suhteessa toisiin ihmisiin. Sosiaalisten taitojen opettaminen on vaikeaa, koska nämä taidot edellyttävät informaalista oppimiskokemusta. (Saarnio 1993, 96 - 97.)

Tutkimuksessa *Sosiaalityön neljäs käänne* tutkittiin sitä miten hyvinvointivaltion sosiaalityön asiantuntijuus määrittyy uudelleen nyky-yhteiskunnan murroksessa (Mutka 1998). Tutkimuksessa haastateltiin kokeneita ja arvostettuja sosiaalityöntekijöitä. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia uusia haasteita ja ongelmia esiintyy yhteiskunnallisen murroksen myötä sosiaalityöntekijöiden työssä, millaisia muutosvaatimuksia puheena olevat haasteet ja ongelmat asettavat sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuudelle ja millaisia asiantuntijuuteen ja sen määritte-

lyyn liittyviä kysymyksiä sosiaalityöntekijöiden on ratkaistava kohdatakseen uudet sosiaaliset ongelmat. (Mutka 1998, 17.)

Mutka (1998, 177 - 181) toteaa johtopäätöksensä, että sosiaalityön asiantuntijuuden murros ja sen haasteet liittyvät tiettyyn ajalliseen ja paikalliseen kontekstiin sekä kansainvälisiin kehityskulkuihin. Kun uskonnollis-metafyysisen maailmankuva on muuttunut moderniksi, niin sosiaalityön asiantuntijuus muuttunut aikaansa vastaavaksi. Samalla sosiaalityöntekijöiden on kyettävä kehittämään asiantuntijuuttaan muuttuvaa todellisuutta vastaavaksi. Sosiaalityön asiantuntijuutta ja itseymmärrystä on ajateltava, tulkittava ja ymmärrettävä uudella tavalla. Mutkan mukaan tutkivalla sosiaalityöllä on yritetty vastata tuleviin sosiaalityön asiantuntijuuden haasteisiin ja pyrkimiseen kohti sosiaalityökäytäntöjen tieteellistämistä. Tutkivan sosiaalityöntekijän käsitteen rinnalle tulisi liittää ”kielikuva kirjoittavasta sosiaalityöntekijästä”, jolloin saadaan uutta ymmärrystä ja tietoa ”ammattillisesta arjesta”. Mutkan mukaan ammatillisen toimintakyvyn ylläpito ja vahvistaminen edellyttää toisilta oppimista ja kokemustiedon jakamista. Tieteen asiantuntijoiden tietämyksen rinnalle on otettava alalla toimivien kokemustieto ja vastavuoroinen dialogisuus. (Mutka 1998, 182 - 184.)

Karvinen-Niinikosken ym. (2005) raportissa *Konstikas sosiaalityö 2003. Suomalaisen sosiaalityön todellisuus ja tulevaisuuden näkymät* tarkasteltiin suomalaisen sosiaalityön tilannetta. Tarkoituksena oli selvittää, millaisia ovat sosiaalityön ammattikäytännöt, sekä asiantuntijuus. Raportissa tuli esille huoli ammatillisesti pätevien sosiaalityöntekijöiden saatavuus, työssä tarvittavien resurssien väheneminen työmäärään suhteutettuna ja työn kehittymismahdollisuuksien rajallisuus.

Tulevaisuuden sosiaalityössä vahvuuksia ovat hyvä ammatillinen koulutus ja ammattilypeys. Sosiaalityöammatin heikkouksiksi nähtiin alhainen arvostus, huono palkkaus ja vähenevät voimavarat. Uhkakuvaksi raportissa todettiin työvoimapula ja ammatillisen osaamisen häviäminen. Ammatillisuuden kehittämisvaateet tulivat erityisesti esille maaseutumaisilla paikkakunnilla, sosiaalitoimistojen sosiaalityössä ja nuorten sosiaalityöntekijöiden suhteen. Raportin mukaan kii-reellisimmiksi kehittämiskohteiksi mainittiin maisterikoulutuksen ja sosionomi (amk.) tutkinnon suorittaneiden keskinäinen työnjako, organisaatioiden ja johtamisen kehittäminen, sekä pätevien ja osaavien työntekijöiden saamisen ammattialalle. (vrt. Kempainen 2006, 263.) Palkkauksen parantaminen ja sosiaalityöntekijöiden ammattiura mahdollisuuksien kehittämiseen kohdistuvat toimenpiteet nähtiin uhkien poistamisessa tarkoituksenmukaisiksi. (Karvinen-Niinikoski & Salonen & Meltti & Yliruka & Tapola - Haapala & Björkenheim 2005, 3 - 4, Rönnemaa 2005.)

Tutkimuksessa *epävarmuus, muutos ja ammatilliset jännitteet. Suomalainen sosiaalityö 1990-luvulla sosiaalityöntekijöiden tulkinnossa* tutkittiin suomalaisen sosiaalityön kuvaa sosiaalityöntekijöiden kirjoituksiin, jotka oli julkaistu vuosina 1990–1997 Sosiaaliturvassa ja Sosiaalityöntekijä lehdessä (Piironen 2005). Piironen tutkimuksessa on ammatilliset jännitteet ovat liittyneet asiakassuhteen ongelmallisuuksiin, sosiaalityöntekijän työssä jaksamisen ja asiantuntijuuden ongelmiin.

Tutkimuksessa ilmenevät postmodernille yhteiskunnalle ominaiset rakenteelliset muutokset, jotka aiheuttavat epävarmuutta ja jännitteitä sosiaalityössä. Piironen mukaan suomalaisessa sosiaalityössä on kohdattu ”mahdottomia tehtäviä”, joista on seurannut täydellistä epäonnistumista. Tutkimuksen mu-

kaan sosiaalityöntekijät katsoivat 1990-luvun laman vaikuttaneen sosiaalityöhön voimakkaasti, työnkuva on muuttunut vaativammaksi sekä päätöksentekijöiden ja työntekijöiden ristiriidat aiheuttavat epävarmuutta sosiaalityöhön. Ammatilliset jännitteet puolestaan aiheuttavat sosiaalityöntekijöiden mielestä ongelmia asiakkaan ja työntekijän vuorovaikutuksessa, työntekijän työuupumusta ja määrittelyvaikeuksia ammatillisen vastuun ja asiantuntijavallan rajanvedossa.

Juhila tarkasteli kirjassaan *Työntekijöinä ja asiakkaina - Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat* sosiaalityötä sosiaalityöntekijöiden ja asiakkaiden suhteina, kohtaamisina ja rooleina. (2006, 11.). Sosiaalityöntekijöiden ja asiakkaiden kohtaamisessa muodostui neljä seuraavaa suhdetta: 1) Liittämisen- ja kontrollisuhde, 2) kumppanuussuhde, 3) huolenpitosuhde ja 4) vuorovaikutuksessa rakentuva suhde. Liittämissuhteessa sosiaalityöntekijä pyrkii liittämään asiakkaita valtakulttuuriin ja kyseisessä tilanteessa sosiaalityön asiakkaat asettuvat roolissaan liittämisen- ja kontrollin kohteiksi. Kumppanuussuhteessa sosiaalityöntekijät ja asiakkaat toimivat työprosessissa yhdessä ”kumppaneina”. Huolenpitosuhteessa sosiaalityön asiakkaat tarvitsevat sekä apua että tukea ja sosiaalityöntekijöiden tehtävänä on huolenpito asiakkaistaan. Vuorovaikutuksessa rakentuvalla suhteella on sosiaalityöntekijöiden ja asiakkaiden roolit muuttuvat eri tilanteiden mukaisesti, ja ne voivat sisältää liittämisen-, huolenpito- ja kumppanuussuhteen ominaispiirteitä. (Piironen 2005, 151; Juhila 2006, 13 - 14.)

Juhila on jäsentynyt sosiaalityön asiantuntijuutta, joka vaihtelee sosiaalityöntekijöiden ja asiakkaiden kohtaamistapojen ja roolien mukaisesti. Liittämisen- ja kontrollisuhteessa sosiaalityön asiantuntijuus on vertikaalista asiantuntijuutta. Vertikaalisessa asiantuntijuudessa korostuu sosiaalityöntekijän parempi tietäminen asiakkaan asemassa ja asettuminen diagnosoivan liittäjän ja tuomaroivan kontrolloijan rooliin. Vertikaalinen asiantuntijuus täyttää modernin profession tunnuspiirteitä. Sosiaalityön visio on liittämisen- ja kontrollisuhteessa ”ammatillisen liikkumatilan kapeutuminen, menetelmien yksipuolistuminen ja koveneminen”. (Juhila 2006, 84 - 86, 99.)

Kumppanuussuhteen sosiaalityössä asiantuntijuus on horisontaalista asiantuntijuutta. Asiantuntijuutta katsotaan olevan sekä sosiaalityöntekijällä että asiakkaalla ja he ovat vastavuoroisessa suhteessa toisiinsa. Horisontaalisessa asiantuntijuudessa sosiaalityöntekijän ja asiakkaan asiantuntijuuden raja hämärtyy. Asiakastyössä sosiaalityön pohjautuu paikalliseen tietämykseen ja reflektiivisyyteen. Sosiaalityön visio on ”eroja kunnioittavan kriittisen otteen vahvistuminen”. (Juhila 2006, 137 - 141, 147.)

Huolenpitosuhteessa sosiaalityön asiantuntijuus perustuu hoivaan. Huolenpitosuhteessa hoivaan liittyvä ammatillisuus ei ole itsestäänselvyys, koska hoivaan ei välttämättä liity erityistä ammatillista asiantuntijuutta. Huolenpitosuhteeseen liittyy sosiaalityön ”vastuurationaalisuus” ja normatiivinen jaksamisen vaatimus. Huolenpitosuhteen sosiaalityön visio on ”huolenpidon viimekätisen vastuun ottaminen tai siitä irti päästäminen”. (Juhila 2006, 183 - 188, 199.)

Vuorovaikutuksessa rakentuvassa suhteessa tietoa tuotetaan ja sitä käytetään sosiaalityön teorioihin ja arkielämän tosiasioihin perustuen. Erilaista tietoa sosiaalityöntekijät käyttävät tiedon tekemiseen reaaliajassa ja reflektiivisessä vuorovaikutuksessa suhteessa asiakkaaseen. Vuorovaikutuksessa rakentuvassa suhteessa sosiaalityön visio on ”asiakaslähtöisyyden haaste, kamppailu institutionaalisen ja kulttuuristen diskurssien suunnasta”. (Juhila 2006, 243 - 253.) Sosiaalityön-

tekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä ammatillisesta sosiaalityöstä sosiaalitoimistossa tarkastellen asiakaskuvan, työnkuvan, minäkuvan ja statuksen kautta (Taulukko 2).

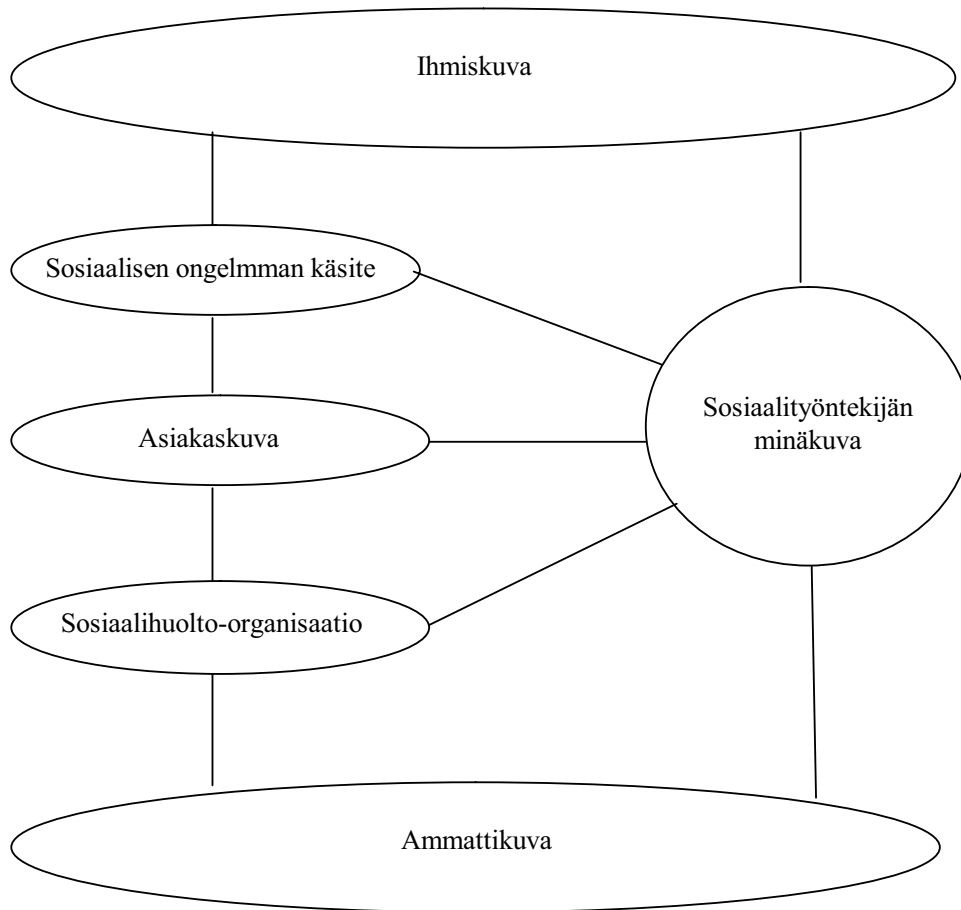
Taulukko 2. Tutkimuksen lähestymistavat ja näkökulmat

Kohde	Näkökulma	Esim. tutkijat (tutkimukset)
<i>Asiakaskuva</i>	Tarveteoreettinen ihmiskuva	Maslow 1972 Rauhala 1998
	Asiakkuus	Pincus & Minahan 1973 Vuorela 1989 Juhila 2006
<i>Työnkuva</i>	Työtyytyväisyys	Walls 1973 Mutka 1985 Rikama 1993
	Työolosuhteet, työssä jaksaminen	Elovainio 1992 Hämäläinen & Niemelä 2006
	Ammattikuva, asiantuntijuus	Liskola 1981 Rajavaara 1983 Niemelä 1985 Engeström 1989 Hänninen 1990 Lehto 1991 Mutka 1998 Piiroinen 2005
	Ammatillinen socialisaatio	Lundgren 1984 Huotari & Huotari 1989
<i>Minäkuva</i>	Sosiaalitoimiston sosiaalityö	Mäntysaari 1987
	Ammattirooli ja työorientaatio	Glaser 1964 Heikkilä 1987
<i>Status</i>	Arvoasema ja tarpeiden tyydytys	Rauhala 1966 Huntington 1981 Niemelä 1985 Virtanen 1994

2.1.3 Sosiaalitoimiston sosiaalityön tarkastelukehikko

Sosiaalityön ammattikuvaa sosiaalihuollossa voidaan tarkastella monista erilaisista näkökulmista. Täten on tarkoituksenmukaista määrittää ammattikuvaa tutkimuksen viitekehyksessä. Viitekehysjäsenyyksellä hallitaan tutkimuksen rakennetta ja niiden osakokonaisuuksia yhteyksissään. Seu-

raavassa esitän hahmotuksen tämän tutkimuksen viitekehystä; joka on sovellus Niemelän esittämästä sairaalan sosiaalityöntekijöiden ammattikuvasta (Niemelä 1985, 34) (Kuvio 1).

Kuvio 1. Viitekehys sosiaalitoimiston sosiaalityön ammattikuvan tutkimiselle

Ammattikuvan tarkasteluun sisältyy asiakaskuva eli näkemys sosiaalityön asiakkaasta. Sosiaalityön asiakassuhteen syntyminen voidaan katsoa olevan ammatillisen auttamistyön lähtökohta. Asiakastyö sisältää yhteyden sosiaalityön tehtävään ja sosiaalityöntekijöiden ammattikuvaan. Sosiaalityön asiakkuudelle puolestaan voitaneen löytää omat lähtökohtansa, kuten esimerkiksi kytkeytymiseen sosiaalisiin ongelmiin tai inhimillisiin tarpeisiin. Sosiaalisten ongelmien ja inhimillisten tarpeiden hahmottaminen ihmisolemuksesta vasten eli suhteessa ihmisen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen olemuksellisuuteen on tärkeää kokonaisvaltaisen käsitystavan omaksumiselle sosiaalityössä.

Kokonaisvaltaisesti ja kolmiulotteisesti jäsennetty ihmiskuva määrittää yhtäältä asiakaskuvaa, ja toisaalta täsmentää sosiaalityön yhteiskunnallista tehtävää. Asiakkaan kehollisuus viittaa ihmisen fyysisiin tarpeisiin ja näitä tarpeita tyydyttävään työhön, jonka tavoitteena toimeentulo, viimesijaisena tavoitteena säilyttää terveys. Tajunnallisuus kuvastaa asiakkaan psyykkisiä ja hen-

kisiä vuorovaikutustarpeita ja niiden tyydyttymisestä seuraavaa hyvää oloa, onnellisuutta. Asiakkaan toiminnassa välittyvät toiminnan tarpeet ja niiden tyydyttymistä kuvaava hyvinvointi, menestyminen. Sosiaalitoimiston sosiaalityötä tulkiten sosiaalityön ammattikuva muotoutuu lopulta sosiaalityöntekijän omassa työssä. Minäkuva eli käsitys itsestä on tärkeä ” filteri”, jonka kautta inhimillinen elämä suodattuu käsitykseksi omasta itsestä, omasta ammatista. ja ammatillisuudesta. Sosiaalityöntekijän työhön sisältyy myös sellaisia intressejä ja tarpeita, jotka kytkeytyvät omaan ammattiin hakeutumiseen ja ammatissa toimimiseen, kuten esimerkiksi toimeentuloon tai statukseen liittyvät tarpeet. Sosiaalityöntekijän minäkuvan rakentumisen kautta syntyy minä identiteetti ja ammatti-identiteetti. (Niemelä 1985, 34 - 37.)

Sosiaalityön ammattikuvan muodostumisessa sosiaalityöntekijät ovat avainasemassa. Täten sosiaalityöntekijöiden ammattikuva muokkautuu myös niistä käsityksistä, joita ammattikunnan aseman ja toiminnan kautta yhteiskuntaan välittyy. Täten on pohdittu mm. moderneja vaihtoehtoja sosiaalityöntekijöiden rooleiksi. Sosiaalityöntekijöiden rooleja kuvaaviksi imagotyypeiksi on esitetty muun muassa seuraavat: 1) sosiaalityöntekijä on sosiaalisten esteiden murtaja ja huono-osaisten ihmisten auttaja, 2) sosiaalityöntekijä on tutkija-sosiaalityöntekijä, sekä 3) sosiaalityöntekijä on sosiaalinen asiantuntija ja arkitiedon soveltaja. (Heikkilä 1987, 10.)

Sosiaalisten esteiden murtaja ja huono-osaisten auttaja tyyppinen sosiaalityöntekijä pyrkii käyttämään radikaaleja toimintamuotoja, toimii virkamiesvaltuutuksien ääri-laidoilla, ja kokee saavansa toimivaltuudet enemmän asiakkailtaan kuin työnantajalta. Akateeminen tutkija-sosiaalityöntekijä-tyyppi haluaa hyödyntää sekä teorian että käytännön mahdollisuudet, ja hän soveltaa teorioita sosiaalityön käytäntöihin, sekä tuottaa käytäntöihin pohjautuvia teorioita. Sosiaalisenä asiantuntijatyypinä ollessaan sosiaalityöntekijä käyttää tietojaan ja taitojaan sosiaalisten suunnitelmien laadinnassa ja arvioinnissa. Arkitiedon soveltajatyypinä toimiessaan sosiaalityöntekijä soveltaa työssään lakeja ja arkitietoja, jolloin hänen kompetenssinsa on hallinnollis-juridista, ja jolloin sosiaalityöammatissa ei sinällään ole tiettyä erityistä spesifisyyttä (Heikkilä 1987,10).

2.1.4 Ihmiskuva ja työmotivaatio

Näkemyksiä ihmisolemuksesta nimitetään ihmiskuvaksi, joka pohjautuu joko yhteen ihmiskäsitykseen tai useampaan ihmiskäsitykseen (Rauhala 1998). Wilenius ym. (1982, 13 - 14, 15) erottavat toisistaan biologiset, psykologiset ja sosiologiset ihmiskäsitykset. Biologisten ihmiskäsitysten mukaan ihminen on alkuperältään elollisen luontojärjestelmän osa; kehollinen luonnonolento. Biologisissa ihmiskäsityksissä korostetaan ihmisen ja eläinten yhteisiä olemuksellisia piirteitä ja biologisen perimän oletetaan määräävän pääsääntöisesti inhimillisen käyttäytymisen puitteet. Psykologisissa ihmiskäsityksissä ihminen mielletään ”itsetajuiseksi” olennoksi, jota persoonallisuuden sisäiset toiminnot ohjaavat. (Leontjev 1977, 81.) Sosiologisten ihmiskäsitysten mukaan ihminen on osa sosiaalista järjestelmää, yhteiskunnallinen olento, jonka inhimilliset ominaisuudet kehittyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin, ja joka voi elää ihmisenä ihmisyyhteisössä. (Wilenius ym. 1982, 13 - 23.)

Ihmiskuva todetaan käyttökelpoiseksi vasta kun siihen sisällytetään teoreettinen viitekehys kokonaisvaltaisesti todellistuvasta ihmisestä ja hänen elämisestään olemustaan vastaavalla tavalla (esim. Weckroth 1984). Tämän tutkimuksen ihmiskuvaa jäsenän hyvinvointiteoreettisen tarve-teorian pohjalta. Tarveteoreettisen ihmiskuvan valinta tutkimuksen ihmiskuvaksi on perusteltua, koska se sisältää samanaikaisesti käsityksen ihmisolemuksesta ja inhimillisestä hyvinvoinnista. Ihmisen tarpeet ja niitä vastaavia hyvinvoinnin ulottuvuuksia on jäsenetty kolmiulotteisesti (Alderfer 1972; Allardt 1976; Maslow 1970; Niemelä 1985; Purola 1971). Tarveteorian mukaan ihmisellä on olemusulottuvuuksia vastaavia tarpeita, joiden tyydyttyminen tuottaa inhimillistä hyvinvointia, ja tarpeiden tyydyttymättömyys vastaavasti ihmisen pahoinvointia, so. hyvinvoinnin vajetta. (esim. Doyal & Gough 1991, 16 - 19.) Doyal ja Gough ovat yhdistäneet tarve- ja resurssi-perusteiset hyvinvointinäkemykset niin, että perustarpeiden optimityytytys mahdollistuu välittävien tarpeiden minimityydytyksellä. Niin sanottujen perustarpeiden optimi tyydyttyminen ei välttämättä ole yleismaailmallista, vaan inhimillisen elämän kannalta oleellisten välittävien tarpeiden vähimmäistyydyttyminen. (Doyal & Gough 1991, 169 - 171.) Seuraavassa esitän tiivistetyn katsauksen ihmisen olemusta vastaaviin tarpeisiin, tarpeiden tyydytykseen ja inhimilliseen hyvinvointiin.

Ihmisyksilö on ensinnäkin kehollinen luonnon olento, jolla on fyysisiä eli kehollisia tarpeita. Keholliset tarpeet kuvastavat ihmislajin kehittyneitä piirteitä. (Alderfer 1972; Maslow 1970.) Fyysisiä tarpeita nimitetään lajityypillisiksi olemassaolon perustarpeiksi, joita ovat esimerkiksi hengitysilmä ja ravinto. Fyysisiä tarpeita tyydytetään aineellisilla (määrällisillä) voimavaroilla, jotka ovat lähtöisin luonnosta, ravinnosta. Fyysisten tarpeiden tyydyttyminen turvaa ihmisen fyysisen kuntoisuuden, esimerkiksi toimintakyvyn. Toiseksi ihminen on tajunnallinen, tiedostava ja tunteva olento, jolla on psyykkisiä yhteisyyden tarpeita, kuten esimerkiksi rakkauden tarve, joka ilmentää ihmislajin kehittyvää piirrettä (Maslow 1970). Ihminen kokee psyykkiset tarpeet elämysten puutoksiksi, mistä syystä hän käyttäytyy tietyllä tavalla. (Kaila 1982, 20 - 21.) Ihmisen psyykkiset tarpeet tyydyttyvät ei materialistisesti eli laadullisilla voimavaroilla ihmissuhteiden kautta. Kolmanneksi ihminen on toiminnallinen olento, jolla on itsensä toteutuksen tarpeita. Näiden tarpeiden tyydyttyminen turvaa ihmisen sosiaalisen kuntoisuuden (Niemelä 1985, 36).

Tarveteorian mukaisesti inhimillisten tarpeiden tyydyttyminen voitaneen tulkita ihmisen hyvän elämän päämäärien saavuttamiseksi. mukaan terveyteen, onnellisuuteen ja hyvinvointiin sisältyvät seuraavat peruskriteerit: ihmisen terveys sisältää elämiskyvyn, onnellisuus elämishalun ja hyvinvointi elinvoiman. Ihmisen hyvän elämän indikaattoreiksi ulottuvuuksilla fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen määritty elintaso, elämänlaatu ja elämäntapa. Yksilötasolla kyse on myös persoonan hyvästä olemassaolosta, jossa ihmisen keho on terve, ihmisen maailmankuva on suotuisa ja ihmisellä on ongelmattomat suhteet elämäntilanteeseen. (Doyal & Gough 1991, 16 - 19; Rauhala 1998, 147.)

Motivaatioteorioiden perustaen myös työmotivaatioon liitetään inhimilliset tarpeet, jotka saavat yksilön toimimaan kohti sisäisen tasapainon sekä mahdollisen työtyytyväisyyden ja työhyvinvoinnin saavuttamiseksi. (Locke 1976, 1300; Salmela-Aro & Nurmi 2005, 132.) Täten tarpeiden huomioiminen työmotivaatioissa on tärkeää, jotta ymmärretään työntekijän työnteon taustalla

olevia motiiveja. (Rainey 2001, 20.) Tosin työntekijän tarpeet muuttuvat ja myös yksilöllisten tarve-erojen vuoksi. (Kauppinen 1997, 72; Ruohotie & Honka 1999, 17 - 21.)

Työmotivaatiokeskustelussa erotetaan toisistaan sisäinen ja ulkoinen työmotivaatio. Sisäisiä motivaatiotekijöitä ovat esimerkiksi itse työ, henkinen kasvu, saavutukset ja vastuu. Sisäinen motivaatio pohjautuu siihen, että työntekijä kykenee säätelemään toimintaansa ja työ ikään kuin ”palkitsee” työntekijää sinällään (Luoma & Troberg & Kaajas & Nordlund 2004, 21.) Ulkoinen motivaatio kytkeytyy puolesta lähinnä työympäristöön. Työmotivaatio on siis työntekijää ”liikuttava voima” sekä työtyytyväisyys että työtytymättömyys ovat työntekijän kokemia asenteita. Työtyytyväisyyttä parantaviksi tekijöiksi muun muassa seuraavat: työmenestys, saavutukset, tunnustus, vastuu, eteneminen ja työ sinällään. (esim. Salmela-Aro & Nurmi 2005, 133.)

2.1.5 Sosiaalinen ongelma

Sosiaalityössä usein auttamisen lähtökohtana olevaa sosiaalista ongelmaa voidaan eritellä monin eri tavoin. Yksinkertaisimmillaan sosiaalisesta ongelmasta on kyse, kun vallitsee epäsuhta ideaalisen ”pitäisi olla” ja todellisuuden ”on” välillä. (esim. Merton & Nisbet 1976, 7.) Swedner (1983, 30 -31) ryhmittää sosiaaliset ongelmat esiintymistason perusteella yksilö-, yhteisö- ja yhteiskuntatason ongelmiin. Mikrotason sosiaaliset ongelmat ovat yksilön tai perheen ongelmia, mesotason ongelmat organisaatioiden tai instituutioiden ongelmia ja makrotason ongelmat yhteiskuntajärjestelmän ongelmia. Näkökulma sosiaalisen ongelman määrittämiseen voi olla subjektiivinen tai objektiivinen. Subjektiivinen ongelman määrittäminen on kyseessä, kun yksilö kokee elämässään esimerkiksi tietyn elinolosuhteen ongelmalliseksi. Objektiivisella ongelman määrittämisellä tarkoitetaan tilannetta, jossa esimerkiksi asiantuntija määrittää yleensä tutkimuksen avulla elinolosuhteen ongelmalliseksi.

Sosiaalisten ongelmien syiden jäsentely on perustunut tasoluokituksiin. Sosiaalisia ongelmia on jaoteltu syiden pohjalta yksilöllisiin, institutionaalisiin ja kulttuurisiin ongelmiin. Yksilöllisiksi ongelmien syiksi nähdään joko biologiset tai psykologiset syyt. Biologiset syyt redusoidaan yksilön biokemiaan tai genetiikkaan. Psykologiset syyt liitetään yksilön persoonallisuuteen, esimerkiksi yksilön odotuksiin tai asenteisiin. Sosiaalipatologiset ja poikkeavan käyttäytymisen selitykset ovat tyypillisiä kuvattaessa sosiaalisia ongelmia. Institutionaaliset syyt pohjautuvat ihmisten väliseen vuorovaikutuskäyttäytymiseen, sosiaaliseen hyväksyttävyyteen ja ongelmanratkaisuun. Sosiaalisten ongelmien aiheuttajiksi esitetään sosiaalista disorganisaatiota, arvoriitiriitoja tai leimaantumista. Kulttuuriset syyt ilmentävät sosiaalisten ongelmien elämäntavallista alkuperää, yhteiskunnan arvo- ja normijärjestelmää. (Bourne & Lewin 1983, 8 - 9.)

Ihmisen elämän ongelmat voidaan erottaa toisistaan sen perustella, millä inhimillisen olemuksen ulottuvuudella ongelmat esiintyvät. Inhimillisen elämän kontekstissa sosiaaliset ongelmat määrittyvät yksilön kehon, tajunnan tai toiminnallisuuden alueella. Ihmisolemuksen suhteen yksilön ulottuvuuksia vastaavia sosiaalisia ongelmia ovat köyhyys, avuttomuus ja poikkeavuus. (Sipilä 1979, 11 - 12.) Köyhyys on ominaisuudeltaan yksilön absoluuttista tai suhteellista määrällis-aineellista puutetta, avuttomuus psyykkisesti tulkittuna aineetonta, laadullista tietojen tai taitojen puutetta ja poikkeavuus suhteellista, kulttuurista sosiaalisuuden puutetta. Yksilötasolla kyse on persoonan huonosta olemassaolosta,

jossa ihmisen keho on sairas, ihmisen subjektiivinen maailmankuva on epäsuotuisa ja ihmisellä on häiriöitä suhteessa elämäntilanteeseen. (Rauhala 1998, 146.)

Lehto (1991, 100) toteaa, että sosiaalitoimistojen sosiaalityön tutkimukset osoittavat, että sosiaalityöntekijät eivät voi juurikaan vaikuttaa työnsä kohdistumiseen. Sosiaalityön kohteen funktionaalisissa määrityksissä törmätään helposti residualistiseen ja imperialistiseen määrittelyongelmaan. (Lehto 1991, 101.) Yritykset rajata sosiaalityön kohdentumista professionaalistumisella johtaa samaistumisen johonkin toiseen professioniin ja eräänlaiseen ”asiantuntijattomuuteen” sosiaalityöntekijän omassa ammatillisessa erityisosaamisessa.

2.1.6 Sosiaalityön asiakkuus

Sosiaalihuollon palvelujen käyttäjät määrittyvät yleensä asiakkaiksi. Nyky Suomen sanakirjan mukaan ”Asiakas on henkilö suhteessaan johonkin liikkeeseen tai ammatinharjoittajaan, jolta hän ostaa tai jolla hän teettää jotakin”. Palvelun käyttäjänä asiakkaalla tarkoitetaan sekä hyödynsaajaa että asiointisijaa. (Esim. Vuorela 1989, 3.) Asiakkaaksi tuleminen tai asiakkaaksi määrittyminen tapahtuu yleensä tietyn hoidettavan asian perusteella. Asiakastutkimuksissa asiakkaan hoidettavat asiat rinnastetaan asiakkaiden tarpeisiin. Mc Killip (1987, 11) erottaa 1) normatiiviset tarpeet, 2) koetut tarpeet ja 3) näkyvät tarpeet. Normatiiviset tarpeet ovat asiantuntijoiden määrittämiä asiakkaan tarpeita. Koetut tarpeet ovat asiakkaan subjektiivisesti esittämiä tarpeita ja näkyvät tarpeet ilmenevät asiakkaan käyttäytymisessä. Osallistumisensa suhteen asiakas voi olla osavaltainen osallistuja tai kokonaisvaltainen osallistuja. Osavaltaisen osallistujan asemassa oleva asiakas hakee tietystä palvelupisteestä vaatimuksiensa mukaista palvelua, ja kokonaisvaltaisesti osallistuvan asiakkaan elämä on lähes täysin käyttämänsä palvelupisteen palvelujen varassa. (Aaltonen 1988, 24 - 25.) Julkisen hallinnon asiakkaana ollessaan kansalainen on puolestaan joko välittömässä tai välillisessä suhteessa hallintoon. (Esim. Konttinen 1983, 4.)

Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välisen auttamissuhteen synty on sosiaalityön keskeinen lähtökohta. Kananoja & Penttinen (1977, 95) sisällyttävät asiakassuhteeseen suhteen tarkoituksen, tunteet ja asenteet, sekä vuorovaikutuksen dynaamisuuden. Asiakassuhteessa asiakas voi siirtyä joustavasti suhderyhmästä toiseen työprosessin kuluessa. Asiakassuhteen ”lopullinen segmentoituminen” tapahtuu, kun sosiaalityöntekijä kohtaa asiakkaan ongelmiseen esimerkiksi sosiaalitoimistossa. Asiakastilanteessa sosiaalityöntekijä hahmottaa asiakkaan, joko asiakkuuden perusteella tai asiakkaan asian, tai asiointiin kytkettyvän sosiaalisen ongelman perusteella. Näin ollen asiakas- ja ongelmatyypittelyn pohjalta esimerkiksi alkoholin käytön mukaan jaotellut asiakastilanteet, kuten esimerkiksi juopotteleva perheetön asiakas, tai välitystiliasiakas voidaan kytkeä monimuotoisiin palveluvasteisiin saman palvelupisteen sisällä. (Lehto 1991, 96.) Arnkilin (1988, 10 -19) mukaan sosiaalityön valmiiksi kehitetyistä toimintamalleista, eräänlaisesta ”sosiaalipalvelujen massatuotannosta” tulisi luopua, ja kehitellä yksilöllisesti ”räätälöityjä” sosiaalityön työmenetelmiä.

Asiakassuhteita on jaoteltu asiakkaan käyttäytymisen mukaisesti. Asiakas voi olla vierailija, valittaja tai tosiasiakas. (Berg 1991, 29 - 32.) Vierailija on asiakas, joka kokee elämäntilanteensa

ongelmattomaksi. Asiakas ei halua mitään muutosta elämäänsä, ja hänen asenteensa muutostyötä kohtaan on passiivinen. Toiminnallisesti asiakas pyrkii eroon työntekijästä. Vierailija-tyyppinen asiakkuus muistuttaa neuvottelevaa asiakassuhdetta tai liittämisen- ja kontrollisuhdetta. (Pincus & Minahan 1973, 76 - 77; Juhila 2006, 13.) Valittaja-asiakas esittää tarkasti ongelmansa ja ongelmien ratkaisutavat. Asiakas kuvaa mielellään ongelmatilanteiden mahdolliset tulokset, mutta hän ei osallistu aktiivisesti ongelmanratkaisuun. Asiakas ulkoistaa ongelmat toisista johtuviksi. Asiakas kokee samalla muutostyön toisten tehtäväksi. Valittajatyypin asiakkuus on verrattavissa ristiriitaiseen asiakassuhteeseen. (Pincus & Minahan 1973, 78 - 80.) Tosiasiakas jäsentää ongelmansa ja niiden ratkaisutavat jokseenkin selkeästi. Asiakas haluaa aktiivisesti osallistua muutostyöhön yhdessä työntekijän kanssa, ja suhtautuu myönteisesti annettuihin toimintaohjeisiin. Tosiasiakastyypin asiakkuus ilmentää yhteistyösuhteista asiakassuhdetta, sekä kumppanuus- ja vuorovaikutussuhdetta. (Pincus & Minahan 1973, 73 - 76; Juhila 2006, 13 - 14.) Postmodernissa yhteiskunnassa asiakkaiden osallisuus korostuu, asiakkaat ymmärretään aktiivisiksi toimijoiksi. (Satka 1995; Dominelli 1996, 159 - 160.) Samalla myös vastuuta siirtyy entistä enemmän asiakkaalle (Piiroinen 2005, 152).

Asiakkuutta voidaan jäsentää myös tehtävän asiakastyön perusteella. Asiakaskohtaista sosiaalityötä on jaoteltu byrokratia- ja palvelutyöhön sekä psykososiaaliseen työhön. (Sipilä 1989, 213 - 227.) Byrokratiatyö on hallinnonalalla tehtävää normiperusteista työtä. Palvelutyö on asiakkaiden neuvontaan ja ohjaamiseen suunnattua työtä, ja lähinnä asiakas-palvelumuodot kattavaa. Psykososiaalinen työ pohjautuu asiakkaan kanssa käytäviin terapeuttisiin keskusteluihin, joilla pyritään muuttamaan asiakkaan ajattelu- ja toimintatapoja (Taulukko 3) Taulukosta 3 voidaan todeta, että asiakaskohtaiset työmuotojen erot esiintyvät toimenpiteiden, päättävän organisaation, käynnistymisen, tietopohjan ja kontrollin ulottuvuuksilla.

Taulukko 3. Sosiaalityön asiakkuuden ehdot (Lähde: Sipilä 1989, 237)

TYÖMUOTO	TOIMEN- PIDE	PÄÄTTÄVÄ ORGANI- SAATIO	KÄYNNISTY- MINEN	TIETO- POHJA	KONT- ROLLI
byrokratiatyö	pakkotoimi	oikeus	teko, syyte	näyttö teosta, laki	ylempi oikeusistuim
byrokratiatyö	etuuden myöntäminen	byrokratia	asiakkaan hakemus	säädökset, näyttö tarpeesta	hallinto-oikeus
palvelutyö	ohjaus, neuvonta, palvelu	professionaalinen organisaatio	asiakkaan aloite	hallinnollinen tieto, tiede	julkinen keskustelu, professio
psykososiaalinen työ	terapeuttinen keskustelu	professionaalinen organisaatio	asiakkaan aloite	tiede, terapiakokemus	professio

2.1.7 Ammatti, ammatillistuminen ja asiantuntijuus

Käsitteenä ammattia ja ammatillistumista on tarkasteltava suhteessa työn käsitteeseen. Lehto (1991, 46) toteaa, että työ voi olla ”vain” työtä (job), ammatti (occupation) tai professio (profession), ja että suomalaisessa sosiaalityökeskusteluissa ammatillistumisella tarkoitetaan professionaalistumista. Palkkatyöstä puhuttaessa erotetaan toisistaan ammatin (occupation) ja ammatillistuneen ammatin (profession) käsite. Ammatillistuneen ammatin tunnusomaisiksi piirteiksi esitetään yhtäältä tieteelliseen tietoon perustuva puolueettomuus, epäitsekkyys, palvelualltius, ammatitylpeys, kollegiaalinen yhteistoiminta ja informaalin kontrolli. (Konttinen 1991, 12; Eteläpelto 1997, 97 - 98.) Professionaalisuudessa asiantuntijuus on olennaisessa asemassa. Käsitteellä specialist tai expert on usein kuvattu asiantuntijoita. Työntekijöitä kuvaavassa tarkoituksessa asiantuntijaa (professional) on verrattu amatööriin. (esim. Freidson 1986, 23.) Suppeasti määriteltynä asiantuntijuus kuuluu erikoistuneeseen työhön ja ammatilliseen erityisosaamiseen. (Breiter & Scardamalia 1993, 63 -64, 119; Tynjälä 1999, 171.)

Käsitteellä ammatti tarkoitetaan laajassa merkityksessä yhteiskunnallista asemaa tai työnjälisen aseman hankkimista työelämässä, ja suppean määrityksen mukaan ammatin käsitellä viitataan ammattirooliin- tai persoonallisuuden syntymiseen. Silius (1995, 50 - 52) erottaa toisistaan käsitteellisesti profession (uran), professionaalistumisen (sosiaalisen eriytymisen), professionalismin (asian-tuntijuuden) ja professionaalisen (ammattitaitoisuuden). Ammatillistumisessa on kyse ammatillisesta sosialisatiosta, johon läheisesti kuuluu ammatti-identiteetin ja ura-identiteetin käsite. (Meijers & Wijers 1998, 79.)

Sosiaalitoimiston sosiaalityön on todettu kehittyneen eräänlaisessa sosiaalivaltion ”professionaalistamisprojektissa”, ja sosiaalityön kehittämishaasteena on suuntautuminen kohti monitoimijaista yhteistyötä ja dialogisuutta. (Arnkil 1991, 167; Arnkil & Eriksson & Arnkil. 2000, 30.) Julkusen (1987, 245 - 252) mukaan ammatti eroaa pelkästä työstä siinä, että se on institutio, jonka saavuttamiseksi tarvitaan tietty erityinen koulutus ja pätevyysvaatimus, jolla edelleen turvataan vakiintunut ammatillinen erityisasema. Beckmanin (1981, 92) mukaan ammatillisuuden ominaispiirteitä ovat seuraavat: 1) Se on selkeästi rajattua toimintaa, 2) toiminnan suorittaja ei itse ole pääasiallinen vastaanottaja, 3) toimintaa suoritetaan erityistä korvausta vastaan, eikä siinä toimita ”omaan laskuun” ja 4) se edellyttää erityiskoulutusta ja harjoittautumista. Tietyissä yhteyksissä on puhuttu jopa sosiaalityöntekijän roolista performanssina, arjen ammatillisten käytäntöjen performanssista. (England 1986; Piironen 2005, 153.)

Professioiden ja asiantuntijuuden on esitetty erilaisia teorioita, jotka tavallisesti jaetaan piiriteorioihin, funktionalistisiin ja valtateorioihin (Tuomiranta 2002, 65). Professionaalisuutta koskevassa tutkimuksessa professioiden synnystä ja yhteiskunnallisesta asemasta on esitetty pääosin kaksi erilaista päätutkimussuuntaa, parsonsilainen funktionalistinen ja uusweberiläinen tulkinta. (esim. Koskinen & Mykkänen 1998, 2 - 3; Konttinen 1998, 31.) Funktionalistisen tulkinnan mukaan professioiden oletettiin säilyttävän yhteisöllisyyttä, tukea yhteiskunnan arvoja ja normeja. (Konttinen 1989, 14.) Funktionalistiselle teorialle vastakkaisen näkemyksen, uusweberiläisyyden (konfliktiteorian) mukaan professioiden

keskeisenä tehtävänä on tiedon ”sulkemisen” kautta ajaa omia etuja ja saavuttaa tavoiteltu monopoli-asema yhteiskunnassa. (Larson 1979, x; Konttinen 1989, 112 - 113.)

Foucault'n (1994, 231) hallintateoriaan viitaten Tuomiranta toteaa asiantuntijoiden määrittävän asiantuntijuuteensa pohjaten normaalin ja epänormaalin, sekä tietämyksellään saavuttamaan hallitsevan aseman yhteiskunnassa. Samankaltaisen rakenteistumisteorian mukaan asiantuntijat hyödyntävät ja rakentavat yhteiskuntaa ja voimistavat hallintaansa. Rakenteistumisteorian mukaan asiantuntijoiden toiminta erottuu näennäisestä asiantuntijuudesta ja painottuu yksittäisten asiantuntijoiden toimintaa enemmän kuin professiojärjestelmään. (Giddens 1984, 18, 123, 146; Tuomiranta 67.)

Postmodernin yhteiskunnan professioteorioiden kuvaukset alkoivat muuttua lähestyttäessä 1990-lukua, jolloin professionaalisen toiminnan hahmotuksessa syntyi tilaus paradigman muutokselle. (Konttinen 1989, 112.) Tietoyhteiskunta, post-moderni ja reborn-teorian mukaan asiantuntijoiden ja professioiden yhteiskunnallinen asema ja merkitys muuttuvat ja niitä joudutaan määrittelemään uudelleen. (Beck 1990; Bauman 1996; Castells 1998; Freidson 1999.) Tietoyhteiskuntateorian mukaan yhteiskunnassa verkostoituminen ja kommunikatiivisuus lisääntyvät, ja valta alkaa siirtyä yhä enenevässä määrin tiedon asiantuntijoille. (Castells 1998, 362, 370.) Tietoyhteiskunnassa asiantuntijat ovat tavallaan tiedon tuotannon ”portinvartijoita” (Finger & Asún 2001, 10). Postmodernin teorian mukaan yhtäältä tiedon laajuus ja kompleksisuus vaikeuttavat asiantuntijoiden hallintaa ja toisaalta käsitys asiantuntijoista asiantuntijoina heikkenee ”organisoitun vastuuttomuuden” lisääntymisen myötä. (Bauman 1996, 43; Beck 1990, 19, 98.) Reborn-teorioille on olemassa Freidsonin mukaan sosiaalinen tilaus, mikä tarkoittaa asiantuntijuuden ja profession uudelleen määrittelyä. Tuomiranta (2002, 67) jäsensi tutkimuksessaan seuraavia professio- ja asiantuntijateoriat (Taulukko 4.)

Professioiden on todettu kehittyneen yhteiskunnan modernisoitumista mukailleen niin, että muutos on siirtymistä perinteisestä statusprofessiosta uudenaikaiseen ammatilliseen professioon. Matthies (1993, 125) esittää ideaalityyppisesti professionalismin kehitystä klassisen ja modernin professionalismin käsittein seuraavalla tavalla:

Klassinen professionalismismi	Moderni professionalismismi
”Kulturmensch”	”Fachmensch”
statusprofessio	koulutusprofessio
autonomisuus	institutionaalisuus
altruismi	funktionalismi

Joidenkin yhteiskuntateoreetikoiden mielestä postmoderniksi kutsumassa yhteiskunnassa modernin rajat on saavutettu. Siinä muutoksella ei ole selkeää kehityssuuntaa. Baumanilaisittain postmodernisuudessa on kyse modernisuudesta, jossa eräänlainen itsetietoisuus ja mahdottomuus olemassaolostaan ovat toteutuneet. (Bauman 1996, 43, 199.) Tällöin ammatillinen asiantuntijuus ”hajoaa” sekä työnjaollisesti että tieto-opillisesti. (Karvinen 1996b, 32 - 33.)

Postmodernissa yhteiskunnassa asiantuntijuus edellyttää vahvan minän muodostumista ja vastuun ottamista moraalisisista teoista. (Bauman 1996, 196 -197, 213 - 214.) Täten postmodernin ajan asiantuntijuus voisi määrittyä kommunikatiivisesti, avoimeksi asiantuntijuudeksi, jossa kriittisesti suhtaudutaan asiantuntijuuteen ja professioiden asemaan (esim. Saaristo 2000, 117; Erä-

saari 2002, 21). Avoimelle asiantuntijuudelle olisi tyypillistä moniulotteisuus (esim. Engeström 1995, 14), horisontaalisuus (esim. Launis 1997, 122) ja verkostoituneisuus. (Esim. Launis 1994, 36.) Avoimessa asiantuntijuudessa olisi kyse situationaalisesti määrittyvästä jaetusta ”kollektiivisesta” asiantuntijuudesta ja vallasta. (Engeström ym. 1995, 26.)

Taulukko 4. Professio- ja asiantuntijateorioita (Lähde: Tuomiranta 2002, 67)

	Edustaja	Ajanjakso
Funktionalistinen normiteoria: asiantuntijuus tukee yhteiskunnallista ennustettavuutta, vakautta, luo arvoja ja normeja.	Parsons T. Durkheim E. Freidson E.	1930-1960 1950-1960 1970-luku
Konfliktiteoria: asiantuntijuus on institutionaalinen vallan ja tiedon monopoli. Asiantuntijat ajavat vain omia etujaan. Professionaalinen experttiys on modernin yhteiskunnan epätasa-arvon elementti.	Larson MS. Johnson T.	1970-luku 1970-luku
Hallintateoria: asiantuntijat määrittelevät normaaliuden ja epänormaaliuden. Asiantuntijat kykenevät asiantuntijuutensa avulla näkemään ja houkuttelemaan hallittavien kykyä tunnistaa omat puutteen ja yhteiskunnalliset rajoitteet. Asiantuntijat sekä määrittelevät, mutta samalla myös houkuttelevat maallikkoja itse määrittelemään itsetietoisuuttaan ja kapasiteettiaan. Asiantuntija voi hallita hallittavia näkemällä syvemmälle kuin nämä itse.	Focault M.	1970-1990
Rakenteistumisteoria: asiantuntijat käyttävät hyväkseen yhteiskuntajärjestelmän ominaisuuksia ja jäsentävät niitä uudelleen ja pystyvät näin vaikuttamaan yhteiskunnan sääntöihin. Asiantuntijoiden mikrotason yksilöllinen käyttäytyminen – eikä pelkkä professiojärjestelmä – selittää lopullista professionaalista käyttäytymistä	Giddens A.	1970-1990
Tietoyhteiskuntateoria: informaatio ja kyky prosessoida tietotekniikan symboleja aiheuttaa sosiaalisen polarisaation ja uuden työnjaon, jossa toimitaan erittäin pienillä spesifeillä asiantuntija-alueilla: verkkolaiset, joustajat ja uloslyödyt. Joustajat tekevät verkkolaisten määrittelemät tehtävät ja uloslyödyt syrjäytyvät.	Castells M.	1990-
Post-moderni teoria: valta todellisuudessa globaaleilla markkinoilla, eikä asiantuntijoilla. Yleiset lainalaisuudet, tieto ja päämäärät muuttuvat jatkuvasti, eivätkä kykene enää määrittelemään ihmisten toimintaa. Profiessiot proletarisoituvat ja deprofessionaalistuvat.	Bauman Z. Beck U.	1990-
Reborn-teoria: professio, professionalisaatio- ja professionalismikäsitteet tulee määritellä uudelleen. Profiessioteorian tulisi olla itsenäinen teoria-alue, eikä sitä tulisi johdatella luokka- tai organisaatioteorioista. Profiessioikäsitteen määritelmä vaikuttaa sen tulevaisuudenkuvaan. Experttiys, autonomia ja kredencialismi turvaavat yhteiskunnan korkealaatuiset palvelut.	Freidson E.	1990

Suomalaista sosiaalityötä voidaan tarkastella postmodernista näkökulmasta. (Piiroinen 2005, 141.) Postmodernissa yhteiskunnassa sosiaalityö ohjautuukin enemmän ihmisten elämismail-

masta kuin ammattikeskeisestä palvelujärjestelmästä. (Giddens 1994, 14, Salonen 2002, 35.) Siten myös sosiaalityön substanssi kiinnittyy yhteiskunnan palvelujärjestelmien murrokseen ja hyvinvoinnin pluralismiin, mikä johtaa sosiaalityön deprofessionalistumiseen, moniammatilliseen verkostoitumiseen, kansainvälistymiseen ja ammattietiikan henkilökohtaistumiseen. (Ketola & Kokkonen 1993, 135 - 137; Salonen 2002, 38.) Sosiaalityöntekijän rooli on muuttumassa asiantuntijasta aktiiviseksi asiantutkijaksi (Mönkkönen 1996, 51; Enroos 2006).

Asiantuntijaorganisaatioissa ammattiryhmiä on jaettu semiprofessioihin ja professioihin. (Esim. Etzioni 1964, 75 - 85.) Lehto (1991, 47) toteaa tutkimuksessaan, että on niin sanottuja perinteisiä professioita, kuten tuomarin, papin tai lakimiehen ammatit, jotka ovat ideaalityyppisiä, joihin muiden ammattien professionaalisuutta voidaan verrata. Toisenlainen on sosiaalityöntekijöiden ammatti, joka on profesioasemaa tavoitteleva ammattikunta, vaikka ammatti täyttää profession tunnusmerkit. Professionille tyypilliseksi piirteiksi on mainittu ammatillistumiseen sisältyvä erityinen työn kohdealue, johon saadaan koulutuksellinen asiantuntijuus. (Vuorikoski 1999, 251 - 255.) Professioniin kuuluu ammattilaisten ammattia suurempi sisäinen itsenäisyys ja profession käsittämä ammattieettiset normit. (Abbott 1988, 40; Konttinen 1989, 90 - 93; Helander 1993.)

Ammatin kehittymisen professioksi todetaan tapahtuvan prosessimaisesti, mikä pohjautuu ammatin tietopohjaan (Goode 1973; Huntington 1981; Wilensky 1964; Freidson 1972). Profession kehittymisen piirteiksi kuvataan kokopäiväisyys, yliopistollinen koulutus, ammattijärjestön perustaminen, ammatin julkinen tunnustaminen ja ammatin eettinen säännöstö. (Wilensky 1964, 142 - 145.) Goode (1973, 355 - 356) mainitsee professionaalistuneen ammatin perustuvan järjestelmällisiin tietokokonaisuuksiin, tiedon sovellettavuuteen, tiedon uskottavuuteen, ammattimonopoliin, tietomonopoliin, tiedon luomiseen ja välittämiseen sekä tiedon ”mysteeriin”.

Ammatillisuus sisältää tietyn asiantuntijuuden ja ammatillisen erityisosaamisen, mihin voidaan liittää läheisesti yhteen kuuluvat kompetenssin ja kvalifikaation käsite. Ammatilliseen pätevyteen sisältyvät seuraavat ammatillisuuden tiedot ja taidot: 1) yleisesti pätevä ammatillisen tieto- ja taitoperustan omaksuminen, 2) tehtäväkohtaisten työtilanteiden hallinta ja 3) asiantuntijoiden vakiintuneiden toimintakäytäntöjen omaksuminen. (Engeström 1989, 3 - 4.) Myös työntekijän kyvyt ja persoonallisuuden piirteet ovat todettua tärkeiksi työntekijän ominaisuuksiksi (Ellström 1994, 21; Sandberg 2000) Työssä ammatillisen erikoistumisen on todettu lisäävän ammatillista kompetenssia (Piiroinen 2005, 156).

Käsite kvalifikaatio liitetään työntekijän työn asettamiin vaatimuksiin. Sosiaalityöntekijän ammatillinen pätevyys käsittää 1) instrumentaalisen ja rationaalisen pätevyuden, 2) kommunikatiivisen pätevyuden ja 3) itsereflektiivisen pätevyuden. (Olk 1986, 189 - 190.) Instrumentaalirationaalilla pätevyydellä tarkoitetaan sitä, että sosiaalityöntekijä hallitsee sosiaalityön keskeiset toimintaperiaatteet ja menetelmät sekä tieto- että taitotasolla. Kommunikatiivinen pätevyys käsittää vuorovaikutustaitojen hallinnan ja inhimillisen toiminnan ymmärtämyksen. Itsereflektiiviseen pätevyteen sisältyy arvioiva työn seuranta. Professionaalistuneissa pätevyysalueen perustelu ja hallinta suoritetaan abstraktin teorian tiedon tuottamisella, ja tiedon sovelluksella käytäntöön. (Abbott 1988, 8.) Sosiaalityössä profession kvalifikaatioilla tarkoitetaan mm. sitä, että 1) päätökset perustuvat asiakkaan parhaaseen, eikä työntekijän omiin tai ammatin intresseihin, 2) profes-

sio-organisaatiot toimivat eettisten ja laatustandardien ylläpitämiseksi, 3) ammatin erityinen eksperttiys on jonkin tietyn oppimisessa, 4) tietoperustaa sovelletaan käytännössä, 5) työntekijän kietoutuneisuus asiakkaaseen on paheksuttavaa, jolloin yksittäiset standardit ohjaavat asiakastyötä, sekä 6) professionaalisen statuksen saaminen edellyttää laajaa ammattia koskevaa tutkimusta ja ohjelmien laadinta. (Weinbach 1983, 102 - 103.)

Asiantuntijuuden kehittyminen liitetään pätevyyteen ja asiantuntijatiedon hallintaan (Berliner 1988; Göranzon 1990, Breiter & Scardamalia 1993). Breiter & Scardamalia (1993, 63 - 65) erottavat 1) käytäntöihin liittyvän tiedon, 2) formaalisen tiedon, 3) informaalisen tiedon, 4) Impressionaalisen tiedon ja 5) itsesäätelytiedon. Ammatillisen pätevyyden saavuttamiseen kuuluu prakti- sen ja abstraktin tiedon hallinta. Käytännön tiedolla tarkoitetaan tietoa, joka on syntynyt työtoi- minnan ja sen kautta välittyneiden kokemusten pohjalle, joka muodostaa ammattipätevyyden toiminnallisen rakenteen. Abstrakti tieto rakentuu tieteelliselle orientaatiolle etsiä todellisuuden säännönmukaisuudet ja täsmälliset kielelliset tulkinnat näiden säännönmukaisuuksien ilmaisulle. Ideaalitilanteessa ammatillinen pätevyys perustuu ammatillisen teoreettisen tiedon ja työkäytän- nön kokemuksellisen tiedon yhdistämiseen sekä ammatissa tapahtuvan oppimisen muutoksiin työntekijän tietämyksessä ja osaamisessa. (Berliner 1988, 5 - 6.)

Prosessi, jonka kautta työntekijä omaksuu ammatillisuutensa, kutsutaan ammatilliseksi so- sialisaatioksi. Ammatilliseen sosialisaatioon kuuluvat ammatilliset tiedot, taidot, ammatillinen toiminta, ammatti-identiteetti ja sitoutuminen ammattiin. (Esim. Moore 1973, 874 - 875; Albrecht ym. 1987, 86.) Asiantuntijuuden kehittymistä on kuvattu prosessiksi, jossa työntekijä kehitty- y aloittelijasta ekspertiksi. Mallin mukaisesti asiantuntijuus kehittyi viiden seuraavien vaiheiden kautta: 1) noviisi, 2) kehittynyt aloittelija, 3) osaava suorittaja, 4) taitava suorittaja ja 5) ekspertti. Asiantuntijuuden kehityksen varhaisimmassa vaiheessa, noviisin/osaavan suorittajan tasolla työ- toiminnassa seurataan annettuja ohjeita ja käytännön toimintamalleja joustamatta. Työvaiheita ohjataan suoritteiden avulla, ja ne suunnataan välinekohteisesti. Samoin työprosessin osavaiheet tehdään alemmalla tasolla, koska tietoinen ohjaus pitää suoritteet hallinnassa. Ylemmillä tasoilla taitavan suorittajan-/ekspertin tasolla työskentely tapahtuu ammatilliseen kokemukseen perus- tuen. Työskentelyn osavaiheiden suorittamista eivät hallitse toimintojen ja tekojen tietoinen oh- jaaminen, vaan hallinta tehdään operaatioiden kautta. Operaatioilla tarkoitetaan työprosessin osatehtävien automatisoituneita osia, joiden sovellus hallitaan automatisoidulla kokemustiedolla. Näin ollen työn onnistumiselle ovat oleellisimpia työn suoritusedellytykset, kuten esimerkiksi työsuorituksen ehdot, välineet ja olosuhteet. Kehittyneen tason asiantuntijalle on rakentunut intui- tiivinen kuva työprosessin tilanteista, ja näkemys niistä toimenpiteistä, joita siinä tilanteessa tulisi käyttää. (Dreyfus & Dreyfus 1986, 21 - 32; Berliner 1988, 5 - 6.)

Vaikka asiantuntijan kokonaiskäsitystä työprosessista voitaisiin hahmottaa hallituksi, niin siitä huolimatta hänen toimintansa on tavallaan epärationaalista, koska työskentely on intuition ja kokemuksen kautta jäsentyvää. (Vrt. Fook & Ryan & Hawkins 1997.) Asiantuntijan työskentely ei vaadi toimintojen ohjausta tietoisten tekojen tasolla, vaan ne korvataan automatisoituneilla operaatioilla. (Berliner 1988, 2 - 6.) Saarnion (1993, 92) näkemyksen mukaan noviisi erottuu ekspertistä siinä, että ekspertillä on noviisiin verrattuna enemmän erilaisiin työtilanteisiin sopivia

tiedostamattomia toimintavalmiuksia sovellettavissa. Noviisi joutuu työskentelemään objektiivaa-
tion, tietoisien kohteistamisen ja reflektoinnin kautta, jolloin vaikeudeksi tulee tunne, ettei kykene
hallitsemaan tilanteen kaikkia yksityiskohtia. Vastaavassa tilanteessa asiantuntija keskittyy oleel-
lisiin asiaseikkoihin, sillä hänen toimintansa tapahtuu pääosin tiedostamattomasti.

Ammatillisen asiantuntijuuden kehittymistä kuvataan ammatillisen tiedon ja pätevyyden ra-
kentumisena reflektion käsitteellä. Reflektiivisyydellä tarkoitetaan työn kehittämisen valmiutta,
sekä ammatillisen ja työntekijäkohtaisten lähtökohtien tiedostamista ja evaluointia. (Karvinen
1993,17.) Reflektiivisyys on eräänlainen itseymmärryksen syventäjä ja väline. Sosiaalityössä
reflektiivisyys liittyy sosiaalityöntekijän aktiiviseen työotteeseen, jonka mukaan työntekijä tutkii
tietoisesti kokemuksiaan voidakseen uudella tavalla käsittää tapahtumia ja omaksua uusia toimin-
tatapoja. Tällaisen työtoiminnan omaksuminen viittaa yhtäältä holistiseen reflektoitavaan työtapaan
ja toisaalta uuden opetteluun ja oppimiseen. (Ruch 2005, 9; Karvinen 1993, 27.) Sosiaalityön
näkökulmasta katsottuna ideaalitalanteessa reflektiivisyyden tulisi kytkeytyä yhteiskunnassa myös
kulttuuriin, instituutioihin, eikä pelkästään sosiaalityöntekijään. (Esim. Webb 2006, 35.)

2.2 Sosiaalityö sosiaalihuolto-organisaatiossa

2.2.1 Sosiaalityön paradigma

Sosiaalityön paradigmakysymystä, kysymystä sosiaalityön tieteenteoriasta ei voi sivuuttaa
S puhuttaessa sosiaalityöstä. Paradigmaa koskevissa kysymyksen asetteluissa näyttäytyvät
hahmotelmat sosiaalityön omasta paradigmamäärityksestä. Sosiaalityön teoreettinen jäsentäminen
ei ole ongelmatonta siksi, että sosiaalityön teoreettiset lähtökohdat eivät rakennu ”algoritmisesti
eri tieteenalojen teorioita yhdistelemällä”. (Urponen 1982, 95.) Sosiaalityön paradiman määritte-
lyn kohteeksi on mainittu kokonaisuus, joka kattaa tutkijan intressit, kompetenssin, maailmanku-
van ja tiedekäsityksen (esim. Walls 1981). Sosiaalityössä ongelmallisuus ilmenee siinä, että eri-
laisia teoreettisia näkökulmia ei voi yhdistää lineaarisesti, koska niiden esiteoreettiset lähtökohdat
eivät pohjautu sosiaalityön alkuoletuksia vastaavasti. (Urponen 1982, 96.)

Suomalaisen sosiaalityön paradigman jäsentämisessä Walls (1981, 53) erottaa havainnoijapara-
digman ja toimijaparadigman. Niemelän (1983, 29) mukaan sosiaalityön paradigmasta puhuttaessa
voidaan jäsentää kolme seuraavaa paradigmaa: 1) havainnoijaparadigma, 2) toimijaparadigma ja 3)
osallistujaparadigma, jotka perustuvat Jantschin esittämiin inhimillisen käsityskyvyn kolmeen perus-
malliin; rationaaliseen, mytologiseen ja evolutionaariseen tarkastelutapaan. (Jantsch 1975, 83 - 84.)
Täten havainnoijaparadigma pohjautuu luonnontieteelliseen tiede- ja toimintanäkemykseen, jonka mu-
kaan työntekijä pitää välimatkan kohteeseensa nähden, ja toteuttaen työntekijän ja kohteen välistä ”mi-
nä-se”-asetelmaa. Toimijaparadigman mukaisessa ajattelutavassa korostuu arvo- ja normipainottei-
suus, jolloin työntekijä on suhteessa kohteeseen tunneperäisesti, ja jolloin kyseessä on ”minä-sinä”-
asetelma. Osallistujaparadigmaa kuvataan kahden subjektin; työntekijän ja kohteen toiminnalliseksi
liitoksi, jolla tarkoitetaan ”me”-asetelman syntymistä.

Sosiaalityön paradigman määrittäminen on konkretisoitu, jäsentämällä sosiaalipolitiikan paradigmaa vasten. (Niemelä 1983, 17 - 21.) Näkökulman valintaan liittyy ainakin kaksi tiedostettua ongelmakohtaa. Voidaan perustellusti väittää, että sosiaalipolitiikkakeskustelussa näkemys on epämoderni, sosiaalityön määrittämistä sosiaalipolitiikan ehdoilla ja toiseksi 1990-luvun sosiaalityökeskustelun mukaisesti pitäisi vahvistaa sosiaalityön asemaa suhteessa sosiaalipolitiikkaan sekä ”poistua sosiaalityön hiljaisuudesta”. (Mutka 1998; Melkki 2002, 6.) Lisäksi näkökannan perusteleminen vaikuttaa alkujaan virheelliseltä, koska voidaan helposti todeta, että sosiaalipolitiikan paradigmaa on lähes yhtä vaikea määrittää kuin sosiaalityön paradigmaa. Sosiaalityön peilaaminen sosiaalipolitiikan viitekehystä vasten on tarkoituksenmukaista, jos sosiaalipolitiikkatieteelle löydetään teoreettisia lähtökohtia, ja jos sitä voidaan edelleen hyödyntää sosiaalityön paradigmaattisessa kysymyksenasettelussa inhimillisen käsityskyvyn puitteissa. Niemelän (1983, 17 - 18) mukaan sosiaalipolitiikkatieteen perusteoriaksi voisi määrittää hyvinvointiteoria, siihen sisältyvät inhimilliset tarpeet ja niiden tyydyttäminen. Siten sosiaalipoliittiseen tarkastelukehikkoon sisältyisivät ihmisen ja yhteiskunnan väliset suhteet, jotka koskisivat ihmisen hyvinvointia, ja joita tulkittaisiin inhimillisen tarpeentyydytyksen kautta. (Esim. Rosenfeld 1983, 186 - 191.) Hyvinvointiteoria mahdollistaa sosiaalipoliittisen näkökulman kirkastumisen ihmisen kehityksen ja kasvun tutkimisessa. Tässä asiayhteydessä on todettava, että ”hyvinvointimallin” teoreettinen rajallisuus on tiedostettu, ja se on kuvattu mahdolliseksi tulkinnan viitekehyydeksi. (Vrt. Rauhala 1998, 131.)

Sosiaalipolitiikkatieteen kysymyksenasettelua voidaan jäsentää hyvinvointiteoriaan perustuen seuraavalla tavalla. Sosiaalipolitiikkatieteessä tärkeimmäksi sisällöksi voitaisiin määrittää ihmisen hyvinvointi, ihmisen erilaiset tarpeet ja tarpeiden tyydyttäminen. Tutkimuksellisesti ja toiminnallisesti oleelliset strategiakysymykset sisältöongelman ratkaisussa saisivat vastauksen kriittisen, refleksiivis-emansipatorisen ja evolutionaarisen käsityskyvyn sovelluksin. Sosiaalipolitiikkatieteen tarkoituksena olisi toimintatieteellisen tiedon tuottaminen ihmisestä ja yhteiskunnasta. Vastaavasti sosiaalityön peruskysymyksiä voitaisiin tarkastella sosiaalipolitiikkatieteen kysymyksiin kytkeytyvinä. Täten sosiaalityötä tulkittaisiin toimintoiksi, jotka sisältyvät sosiaalipolitiikan alaan ja sisältöön. Sosiaalityön toiminnalliseksi substanssiksi määrittäisi ihmisen hyvinvointi ja tarpeiden tyydyttäminen asiakastasolle. Toimintastrategisesti vaikuttavaa substanssikohdentuvaa toimintaa tuotettaisiin mikro-, meso- ja makrotasolla sosiaalityön strategiakohteisiin suuntaavilla menetelmillä. Sosiaalityön toiminnalliseksi tarkoitukseksi tulisi ihmisen kehityksen ja kasvun yhteiskunnallisten ehtojen tukeminen. Toiminnallisesti sosiaalityöntekijät voisivat olla sekä toimintastrategiatasojen ”sosiaalialalyttikoita” että operatiivisen asiakastason ”praktikkoja”. Ammatillisesti sosiaalityöntekijät erotettaisiin toiminnallisesti muista ammattiryhmistä siksi, että sosiaalityöntekijä työskentelee inhimillinen hyvinvointi päämääränään asiakastyössä.

2.2.2 Sosiaalihuolto ja sosiaalityö

Sosiaalihuolto jäsentyy sosiaaliturvapolitiikan yhdeksi keskeiseksi lohkoksi, joka alkoi yhteiskunnallisen huoltotoiminnan siirtyessä kunnalle. Nieminen (1955, 112) toteaa, että epämääräisesti

määriteltävä sosiaalihuollon käsite tarkoittaa laajimmassa merkityksessä ”kaikkia yhteiskunnan kansalaisilleen tarjoamia palveluja tai sosiaalipolitiikkaa sinänsä”. Vähän suppeammassa merkityksessä käsitettä on käytetty yhdistävänä nimityksenä ”sosiaaliturvan toteuttamisen muodoille”, ja edelleen määritysehtoja tiukentaen käsitteellä on hahmotettu ”niitä sosiaaliturvan tuottamistoinenpiteitä, jotka eivät rakennu vakuutusperiaatteelle”. Kaikkein suppeimmassa määrityksessä ”sosiaalihuollolla tarkoitetaan yksilöllistä avun antamista sen tarpeessa oleville sopeuttamalla annetun avun määrä ja laatu kulloinkin kysymyksessä olevan avuntarpeen mukaiseksi”. Palvelutuotannossa sosiaalihuollon ala käsittää sosiaalipalvelut- ja avustukset sekä toimeentulotuen. Sosiaalihuollon periaatekomitea (1971) hahmotti jo yli 30 vuotta sitten sosiaalihuollon toimintaperiaatteeksi seuraavat: palveluhenkisyys, normaalisuus, valinnanvapaus, luottamuksellisuus, ongelmien ennaltaehkäisevyys ja omatoimisuuden edistäminen, perhekeskeisyys ja itsenäistymisen edistäminen.

Käsitykset sosiaalihuollon asemasta ja tehtävistä muovaavat sosiaalihuoltotoimintaa. Suomalaisessa yhteiskunnassa on vakiintunut ainakin kaksi erilaista tulkintaa sosiaalihuollon tehtävästä. Yhtäältä sosiaalihuollon tehtävänä on normaalipalvelu ja toisaalta suojaverkkopalvelutehtävä. (Arnkil 1991, 23.) Sosiaalipalvelu mielletään normaalipalveluksi, kun palvelutarjonta suuntautuu suurelle osalle kansalaisista ja suojaverkkopalvelusta on kyse, kun auttamistoiminta kohdentuu ”sosiaalivaltion tukiverkon” läpi pudonneisiin kansalaisiin. (Esim. Arnkil 1988, 116.) Laajimmillaan sosiaalihuollon tavoitteeksi asetetaan yksilön, perheen ja yhteisön sosiaalisen turvallisuuden, viihtyvyyden ja toimintakyvyn ylläpitäminen sekä edistäminen. (Nieminen 1955, 95; Piirainen 1974; 114 - 116; Waris 1968, 32.)

Kuntatasolla sosiaalityö on yksi tärkeimmistä sosiaalihuollon päämäärien toteuttamiskeinoista. Sosiaalityötä on vaikea määrittää yksiselitteisesti, koska määrittävät perustuvat määrittelijästä ja määritettävästä kohteesta johtuen sekä intensionaalisesti että ekstensionaalisesti erilaisiin lähtökohtiin. Epäselvyyksiä on myös aiheutunut siitä, ketä tarkoitetaan, kun puhutaan sosiaalilautakunnasta. Ratkaisuksi on esitetty, ”että puhutaan suoraan sosiaalitoimesta ja mieluiten sosiaalityöntekijöistä silloin, kun tarkoitetaan juuri sosiaalityöntekijöitä ja heidän tekemäänsä työtä”. (Mäntysaari 1991, 42; Sinko 2005, 10.)

Suomessa sosiaalihuoltolain mukaan (1984 18 §:n) mukaan ”sosiaalityöllä tarkoitetaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön suorittamaa ohjausta, neuvontaa ja sosiaalisten ongelmien selvittämistä sekä muita tukitoimia, jotka ylläpitävät ja edistävät yksilöiden ja perheen turvallisuutta ja suoriutumista sekä yhteisöjen toimivuutta”. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö on hyväksynyt sosiaalityön laajan määritelmän, jonka mukaan ”Sosiaalityön tavoitteena on lisätä hyvinvointia edistämällä yhteiskunnallista muutosta sekä ihmissuhdeongelmien ratkaisua, elämänhallintaa ja itsenäistymistä. Sosiaalityön kohteena ovat vuorovaikutustilanteet ihmisen ja hänen ympäristönsä välillä. Välineenä sosiaalityö käyttää sosiaali- ja käyttäytymisteoreettista sekä yhteiskunnan järjestelmiä koskevaa tietoa. Sosiaalityön perustana ovat ihmisoikeuksien ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden periaatteet”. (Talentia 2005.) Sosiaalityön eettisiin ohjeisiin kriittisesti suhtautuneet ovat katsoneet, että sosiaalityöntekijät tekevät yksin omat arvovalintansa. (Mäntysaari 1993; Heinonen 2007, 13.)

Sosiaalihuollon ammatillisella henkilöstöllä tarkoitetaan sosiaalityöntekijöiden suhteen kelpoisuusehdot täyttäviä sosiaalityöntekijöitä (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, 3§ pykälä (272/2005)). Sosiaalityöntekijöiden kelpoisuus määritettiin aiemmin sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetussa asetuksessa. Asetuksen 2 §:n (1992/804) mukaan ”Kelpoisuusehtona sosiaalityöntekijän tehtävään on soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on hankittu riittävä sosiaalityön koulutus, taikka sosiaalihuoltajan tutkinto. Sosiaalihuoltajan tutkintoon rinnastetaan vastaava Svenska social- och kommunalhögskolan- nimisessä Helsingin yliopiston yksikössä suoritettu tutkinto”. Aiemman asetuksen 7 §:n mukaan ”Jos sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävään ei saada henkilöä, jolla on säädetty kelpoisuus, tehtävään voidaan ottaa enintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan henkilö, jolla on riittäväksi katsottava koulutus ja mikäli mahdollista käytännön kokemusta kyseessä olevasta tehtävästä”. Riittäväksi sosiaalityön koulutuksen määrittäjäksi mainittiin sosiaalihuollon yleiskirje (A2/1986), jonka mukaisesti ylempät korkeakoulututkinnot eräin edellytyksin Helsingin, Jyväskylän, Tampereen, Kuopion ja Lapin yliopistossa suoritettujen yhteiskuntatieteiden/valtiotieteiden kandidaatin ja maisterin tutkintoja sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön koulutusohjelmissa ja sosiaalityön opintojen ollessa vähintään 20 opintoviikkoa. Nykyisin sosiaalityön opintoja voi suorittaa myös Turun yliopistossa ja sosiaalihuoltajatutkinto on lakkautettu, jolloin sosiaalityöntekijäksi voi valmistua vain maisteritutkinnon suoritettuaan.

Aiemmin pätevyyden sosiaalityöntekijän tehtävään sai myös tietyin edellytyksin korkeakouluissa ennen v. 1992 järjestetyllä pätevyyskoulutuksella. Pätevyyskoulutukseen oli voinut osallistua henkilö, joka oli suorittanut sosiaalityön opintoja, ja joka oli saanut korkeakoulututkinnon. Kelpoisuuden sosiaalityöntekijän tehtäviin henkilö sai sosiaalihuoltolain (710/ 82) 67§:n mukaisesti siirtymäsäännöksiin perustuen. Diakonitutkintoa suorittaneilla oli mahdollisuus pätevyitä kelpoisuusehdot täyttäväksi sosiaalityöntekijäksi. Sosiaalityön kelpoisuuden oli voinut saada myös erivapaudella, jonka sosiaali- ja terveysministeriö, opetusministeriö tai valtioneuvosto on perustelluista syistä myöntänyt.

Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdosta korvattiin 1.8.2005 lukiensa lailla sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, jossa määritetään tarkemmin vaatimukset sosiaalityöntekijän tehtäviin. Lain 3§:n pykälän (272/2005) mukaan ”Kelpoisuus-vaatimuksena sosiaalityöntekijän tehtäviin on ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä”. Tilapäinen poikkeaminen kelpoisuusvaatimuksista on lain 12§:n mukaan mahdollista ”jos tehtävään ei saada henkilöä, jolla on säädetty kelpoisuus. Tehtävään voidaan ottaa enintään vuodeksi henkilö, jolla suoritettujen opintojen perusteella on riittävät edellytykset tehtävän hoitamiseen”. Nykyinen ”ammattiharjoittamista” koskeva laki on laadittu vahvistamaan sosiaalialan ammatillisuutta ja osaamista. (Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta 2007, 33.)

Työryhmän muistiossa jo 25 vuotta sitten (Sosiaalitoimiston sosiaalityön kehittäminen 1981, 22 - 28) todettiin sosiaalityölle ominaisiksi piirteiksi ja edellytyksiksi kokonaisvaltaisuuden, kordinoivuuden, toiminnan toteuttamisen samanaikaisilla ulottuvuuksilla, viimesijaisen vastuun, ehkäisevän luonteen, vuorovaikutussuhteiden moninaisuuden, monisuuntaisen vaikuttamisen ja

prosessinomaisuuden. Sosiaalityötä inhimillisen hyvinvoinnin viitekehyksestä tarkastellen tärkeäksi piirteeksi osoittautuu sosiaalityön toiminnallisuus samanaikaisesti eri ulottuvuuksilla eli toiminta ihmisen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin alueella. (Sosiaalitoimiston sosiaalityön kehittäminen 1981, 23.)

Käytännön työtä havainnollisesti kuvaava sosiaalityötoiminnan samanaikaisuus määrittyy seuraavasti: ”Silloinkin kun asiakkaan ongelma erityisesti painottaa yhden edellä esitetyn ulottuvuuden toiminnan suorittamista, tarvitaan tavoitteen saavuttamiseen tarkoituksenmukaista toimintaa tai ainakin asian tarkastelemista myös kahdessa muussa ulottuvuudessa. Asiakkaan huollon tarpeen tuottanut ja sitä jatkuvasti ylläpitävä ongelma ei tule ratkaistuksi esimerkiksi pelkällä huoltoavun antamisella. Toimeentulohuollollisen toimenpiteen lisäksi on sosiaalityöntekijällä oltava työssä terapeuttilinen ote, jonka avulla hän virittää ja tukee asiakkaiden toimintaa. Ongelmien syy vaatii samalla usein kontrollitoimenpiteiden käyttämistä asiakkaaseen päin, jolloin terapeuttilinen ote tulee sitäkin välttämättömämmäksi”. (Sosiaalitoimiston sosiaalityön kehittäminen 1981, 23 - 24.)

Suomalaiselle sosiaalityölle on ollut tunnusomaista kehittyminen lakisääteisen sosiaalihuollon sisällä eräänlaisen yksilökohtaisen sosiaalihuollon ytimen ympäriltä laajentuen (Eskola 1981, 24; Piirainen 1974, 114 - 116; Juhila 2008, 58.) Wariksen (1980, 242) mukaan yksilökohtaiselle sosiaalityölle on tyypillistä huollon tarpeen yksilöllinen selvittäminen, huoltajan ja huollettavan suhteen vastavuoroisuus, aktivointi omatoimisuuteen sekä luottamuksellisen asiakassuhteen syntyminen (vrt. Richmond 1965). Sosiaalityötä määritetään yhteiskunnassa mikrotasolla (yksilöiden- ja perheiden taso), mesotasolla (organisaatioiden ja instituutioiden taso) ja makrotasolla (koko yhteiskunta). (Swedner 1983, 50 - 51.) Sosiaalityössä toimintatasoja vastaavat työskentelytavat ovat yksilö- ja perhetyö eli case work, ryhmätyö eli social group work ja yhdyskuntatyö eli community organization work (Swedner 1983, 52). Nykyään asiakaskohtaisen työn ohella puhutaan yhteisöllisestä työtoteesta (esim. Roivainen, 2004). Sosiaalityöntekijät osallistuvat myös hyvinvointipoliittisten ohjelmien ja strategioiden valmisteluun ja osalla on erilaisia johtamistehtäviä.

2.3 Sosiaalityön toimintaympäristö

Sosiaalityötä ei voi jäsentää huomioimatta sen organisatorisia yhteyksiä, joissa ammatillinen erityisosaaminen sekä suuntautuu kohti ammatillisia tavoitteita että institutionalisoituu. (Abbott 1988, xii; Etzioni 1975, 51.) Organisoitunut sosiaalityö mielletään yhteiskunnallisesti tärkeäksi yksilöllistä hyvinvointia tuottaessa, koska työn tulokset ovat välittömässä yhteydessä ihmisten arkielämään. (Karvinen 1987, 19.) Sosiaalityö on pääosin kunnallista sosiaalihuollon palvelutoimintaa, osa kunnallista palveluorganisaatiota. Palveluorganisaatiolla tarkoitetaan järjestynyttä ihmisryhmien yhteistoimintaa tiettyjen päämäärien saavuttamiseksi (Etzioni 1964, 77; Thompson 2005). Organisaation alakäsitteiksi esitetään tavallisesti työnjako, johtajuus, suunnittelu, koordinointi, budjetointi, kehittäminen ja viestintä, jotka konkretisoituvat myös sosiaalitoimiston toiminnassa. Organisaation toiminnalle voidaan esittää yleisiä toiminnallisia viitekehyksiä,

vaikka jokainen yksittäinen organisaatio on omalla tavallaan ainutlaatuinen sekä ajallisesti, että paikallisesti.

Mintzberg (1979) jakaa organisaatiot toimintaympäristön mukaan seuraavalla tavalla: yksinkertaiset rakenteet, konebyrokraatit, asiantuntijabyrokraatit, tulosityksikköorganisaatio ja adhokratia. Yksinkertaiset rakenteet ovat pieniä ja toiminnallisesti menestyviä nopeasti muuttuvissa ympäristöissä, joissa kilpailu vallitsee. Konebyrakratioille on tyypillistä yksinkertaiseen toimintaympäristöön soveltuvuus ja vähäinen soveltuvuus muutoksiin. Asiantuntijabyrokraatia toimii parhaiten monimutkaisessa ja hitaasti muuttuvassa ympäristössä. Tulosityksikköorganisaatio sopii erilaistuneisiin ympäristöihin ja adhokratia on käytännöllinen monimutkaisissa ja nopeasti muuttuvissa ympäristöissä. Sosiaalitoimisto on organisaatio, jolle on tunnusomaista julkisuus ja professionaalinen byrokraattisuus. Sosiaalitoimisto on sosiaalityön näkökulmasta tarkasteltuna asiantuntijaorganisaatio, jolle on tyypillistä ammatillinen pätevyys ja asiantuntijuus.

Organisaation rakenteet konkretisoituvat rakenteellisiksi suhteiksi, kuten esimerkiksi työnjako tai valtasuhteiksi (vrt. Lehtinen 2001). Rakenteellisesti organisaatio koostuu virallisesta ja epävirallisesta rakenteesta. Organisaation epävirallinen rakenne käsittää organisaatiokulttuurin. Byrokraattiselle organisaatiokulttuurille tyypillisiä piirteitä ovat selkeä työnjako, valtasuhteet, spesifioitunut asiantuntemus ja tarkat toimintasäännöt. (Mink & Mink & Owen 1987.) Organisaation toimintaa kuvastavat puolestaan organisaatioiden tehtävien suorittamista koskevat toimintatavat. Organisaatiokulttuurilla on yhtymäkohtia ryhmän ulkoiseen sopeutumiseen ja sisäiseen yhdentymiseen eräänlaisen toimintamallin muodossa, jolloin po. käyttäytymismalli ohjaa ryhmän käyttäytymistä.

Organisaatiossa työskentelevien työntekijöiden välille syntyy sosiaalisia suhteita, ystävyys-suhteita, joiden perustalle syntyneitä organisaatiota voidaan nimittää epäviralliseksi organisaatioksi (Barndard 1947). Epävirallinen organisoituminen heijastuu työntekijöiden työssä käyttäytymiseen tapojen ja asenteiden syntyminen kautta. Organisaatiokulttuuriin kuuluu johtamiskulttuuri, joka sisältää organisaation toiminnan kannalta oleellimmat osa-alueet: organisaation johtamisen, organisoinnin ja päätöksentekijöiden arvot, normit ja toimintatavat. Niirasen (1994, 39) mukaan johtamiseen kuuluvat ne johtajan henkilöstöön ja toimintaympäristöön kohdistamat toimenpiteet, joilla organisaatio saadaan edistämään tavoitteidensa saavuttamista. Sosiaalihuollossa ammatillinen johtaminen saattaa käsittää samanaikaisen sekä työntekijän että johtajan roolissa toimimisen (Viirkorpi 1998).

Sosiaalitoimistossa sosiaalityötä tehdään yhdessä toisten sosiaalityöntekijöiden kanssa, jolloin organisoituminen toimiston ”sisällä” tapahtuu työryhmätasolla (Elovainio 1992). Tässä yhteydessä työryhmä mielletään työhön sopeuttamisen määrittäjäksi ja työyhteisön sisäisen sosiaalisen toimivuuden takeeksi. Sosiaalityössä työryhmän jäsenten suhteet ovat ensiarvoisen tärkeitä yksittäiselle työntekijälle ja koko työyhteisön toimivuudelle. Yhtäältä ryhmä normittaa yksittäisen työntekijän työkäyttäytymistä ja toisaalta ryhmä tarjoaa tarvittavan tuen sosiaalisten suhteidensa kautta. (Juuti 1988, 20.)

Työryhmän sosiaalinen toimivuus käsittää työtyytyväisyyden ja työilmapiirin Työtyytyväisyys mielletään tunteenomaiseksi reaktioksi, jossa työntekijä jäsentää työtä koskevia odotuksia ja

vaatimuksia suhteessa tekemäänsä työhön. Työilmapiirillä tarkoitetaan työntekijän subjektiivisesti kokemaan työhön sopeutumisen astetta, joka käsittää työntekijän työnsä asettamien vaatimusten ja toiveiden sekä työkokemusten vastaavuutta. (Juuti 1988, 44.) Työryhmän jäsenten keskinäisessä vuorovaikutuksessa syntyy myönteisiä ja kielteisiä tunnetiloja, jotka kuvastuvat työryhmän ilmapiirissä. Laajempaan hahmotukseen perustuen puhutaan organisaation ilmapiiristä. Organisaatioilmapiirillä tarkoitetaan ominaisuutta, joka kuvaa sisäisen organisaatioympäristön laatua, ja jonka organisaatiossa työskentelevät havaitsevat kokemuksensa kautta.

Sosiaalihuolto-organisaatio käsittää muun muassa johtajuuden, työnjaon, yhteistyön, viestinnän, vuorovaikutus- ja valtasuhteet sekä koordinoinnin. Organisaatioteoreettisesti sosiaalihuolto-organisaatio voidaan mieltää professionaaliseksi byrokratiaksi, jolle on tyypillistä työntekijöiden korkea ammatillinen pätevyys ja erityisosaaminen (esim. Mintzberg 1979). Sosiaalihuollon sosiaalityön toiminnallista kytköstä yhteiskuntaan voidaan hahmottaa toiminnallisia ympäristöjä tutkimalla, kuten esimerkiksi organisaation toimintaympäristöä ja yleistä ympäristöä hahmottamalla. (Esim. Hall 1977, 304 - 332; Meristö 1991.) Toimintaympäristöllä kuvataan aluetta, johon organisaatio on suorassa tai epäsuorassa kosketuksessa. Yleiseen ympäristöön luetaan kuuluvaksi teknologinen, poliittis-lainsäädännöllinen, taloudellinen, demografinen ja ekologinen ympäristö. Alaltaan yleinen ympäristö on laajempi kuin toimintaympäristö. Hasenfeldin (1983, 60 - 66) esittämään luokituksen perustuen sosiaalihuollon sosiaalityössä toimintaympäristöä voidaan määrittää seuraavilla osakokonaisuuksilla: voimavarojen antajat, hyväksymisen ja auktoriteetin myöntäjät, palvelujen käyttäjät ja vastaanottajat sekä kilpailijat. Täten sosiaalityön toimintaympäristö asettaa sosiaalityölle ja sosiaalityöntekijöille tietyt reunaehdot (Thompson 2005, 18).

Sosiaalityössä taloudelliset voimavarat ovat tärkeitä sosiaalityön palvelujen tuottamisessa. Taloudellisista voimavaroista päättävät valtion ja kuntien poliittiset päätöksentekijät, joiden päätöksillä sosiaalityöhön osoitetaan toiminnan kannalta merkittäviä voimavaroja, kuten esimerkiksi rahaa ja henkilöstöresursseja. Paikallistasolla sosiaalitoimiston sosiaalityön taloudellisista voimavaroista vastaa kuntaorganisaatio. Sosiaalityön näkökulmasta katsoen keskeisimpiä päätöksiä tehdään sosiaali- tai perusturvalautakunnassa, jossa päätetään sosiaalityön painoalueista ja talousarviosta. Sosiaalityöntekijän työssä taloudellisten voimavarojen antajat ovat tärkeässä asemassa jatkuvan ammatillisen koulutuksen rahoituksen turvaamisessa, kuten esimerkiksi työhönsäntäytymisen taloudellisen resurssin järjestämisessä.

Palvelujen käyttäjät voivat olla asiakkaita tai heidän omaisiaan. Asiakkaan omaiset voivat olla suorassa tai epäsuorassa yhteydessä sosiaalityöntekijään yksittäistä asiakasta palveltaessa. Esimerkiksi lastensuojelutyössä asiakassuhteessa on yleensä koko perhe. Joissain tapauksissa palvelujen käyttäjällä voidaan tarkoittaa myös sosiaalityön asiakastyöprosessissa olevaa henkilöä, joka esimerkiksi konsultoinnin kautta tulee osaksi palveluketjua käyttäessään sosiaalityöntekijän ammatillista erityisosaamista, esimerkiksi edunvalvoja, joka asioi asiakkaan puolesta. Tietyissä työtilanteissa myös yhteistyökumppanit saattavat pyytää asiantuntija apua sosiaalitoimistosta, esimerkiksi pyytäessään lausuntoa asiakkaan sosiaalisista olosuhteista.

Kilpailua voi esiintyä tilanteissa, joissa asiakkaan sosiaalisen tilanteen ja toimenpiteiden määrittämiseen liittyy ammatillisesta toimipisteestä juontuvia näkemyseroja. Tuolloin ammatillisen sosiaali-

työn suhde yhteistyökumppaneiden ammatillisuuteen nähden on eräänlaista jaettua asiantuntijuutta. (Forsberg 1998, 70.) Kilpailua voi syntyä, kun yksityisiä sosiaalipalvelujen tuottajia tulee markkinointiperiaatteella julkisen palvelun ohelle tuottamaan palveluja. Kilpailua esiintyy kasvavassa määrin myös sosiaalityön ja sen toimintaympäristön välillä, kun sosiaalityön palvelutuotantoon etsitään vaikutuksiltaan tehokkaampia ja taloudellisesti kannattavimpia palvelumalleja.

3 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa sosiaalityöntekijöiden näkemyksistä ja kokemuksista ammatillisesta sosiaalitoimiston sosiaalityöstä. Tutkin sosiaalityön ammattikuvaa sosiaalihuollossa sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta yhtäältä sen vuoksi, että sosiaalityöntekijät ”tuottavat” käytännössä sosiaalityön ammatillisuutta, ja toisaalta sosiaalityöntekijöillä on työn kautta kehittynyt tietoisuuskonteksti omasta ammatillisuudestaan ja sosiaalityöstä, minkä hyödyntäminen tutkimuksellisesti on tarkoituksenmukaista.

Ammattikuvaan tai pikemminkin mielikuvaan ammatista liitetään usein monia erilaisia asiasisältöjä, joiden kokonaisuudeksi sen katsotaan muodostuvan (esim. Niemelä 1985, 30). Sosiaalitoimiston sosiaalityön ammattikuvaa hahmottaessa lähdetään liikkeelle siitä, millaisia muita mahdollisia kuvia sosiaalityön ammattikuva voisi sisältää. Sosiaalitoimiston ammattikuvaan tulee liittää olennaisena osana sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välinen vuorovaikutus asiakassuhteessa, jossa eräänlainen sosiaalityön substanssi määrittyy, ja jossa sosiaalityöntekijän rooli muotoutuu (Juhila 2006, 11). Näkemykseen sosiaalitoimiston asiakkaasta eli asiakaskuvan taustalle liittyy ihmiskuva, inhimillinen olemus ja ammatillisessa auttamisessa siihen olennaisesti kytkeytyvät sosiaaliset ongelmat (Sipilä 1979). Sosiaalityöntekijöiden työtehtäviä voidaan hahmottaa toimenkuvan välityksellä. Ammatillisuuden saavuttamiseen ja ammatillisen aseman saavuttaminen nähdään keskeisesti kuuluvan tietyt erityisosaamista vaativat työtehtävät ja työn itsenäisyyden (Rajavaara 1983, 10). Sosiaalityön ammattikuvaa on tarkasteltava myös sosiaalityöntekijöiden omasta näkökulmasta, johon kuuluu käsitys itsestä eli minäkuva. On kyse sosiaalityöntekijän persoonallisuudesta, jota hän käyttää tehdessään sosiaalityötä ja jota vasten hän arvioi käsityksiään ammatillisuudestaan ja sosiaalityöammattista. (Vrt. Niemelä 1985, 33.) Ammatin arvostus eli status käsittää sekä työntekijäkohtaisen arvion oman ammatin arvostuksesta että ammatin yleisestä arvosta koko yhteiskunnassa.

Tutkimuksen tehtävinä on analysoida sosiaalityön asiakaskuvaa, sosiaalitoimiston sosiaalityön kuvaa, sosiaalityöntekijöiden ammatillista minäkuva sekä sosiaalityön statusta ja arvoa yhteiskunnassa. Täten sosiaalityöntekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä koskevat tutkimustehtävät on mielekästä täsmentää neljäksi erilliseksi tutkimusongelmaksi:

Tutkimusongelma 1: *Millainen on sosiaalitoimiston asiakaskuva?*

Tutkimusongelma 2: *Millainen on sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden työnkuva?*

Tutkimusongelma 3: *Millainen on sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden ammatillinen minäkuva?*

Tutkimusongelma 4: *Millainen on sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden status ja tarpeiden tyydytys?*

4 Tutkimusaineisto ja tutkimusmenetelmät

4.1 Tutkimusaineisto ja kadon ongelma

Tutkimuksen kohdejoukon muodostavat Suomen sosiaalitoimistoissa/sosiaalivirastoissa työskentelevät sosiaalityöntekijät. Tutkimus käsitti Ahvenanmaata lukuun ottamatta koko maan. Tutkimuksen kohdejoukon valinta perustui siihen, että sosiaalitoimistoissa tai sosiaalivirastoissa työskentelevillä sosiaalityöntekijöillä voidaan katoa olevan kokemuksia sosiaalihuollon sosiaalityöstä eli heillä on tietty rakentunut ”tietoisuuskonteksti” sosiaalityöstä (Denzin 1970, 86). Tutkimuksen kriteerit täyttävän tutkimusjoukon valinta osoittautui ennakkokäsityksiä vaikeammaksi, koska riittäviä tilastotietoja sosiaalityöntekijöistä ei ollut saatavilla.

Kunnissa ja kuntayhtymissä vuonna 1997 oli 4580 sosiaalityöntekijää. (Esim. Karjalainen & Sarvimäki 2005, 17.) Tutkimusjoukon valinnassa ei katsottu tarkoituksenmukaiseksi tihentää valintakriteerejä, koska tutkimusjoukon rajaaminen työtehtäväjaon perusteella olisi kaventanut näkökulmaa sosiaalityöntekijöiden ammattikuvasta. Perustuen ositettuun otantaan (stratified sampling) valikoin jokaisesta läänistä vähintään seitsemän maaseutumaisten, taajaan asuttujen ja kaupunkimaisten paikkakuntien sosiaalitoimistoja/-virastoja. Otannassa valitsin väestömäärältään pienimmän ja suurimman paikkakunnan, sekä maantieteellisesti yhden paikkakunnan kunkin läänin pohjois-, itä-, etelä- ja länsiosasta. Mikäli otoksen edellytykset täyttäviä paikkakuntia oli useampia, valitsin otospaikkakunnat arpomalla. Jos otospaikkakunnalla oli useampia aluetoimistoja tai vastaavia, niin pääsääntöisesti suoritin kokonaistutkimuksen. Kahden kaupungin osalta valitsin arpomalla aluetoimistot, koska kaikkien aluetoimistojen tutkiminen olisi häirinyt kohtuuttomasti kyseisten sosiaalityön yksikköjen toimintaa.

Kaupunkimaisiin paikkakuntiin lukeutuivat kunnat, joiden väestöstä vähintään 90 % asui taajamissa tai suurimman taajaman väkiluku oli vähintään 15000 asukasta. Taajaan asutuilla paikkakunnilla tarkoitettiin kuntia, joiden väestöstä vähintään 60 %, mutta alle 90 % asui taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku oli vähintään 4000 asukasta mutta alle 15000 asukasta. Maaseutumaisiin paikkakuntiin kuuluivat kunnat, joiden väestöstä alle 60 % asui taajamissa ja

suurimman taajaman väkiluku oli alle 15000 asukasta tai kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 %, mutta alle 90 % asui taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku oli alle 4000 asukasta.

Näin määritettyyn perusjoukkoon kuului 315 maaseutumaista, 70 taajaan asuttua ja 67 kaupunkimaista paikkakuntaa. Otokseen valitsin edellä mainituin perustein 46 maaseutumaista, 45 taajaan asuttua ja 50 kaupunkimaista sosiaalitoimistoa. Otosjoukkoon valikoitui yhteensä 968 sosiaalityöntekijää, joista 109 asui maaseutumaisella paikkakunnalla, 181 taajaan asutulla paikkakunnalla ja 678 kaupunkimaisella paikkakunnalla. Tiedot vastaajilta hankin postikyselyllä 1.10.1997–30.3.1998 välisenä aikana. Postikyselyn valitseminen oli perusteltua ensinnäkin siksi, että kyselyllä voitiin tavoittaa suhteellisen lyhyessä ajassa riittävän laaja vastaajajoukko. Toiseksi oletin kyselyyn valikoituneiden sosiaalityöntekijöiden kykenevän vastaamaan lomakkeen kysymyksiin helposti, koska kysely suunnattiin koulutus- ja työtehtävätaustan perusteella riittävät valmiudet täyttävälle tutkimusjoukolle. Kolmanneksi kyselyllä voitiin säästää aineiston keruun kustannuksia, koska aineistonkeruun menetelmänä kysely on kustannuksiltaan kohtuullinen tutkimusjoukkoon nähden.

Kyselyyn vastasi 593 sosiaalityöntekijää. Heistä asui maaseutumaisella paikkakunnalla 75, taajaan asutulla paikkakunnalla 120 ja kaupunkimaisella paikkakunnalla 398. Paikkakuntien vastausprosentit ovat seuraavat: maaseutumaiset paikkakunnat 68,8 %, taajaan asutut paikkakunnat 66,3 % ja kaupunkimaiset paikkakunnat 58,7 %. Vastausprosentti on 61,3 %, lienee kohtuullinen saavutus. Tutkimusaineistoa kuvaan yksityiskohtaisemmin luvussa 4.5. Tutkimuksessa kato johtui pääosin siitä, että kyselyyn jätettiin yksinkertaisesti jostain syystä vastaamatta, mikä on myös käytetyn aineistonkeruun ongelmallisuus (Eskola 1971, 158). Seuraavassa esitän tarkemmin tutkimusaineistossa esiintyneen kadon syitä. (Taulukko 5.)

Tutkimusaineiston katoa pyrin vähentämään ajoittamalla postikyselyn ”talviaikaan”, jolloin sosiaalityöntekijöiden saavutettavuuden oletettiin olevan parhaimmillaan. Otopaikkakuntien sosiaalitoimistoista kysyttiin sosiaalityöntekijöiden nimet. Kyselylomakkeet postitettiin jokaiselle vastaajalle henkilökohtaisesti. Viimeistään kolmen viikon kuluttua lähetin uusintakyselyn, mikäli kyselylomaketta ei palautettu määräaikaan mennessä. Ensimmäisen kyselyn tuloksena palautui 546 vastattua lomaketta ja yksi tyhjä lomake. Uusintakyselyssä palautui yhteensä 46 vastattua lomaketta.

Taulukko 5. Tutkimusaineiston kadon syyt kuntamuodoittain (abs. ja %)

<i>Kadon syy</i>	Maaseutumainen kunta		Taajaan asuttu kunta		Kaupunkimainen kunta	
	<i>Mies</i>	<i>Nainen</i>	<i>Mies</i>	<i>Nainen</i>	<i>Mies</i>	<i>Nainen</i>
Työsuhde päättynyt	1 (20)	1 (4,5)	–	–	–	–
Työkiire esteenä	2 (20)	1 (4,5)	1 (16,7)	1 (1,8)	–	–
Ei halunnut vastata	–	2 (9)	–	–	–	–
Palautti tyhjän lomakkeen	–	–	–	–	–	1 (0,9)
Jätti vastaamatta	2 (40)	18 (82)	5 (83,3)	55 (98,2)	18 (100)	111 (99,1)
Yhteensä	5 (100)	22 (100)	6 (100)	56 (100)	18 (100)	112 (100)

Vastaamattomuuden syitä pyrittiin selvittämään vielä uusintakyselyn palauttamattomuuden jälkeen puhelimitse. Maaseutumaisten kuntien sosiaalityöntekijöiden tavoittaminen oli jokseenkin helppoa sosiaalityöntekijöiden vähäisen lukumäärän vuoksi. Sen sijaan taajaan asutuilla ja kaupunkimaisilla paikkakunnilla työskentelevien sosiaalityöntekijöiden tavoittaminen puhelimitse oli vaikeaa. Päätin luopua siitä yhtäältä kyseisten sosiaalityöntekijöiden vaikean tavoitettavuuden vuoksi, ja toisaalta puhelintarkistustarkoitukseen riittämättömien voimavarojen vuoksi. Puhelinkeskustelussa kyselyyn vastaamattoman sosiaalityöntekijän kanssa selvitin uudelleen kyselyyn vastaamisen mahdollisuutta, ja kysyin vastaamattomuuden perustetta, mikäli tutkimushenkilö ilmoitti kieltäytyvänsä kyselystä.

4.2 Muuttujien ja mittareiden muodostaminen sekä kyselylomake

Perustuen tutkimuksen viitekehykseen laadin muuttujat ja mittarit sekä muodostin kyselylomakkeen seitsemästä osiosta rakentuvaksi kokonaisuudeksi (Liite 1.) Ensimmäiseen osioon (osio A) sisältyivät sosiaalityöntekijöitä jäsentävät kysymykset ja väittämät. Toiseen osioon (osio B) kuuluivat sosiaalitoimiston sosiaalityön asiakkaita hahmottavat väittämät. Kolmas osio (osio C) rakentui sosiaalityöntekijöiden tietokokonaisuuksia kuvaavista väittämistä. Neljanteen ja viidenteen osioon (osio D ja osio E) sisältyivät sosiaalityöntekijöiden tehtäviä koskevat väittämät. Kuudenteen osioon (osio F) kuuluivat sosiaalityöntekijöiden ammatin tuottamaa tarpeiden tyydytystä jäsentävät väittämät ja työntekijöiden arviointi omasta itsestään. Seitsemäs osio (osio G) rakentui sosiaalityöntekijöiden ammatin tuottamaa tarpeentyydytystä kuvaavista väittämistä, ja sosiaalityöammattia koskevaa ammatin arvoaseman itsearviointia koskevista väittämistä

Ensimmäisen osion (A) kysymyksillä 1-15 kartoitin sosiaalityöntekijöiden henkilötaustaa ja heidän ammatillista taustaansa. Kysymyksistä ja väittämistä muodostin edelleen tarkemmat mittarit (muuttujat M1-M102) ja taustamuuttujat (Liite 2). Sosiaalityöntekijöiden kuntamuotoa ei kysytty suoraan, vaan heidän asuinpaikkakuntiin perustuen muodostin erikseen kuntamuotoa kuvaavan muuttujan. Sosiaalityöntekijöiden henkilö- ja ammattitaustaa kuvaavat taustamuuttujat ovat oleellisia tutkimusaineiston luokittelussa.

Sosiaalityöntekijöiden jäsentämää asiakaskuvaa tutkin kysymyksen 16 väittämillä (muuttujat M103-M119). Sosiaalityön asiakaskuvan hahmottaminen perustui sosiaalityöntekijöiden asiakkaiden ja heidän asiakassuhteidensa tarkasteluun. Sosiaalityössä sovellettavia tietokokonaisuuksia kysyin kysymyksen 17 väittämillä (muuttujat M120-M149). Sosiaalityöntekijöiden työssään tarvitsemia tietoja selvitin kysymyksen 17 väittämillä (muuttujat M120-M149).

Sosiaalityöntekijöiden työnkuvaan sisältyvien työtehtävien tärkeyttä kartoitin kysymyksen 18 väittämillä (muuttujat M150-M176). Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden työn ohjautumista tutkin kysymyksen 19 väittämillä (muuttujat M177-M203). Sosiaalitoimistojen sosiaalityöntekijöiden työn tyypillisiä piirteitä kysyin kysymyksen 20 väittämillä (muuttujat M204-

M223). Sosiaalityöntekijöiden kokemia vaikeuksia sosiaalityön tekemisessä mittasin kysymyksen 21 väittämällä (muuttajat 224-254). Sosiaalityöntekijöiden käyttämiä keinoja sosiaalityön tekemisessä tutkin kysymyksen 22 väittämällä (muuttajat M255-M269). Sosiaalityöntekijöiden hakeutumista nykyiseen ammattiin selvitin kysymyksen 23 väittämällä (muuttajat M270-M286).

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden minäkuvaa tutkin muunnellun minäkuvatestin kautta (vrt. Niemelä 1985, 43). Mittaamisen suoritin kysymyksen 24 adjektiivipareilla (muuttajat M287-M318). Sosiaalityöntekijät arvioivat itseään adjektiivipareilla, joiden asteikko pohjautuu Osgoodin semanttiseen erotteluun. Sosiaalityöammatin sosiaalitoimistojen sosiaalityöntekijöille tuottamaa tarpeentydytystä ja arvostusta selvitin kysymyksen 25 väittämällä (muuttajat M319-M339) ja kysymyksellä 26 (muuttaja M340). Statusta koskevan kysymyksen laadin Rauhalan (1966) tutkimuksen asteikkoa soveltaen. Sosiaalityöntekijöiden arvoasemaa yhteiskunnassa kysyin suoralla kysymyksellä, jolloin sosiaalityöntekijät arvioivat omaa ammatillista statustaan suhteessa ”malliksi esitettyjen” ammattiryhmien arvoasemiin.

4.3 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimustulosten hyväksyttävyyden perustuu luotettaviin mittareihin ja mittaukseen. Tutkimuksen mittauksen kokonaisluotettavuudesta puhuttaessa erotetaan validiteetin ja reliabilitetin käsite. Mittauksen validiteetilla tai osuvuudella tarkoitetaan sitä, miten hyvin mittari mittaa sitä, mitä on aiottu mitata. Mittauksen reliabiliteetilla eli toistettavuudella tarkoitetaan sitä, kuinka täsmällisesti mittaus tuottaa samasta ilmiökokonaisuudesta saman tuloksen (ei sattumanvaraisen tuloksen) toistetuissa mittauksissa. Mittauksen validiteetin tarkastelun kautta voidaan tämentää sitä, miten hyvin kyetään mittaamaan asiaseikkoja, joita tutkimusaineistolla on ollut tarkoitus mitata. Tutkimuksen reliabiliteetilla välityksellä arvioidaan, kuinka hyvin tutkimusaineisto kuvaa todellisuutta. Reliabiliteetilla ja validiteetti ovat yhteydessä toisiinsa niin, että alhainen reliabiliteetti alentaa validiteettia (Eskola 1973, 77).

Mittauksen validiteetti jaetaan yleensä seuraaviin sisältöluokkiin: sisältöosuvuuden (content validity), kriteeriosuvuuden (criterion-related validity) ja rakenneosuvuuden (construct validity). Sisältöosuvuus kattaa tutkimuksessa käsiteanalyysitarkastelun ja sen, mitä operationalisoitavia osioita mitattavan käsitteen kuuluu sisältää. (Green & Lewis 1986). Sisältöosuvuuden arviointia on esimerkiksi se, että ulkopuoliset henkilöt arvioivat kyselylomakkeeseen sisältöä. Kriteeriosuvuudella tarkoitetaan sitä, miten hyvin kahden erilaisen mittarin tulokset korreloivat toisiinsa samaa ilmiötä mitattaessa. Kriteeriosuvuutta voidaan havainnollistaa esittämällä kahden mittauksen välinen korrelaatio tai käsitettä kuvaavan indeksin sisäinen konsistenssi Cronbachin alfa-kertoimella. Rakenneosuvuutta tutkittaessa selvitetään, kuinka hyvin tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja mitatut havainnot sopivat yhteen. Teorian rakentamisen ja rakenneosuvuuden testaamista voidaan suorittaa faktorianalyysillä (Sänkiäho 1974; Cook & Campbell 1979).

Empiiristen mittareiden validiutta alentavat esimerkiksi systemaattiset ja satunnaisvirheet. Systemaattiset virheet ovat virheitä, joiden keskiarvo eroaa nolasta, ja ne vaikuttavat muuttujien keskiarvoihin ja edelleen vääristäen niitä järjestelmällisesti. Systemaattisesta virheestä seuraa se, että virheen tuloksena syntyy systemaattisesti vääristyneitä estimaatteja perusjoukon keskiarvoista muuttujissa. Satunnaisvirheet eivät haittaa otoksen sisäistä kuvailua, esimerkiksi keskiarvoihin perustuvaa kuvailua, mutta niillä on vaikutusta ulkoiseen validiteettiin keskiarvoihin pohjautuvan kuvailun yhteydessä. Käytännössä satunnaisvirheet saattavat vaikeuttaa johtopäätösten tekemistä. Tässä tutkimuksessa sisältövaliditeettia pyrin parantamaan perehtymällä mitattaviin käsitteisiin ja käsitteiden operationalisointeihin aiempien tutkimusten perusteella. Kyselylomakkeesta pyydettiin ”ulkopuo-listen” arvioita sekä koko lomakkeesta (teemoista) että sen yksittäisistä osioista (muuttujista). Ulkopuolista arviointia suorittivat sosiaalityöntekijät. Kriteerivaliditeettia tutkin laskemalla ns. Cronbachin alfa-kertoimet. Mittareiden validiutta osoitin tilastollisesti laskemalla korrelaatiokertoimet muuttujille, joiden tulisi teoriaan pohjautuen riippua toisistaan. Rakenneosuvuutta tarkastelin faktorianalyysillä.

Tässä tutkimuksessa mittaavat muuttujakokonaisuudet faktoroiitiin, jolloin yksittäisen muuttujan hyvyttä ilmaisevat kommunaliteetit. Kommunaliteetteja tutkimalla selvitin muuttujien satumanvaraisuutta. Alle 0.3 kommunaliteettiaron saaneet muuttujat poistettiin faktoroinnista koska niiden todettiin alentavan tutkimuksen reliabiliteettia. Muuttujat, jotka mittasivat heikosti muiden kysymyksiensä sisältöaluetta, korrelaatioiden ollessa lähes nolla, poistettiin jatkoanalyysistä, koska muuttujien katsottiin olevan ei-valideja eli mittaavan eri asiaa kuin muiden muuttujien. Tutkimuksessa faktoreiden selitysosuudet kohosivat kohtuullisen korkeiksi, ja lataukset olivat kauttaaltaan vähintään tyydyttävän tasolla. Ennen faktorointia osa yksittäisistä muuttujista käännettiin, ja osa yksittäisistä muuttujista poistettiin niiden riittämättömän korrelaation (korrelaatio < 0.3) vuoksi.

Mittauksen reliabiliteetti viittaa mittauksen toistettavuuteen, ja mittaustulosten yhtäpitävyyteen samasta ilmiöstä toistetuissa mittauksissa. Mittauksen toistettavuutta heikentää mittauksessa tapahtuvat virheet. Mittausvirhe voi olla joko systemaattinen tai satunnainen. Systemaattinen mittausvirhe tarkoittaa mittausvaiheen virhettä, joka vinouttaa tuloksen tiettyyn suuntaan mittauskerrasta toiseen. Satunnaisvirheestä on kyse, kun virhe aiheutuu mittaustilanteesta, mittaajasta tai mitattavasta kohteesta. Myös satunnaisvirhe vinouttaa tulosta johonkin tiettyyn suuntaan (Green & Lewis 1986.)

Tutkimuksessa systemaattisen virheen syntymistä pyrin estämään valitsemalla yksinkertaisen mittausmenetelmän. Mittauksen sisäistä johdonmukaisuutta selvitin käyttämällä Cronbachin esittämää menetelmää (Cronbach 1951). Mittareiden reliabiliteettia tarkastelin osioiden korrelaatiokertoimien kautta laskemalla Cronbachin alfa (Taulukko 6). Täten suoritin osioiden reliabiliteettiajot, jolloin osioiden alfa-kertoimet olivat seuraavat:

Taulukko 6. Osioiden reliabiliteettia kuvaavat alfa-kertoimet

Mitattava osio	alfa-kerroin
sosiaalityön asiakkuus ja asiakassuhteet	.47
sosiaalityöntekijöiden tarvitsemat tiedot	.93
sosiaalityöntekijöiden tehtävät	.85
sosiaalityöntekijöiden työn ohjautuminen	.83
sosiaalityöntekijöiden työn tyypilliset piirteet	.72
sosiaalityöntekijöiden työn vaikeudet	.88
sosiaalityöntekijöiden käyttämät keinot	.58
sosiaalityöntekijöiden hakeutuminen työhön	.72
sosiaalityöntekijöiden minäkuva	.88
sosiaalityöntekijöiden työn tyydytysseikat	.84

Lähtökohtana osioiden tarkastelussa oli osion korrelaation vertaaminen muiden osioiden summaan. Osion oletin mittaavan samaa aluetta, jos sen korrelaatio on korkea. Jos mittari ei olisi mitannut lainkaan samaa aluetta, niin korrelaatio olisi ollut lähellä nollaa. Kun osion korrelaatio on suhteellisen voimakas, mutta negatiivinen, niin kyseessä on osio, joka mittaa samaa asiaa kuin muut osiot, mutta on suunnaltaan vastakkainen. Tilanteessa, jossa yksittäinen muuttuja ei mitannut samaa aluetta, käänsin kyseisen suunnan. Muuttujan kommunaliteetin ollessa korkea voin olettaa myös muuttujan reliabiliteetin olevan hyvän. Tutkimuksen ulkoista luotettavuutta pyrin parantamaan saamalla tutkimusaineiston vastaamaan empiiristä todellisuutta, jotta tutkimuksen tuloksia voitaisiin yleistää perusjoukkoa koskevaksi. (Valkonen 1978, 53 - 54.)

4.4 Tutkimusaineiston analyysimenetelmät

Tutkimuksen kohteeksi määritetty ”sosiaalityö sosiaalitoimistossa” on ilmiönä abstraktinen, vaikeasti suoraan havaittavissa tai arkiajattelun kautta todennettavissa. Näin ollen kvantitatiiviset tutkimusaineiston analyysimenetelmät ovat sopivia ilmiön tutkimisessa. (Alkula & Pöntinen & Ylöstalo 1994, 20 - 22.) Tutkimusaineiston keräämisen suorittaminen kvantitatiivisesti rajaa osaltaan sitä, millaisia tutkimusaineiston analyysimenetelmiä voidaan käyttää.

Kvantitatiivisista analyysimenetelmistä käytän ristiintaulukointia ja khiin neliötestiä tilastollisen merkitsevyyden testaamiseen, sekä monimuuttujamenetelmistä faktorianalyysia. Ristiintaulukointi on hyvä luokitteluaseteikollisten muuttujien havainnollistamiseen ja vertaamiseen¹. Tilastollisen khiin neliötestillä saadaan selville, voidaanko eri ryhmien välisten erojen olettaa olevan olemassa myös perusjoukossa. Tulosten tilastolliset merkitsevyytasot tulkitaan seuraavalla taval-

¹ Ristiintaulukoinnissa kysymyksen 1 sukupuoli (muuttuja 2 mies) ei ole analyysissa vakioitu.

la: $0.05 < p < 0.10$ on suuntaa antava, $0.01 < p < 0.05$ on melkein merkitsevä, $0.001 < p < 0.01$ on merkitsevä ja $p < 0.001$ on erittäin merkitsevä.

Tutkimuksessa käytän faktorianalyysia uusien muuttujien muodostamiseen. Faktorianalyysissä suuresta muuttujajoukosta laaditaan uusi pienempi muuttujien joukko. Faktorien ominaisuuksia tarkastelin ”faktorilatausten” kautta. Faktorianalyysillä hahmotin sitä, mitkä muuttujat kuvaavat samaa ulottuvuutta ja kuinka monta erilaista ulottuvuutta muuttujajoukosta kaikkiaan rakentuu. Faktorianalyysi suoritetaan yleensä vaiheittain seuraavalla tavalla: I) suoritetaan muuttujien valinta, II) lasketaan korrelaatiot, ja poistetaan ne muuttujat, jotka eivät korreloi muihin muuttujiin, III) faktorisaation eli rotatoimattoman faktorimatriisin laskeminen, IV) rotaation suorittaminen, V) faktoreiden tulkinta ja VI) mahdollinen eri osaryhmissä saatujen faktoritulosten vertailu. (Eskola 1975, 264.)

Suoritin faktorianalyysin vaiheittain. Aluksi valitsin faktorianalyysiin mukaan otettavat muuttujat. Seuraavaksi poistin riittämättömästi muihin muuttujiin korreloivat muuttujat (korrelaatio < 0.3). Sitten laskin faktorimatriisin. Tämän jälkeen suoritin faktorimatriisin rotaation Lopuksi faktoreiden tulkinnassa nimesin perusulottuvuudet. Faktorimatriisin rotatoinnilla pyrin helpottamaan faktorien tulkintaa. Rotatoinnilla muuttujat erottuivat toisistaan niin, että yhteenkuuluvat muuttujat saivat itseisarvoltaan suurimmat lataukset yhdellä faktorilla ja kaikilla muilla faktoreilla pienet lataukset. Rotaatiossa käytin SPSS-ohjelman pääkomponenttimenetelmää ja varimax-rotatiota.

Faktorianalyysissä tarkastelin kommunaliteetteja. Kommunaliteetti osoittaa yksittäisen muuttujan hyvyyden faktoriratkaisussa eli kuinka suuren osuuden muuttujien varianssista faktorit kykenevät selittämään. Niiden muuttujien kommunaliteetit, jotka jäivät alle 0.3 poistin faktoroinista. Ominaisarvon tarkastelu on tärkeä yksittäisen faktorin selitysasteen ja koko faktorianalyysin selitysasteen määrittämisen vuoksi. Faktorin selitysaste ilmaisee, kuinka merkityksellinen on yksittäinen faktori selittämään analyysiin valittuja muuttujia. Koko faktorianalyysin selitysaste puolestaan osoittaa, kuinka paljon muuttujien vaihtelusta on faktoreihin liittyvää yhteisvaihtelua. (Alkula & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo 1994, 271.)

Faktoritulokinnan jälkeen suoritin faktoreiden kärkimuuttujien ristiintaulukoinnin faktoreiden sisällöllisten merkitsevien erojen tutkimiseksi. Ennen ristiintaulukointia yhdistin kärkimuuttujien saamat arvot kolmeen eri luokkaan. Tutkimusaineiston jatkoanalysoinnissa käytin parametrittomia eli jakaumasta riippumattomia testejä, joissa ei oleteta muuttujien normaalijakautuneisuutta. Täten käytin khiin- neliötestiä, yksisuuntaista varianssianalyysia, jossa vertasin otoksen eri osajoukkojen keskiarvoja toisiinsa. Ristiintaulukoin faktorien kärkimuuttujat taustamuuttujien kanssa, ja tarkastelin niiden sisällöllistä merkitsevyyttä merkitsevyydestillä (Monte Carlo Sig.) (Liite- taulukko 8 - 61) (Liite 13).

Yksisuuntaisella varianssianalyysillä tutkin ryhmittelymuuttujien vaikutusta vastemuuttujiin ja ilmenevää vaihtelua ryhmien välillä. Koska varsinaisen varianssianalyysin edellytykset eivät täyttyneet, sovelsin Levenen varianssitestiä varianssien yhtäsuuruuksien testaamiseksi ($p < 0.01$). Ennen lopullista analyysia suoritin muuttujille Bonferronin korjaukset. Tulosten tulkinta perustui ryhmien keskiarvojen

ja mediaanien vertailuun. Kaksisuuntaisella varianssianalyysillä selvitin useamman tekijän vaikutusta ja erityisesti kyseisten tekijöiden yhdysvaikutusta vastemuuttujaan. Kaksisuuntaisessa varianssianalyysissä käytin SPSS-ohjelman mukaista General linear model- valintaa (GLM-mallia). Käytännössä analysoin samanaikaisesti kahden taustamuuttujan vaikutusta yhteen vastemuuttujaan. Kyseisen analyysin suoritin erikseen kaikille tausta- ja vastemuuttujille.

4.5 Tutkimusjoukon kuvaus

4.5.1 Sosiaalityöntekijöiden sukupuoli ja asuinpaikkakunta

Tutkimusjoukon sosiaalityöntekijöiden sukupuolijakauma osoittaa, että tyypillinen sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijä on nainen. Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöistä yhdeksän kymmenestä on nainen. Vastanneista naisia oli 535 (90,2 %) ja miehiä 58 (9,8 %) Tämän tutkimuksen tulos vastaa maamme sosiaalityöntekijöiden sukupuolijakaumaa, ja osoittaa, miten naisvaltainen ammattiala sosiaalityö on. (Vrt. Sosiaalityöntekijät Suomessa 1998, 5.)

Sosiaalityöntekijöiden asuinpaikkakunnan tutkimiseksi muodostin seuraavat kolme luokkaa: maaseutumainen, taajaan asuttu ja kaupunkimainen paikkakunta. Tutkimusjoukon sosiaalityöntekijöistä lähes joka kymmenes (12,6 %) työskenteli maaseutumaisella paikkakunnalla, ja joka viides (20,2 %) taajaan asutuilla paikkakunnilla. Sosiaalityöntekijöistä kaksi kolmasosaa (67,1 %) työskenteli kaupunkimaisilla paikkakunnilla. Sosiaalitoimistoissa työskentelevien mies-sosiaalityöntekijöiden suhteellinen osuus oli suurin taajaan asutuissa kunnissa. Sukupuolen ja asuinpaikkakunnan välinen riippuvuus oli tilastollisesti suuntaa antava ($p=.094$) (Taulukko 7).

Taulukko 7. Sosiaalityöntekijät kuntamuodon ja sukupuolen mukaan (liite 2 muuttuja M100) (% ja abs.)

		sukupuoli		Total
		nainen	mies	
kuntamuoto	maaseutumainen	68 90,7%	7 9,3%	75 100,0%
	taajaanasuttu	102 85,0%	18 15,0%	120 100,0%
	kaupunkimainen	365 91,7%	33 8,3%	398 100,0%
Total		535 90,2%	58 9,8%	593 100,0%

$n= 593$ $df= 2$ $p=.094$

4.5.2 Sosiaalityöntekijöiden ikä

Sosiaalityöntekijöiltä tiedusteltiin kyselylomakkeen kysymyksellä iän asemesta syntymävuotta. Sosiaalitoimistossa työskentelevistä sosiaalityöntekijöistä iältään nuorin oli 24 vuotta ja vanhin 61 vuotta. Tutkimusaineistoon valikoituneiden sosiaalityöntekijöiden keski-ikä oli 41 vuotta. Miestyöntekijöiden keski-ikä oli hieman korkeampi (42,8 vuotta) kuin naistryöntekijöiden (40,9 vuotta). Jatkoanalyysissa jaottelin tutkittavien iän neljään luokkaan: alle 30-vuotiaat, 30–40-vuotiaat, 41–50-vuotiaat ja yli 50-vuotiaat. Jatkoanalyysiin sovelsin tutkittavien iän luokitusperusteeksi soveltavaa ihmisen elämänsä ikäluokitusta (Dunderfelt 1992).

Sosiaalityöntekijöistä lähes kymmenes (12,2 %) oli iältään alle 30 -vuotias. Joka seitsemäs sosiaalityöntekijä kymmenestä (71,3 %) oli iältään 30–50-vuotias Joka viides sosiaalityöntekijä (20,2 %) oli iältään 50-vuotias tai vanhempi. Sukupuolittain tarkasteltuna eri ikäryhmissä ei esiintynyt khiin neliötestin tulokseen perustuen tilastollisesti merkitseviä eroja ($p=.502$), joten eron voitiin olettaa vallitsevan tässä tutkimusaineistossa (Taulukko 8).

Taulukko 8. Sosiaalityöntekijät iän ja sukupuolen mukaan (liite 1, kysymys 2) (% ja abs.)

		sukupuoli		Total
		nainen	mies	
ikä	alle 30 vuotta	66 93,0%	5 7,0%	71 100,0%
	30-40 vuotta	190 89,6%	22 10,4%	212 100,0%
	41-50 vuotta	185 91,1%	18 8,9%	203 100,0%
	yli 50 vuotta	83 86,5%	13 13,5%	96 100,0%
Total		524 90,0%	58 10,0%	582 100,0%

$n= 582$ $df=3$ $p=.502$

Taajaan asutuilla paikkakunnalla työskenteli iältään alle 30-vuotiaita sosiaalityöntekijöitä suhteessa hieman vähemmän kuin maaseutu- tai kaupunkimaisilla paikkakunnilla. Ikäryhmän 30–40 vuotta, 41–50 vuotta ja yli 50 vuotta kuuluvista sosiaalityöntekijöistä työskenteli maaseutumaisilla paikkakunnilla suhteessa hieman vähemmän kuin taajaan asutuilla paikkakunnilla, ja huomattavasti vähemmän kuin kaupunkimaisilla paikkakunnilla. Kuntamuotojen ja ikärakenteen riippuvuus oli tilastollisesti melkein merkitsevä ($p=.026$) (Liitetaulukko 1).

4.5.3 Sosiaalityöntekijöiden siviilisäätty

Siviilisäädyn analysoimiseksi suoritin luokituksen: naimattomiin, avio-/avoliitossa eläviin, sekä asumuserossa, eronneina tai leskinä eläviin. Sosiaalityöntekijöistä siviilisäädyltään yli joka seit-

semäs kymmenestä (73,1 %) oli avio- tai avioliitossa. Sosiaalityöntekijöistä runsas kymmenes (15,9 %) oli siviilisäädyltään naimaton, ja joka kymmenennen (11 %) sosiaalityöntekijän siviilisäätö oli asumusero, eronnut tai leski. Sukupuolen mukaan tarkasteltuna miessosiaalityöntekijöiden siviilisäätö oli useimmissa tapauksissa (27,6 %) naimaton verrattuna naissosiaalityöntekijöiden vastaaviin siviilisäätöihin. Luokitellun siviilisäädyn ja sukupuolen välinen riippuvuus oli tilastollisesti melkein merkitsevä ($p=.030$) (Taulukko 9).

Taulukko 9. Sosiaalityöntekijät siviilisäädyn ja sukupuolen mukaan (liite 1, kysymys 3) (% ja abs.)

	sukupuoli		Total
	nainen	mies	
siviilisäätö naimaton	78	16	94
	83,0%	17,0%	100,0%
avio-/avioliitto	395	38	433
	91,2%	8,8%	100,0%
asumusero/eronnut/leski	61	4	65
	93,8%	6,2%	100,0%
Total	534	58	592
	90,2%	9,8%	100,0%

$n= 592$ $df=2$ $p=.030$

Siviilisäädyltään alle 30-vuotiaiden ikäryhmässä oli eniten naimattomia (25,4 %) ja vähiten (1,4 %) asumuserossa, eronneena tai leskenä verrattuna muihin ikäryhmiin. Sosiaalityöntekijöistä valtaosa asui avo- tai avioliitossa, kun huomioidaan kaikki ikäryhmät (Taulukko 10). Iän ja siviilisäädyn välinen riippuvuus oli tilastollisesti merkitsevä ($p=.001$) Maaseutumaisilla paikkakunnilla asuvista sosiaalityöntekijöistä joka viides (20 %) eli naimattomana. Sosiaalityöntekijöistä taajaan asutuilla (14, 2 %) tai kaupunkimaisilla paikkakunnilla (15,6 %) asui runsas kymmenes. Kaupunkimaisilla paikkakunnilla asuvista sosiaalityöntekijöistä eli asumuserossa, eronneina tai leskinä suhteessa hieman enemmän (12,3 %) verrattuna taajaan asuttujen (9,2 %) tai maaseutu- maisten paikkakuntien (6,7 %) sosiaalityöntekijöihin. Siviilisäädyn ja kuntamuodon välinen riippuvuus ei ollut tilastollisesti merkitsevä ($p=.461$), jolloin ero vallitsi vain tässä tutkimusjoukossa. (Liitetaulukko 2.)

Taulukko 10. Sosiaalityöntekijät siviilisäädyn ja iän mukaan (liite 1, kysymys 3) (% ja abs.)

		ikä				Total
		alle 30 vuotta	30-40 vuotta	41-50 vuotta	yli 50 vuotta	
siviilisääty	naimaton	18 25,4%	40 18,9%	21 10,3%	15 15,8%	94 16,2%
	avio-/avoliitto	52 73,2%	155 73,1%	154 75,9%	64 67,4%	425 73,1%
	asumusero/eronnut/leski	1 1,4%	17 8,0%	28 13,8%	16 16,8%	62 10,7%
Total		71 100,0%	212 100,0%	203 100,0%	95 100,0%	581 100,0%

n= 581 df=6 p=.001

4.5.4 Sosiaalityöntekijöiden peruskoulutus ja ammatillinen koulutus

Kyselyyn vastanneiden sosiaalityöntekijöiden peruskoulutuksen taso oli suhteellisen korkea. Vastanneista suurin osa (85,4 %) oli suorittanut lukion joko osittain tai kokonaan. Lähes joka kymmenes (8,9 %) oli suorittanut keskikoulutason opintoja. Vastanneista sosiaalityöntekijöistä vain muutama oli suorittanut ainoastaan kansakoulu- (3,2 %) ja peruskoulutason (1,3 %) opintoja, tai saanut muun peruskoulutuksen (1,2 %). Jatkoanalyysiin luokittelin peruskoulutuksen kolmeen luokkaan: 1) kansakoulu osittain, kansakoulu, keskikoulu osittain tai muu peruskoulutus 2) keskikoulu, peruskoulu tai lukio osittain ja 3) ylioppilastutkinto. Naissosiaalityöntekijöistä joka kahdeksas kymmenestä (81,1 %), ja miessosiaalityöntekijöistä melkein joka seitsemäs kymmenestä (69 %) oli suorittanut ylioppilastutkinnon. Keskikoulun, peruskoulun tai lukiotason opintoja osittain oli suorittanut noin joka kymmenes naissosiaalityöntekijä (14,4 %) ja miessosiaalityöntekijä (10,3 %). Naissosiaalityöntekijöistä vain muutama (4,5 %) oli ainoastaan suorittanut kansa- ja keskikoulu tai muun tason opintoja. Miessosiaalityöntekijöistä vain kansa- ja keskikoulu tai muun tason opintoja oli suorittanut noin joka viides (20,7 %) (Taulukko 11). Sukupuolen ja peruskoulutuksen välinen riippuvuus oli tilastollisesti erittäin merkitsevä (p=.000).

Taulukko 11. Sosiaalityöntekijät peruskoulutuksen ja sukupuolen mukaan (liite 1, kysymys 4) (% ja abs.)

		sukupuoli		Total
		nainen	mies	
peruskoulutus	kansakoulu osit., kansakoulu, keskikoulu osit./muu koulutus	24 66,7%	12 33,3%	36 100,0%
	keskikoulu, peruskoulu, lukio osit.	76 92,7%	6 7,3%	82 100,0%
	ylioppilastutkinto	428 91,5%	40 8,5%	468 100,0%
Total		528 90,1%	58 9,9%	586 100,0%

n= 586 df=2 p=.000

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijät olivat saavuttaneet ammattinsa kelpoisuusehdot usealla erilaisella ammatillisella koulutuksella. Vastanneista sosiaalityöntekijöistä sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehdoista annetun asetuksen mukaisen ylemmän korkeakoulututkinnon, johon sisältyi, tai jonka lisäksi oli hankittu riittävä sosiaalityön koulutus, oli suorittanut joka neljäs kymmenestä (40 %). Alemman korkeakoulututkinnon oli suorittanut joka neljäs (25,3 %) sosiaalityöntekijä. Sosiaalialan ammattikorkeakoulu- tai opistotason tutkinnon oli suorittanut joka kymmenes (11,1 %). Kyselyyn vastanneista sosiaalityöntekijöistä oli saanut kelpoisuuden sosiaalityöhön ennen v.1992 korkeakoulussa suorittamallaan pätevytymiskoulutuksella joka kymmenes (11,1 %). Sosiaalityöntekijöistä vähemmistöllä oli suoritettuna jokin muu ammatillinen perustutkinto (0,2 %), tutkintoon johtavat opiskelut olivat kesken (5,6 %) tai ei ollut lainkaan suoritettua ammatillista tutkintoa (4,2 %).

Jatkoanalyysiin luokitin ammatillisen koulutuksen seuraavasti: korkeakoulututkinnon suorittaneet, opistotutkinnon, ammattikorkeakoulututkinnon ja pätevytymiskoulutuksen suorittaneet, sekä perustutkinto kesken tai ei ammatillista perustutkintoa. Sosiaalityöntekijöistä kaksi kolmasosaa (65,1 %) oli suorittanut korkeakoulututkinnon. Sosiaalityöntekijöistä runsas viidennes (22,4 %) oli suorittanut opistotason-, ammattikorkeakoulututkinnon tai pätevytymiskoulutuksen ammatillisena koulutuksenaan. Yli kymmenennen (12,5 %) sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijän ammatillinen tutkinto oli joko kesken tai ammatillinen perustutkinto oli suorittamatta.

Sukupuolittain tarkasteltuna ammatillisten tutkintomuotojen välillä ei esiintynyt huomattavia eroja. Sukupuolen ja ammatillisen koulutuksen välinen riippuvuus ei ollut tilastollisesti merkitsevä ($p=.234$) (Liitetaulukko 3). Korkeakoulututkinnon suorittaneiden sosiaalityöntekijöiden suhteellinen osuus pieneni työntekijöiden iän lisääntymisen myötä. Vailla ammatillista perustutkintoa olevien sosiaalityöntekijöiden suhteellinen osuus suureni työntekijöiden iän lisääntyessä. Ammatillisen koulutuksen ja iän välinen riippuvuus oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=.000$) (Taulukko 12).

Taulukko 12. Sosiaalityöntekijät ammatillisen koulutuksen ja iän mukaan (liite 1, kysymys 5) (% ja abs.)

		ikä				Total
		alle 30 vuotta	30-40 vuotta	41-50 vuotta	yli 50 vuotta	
ammattillinen koulutus	korkeakoulututkinto	53 13,9%	152 40,0%	128 33,7%	47 12,4%	330 100,0%
	opistotason/amk. tutkinto/pätkö-koul.	10 7,6%	39 29,8%	56 42,7%	26 19,8%	131 100,0%
	perustutkinto kesken/ei perustutkintoa	8 11,3%	21 29,6%	19 26,8%	23 32,4%	71 100,0%
Total		71 12,2%	212 36,4%	203 34,9%	96 16,5%	532 100,0%

n= 582 df=6 p=.000

Sosiaalityöntekijöistä yli puolet (53,3 %) katsoi tieteellistyyppisen sosiaalityön koulutuksen vastaavan parhaiten sosiaalitoimistossa tehtävän sosiaalityön vaatimuksia. Runsas neljännes (26,9 %) mielsi ammatillispainotteisen sosiaalityön koulutuksen vastaavan parhaiten sosiaalitoimiston sosiaalityön vaatimuksia. Sosiaalityöntekijöistä noin joka kuudes (16,2 %) totesi yhdistetyn tieteellis-ammattillispainotteisen sosiaalityön koulutuksen vastaavan parhaiten sosiaalitoimiston sosiaalityön vaatimuksia. Sosiaalityöntekijöistä vain muutama (3,7 %) katsoi, että jokin muu sosiaalialan koulutus vastasi sosiaalitoimiston sosiaalityön vaatimuksia parhaiten.

Korkeakoulututkinnon suorittaneista sosiaalityöntekijöistä kolme neljästä (74,6 %) työskenteli vakinaisessa virkasuhteessa. Opisto-, ammattikorkeakoulututkinnon tai pätevyyskoulutuksen suorittaneista sosiaalityöntekijöistä kuudes kymmenestä (60,2 %) työskenteli vakinaisessa virkasuhteessa. Perustutkinto kesken tai vailla perustutkintoa olevista sosiaalityöntekijöistä joka viides kymmenestä (47,3 %) työskenteli vakinaisessa virkasuhteessa. Matalan ammatillisen koulutustason suorittaneet sosiaalityöntekijät näyttivät työskentelevän virkasuhteessa, joka ei ole vakainainen. Virka-suhteen ja ammatillisen koulutuksen välinen riippuvuus oli tilastollisesti erittäin merkitsevä (p=.000) (Taulukko 13).

Taulukko 13. Sosiaalityöntekijät virkasuhteen ja ammatillisen koulutuksen mukaan (liite 1 kysymys 8) (% ja abs.)

		ammattillinen koulutus			Total
		korkeakoulu tutkinto	opistotason/amk-tutkinto/pätkö-koulutus	perustutkinto kesken/ei perustutkintoa	
virkasuhde	vakainainen virkasuhde	288 71,5%	80 19,9%	35 8,7%	403 100,0%
	ei vakainainen virkasuhde	98 51,6%	53 27,9%	39 20,5%	190 100,0%
Total		386 65,1%	133 22,4%	74 12,5%	593 100,0%

n= 593 df=2 p=.000

4.5.5 Sosiaalityöntekijöiden työnkuva

Tutkimushetkellä nykyisessä työssä sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijät olivat työskennelleet keskimäärin vähän yli seitsemän vuotta (7,3 vuotta). Miestyöntekijät olivat työskennelleet nykyisessä työssä keskimäärin kaksi vuotta pidempään (8,8 vuotta) kuin naistryöntekijät (7,1 vuotta). Naissosiaalityöntekijöillä oli työkokemusta keskimäärin vuosi enemmän (10,2 v.) kuin miestyöntekijöillä (9 v.). Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöistä enemmistön (91,5 %) käsitys omasta ammatistaan oli muuttunut sosiaalitoimistossa työskentelyn aikana. Vain noin joka kahentoista (8,5 %) sosiaalityöntekijän käsitys omasta ammatista ei ollut muuttunut sosiaalitoimistossa työskentelyn aikana.

Sosiaalityöntekijöistä yli joka toisen (51,7 %) käsitys ammatistaan oli muuttunut negatiiviseen suuntaan. Sosiaalityöntekijöistä lähes joka viidennen (22,7 %) käsitys omasta ammatista oli muuttunut työssäoloaikana positiiviseen suuntaan, ja joka neljännen (25,6 %) käsitys omasta ammatistaan oli pysynyt samankaltaisena. Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden enemmistö (68 %) työskenteli nykyisessä työssään vakinaisessa virkasuhteessa. Tosin vajaa kolmannes (32 %) työskenteli nykyisessä työssään tilapäisessä työsuhteessa. Jatkoanalyysiin luokittelin virkasuhteen kahteen luokkaan: vakinainen virkasuhde ja ei vakinainen virkasuhde.

Kuntamuodon mukaan maaseutumaisilla paikkakunnilla työskentelevillä sosiaalityöntekijöillä oli yhtäältä enemmän (23,9 %) lyhytaikaista (0,5-1 vuotta), ja toisaalta suhteessa vähemmän (7,8 %) pitkäkestoista työkokemusta (yli 15 vuotta) ammattialalla kuin taajaan asutuilla paikkakunnilla työskentelevillä sosiaalityöntekijöillä (Taulukko 14). Kuntamuodon ja luokitellun alan työkokemuksen välinen riippuvuus oli tilastollisesti merkitsevä ($p=.007$).

Taulukko 14. Sosiaalityöntekijät työkokemuksen ja kuntamuodon mukaan (liite 1 kysymys 9) (% ja abs.)

	kuntamuoto			Total	
	maaseutu mainen	taajaanasuttu	kaupunki- mainen		
työkokemus alalla	0,5 - 1 vuotta	11	9	26	46
		23,9%	19,6%	56,5%	100,0%
	1,5- 5 vuotta	26	43	91	160
		16,3%	26,9%	56,9%	100,0%
	5,5 - 10 vuotta	18	30	101	149
	12,1%	20,1%	67,8%	100,0%	
	10,5 -15 vuotta	9	13	70	92
	9,8%	14,1%	76,1%	100,0%	
	yli 15 vuotta	11	24	106	141
	7,8%	17,0%	75,2%	100,0%	
Total	75	119	394	583	
	12,8%	20,2%	67,0%	100,0%	

$n= 588$ $df= 8$ $p=.007$

Kaupunkimaisten paikkakuntien sosiaalityön yksiköissä työskenteli luonnollisesti suhteessa enemmän sosiaalitekiäjiä kuin taajaan asuttujen- tai maaseutumaisien paikkakuntien työyksiköissä (Taulukko 15). Maaseutumaisten paikkakuntien työyksiköissä työskenteli enimmillään viisi sosiaalityöntekijää ja taajaan asutuilla paikkakunnilla enimmillään kymmenen sosiaalityöntekijää. Peruste paikkakuntakohtaisiin eroihin työyksikön työntekijämäärissä on luonnollisesti se, että työyksiköiden sosiaalityöntekijöiden määrä on verrannollinen eri paikkakunnan väestön määrään, jolloin väkiluvultaan suurilla paikkakunnilla työskentelee enemmän sosiaalityöntekijöitä kuin väkiluvultaan pienillä paikkakunnilla. Kuntamuodon ja työyksikön koon välinen riippuvuus oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=0.000$).

Taulukko 15. Sosiaalityöntekijät työyksikön työntekijämäärän ja kuntamuodon mukaan (liite 1 kysymys 12) (% ja abs.)

	kuntamuoto			Total
	maaseutu- mainen	taajaanasuttu	kaupunki- mainen	
1- 5 sosiaalityöntekijää	75	95	73	243
työyksikön työntekijämäärä	30,9%	39,1%	30,0%	100,0%
6-10 sosiaalityöntekijää		25	209	234
		10,7%	89,3%	100,0%
11-15 sosiaalityöntekijää			80	80
			100,0%	100,0%
yli 15 sosiaalityöntekijää			31	31
			100,0%	100,0%
Total	75	120	393	588
	12,8%	20,4%	66,8%	100,0%

$n= 588$ $df=6$ $p=0.000$

Sosiaalityöntekijöiden toimenkuvaa hahmotin kysymällä sosiaalityöntekijöiden työtehtäviä. Sosiaalityöntekijöiden työtehtävien määrittäminen perustui pääosin sosiaalihuoltolaissa mainittuihin määrityksiin sosiaalityöstä ja sosiaalipalveluista. Sosiaalityöntekijöistä yli joka yhdeksäs työntekijä kymmenestä (92,9 %) teki toimeentulokitehtäviä. Lastensuojelutehtäviä hoiti joka kahdeksas työntekijä kymmenestä (80,7 %). Sosiaalityöntekijöistä kolme neljästä vastasi päihdehuollon tehtävistä (76,9 %) ja kaksi kolmannelta (64,4 %) asunnottomien asioista. Joka kolmas sosiaalityöntekijä kymmenestä vastasi pakolaisasioista (30,4 %) ja yhdyskuntatyöstä (30,1 %). Sosiaalityöntekijöistä neljänneksen (25,8 %) toimenkuvaan sisältyi vammaisten asioiden hoitaminen, sekä vanhustyö (24,7 %). Sosiaalityöntekijöistä lähes kahdeksannen (12,2 %) toimenkuvaan sisältyivät

lastenvalvojan ja koulukuraattorin tehtävät. Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöistä vain muutama (3,4 %) toimenkuvaan kuului sosiaalitoimen johtotehtäviä.

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden eri työtehtävien ja toimialueiden jatkotarkasteluun sovelsin kolmiluokkaista toimialueluokitusta: 1-3 toimialuetta, 4-6 toimialuetta ja 7-toimialuetta tai enemmän. Tutkimustulos osoittaa sen, että sosiaalityön perustehtäviä (esimerkiksi toimeentulotukea, lastensuojelua ja päihdehuoltoa) tekivät suhteessa eniten 1-6 toimialueesta vastaavat sosiaalityöntekijät, ja sosiaalityön erityistehtäviä (vanhustyö, vammaistyö tai toimiston johtotehtävät) suorittivat suhteessa eniten seitsemästä tai useammasta työtehtävästä vastaavat sosiaalityöntekijät. Sosiaalityöntekijöiden työtehtävien ja toimialueiden välinen riippuvuus oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=.000$) (Liitetaulukko 4).

Maaseutumaisilla paikkakunnilla ja taajaan asutuilla paikkakunnilla työskennelleet sosiaalityöntekijät hoitivat suhteessa huomattavasti useampia toimialueita kuin kaupunkimaisten paikkakuntien sosiaalityöntekijät (Taulukko 16). Oletettavasti kaupunkimaisten paikkakuntien ero maaseutumaisiin ja taajaan asuttuihin paikkakuntiin pohjautui erilaisiin sosiaalityön organisointitapoihin, jolloin sosiaalityö oli kaupunkimaisilla paikkakunnilla eriytyneempää kuin muilla alueilla. Vastaavasti maaseutumaisilla- ja taajaan asutuilla paikkakunnilla sosiaalityön on todennäköisesti organisoitu lähinnä aluevastuisen ja yleisvaltaisen mallin mukaisesti. Kuntamuodon ja sosiaalityöntekijöiden toimialuemäärän välinen riippuvuus oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=.000$).

Taulukko 16. Sosiaalityöntekijät toimialuemäärän ja kuntamuodon mukaan (liite 1, kysymys 13) (% ja abs.)

	kuntamuoto			Total	
	maaseutu- mainen	taajaanasuttu	kaupunki- mainen		
toimialuemäärä	1- 3 toimialuetta	7 4,4%	14 8,8%	139 86,9%	160 100,0%
	4- 6 toimialuetta	34 11,9%	58 20,3%	194 67,8%	286 100,0%
	7 toimialuetta tai enemmän	34 23,1%	48 32,7%	65 44,2%	147 100,0%
Total	75 12,6%	120 20,2%	398 67,1%	593 100,0%	

$n= 593$ $df=4$ $p=.000$

4.5.6 Sosiaalityöntekijöiden tulot

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden tulotasoa selvitin kysymällä heidän bruttopalkkansa määrää kuukaudessa, mukaan lukien mahdollisten sivutulojen määrä. Sosiaalityöntekijöiden kuukausittaisien bruttotulojen määrä oli vuonna 1998 vähimmillään 992 euroa (5900 mk.) ja enimmil-

lään 2691 euroa (16 000 mk). Sosiaalityöntekijöiden bruttotulot olivat keskimäärin 1665 euroa (9898 mk.) kuukaudessa. Palkansaajien säännöllisen työajan keskiansiot kuntasektorilla olivat naisilla 1699 euroa. (10 100 mk.) ja miehillä 2001 euroa (11 900 mk.) vuonna 1998 (Tilastokeskus 26.12.2000). Kyselyyn vastanneiden miessosiaalityöntekijöiden kuukausittaiset bruttotulot (1686 e). olivat keskimäärin hieman korkeammat kuin naissosiaalityöntekijöiden bruttotulot (1662 e). Jatkoanalyysiin luokitin sosiaalityöntekijöiden markkamääräiset tulot seuraaviin euromääräisiin ryhmiin: 992–1497 e/kk, 1514–1833 e/kk ja 1850 e/kk/enemmän.

Sosiaalityöntekijöiden tulojen ja iän ristiintaulukoinnin tulos osoittaa, että alle 30-vuotiaiden sosiaalityöntekijöiden tulotaso on alhaisin. Alle 30-vuotiaista sosiaalityöntekijöistä ei yksikään sijoittunut ylimpään tuloluokkaan (1850 e/kk/enemmän), vaan heistä enemmistö sijoittui alimpaan tuloluokkaan (bruttotulot 992–1497 e/kk). Yli 50-vuotiaista sosiaalityöntekijöistä vain muutama (6,1 %) sijoittui alimpaan tuloluokkaan. Suhteessa eniten (46,2 %) ylimpään tuloluokkaan sijoituneista sosiaalityöntekijöistä oli iältään 41–50-vuotiaita (Taulukko 17). Sosiaalityöntekijöiden tulojen ja iän välinen riippuvuus oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=0.000$).

Taulukko 17. Sosiaalityöntekijät tulojen ja iän mukaan (liite 1, kysymys 14) (% ja abs.)

		ikä				Total	
		alle 30 vuotta	30-40 vuotta	41-50 vuotta	yli 50 vuotta		
tulot	992 - 1497 e.	Count	43	47	18	7	115
	% within luokitellut bruttotulot		37,4%	40,9%	15,7%	6,1%	100,0%
	1514 - 1833 e.	Count	27	135	123	54	339
	% within luokitellut bruttotulot		8,0%	39,8%	36,3%	15,9%	100,0%
	1850 e./enem.	Count		23	48	33	104
	% within luokitellut bruttotulot			22,1%	46,2%	31,7%	100,0%
Total	Count		70	205	189	94	558
	% within luokitellut bruttotulot		12,5%	36,7%	33,9%	16,8%	100,0%

$n=558$ $df=6$ $p=0.000$

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden tulojen ja ammatillisen koulutuksen ristiintaulukoinnin perusteella tarkastellen sosiaalityöntekijöiden tulotaso nousi ammatillisen koulutustason kasvaessa. Erityisen huomattava oli ero ylimmässä tuloluokassa, jossa vain harva (8,3 %) perustutkintoa suorittava tai vailla ammatillista perustutkintoa oleva sosiaalityöntekijä saavutti ylimmän tuloluokan tulotason. Tulojen ja ammatillisen koulutuksen välinen riippuvuus oli tilastollisesti merkitsevä ($p=0.006$) (Liitetaulukko 5). Sosiaalityöntekijöiden tulojen ja virkasuhteen ristiintaulukoinnin tuloksen mukaan sosiaalityöntekijöiden ansiotaso nousi virkasuhteen vakinaistuesssa. Sosiaalityöntekijät, jotka ansaitsivat 1850 e/kk tai enemmän työskentelivät yleensä (94,4 %) vakinaisessa virkasuhteessa. Vastaavasti 992–1497 e/kk ansaitsevista sosiaalityöntekijöistä vain viidennes (20 %) työskenteli vakinaisessa virkasuhteessa (Taulukko 18). Tulojen ja virkasuhteen välinen riippuvuus oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=0.000$). Sosiaalityöntekijöiden tulojen ja työkokemuksen ristiintaulukoinnin tulos osoittaa, että sosiaalityöntekijöiden tulot suurenevät työko-

muksen lisääntyessä. Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöistä vain kaksi (1,9 %) ansaitsi 0,5–1 vuotta alalla työkokemusta saaneena 1850 e/kk tai enemmän. Ylimmän tuloluokan tuloja ansaitsevista sosiaalityöntekijöistä vajaa puolet (41,7 %) oli työskennellyt omalla ammattialalla yli 15 vuotta (Liitetaulukko 6). Tulojen ja virkasuhteen välinen riippuvuus oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=.000$).

Taulukko 18. Sosiaalityöntekijät tulojen ja virkasuhteen mukaan (liite 1, kysymys 14) (% ja abs.)

			virkasuhde		Total
			vakainainen virkasuhde	ei vakainainen virkasuhde	
tulot	992-1497 e.	Count	23	92	115
		% within luokitellut bruttotulot	20,0%	80,0%	100,0%
	1514- 1833 e.	Count	261	85	346
		% within luokitellut bruttotulot	75,4%	24,6%	100,0%
	1850 e./enem.	Count	102	6	108
		% within luokitellut bruttotulot	94,4%	5,6%	100,0%
Total		Count	386	183	569
		% within luokitellut bruttotulot	67,8%	32,2%	100,0%

$n= 569$ $df=2$ $p=.000$

4.5.7 Sosiaalityöntekijöiden työviihtyvyys ja ammatin arvostus

Sosiaalityöntekijöiden työtyytyväisyyden luokitin jatkoanalyysiin kahteen luokkaan: viihtyy työssään hyvin ja viihtyy työssään huonosti. Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöistä lähes joka kahdeksas kymmenestä (77,8 %) viihtyi työssään hyvin. Sosiaalityöntekijöistä likimain viidennes (22,2 %) viihtyi työssään huonosti. Sosiaalityöntekijöistä joka kymmenes joka oli suorittanut kansa-, keskikoulu, tai muun peruskoulutason opintoja (7,1 %), sekä keskikoulu- tai lukiotason opintoja (15,3 %) viihtyivät työssään melko tai erittäin hyvin. Ylioppilastutkinnon peruskoulutuksenaan suorittaneista sosiaalityöntekijöistä noin joka seitsemäs kymmenestä (77,6 %) viihtyi työssään melko tai erittäin hyvin (Taulukko 19). Analyysin mukaan työviihtyvyys näytti suhteessa vähenevän peruskoulutason kohotessa. Työviihtyvyyden ja peruskoulutuksen välinen riippuvuus oli tilastollisesti melko merkitsevä ($p=.014$).

Taulukko 19. Sosiaalityöntekijät työviihtyvyyden ja peruskoulutuksen mukaan (liite 1, kysymys 15) (% ja abs.)

	peruskoulutus			Total
	kansakoulu osit., kansakoulu, keskikoulu osit./muu koulutus	keskikoulu, peruskoulu, lukio osit.	ylioppilas-tutkinto	
työviihtyvyys viihtyy työssään hyvin	32 7,1%	69 15,3%	350 77,6%	451 100,0%
viihtyy työssään huonosti	2 1,6%	13 10,2%	113 88,3%	128 100,0%
Total	34 5,9%	82 14,2%	463 80,0%	579 100,0%

n= 579 df=2 p=.014

Vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleistä sosiaalityöntekijöistä kaksi kolmesta (64,9 %) viihtyi hyvin työssään. Ei-vakinaisessa virkasuhteessa työskentelevistä sosiaalityöntekijöistä noin joka kolmas kymmenestä viihtyi hyvin työssään (35,1 %). Tutkimustuloksen mukaan ei- vakinaisessa työsuhteessa työskennelleet sosiaalityöntekijät (78,5 %) viihtyivät työssään suhteessa huomnommin kuin vakinaisessa työsuhteessa työskentelevät sosiaalityöntekijät (64,9 %). Työviihtyvyyden ja virkasuhteen vakinaisuuden välinen riippuvuus oli tilastollisesti merkitsevä (p=.004) (Liitetaulukko 7).

Sosiaalityöntekijöiden työssä viihtymisen ja toimenkuvan ristiintaulukoinnissa jaotin sosiaalityöntekijöiden toimenkuvan kahteen luokkaan: 1) toimenkuva on määritetty tarkasti ja 2) toimenkuva on määritetty epätarkasti. Työssään hyvin viihtyvien ja toimenkuvansa tarkkaan määritellyksi kokoneiden sosiaalityöntekijöiden osuus (71,8 %) oli suhteessa suurempi verrattuna niihin sosiaalityöntekijöihin, jotka viihtyivät työssään huonosti ja joiden toimenkuvat olivat tarkasti määritetyt (57,9 %) (Taulukko 20). Työviihtyvyyden ja toimenkuvan välinen riippuvuus oli tilastollisesti merkitsevä (p=.003).

Taulukko 20. Sosiaalityöntekijät työviihtyvyyden ja toimenkuvan mukaan (liite 1, kysymys 15) (% ja abs.)

	toimenkuva		Total
	toimenkuva tarkasti määritetty	toimenkuva epätarkasti määritetty	
työviihtyvyys viihtyy työssään hyvin	316 71,8%	124 28,2%	440 100,0%
viihtyy työssään huonosti	73 57,9%	53 42,1%	126 100,0%
Total	389 68,7%	177 31,3%	566 100,0%

n= 566 df=1 p=.003

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden arviointia omasta ammatillisesta arvoasemasta tarkaste-
lin siten, että muodostin kaksi statusarviointiluokkaa: arvostaa omaa ammattiaan keskimäärin tai
sitä enemmän ja arvostaa omaa ammattiaan keskimääräistä vähemmän. Tutkituista sosiaalityön-
tekijöistä yhdeksän kymmenestä (88,1 %) arvosti omaa ammattiaan keskimäärin tai sitä enem-
män. Sosiaalityöntekijöistä vain joka yhdeksäs (11,9 %) arvosti omaa ammattiaan keskimääräistä
vähemmän. Sosiaalityöntekijöiden oman ammatin arvoasemaa kuvaava keskiarvo oli 8,3.

Sosiaalityöntekijöistä kahdeksan kymmenestä omaa ammattiaan keskimäärin tai sitä enem-
män arvostava (80,1 %) viihtyi työssään hyvin. Omaa ammattiaan keskimääräistä vähemmän
arvostavien ja työssään huonosti viihtyvien sosiaalityöntekijöiden osuus oli suhteessa huomatta-
vasti suurempi verrattuna niiden sosiaalityöntekijöiden osuuteen, jotka arvostivat omaa ammatti-
aan keskimäärin tai sitä enemmän, ja jotka viihtyivät työssään keskimääräistä huonommin. Sosi-
aalityöntekijöistä likimain viidennes omaa ammattiaan keskimäärin tai sitä enemmän arvostava
(19,9 %) viihtyi työssään huonosti (Taulukko 21). Omaa ammattiaan keskimäärin vähemmän
arvostavista sosiaalityöntekijöistä runsas kolmannes (36,2 %) viihtyi työssään huonosti. Statuk-
sen ja työviihtyvyyden välinen riippuvuus oli tilastollisesti merkitsevä ($p=.002$).

Taulukko 21. Sosiaalityöntekijät oman ammatin arvostuksen ja työviihtyvyyden mukaan
(liite 1, kysymys 26) (% ja abs)

	työviihtyvyys		Total
	viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonsti	
status arvostaa ammattiaan keskimääri./ enemmän	402 80,1%	100 19,9%	502 100,0%
arvostaa ammattiaan keskimäär. vähemmän	44 63,8%	25 36,2%	69 100,0%
Total	446 78,1%	125 21,9%	571 100,0%

$n= 571$ $df=1$ $p=.002$

5 Tulokset

5.1 Sosiaalityön perusulottuvuudet

5.1.1 Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden asiakaskuvaa koskeva faktorianalyysi

Mittasin tutkimuksessa sosiaalitoimiston sosiaalityön asiakkaita ja asiakkuutta kysymyksen 16 väittämällä (muuttujat M103-M119). Suoritin sosiaalityön asiakkaita ja asiakkuuksia kuvaaville muuttujille faktorianalyysin muuttujien interkorrelaatiomatriisista. Faktoroinnissa sovelsin pääkomponenttimenetelmää ja tulkinnassa varimax-rotatiota. Otin jatkokäsittelyyn pääakselifaktoreista vähintään ominaisarvon yksi saaneet faktorit. Faktorien lukumäärän päätin faktorien ominaisarvojen ja niiden selitysosuuksien sekä faktoreita graafisesti kuvaavan screen plotin avulla.

Asiakkuuden ulottuvuuksia kuvaavien faktorien muuttujat selittivät yhdessä kaikkiaan 57 % muuttujien kokonaisvaihtelusta. Ensimmäinen faktori selitti asiakaskuvasta yksin viidenneksen (20,3 %) ja lähes puolet kaikkien faktoreiden yhteisesti selittämiä muuttujien kokonaisvaihtelua. Muiden faktoreiden yksittäiset selitysosuudet jäivät pienemmiksi. Toinen faktori selitti 11,5 %, kolmas 7 %, neljäs 6,3 % ja viides 6,1 % (Liite 3).

Faktori 1 kuvaa sosiaalitoimiston asiakkaiden osallistumisen aktiivisuutta ja passiivisuutta. Nimeän faktorin ”*pessimistisen asiakaskuvan*” faktoriksi. Pessimistisen asiakaskuvan faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M117	”Sosiaalitoimiston asiakas jättää ongelmiensa ratkaisut muiden tehtäviksi”	(.70)
M118	”Sosiaalitoimiston asiakas osallistuu aktiivisesti ongelmiensa ratkaisuun”	(-.63)
M105	”Sosiaalitoimiston asiakas on tullut riippuvaiseksi sosiaalipalveluista”	(.60)
M116	”Sosiaalitoimiston asiakas ei halua muutosta elämäänsä	(.58)
M106	”Sosiaalityö kohdistuu vain asiakkaan oireisiin	(.57)
M112	”Sosiaalityö kohdistuu yksittäisen asiakkaan ja yhteiskunnan vuorovaikutussuhteeseen”	(-.55)
M103	”Sosiaalitoimiston asiakas ei ole sosiaalistunut täysivaltaiseksi kansalaiseksi”	(.52)

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden asiakkaiden käyttäytymisaktiivisuus vaihtelee asiakassuhteissa. Asiakkaiden passiivisuus ilmenee, jos asiakkaat jättävät ongelmiensa ratkaisemisen toisten ihmisten tehtäväksi. Sosiaalityön asiakassuhteen passiivisuus seuraa asiakkaan jättäessä ongelmanratkaisut muille. Asiakkuuden passiivisuus voi edistää asiakkaan riippuvaisuuden vahvistumista suhteessa sosiaalipalveluihin, koska asiakas ei aidosti kohtaa omaa elämäntilannettaan. Asiakassuhteessa sosiaalityöntekijät saattavat kohdata auttamisen paradoksin, jolloin auttaminen ei ole aidosti mahdollista, vaan auttamisyrietykset jäävät näennäisiksi asiakkaiden oireisiin kohdentuviksi toiminnoiksi. Sosiaalityöntekijän pyrkimys vastata oirekeskeisellä sosiaalityöllä tuotamaan ratkaisuja asiakkaan auttamisessa saattaa vahvistaa passiivisen asiakassuhteen syntymistä ja olemassaoloa. (Vrt. Berg 1991, 29.)

Faktori 2 kuvaa sosiaalityön asiakkaan elämänhallintaan kohdentuvaa sosiaalityötä. Nimeän faktorin ”*asiakkaan toimintakyvyttömyyden*” faktoriksi. Asiakkaan toimintakyvyttömyyden faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M108	”Sosiaalityö kohdistuu asiakkaan kyvyttömyyteen hallita ongelmatilanteitaan	(.81)
M109	”Sosiaalityö kohdistuu asiakkaan kyvyttömyyteen ylläpitää ihmissuhteitaan”	(.78)
M107	”Sosiaalityö kohdistuu asiakkaan kyvyttömyyteen hoitaa taloudellisia asioitaan”	(.53)

Sosiaalityö voidaan kohdentaa asiakkaan sisäiseen ja ulkoiseen elämänhallintaan ja niihin kytkeytyviin elämänhallinnan ongelmakohtiin. Asiakkaan sisäiset elämänhallinnan ongelmallisuudet voivat ilmetä myös ulkoisen elämänhallinnan ongelmina, jolloin asiakkaan on esimerkiksi vaikea hallita elämänsä ongelmatilanteita. Asiakkaan elämänhallinnan kokonaisuudessa sosiaalityöllä pyritään asiakkaan ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja taloudellisten asioiden hoitamiseen. Sosiaalityöntekijöiden työn kohdistuminen asiakkaan sosiaalisiin ongelmiin voisi ilmetä ihmisen henkisen, tilanteen ja aineellisen olemuksellisuuden tasolla. Asiakkaan toimintakyvyttömyyden faktori kuvastaa huolenpitosuhteeseen perustuvaa asiakaskuvaa. (Juhila 2006, 14.)

Faktori 3 kuvaa sosiaalityön asiakkaiden omien vapauksien ja itsemääräämisen rajoittamista sosiaalityöntekijöiden toimesta sosiaalityön asiointiprosessissa. Näin ollen nimeän faktorin ”*asiakkaan kontrollointi*” faktoriksi. Asiakkaan kontrollointi faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M115	”Sosiaalitoimiston asiakkaan yksilöllisiä vapauksia joutuu rajoittamaan”	(.67)
M113	”Sosiaalitoimiston asiakkaan itsemääräämisoikeutta pitää rajoittaa”	(.66)

Sosiaalityötä tehdessään sosiaalityöntekijä saattaa joutua rajoittamaan asiakkaiden yksilöllisiä vapauksia ja itsemääräämisoikeuksia. Asiakkaan vapauksien ja itsemääräämisoikeuden rajoitus pohjautuu siihen, että sosiaalityöntekijöiden tulee asiakkaita auttaessaan huomioida muita työn-

sä reunaehtoja. Sosiaalityöntekijä pyrkii tukemaan asiakkaita saavuttamaan oma elämänhallinta. Asiakkaan yksilöllisten vapauksien ja itsemääräämisoikeuden rajoittaminen viittaa sosiaalihuollon sosiaalityön kontrollilähtöiseen juridiseen ja hallinnolliseen työtapaan. Asiakkaita auttaessaan sosiaalityöntekijä voi joutua rajoittamaan heidän vapauttaan päättää omista asioistaan joko asiakkaiden tai lähiympäristön edun vuoksi. Asiakkaiden toimintavapauksien ja itsemääräämisoikeuden rajoitukset liittyvät läheisesti toisiinsa, kun on kyse asiakkaiden omatoimisuuden rajoittamisesta. Kyse on kontrolloivasta asiakaskuvasta. (Juhila 2006, 13.)

Faktori 4 kuvaa asiakkaiden lähiyhteisöön suuntaavaa, ja asiakkaita aktivoivaa sosiaalityöntekijän työskentelyä asiakkaiden auttamisessa. Nimeän faktorin ”*sosiaalityön asiakaslähtöisen perhetyön*” faktoriksi. Asiakaslähtöisen perhetyön faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M111	”Sosiaalityön ensisijaisena kohteena on perhe”	(.68)
M104	”Asiakas on sosiaalityön työprosessissa subjekti”	(.65)

Sosiaalityöntekijän työ on perheiden kanssa tehtävää työtä. Perhekeskeinen työskentelytapa voi olla sosiaalihuollon asiakastyössä sekä työskentelyorientaatio että järjestelmällinen työskentelytapa. Sosiaalityön työprosessissa asiakasta aktivoidaan toimimaan aktiivisesti. Subjektiksi määritynyt asiakas osallistuu työprosessiin oman elämänsä tekijäksi, jolloin asiakas ei jää pelkistyneeksi sosiaalityöpalveluja vastaanottavaksi kohteeksi. Jo Richmond korosti sosiaalityössä asiakkaan subjektiivisuutta ja persoonallisuuden kehittämisen tavoitetta (Richmond 1956). Asiakaslähtöisessä perhetyössä on kyse kumpanuussuhteisesta asiakaskuvasta. (Juhila 2006, 14.)

Faktori 5 kuvaa sosiaalityöntekijöiden vastuun asiakkaiden auttamisessa, ja sosiaalityön osuutta asiakkaiden ongelmia ratkaistaessa. Nimeän faktorin ”*osavastuisen asiakastyön*” faktoriksi. Osavastuisen asiakastyön faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M114	”Sosiaalityöntekijällä ei ole kokonaisvastuuta asiakkaan auttamisessa”	(.82)
M119	”Sosiaalitoimiston asiakkaiden ongelmia ei pystytä poistamaan sosiaalityöllä”	(.60)

Asiakastyössä sosiaalityöntekijän asema voi vaihdella kokonaisvastuisesta osavastuisen työntekijän asemaan. Monasti asiakkaan ongelmia ei kyetä poistamaan pelkästään sosiaalityöllä, vaan sosiaalityön lisäksi tarvitaan myös muita yhteiskunnallisia palveluja. Osavastuisessa asemassa sosiaalityöntekijä koordinoi asiakkaalle tarjottuja palveluja. Ammatillisesti sosiaalityön mahdollisuus asiakkaiden ongelmien poistamisessa on käytännössä rajallista ja kaikkivoipaisuus on epärealistista. Osavastuisen ammattiauttajan asemaan kytkeytyy rajoittunut asiakkaiden auttamismahdollisuus ja ammatillinen ekspertiisi. Kyse on vuorovaikutukseen rakentuva asiakaskuva. (Juhila 2006, 14.)

Sosiaalityöntekijöiden kokema asiakaskuvaa voidaan kootusti hahmottaa seuraavalla tavalla: Pessimistisyys, asiakkaan toimintakyvyttömyys, asiakkaan kontrolloitavuus, asiakaslähtöinen perhetyö ja osavastuu.

5.1.2 Sosiaalityöntekijöiden työssään tarvitsemia tietoja kuvaava faktorianalyysi

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden työssään tarvitsemia tietoja mittasin kysymyksen 17 väittämillä (muuttujat M120-M149). Sosiaalityöntekijöiden työssään tarvitsemia tietoja kuvaaville muuttujille suoritin faktorianalyysin muuttujien interkorrelaatiomatriisista. Faktoroinnissa sovelsin pääkomponenttimenetelmää ja tulkinnassa varimax-rotatiota. Pääakselifaktoreista vähintään ominaisarvon yksi saaneet faktorit otin jatkokäsittelyyn. Faktorien lukumäärän päätin faktorien ominaisarvojen ja niiden selitysosuuksien sekä faktoreita graafisesti kuvaavalla screen plotilla.

Sosiaalityöntekijöiden työtietämystä koskevan tiedon ulottuvuuksia kuvaavien faktorien muuttujat selittivät yhdessä kaikkiaan 61,1 % muuttujien kokonaisvaihtelusta. Ensimmäinen faktori selitti yksin runsaan kolmanneksen (34,2 %), ja runsaat puolet kaikkien faktoreiden yhteisesti selittämiä muuttujien kokonaisvaihtelua. Muiden faktoreiden yksittäiset selitysosuudet jäivät pienemmiksi. Toinen faktori selitti 7 %, kolmas 6 %, neljäs 5 %, viides 4,3 % ja kuudes 4,1 % (Liite 4).

Faktori 1 kuvaa sosiaalityöntekijöiden tietotarvetta sosiaalityön työmenetelmistä ja työn kehittämistä. Nimeän faktorin ”*teoreettisen työmenetelmätiedon*” faktoriksi. Teoreettisen työmenetelmätiedon faktorin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M137	”Sosiaalityön ryhmätyömenetelmistä”	(.75)
M138	”Yhdyskuntatyöstä”	(.74)
M139	”Sosiaalityön verkostotyömenetelmistä”	(.68)
M136	”Perhekeskeisestä sosiaalityöstä”	(.60)
M141	”Sosiaalityön kehittämisestä”	(.59)
M142	”Sosiaalityön teoriasta”	(.59)
M143	”Teoriatiedon soveltamisesta käytännön sosiaalityöhön”	(.52)
M140	”Ennaltaehkäisevästä sosiaalityöstä”	(.48)

Asiakastyössä sosiaalityöntekijä voi soveltaa erilaisia teorioita ja työmetodeja. Sosiaalityössä käytetyt menetelmät ovat yksilö-, ryhmä- ja verkostotyön menetelmiä. Tietämys sosiaalityön kehittämistä, sosiaalityön teoriasta ja ennaltaehkäisevästä sosiaalityöstä liittyy läheisesti sosiaalityön menetelmätiedon sovellukseen ja hallintaan. Työmenetelmien hallinta ja soveltaminen työprosesseissa eivät ole mahdollisia ilman riittävää työmenetelmiä koskevaa niin sanottua ”teoriatietämystä” hallintaa ja ammatillisessa toiminnassa muodostuvaa ”työmenetelmäymmärrystä” (Eskola 1981, 44; Karvinen - Niinikoski & Salonen & Meltti & Yliruka & Tapola - Haapala & Björkenheim 2005, 80).

Faktori 2 kuvaa sosiaalityöntekijöiden työkäytännöissä tarvittavia tietoja. Nimeän faktorin ”*praktisen tiedon*” faktoriksi. Praktisen tiedon faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M132	”Sosiaaliturvajärjestelmistä”	(.69)
M133	”Sosiaalisten ongelmien ratkaisutavoista”	(.68)
M134	”Viranomaisyhteistyöstä”	(.67)
M120	”Asiakkaan kohtaamisesta”	(.62)
M121	”Siitä, miten ”rakennan” luottamuksellisen asiakassuhteen”	(.58)
M135	”Yksilökohtaisen sosiaalityön työmenetelmistä”	(.53)
M122	”Asiakkaan sosiaalisen tilanteen selvittämis tavoista”	(.52)
M140	”Ennaltaehkäisevästä sosiaalityöstä”	(.49)

Sosiaalityön praktinen tieto määrittänyt auttamistyön ”arkitodellisuutta” koskevaksi tiedoksi. Sosiaalityöntekijä tarvitsee työssään tietoa sosiaaliturvajärjestelmistä, jotta asiakasta voidaan tarvittaessa neuvoa hakemaan sosiaaliturvaetuuksia tai hänet voidaan ohjata esimerkiksi hakemaan erityispalveluja. Tietämys sosiaalisten ongelmien ratkaisutavoista on tarpeen tavoitteellisen ratkaisun saavuttamiseen. Samoin tieto viranomaisyhteistyötahojen toimintatavoista ja auttamismahdollisuuksista asiakkaan auttamistilanteessa kuuluu sosiaalityöntekijän ammatilliseen perustietämykseen, koska sosiaalityöntekijällä itsellään ei ole kaikkia keinoja käytettävissään, vaan asiakkaan auttamiseksi tarvitaan myös yhteistyötä toisten ammattiauttajien kanssa. Ammatillisen asiakastyöntekijäsuhteen syntyminen on myös onnistuneen auttamistyön edellytys. Faktori kuvaa ”proseduurisen tiedon hallintaa. (Drury-Hudson 1999, 149.)

Faktori 3 kuvaa sosiaalityöntekijöiden tarvitsemia tietoja ihmisestä, inhimillisestä käyttäytymisestä ja elinolosuhteista. Nimeän faktorin ”*ihmistä koskevan tiedon*” faktoriksi. Ihmistä koskevan tiedon faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M123	”Ihmisen kehityksestä”	(.71)
M124	”Ihmisten elinoloista”	(.61)
M126	”Ihmisten ryhmäkäyttäytymisestä”	(.61)
M121	”Siitä, miten rakennan luottamuksellisen asiakassuhteen”	(.56)
M120	”Asiakkaan kohtaamisesta”	(.55)
M122	”Asiakkaan sosiaalisen tilanteen selvittämistavoista”	(.54)
M125	”Työni stressitekijöistä”	(.51)
M128	”Ihmisen aineellisesta puutteesta”	(.49)

Ihmistä ja inhimillistä elämää koskeva tieto on sosiaalityön lähtökohta, kun asiakasta autetaan elämäntilanteessaan. Sosiaalityössä on tärkeää hallita laaja-alaista tietoa ihmisen kehityksestä, ihmisen elinympäristöstä ja yhteiskunnasta. Tieto ihmisten ryhmäkäyttäytymisestä, elinolosuhteista ja aineellisesta puutteesta auttaa sosiaalityöntekijää jäsentämään ihmisten arkielämää ja siihen kohdistuvia toimenpiteitä. Sosiaalityöntekijöiden tietotarve ihmisen olemuksesta ja käyttäytymisestä viittaa sosiaalityön toimintateoreettiseen viitekehykseen. Ihmistä koskevaan tietoon

liittyvät läheisesti asiakkuutta koskevat kysymykset; asiakassuhteen rakentaminen, asiakkaan kohtaaminen ja asiakkaan sosiaalisen tilanteen selvittäminen.

Faktori 4 kuvaa sosiaalityöntekijöiden tarvitsemia tietoja ihmisen hyvän elämän päämääristä, jotka voidaan mieltää myös tärkeiksi sosiaalityön päämääriksi. Nimeän faktorin ”*päämäärätiedon faktoriksi*”. Päämäärätiedon faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M145	”Siitä, mitä on ihmisen onnellisuus”	(.85)
M144	”Siitä, mitä on ihmisen terveys”	(.76)
M146	”Siitä, mitä on ihmisen hyvinvointi”	(.74)

Sosiaalitoimiston sosiaalityössä kuvastuu kokonaisvaltainen näkemys ihmisen elämän päämääristä. Ihmisen hyvän elämän päämäärien saavuttamiseen suuntavassa sosiaalityössä tarvitaan tietoa ihmisen psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta hyvästä eli onnellisuudesta, terveydestä ja hyvinvoinnista. Onnellisuus, terveys ja hyvinvointi ovat ihmisen elämänhalun, elämiskyvyn ja elinvoiman suoria ilmaisimia. Sosiaalityön päämäärien tiedostaminen on välttämätöntä, kun sosiaalityöntekijä tekee tavoitteellista ja päämäärätietoista sosiaalityötä (vrt. Alderfer 1961).

Faktori 5 kuvaa sosiaalityöntekijöiden tarvitsemia tietoja ihmisten sosiaalisista ongelmista ja niiden syistä. Nimeän faktorin ”*sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon*” faktoriksi. Sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M129	”Ihmisen tietojen ja taitojen puutteesta”	(.72)
M130	”Ihmisen epäsosiaalisuudesta”	(.71)
M131	”Sosiaalisten ongelmien syistä”	(.50)
M146	”Ihmisen aineellisesta puutteesta”	(.46)

Sosiaaliset ongelmat ovat inhimillisen hyvinvoinnin negatiivista. Sosiaalityöntekijät tarvitsevat työssään tietoa ihmisen tietojen ja taitojen puutteesta, ihmisen epäsosiaalisuudesta ja tähän asiayhteyteen liittyvistä sosiaalisten ongelmien syistä ja aineellisesta puutteesta. Ihmisen tietojen ja taitojen puute konkretisoituu avuttomuudeksi, epäsosiaalisuus poikkeavaksi käyttäytymiseksi ja aineellinen puute köyhyudeksi. Sosiaalisten ongelmien tunnistaminen on tärkeää, kun sosiaalityöntekijä tekee sosiaalista diagnoosia ja laatii toimintasuunnitelmaa ongelmien ratkaisemiseksi. (Sipilä 1979, 11 - 12.)

Faktori 6 kuvaa ammatillisuuden kehittymistä ja sosiaalityön arviointia käsittäviä tietoja, jotka ovat ammatillisen kehittymisen vuoksi merkityksellisiä. Nimeän faktorin ”*amatillisen arviointitiedon*” faktoriksi. Ammatillisen arviointitiedon faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M148	”Oman ammatillisuuteni kehittämisestä”	(.74)
M149	”Niistä menetelmistä, joilla voin arvioida tekemääni sosiaalityötä”	(.68)
M147	”Siitä, millaisten asioiden hoitamiseen ammattipätevyuteni riittää”	(.57)

Sosiaalityössä tieto oman ammatillisuuden kehittämiseksi voi tapahtua jatkuvana prosessina. Tähän yhteyteen kuuluu tietämys oman työn arviointimenetelmistä, jotta sosiaalityön tulokselli-

suuden arviointi asiakastyössä mahdollistuu. Työntekijäkohtainen oman työn arviointi liittyy ammatilliseen reflektiivisyyteen. (Raunio 2004, 245.) Tieto omasta ammatillisesta pätevyydestä on tarkoituksenmukaista sosiaalityön eri työvaiheissa, jotta sosiaalityöntekijä voi hyödyntää muiden ammatillista kompetenssia. Ammatillisen pätevyuden arviointi on sinällään tärkeä myös sosiaalityön ammatillisuutta arvioitaessa.

Sosiaalityöntekijöiden tarvitsemia tietokokonaisuuksia työssä ovat seuraavat: Työmenetelmätieto, praktinen tieto, ihmistä koskeva tieto, päämäärätieto, sosiaalisia ongelmia koskeva tieto ja ammatillinen arviointitieto.

5.1.3 Sosiaalityöntekijöiden työtehtäviä kuvaava faktorianalyysi

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden työtehtäviä mittasin kysymyksen 18 väittämillä (muuttujat M150-M176). Sosiaalityöntekijöiden tehtäviä kuvaaville muuttujille suoritin faktorianalyysin muuttujien interkorrelaatiomatriisista. Faktoroinnissa sovelsin pääkomponenttimenetelmää, ja tulkinnassa varimax-rotatiota. Pääakselifaktoreista vähintään ominaisarvon yksi saaneet faktorit otin jatkokäsittelyyn Faktorien lukumäärän päätin faktorien ominaisarvojen ja niiden selitysosuuksien sekä faktoreita graafisesti kuvaavan screen plotin avulla.

Sosiaalityöntekijöiden työtehtäviä koskevia ulottuvuuksia kuvaavien faktorien muuttujat selittivät yhdessä kaikkiaan 56 % muuttujien kokonaisvaihtelusta. Ensimmäinen faktori selitti vajaa neljänneksen (23 %) ja runsaat puolet kaikkien faktoreiden yhteisesti selittämiä muuttujien kokonaisvaihtelua. Muiden faktoreiden yksittäiset selitysosuudet jäivät pienemmiksi. Toinen faktori selitti 8,6 %, kolmas 7,5 %, neljäs 7 %, viides 6 % ja kuudes 4 % (Liite 5).

Faktori 1 kuvaa sosiaalityöntekijöiden antamaa tukea asiakkaiden ongelmanratkaisumahdollisuuksien selvittämisessä ja ongelmanratkaisussa. Nimeän faktorin ”*sosiaalityö asiakkaan auttajana ongelmanratkaisussa*” faktoriksi. Sosiaalityö asiakkaan auttajana ongelmanratkaisussa faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M169	”Asiakkaan tukeminen ongelmanratkaisussa	(.79)
M167	”Asiakkaan ongelmanratkaisumahdollisuuksien selvittäminen”	(.78)
M166	”Asiakkaan tukeminen elämän muutokseen”	(.72)
M171	”Auttaa asiakasta niin, että asiakas ottaa vastuun elämästään”	(.69)

Sosiaalitoimiston sosiaalityössä asiakkaan tukeminen on tärkeää asiakkaiden auttamisessa. Usein asiakkaan tukeminen ongelmanratkaisuprosessissa on tarpeellista. Asiakkaan ongelmanratkaisuun liittyy oleellisesti ongelmanratkaisumahdollisuuksien selvittäminen. Sosiaalityön muutostyön luonne kuvastuu siinä, että sosiaalityöntekijä tukee asiakasta elämän muutoksessa. Aktiiviseen asiakkaan tukemiseen kuuluu se, että asiakassuhteessa asiakas ei ole passiivinen sosiaalityön kohde, vaan aktiivinen vastuuta elämässään ottava toimijasubjekti. (Särkelä 2001, 71.)

Faktori 2 kuvaa sosiaalityöntekijöiden osallistumista palvelusuunnitteluun, tutkimustyöhön ja tiedonvälittämiseen yhteiskunnan päätöksentekijöille. Nimeän faktorin ”*sosiaalityö yhteiskunnallisena vaikuttamistyönä*” faktoriksi. Sosiaalityö yhteiskunnallisena vaikuttamistyönä faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M175	”Sosiaalipalveluja koskevaan suunnitteluun osallistuminen”	(.83)
M174	”Sosiaalityötä koskeviin tutkimuksiin osallistuminen”	(.76)
M176	”Sosiaalityössä esille tulevien tietojen välittäminen päätöksentekijöille”	(.72)
M172	”Ehkäistä sosiaalisten ongelmien syntymistä”	(.58)
M170	”Omaisten valmentaminen asiakkaan tukemiseen”	(.55)

Sosiaalitoimiston sosiaalityöllä pyritään makrotason vaikuttamiseen. Sosiaalityöntekijöiden yhteiskunnallista vaikuttamista ovat mm. osallisuus sosiaalipalvelujen suunnittelussa ja sosiaalityön tutkimuksiin osallistumisessa. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen toteutuu mm. sosiaalityön kentältä saatujen tietojen välittämisellä yhteiskunnan päätöksentekijöille. Sosiaalipoliittisella vaikuttamisella lievennetään ihmisten todellisten tarpeiden ja yhteiskunnallisen palveluvarustukseen sidotun tarvetulkinnan ja toimenpiteiden välisiä ristiriitoja. Sosiaalisten ongelmien syntymisen ehkäisy viittaa laajempaan yhteiskunnallisen vaikuttamistehtävään ja muutosorientaatioon. Asiakkaiden omaisten ottaminen mukaan asiakkaan tukemiseen kuvastaa lähiyhteisöllisen vastuullisuuden kasvattamista.

Faktori 3 kuvaa niitä sosiaalityöntekijän tehtäviä, jotka liittyvät asiakkaan etuuskäsittelyyn ja sosiaalipalveluista tiedottamiseen. Nimeän faktorin ”*sosiaalityö etuuskäsittelytyönä*” faktoriksi. Sosiaalityö etuuskäsittelytyönä faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M159	”Asiakkaan etuuskäsittelytyön selvittäminen”	(.73)
M162”	”Keskustelu asiakkaan kanssa etuuskäsittelytyön hakemiseen liittyvistä ongelmista”	(.71)
M161	”Asiakkaan etuuskäsittelytyön seuranta”	(.68)
M163	”Asiakkaan auttaminen taloudellisissa vaikeuksissa”	(.61)
M160	”Sosiaalipalveluista tiedottaminen”	(.55)

Työtehtävänä asiakkaan etuuskäsittelytyö jäsentyy välittömästi sosiaalityön tavoitteisiin ja niiden konkreettiseen hallintaan sekä etuuskäsittelytyössä asiakkaan etuuskäsittelytyön hakemiseen liittyvien ongelmallisuuden jäsentämiseen. Asiakkaan etuuskäsittelytyön hakemiseen liittyvä seuranta on oleellinen osa etuuskäsittelytyötä. Asiakkaan auttaminen taloudellisissa vaikeuksissa kytkeytyy sosiaalityön etuuskäsittelytyön esim. toimeentulotuen myöntämiseen, koska asiakkaan toimeentulo voi perustua monien erilaisten sosiaaliturvaetuuskäsittelytyön hyödyntämiseen viimesijaisen toimeentulotuen lisäksi. Sosiaalipalveluista tiedottaminen sisältyy myös sosiaalityöntekijän etuuskäsittelytyön tehtävään, kun yhteistyötä tehdään yhteistyötahojen kanssa. (Vrt. Sipilä 1989, 214 - 217.)

Faktori 4 kuvaa sosiaalityöntekijöiden tehtävää asiakkaiden ongelmien syiden määrittäjänä ja asiakkaan toiminnan valvojana. Nimeän faktorin ”*sosiaalityö diagnostisena työnä*” faktoriksi. Sosiaalityö diagnostisena työnä faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M153	”Määrittää sosiaalisten ongelmien syyt”	(.65)
M155	”Valvoa, että asiakas toimii annettujen ohjeiden mukaisesti”	(.58)
M154	”Asiakkaan auttamiskeinojen määritys”	(.56)
M157	”Tiedonhankinta viranomaiskonsultoinnilla”	(.55)
M156	”Tiedonhankinta asiakkaan omaisilta”	(.53)

Sosiaalitoimiston sosiaalityössä sosiaalityöntekijän tekemä sosiaalinen diagnoosi on sosiaalityön lähtökohta muun muassa sosiaalisia ongelmia tapaustasolle määritettäessä. Varsinaiseen kontrollointiin kuuluu se, että asiakas toimii annettujen ohjeiden mukaisesti. Sosiaalityöntekijän sosiaalisen diagnoosin yhteyteen kuuluu tieto asiakkaan auttamiskeinoista sekä tieto toisilta viranomaisilta ja asiakkaan omaisilta. Sosiaalityön liittäminen toisten yhteistyötahojen ja asiakkaiden omaisten verkostoon kuvastaa sosiaalityön verkostokytkentöjä.

Faktori 5 kuvaa sosiaalityöntekijän toimimista terapeuttisesti. Nimeän faktorin ”*sosiaalityö psykososiaalisena työnä*” faktoriksi. Sosiaalityö psykososiaalisena työnä faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M151	”Terapeuttina toimiminen”	(.75)
M152	”Hoivaajana toimiminen”	(.70)
M164	”Asiakkaan auttaminen tunne-elämän vaikeuksissa”	(.67)
M165	”Asiakkaan auttaminen ihmissuhdevaikeuksissa”	(.63)

Sosiaalityön psykososiaalinen työorientaatio kuvastaa psykososiaalisen ihmiskäsityksen todellistumista, siinä olevaa ihmisen inhimillistä ja itsenäistä kykyä viestiä ja toimia vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Sosiaalityöntekijän roolista välittyy psykososiaalinen toiminta, joka voidaan pelkistää terapeutin ja hoivaajan roolikuvaksi. Auttamistilanteessa sosiaalityöntekijän tehtäväksi konkretisoituu asiakkaan auttaminen psyykkisissä ja sosiaalisissa ongelmissa, mikä toteutuu asiakkaan tajunnan ja tilanteen kautta vaikuttamisessa. (Vrt. Sipilä 1989, 224 - 226; Rauhala, 1998.)

Faktori 6 kuvaa sosiaalityöntekijöiden tehtävää huoltosuunnitelman tekemisessä ja elämäntilanteen selvittämisessä. Nimeän faktorin ”*sosiaalityö asiakaskohtaisena suunnitelma- ja selvitystyönä*” faktoriksi. Sosiaalityö asiakaskohtaisena suunnitelma- ja selvitystyönä faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M158	”Asiakaskohtaisen huoltosuunnitelman laatiminen”	(.62)
M150	”Asiakkaan elämäntilanteen kokonaisvaltainen selvittäminen”	(.47)
M165	”Asiakkaan auttaminen ihmissuhdevaikeuksissa”	(.45)

Ammatillinen sosiaalityö on enemmässä tai vähemmässä määrin suunnitelmallista, ja asiakkaan arkielämään kohdentuvaa. Suunnitelmalliseen sosiaalityöhön kuuluu asiakaskohtaisen huoltosuunnitelman

laatiminen. Suunnitelmallisen sosiaalityön tekeminen edellyttää asiakkaan kokonaisvaltaisen elämäntilanteen selvittäminen. Asiakkaan kanssa laadittava huoltosuunnitelma on tärkeä asiakasta autettaessa ihmissuhdevaikeuksissa, kuten esimerkiksi lasten huoltoa ja tapaamista koskevissa asioissa. Faktori kuvaa sosiaalityöammatin tavoitteellisuutta. (Raunio 2004, 51 - 52.)

Sosiaalityön tehtävät voidaan kootusti esittää seuraavasti: sosiaalityö asiakkaan auttajana ongelmanratkaisuissa, sosiaalityö yhteiskunnallisena vaikuttamistyönä, sosiaalityö etuuskäsittelytyönä, sosiaalityö diagnostisena työnä, sosiaalityö psykososiaalisena työnä ja sosiaalityö asiakas-kohtaisena suunnitelma- ja selvitystyönä.

5.1.4 Sosiaalityöntekijöiden työn ohjautumista kuvaava faktorianalyysi

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden työn ohjautuvuutta koskevia seikkoja mittasin kysymyksen 19 väittämällä. (muuttujat M177-M203). Sosiaalityöntekijöiden työn ohjautumista kuvaaville muuttujille suoritin faktorianalyysin muuttujien interkorrelaatiomatriisista. Sovelsin faktoroinnissa pääkomponenttimenetelmää ja tulkinnessa varimax-rotatiota. Pääakselifaktoreista vähintään ominaisarvon yksi saaneet faktorit otin jatkokäsittelyyn. Faktorien lukumäärän päätin faktorien ominaisarvojen ja niiden selitysosuuksien sekä faktoreita graafisesti kuvaavan screen plotin avulla.

Sosiaalityöntekijöiden työn ohjautumisen ulottuvuuksia kuvaavien faktorien muuttujat selittivät yhdessä kaikkiaan 57 % muuttujien kokonaisvaihtelusta. Ensimmäinen faktori selitti vajaan viidenneksen (19,2 %) ja vajaan puolet kaikkien faktoreiden yhteisesti selittämiä muuttujien kokonaisvaihtelua. Muiden faktoreiden yksittäiset selitysosuudet jäivät pienemmiksi. Toinen faktori selitti 10,3 %, kolmas 8,1 %, neljäs 5,5 %, viides 5,2 %, kuudes 4,8 % ja seitsemäs 4 % (Liite 6).

Faktori 1 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityön ohjautumista sosiaalityöntekijästä itsestään. Nimeän faktorin ”*työntekijästä ohjautuvan sosiaalityön*” faktoriksi. Työntekijästä ohjautuvan sosiaalityön faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M190	”Omista asenteista”	(.81)
M191	”Omasta ihmiskäsityksestä”	(.79)
M193	”Omista kokemuksista”	(.78)
M192	”Omista tunteista”	(.77)

Sosiaalityöntekijä työskentelee työssään persoonallisuutensa kautta. Täten sosiaalityön tekemistä ohjaavat hänen asenteensa ja ihmiskäsityksensä. Asenteisiin ja ihmiskäsitykseen läheisesti liittyvät työntekijän omat kokemukset ja tunteet. Sosiaalityöntekijän toimiessa ns. muutosagenttina työntekijästä ohjautuva työ kattaa sekä työn lähtökohdat että sen eettiset ihmiskäsityksestä nousevat päämäärät, hyväksytyt ”modernin yhteiskunnan arvot (Raunio 2004, 71).

Faktori 2 kuvaa sosiaalityöntekijöiden työn työyhteisöllistä luonnetta. Nimeän faktorin ”*työyhteisöstä ohjautuvan sosiaalityön*” faktoriksi. Työyhteisöstä ohjautuvan sosiaalityön faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M188	”Työkaverien näkemyksistä”	(.78)
M189	”Yhteistyötahojen näkemyksistä”	(.68)
M186	”Työyhteisöstä”	(.66)
M187	”Esimiehen ohjeista”	(.62)

Sosiaalityöntekijöiden työn ohjautuminen työyhteisöstä kuvastaa työn yhteistyöominaisuutta. Yksittäinen sosiaalityöntekijä ei työskentely yksin, vaan työyhteisön ja yhteistyötahojen kanssa. Työyhteisöllinen työn ohjautuvuus käsittää toisten työyksikössä työskentelevien sosiaalityöntekijöiden näkemykset, koska sosiaalityötä tehdään työyhteisössä esimerkiksi pari- ja tiimityönä. Yhteistyökumppaneiden näkemykset ovat tärkeitä mm. tehtäessä toimenpiteitä konsultaatioiden perusteella. Koko työyhteisöllä on yksittäisen sosiaalityöntekijän työtä ohjaava luonne samoin kuin sosiaalitoimiston esimiehellä, joka vastaa sosiaaliviraston toiminnasta ja jolta yksittäinen työntekijä saa tarkempia toimintaohjeita.

Faktori 3 kuvaa sosiaalityöntekijöiden työn ohjautumista sosiaalitoimiston sosiaalityön asiakasnäkökulmasta. Nimeän faktorin ”*asiakkaasta ohjautuvan sosiaalityön*” faktoriksi. Asiakkaasta ohjautuvan sosiaalityön faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M179	”Asiakkaan elämän kokonaistilanteesta”	(.81)
M178	”Asiakkaan yksilöllistä tarpeista”	(.77)
M180	”Asiakkaan voimavaroista”	(.74)
M181	”Sosiaalityön eettisistä ohjeista”	(.46)

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden työ jäsenyyty asiakkaan arkielämästä lähteväksi työksi, jolle on tunnusomaista asiakassitoutuneisuus. Asiakkaasta ohjautuvalle sosiaalityölle on ominaista asiakkaan kokonaistilanteen kautta työskentely. Asiakkaan yksilölliset tarpeet ovat asiakaslähtöisessä työssä avainasemassa. Samoin asiakkaan omat voimavarat huomioidaan auttamistapahatumassa. Asiakkaasta ohjautuvaan sosiaalityöhön sisältyvät sosiaalityön eettiset toimintaohjeet, jotka konkretisoituessaan tukevat työn asiakaslähtöisyyttä. (Talentia 2005, 11 - 12.)

Faktori 4 kuvaa sosiaalityöntekijöiden työn ohjautumista sosiaalilainsäädännöstä ja paikallistason ohjeista. Nimeän faktorin ”*normeista ohjautuvan sosiaalityön*” faktoriksi. Normeista ohjautuvan sosiaalityön faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M184	”Sosiaalilainsäädännöstä”	(.76)
M185	”Sosiaalilautakunnan ohjeista”	(.71)
M183	”Työnjaon mukaisesti”	(.55)
M187	”Esimiehen ohjeista”	(.47)

Normiohjautuva sosiaalityö voidaan hahmottaa juridista ja hallinnollista toimenpidelinjaa mukailtavaksi työksi. (Miettinen 2006, 79.) Normiohjautuvalle sosiaalityölle on ominaista sosiaalilainsäädännön noudattaminen ja kyseisen lainsäädännön tulkinta ylimmäksi normiksi. Sosiaalilautakunnat voivat puolestaan vahvistaa tarkempia sovellohjeita sosiaalityössä noudatettavaksi kuntatasolla. Hienojakoisemmin normiohjautuvuus ilmenee sosiaalityöntekijöiden työnjaossa sosiaa-

litoimistossa. Sosiaalitoimiston esimies saattaa tulosityksikön johtajana antaa toimiston sisäisiä toimintaohjeita, jotka vakiintuvat tiettyksi sosiaalityön toimistotyökäytännöksi.

Faktori 5 kuvaa sosiaalityöntekijöiden työn ohjautumista sosiaalityön tekemisen tavasta. Nimeän faktorin ”*työkäytännöistä ohjautuvan sosiaalityön*” faktoriksi. Työkäytännöistä ohjautuvan sosiaalityön faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M198	”Työrutiineista”	(.72)
M196	”Työajan käytöstä”	(.66)
M177	”Asiakasvirran mukaan”	(.61)

Sosiaalityöntekijän työtavasta ohjautuva sosiaalityö voidaan hahmottaa oirekeskeisen toimenpidelinjan toimintatavaksi tai malliksi. Tällöin sosiaalityöntekijän sosiaalityön ohjautuminen voi tapahtua työssä vakiintuneista rutiineista. Työajankäyttö on osa työtapaa jäsentävistä reunaehdoista. Usein asiakkaiden tarpeet edellyttävät tiettyjä työskentelytapoja, jolloin asiakasvirran mukaan tehtävä työ saattaa vakiinnuttaa tiettyjen sosiaalitoimiston sisäisten ”ad hoc”-luonteisten työskentelytapojen syntymistä.

Faktori 6 kuvaa sosiaalityöntekijöiden työ ohjautumista ammatillisen identiteetin ja työhön kohdistuvan mielenkiinnonperusteella. Nimeän faktorin ”*ammatti-identiteetistä ohjautuvan sosiaalityön*” faktoriksi. Ammatti-identiteetistä ohjautuvan sosiaalityön faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M195	”Ammatti-identiteetistä”	(.75)
M194	”Mielenkiinnosta työhön”	(.62)
M182	”Yhteiskunnan voimavarajärjestelmistä”	(.40)

Sosiaalityöntekijän työssä rakentuu käsitys omasta ammatillisuudesta, mikä on osa sosiaalityöntekijän ammatillista identiteettiä. Ammatti-identiteetistä ohjautuvan työn jäsentäminen edellyttää työntekijän mielenkiintoa omaa työtään kohtaan. Sosiaalityön ammatillisessa toteutuksessa ovat tärkeitä erilaiset yhteiskunnan voimavarajärjestelmät, joita sosiaalityöntekijä hyödyntää asiakastyössä ja jota vasten sosiaalityöntekijä ”peilaa” ammatti-identiteettiään.

Faktori 7 kuvaa sosiaalityöntekijöiden työn ohjautumista työnohjauksesta ja ammatillisesta koulutuksesta. Nimeän faktorin ”*reflektiosta ohjautuvan sosiaalityön*” faktoriksi. Reflektiosta ohjautuvan sosiaalityön faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M200	”Työnohjauksesta”	(.74)
M201	”Ammatillisesta koulutuksesta”	(.61)
M202	”Asiakaspalautteesta”	(.58)

Sosiaalityöntekijän työskennellessä ammatillista asiantuntijuutta vaativissa työtehtävissä, kehityy oppimista ja kokeilevaa toimintaa, joita työstettäessä syntyy omia kokemuksia, tunteita ymmärtävää ja jopa uusia toimintamalleja luovaa arviointia. Sosiaalityön työnohjauksessa voidaan saavuttaa tietoista oman työn tutkivaa ja kriittistä arviointia, joka johtaa sosiaalityöntekijän työn

ohjautumiseen. Ammatillisessa koulutuksessa sosiaalityöntekijä saa uusia tietoja, joita voi soveltaa käytännön työhön. Konkreettisesta asiakastyöstä saadulla asiakaspalautteella on tärkeä osuus sosiaalityön reflektiiviselle ohjautumiselle (Karvinen 1996 a).

Sosiaalityöntekijän työn ohjautuu tyypillisesti työntekijästä, työyhteisöstä, asiakkaasta, normeista, työkäytännöistä, ammatti-identiteetistä ja reflektiosta.

5.1.5 Sosiaalityöntekijöiden työn tyypillisiä piirteitä kuvaava faktorianalyysi

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden tekemälle työlle tyypillisiä piirteitä mittasin kysymyksen 20 väittämällä (muuttujat M204-M223). Sosiaalityöntekijän työlle tyypillisiä piirteitä kuvaaville muuttujille suoritin faktorianalyysin muuttujien interkorrelaatiomatriisista. Faktoroinnissa sovelsin pääkomponenttimenetelmää. Tulokinnassa käytin varimax-rotatiota. Pääakselifaktoreista vähintään ominaisarvon yksi saaneet faktorit otin jatkokäsittelyyn. Faktorien lukumäärän päätin faktorien ominaisarvojen ja niiden selitysosuuksien sekä faktoreita graafisesti kuvaavan screen plotin välityksellä.

Sosiaalityöntekijöiden työn tyypillisiä piirteitä koskevia ulottuvuuksia kuvaavien faktorien muuttujat selittivät yhdessä kaikkiaan 57 % muuttujien kokonaisvaihtelusta. Ensimmäinen faktori selitti vajaan viidenneksen (18 %) ja vajaan puolet kaikkien faktoreiden yhteisesti selittämiä muuttujien kokonaisvaihtelua. Muiden faktoreiden yksittäiset selitysosuudet jäivät pienemmiksi. Toinen faktori selitti 9,1 %, kolmas 8 %, neljäs 6,1 %, viides 6 %, kuudes 5,4 % ja seitsemäs 5 % (Liite 7).

Faktori 1 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityön ominaispiirteiksi asiakkaiden omatoimisuutta tukevan ja aktiivisuutta lisäävän työn. Nimeän faktorin ”*asiakkaan vahvistamistyön*” faktoriksi. Asiakkaan vahvistamistyön faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M215	”Asiakkaan omatoimisuuden tukeminen”	(.83)
M216	”Asiakkaan oman vastuullisuuden lisääminen”	(.82)
M218	”Asiakkaiden auttaminen heidän omilla ehdoillaan”	(.55)
M220	”Tasa-arvoinen asiakkaiden kohtelu”	(.45)
M217	”Oman persoonallisuuden käyttäminen työvälineenä”	(.41)

Asiakasta vahvistavan ja aktivoivan työn tekemiseen kuuluu asiakkaan omatoimisuuden tukeminen ja hänen oman vastuullisuutensa lisääminen asiainhoidossa. Samoin asiakkaan auttaminen omaehtoisesti tukee asiakaslähtöisyyttä. Asiakkaiden tasa-arvoinen kohtelu parantaa asiakkaan uskottavuutta palveluntuottajan asiakaslähtöisyyteen. Sosiaalityöntekijän oman persoonallisuuden hyödyntäminen asiakastyössä parantaa asiakkaan luottamusta työntekijään aidon suhtautumistavan kautta. Faktorissa on kyse empowerment- tyyppisestä toimintatavasta, jolloin asiakasta pyritään vahvistamaan ja aktivoimaan tai kuten empowerment teoriassa esitetään, valtaannuttamaan ja voimaannuttamaan.

Faktori 2 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityön ominaispiirteiksi kokonaisvaltaisen ja suunnitelmallisen työn sekä yksilökeskeisyyden. Nimeän faktorin ”*yksilökohtaisen työn*” faktoriksi. Yksilökohtaisen työn faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M206	”Tarveohjautuvuus”	(.66)
M205	”Suunnitelmallisuus”	(.66)
M207	”Kokonaisvaltaisuus”	(.62)
M212	”Asiakkaan auttaminen yksilökeskeisillä menetelmillä”	(.45)

Yksilökohtaisessa sosiaalityössä asiakkaan elämäntilannetta jäsennetään laajasti. Tarveohjautuvuudessa on kyse siitä, että sosiaalityössä auttaminen perustuu asiakkaan yksittäisiin avun tarpeisiin. Kokonaisvaltaiseen työskentelyyn kuuluu asiakkaan tarpeiden hahmotus, suunnitelmallinen ja kokonaisvaltainen työote. Suunnitelmallisuus tarkoittaa työskentelyn jäsentämistä tarkoitukseenmukaisella tavalla, esimerkiksi ennalta laadittuun yksilölliseen asiakassuunnitelmaan perustuen. Kokonaisvaltaisuus tarkoittaa sosiaalityön tekemistä laaja-alaisesti niin, että asiakasta autetaan koko hänen elämäntilanteensa huomioiden. Yksilökohtainen asiakkaan auttaminen toteutuu parhaiten yksilökeskeisillä ”sosiaalityön menetelmillä”. (Kananoja & Pentimäki 1977.)

Faktori 3 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityön normisidonnaisuutta. Nimeän faktorin ”*normitetun työn*” faktoriksi. Normitetun työn faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M219	”Sovellusohjeiston tarkka noudattaminen”	(.81)
M222	”Työn sääntösidonnaisuus”	(.80)

Sovellusohjeiston noudattaminen ja työn sääntösidonnaisuus kuvastavat sosiaalityön normiohjautuvuutta, jolloin sosiaalityön tekemistä määrittävät erilaiset yksityiskohtaiset puitenormit, esimerkiksi sosiaalilainsäädäntö. Sovellusohjeiston tarkka noudattaminen ilmenee esimerkiksi toimeentulotukea myönnettäessä, jolloin tuen saaminen perustuu normilaskelmaan. Sosiaalityön sääntösidonnaisuus koskee sekä sosiaalityötä että sosiaalityöntekijän virkaan perustuvaa ammatillista asemaa. Faktori kuvaa sosiaalityötä eräänlaisena byrokratiatyönä. (Mäntysaari 1991, 52.)

Faktori 4 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityön sisäistä itsenäistä ammattiaseman ja joustavia toimistokäytäntöjä. Nimeän faktorin ”*autonomisen työn*” faktoriksi. Autonomisen työn faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M209	”Ammattiaseman autonomisuuden säilyminen”	(.79)
M208	”Joustavien toimistokäytäntöjen luominen”	(.75)

Sosiaalityöammatin autonomisuus ja joustavien toimistokäytäntöjen toteuttaminen kuvastavat ammatin autonomisuutta. Ammattiaseman autonomisuus kuvastaa ammatillisuuden aitoa toteuttamista. Itsenäisen ammatillisen aseman säilyminen katsotaan itsenäisen ammatin tunnuspiirteeksi. Sosiaalityöntekijän mahdollisuus toteuttaa joustavia toimistokäytäntöjä vahvistaa ammatiaseman autonomisuutta.

Faktori 5 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityön ominaispiirteeksi perhekeskeisyyden ja työskentelyn työyhteisössä. Nimeän faktorin ”*perhekeskeisen työn*” faktoriksi. Perhekeskeisen työn faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M213	”Asiakkaan auttaminen perhekeskeisillä menetelmillä”	(.68)
M214	”Yksin työskentely hierarkisessa toimintaorganisaatiossa”	(-.63)

Perhekeskeinen sosiaalityö käsittää perhe- ja aluekeskeisen toimintamallin mukaisen sosiaalityön tekemisen. Siten asiakasta autetaan perhekeskeisillä menetelmillä. Mahdollisesti voidaan puhua perhekeskeisestä työorientaatiosta. Sosiaalityöntekijöiden työskentely hierarkiamattomassa organisaatiossa ei välttämättä tue perhekeskeisen sosiaalityön tekemistä.

Faktori 6 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityön asiakkaiden palveluajan riittämättömyyden ja sosiaalityöntekijöiden ylikuormittuneisuutta työssä. Nimeän faktorin ”*stressaavan työn*” faktoriksi. Stressaavan työn faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M211	”Asiakaspalveluajan riittävyys”	(-.79)
M210	”Ylikuormittuminen työmäärän vuoksi”	(.69)

Työn stressaavuus viittaa sosiaalityön oirekeskeisen toimenpidelinjan kaltaiseen sosiaalityöhön. Sosiaalitoimistossa asiakaspalveluajan riittämättömyys merkitsee yleensä stressaantumista työssä. Samoin ylikuormittuneisuus työmäärän vuoksi kuvaa sosiaalityöntekijän työstressiä. (Hämäläinen & Niemelä 2006, 60 - 61.)

Faktori 7 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityön asiakastyölähtöisyyttä. Nimeän faktorin ”*asiakaslähtöisen työn*” faktoriksi. Asiakaslähtöisen työn faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M221	”Asiakaskontrollin vähäisyys”	(.69)
M223	”Asiakaspalvelun ei standardisoivuus”	(.52)
M218	”Asiakkaiden auttaminen heidän omilla ehdoillaan”	(.50)

Sosiaalityö, kuten muidenkin ammattien asiakastyön piirteeksi voi hahmottaa asiakaskontrollin vähäisyys, palvelun yksilöllisyys ja asiakasehtoinen auttaminen. Ne ilmentävät asiakaslähtöistä sosiaalityötä. Sosiaalitoimiston asiakastyö voi olla enemmän tai vähemmän kontrolloivaa. Asiakkaan auttaminen asiakasehtoisesti kuvastaa konkreettisesti sosiaalityön asiakaskeskeisyyttä.

Sosiaalityöntekijän työn tyypillisiksi piirteiksi voidaan kootusti esittää seuraavat: asiakkaan vahvistaminen, yksilökohtaisuus, normitus, autonomisuus, perhekeskeisyys, stressaavuus ja asiakaslähtöisyys.

5.1.6 Sosiaalityöntekijöiden työn vaikeuksia ja sosiaalityöntekijöiden työssään käyttämiä keinoja kuvaava faktorianalyysi

Mittasin sosiaalitoimiston sosiaalityön tekemisen vaikeuksia kysymyksen 21 väittämillä (muuttujat M224-M254). Sosiaalityöntekijöiden työssä kokemia vaikeuksia kuvaaville muuttujille suoritin faktorianalyysin muuttujien interkorrelaatiomatriisista. Faktoroinnissa sovelsin pääkomponenttimenetelmää ja tulkinassa varimax-rotatiota. Pääakselifaktoreista vähintään ominisarvon yksi saaneet faktorit otin jatkokäsittelyyn. Faktorien lukumäärän päätin faktorien ominisarvojen ja niiden selitysosuuksien sekä faktoreita graafisesti kuvaavalla screen plotilla.

Sosiaalityöntekijöiden työssä kokemia vaikeuksia koskevia ulottuvuuksia kuvaavien faktorien muuttujat selittivät yhdessä kaikkiaan 57 % muuttujien kokonaisvaihtelusta. Ensimmäinen faktori selitti vajaan neljänneksen (23 %) ja vajaan puolet kaikkien faktoreiden yhteisesti selittämiä muuttujien kokonaisvaihtelua. Muiden faktoreiden yksittäiset selitysosuudet jäivät pienemmiksi. Toinen faktori selitti 7,5 %, kolmas 6 %, neljäs 5,4 %, viides 4,2 %, kuudes 4 %, seitsemäs 3,9 % ja kahdeksas 3,2 % (Liite 8).

Faktori 1 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityön ja viranomaisyhteistyön tehottomuutta. Nimeän faktorin ”*viranomaisyhteistyön heikkouden*” faktoriksi. Viranomaisyhteistyön heikkouden faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M234	”Viranomaisyhteistyö ei suuntaudu yhteisiin päämääriin”	(.82)
M233	”Viranomaisyhteistyö on suunnittelematonta”	(.81)
M232	”Viranomaisyhteistyö on satunnaista”	(.74)
M235	”Viranomaisyhteistyön työnjako ei toteudu”	(.71)
M236	”Viranomaisyhteistyöllä tuotettua tietoa ei kyetä hyödyntämään”	(.66)

Viranomaisyhteistyön ongelmallisuudet näyttäytyvät enemmän tai vähemmän liittyvän niin sanottuun jaettuun asiantuntijuuteen. Viranomaisyhteistyön heikkous liittyy niin ikään sosiaalityön verkottuneisuuden ongelmallisuuksiin, sekä järjestelmäkeskeisen ja yhteistyöhakuisen toimintamallin toimimattomuuteen. Viranomaisyhteistyön keskeinen heikkous ilmenee siinä, että viranomaisyhteistyöllä ei ole yhteisiä tavoitteita tai yhteisesti sovittuja suunnitelmia. Yhteistyön työnjako ja vastuut jäävät määrittelemättömiksi, mikä heikentää työn suunnitelmallisuutta ja tavoitteiden saavuttamista. Viranomaisyhteistyön suunnittelemttomuus voi johtaa yhteisen ammatillisen tiedon kehittymättömyyteen ja oman reviirin pystyttämiseen, eikä työssä hankittua tietoa kyetä soveltamaan uudelleen tai jakamaan toisten yhteistyötahojen käyttöön. (Vrt. Raunio 2004, 46.)

Faktori 2 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden työn vaikeudeksi ongelmanratkaisun vaikeutumisen ja työn kohteen. Nimeän faktorin ”*ongelmanratkaisun vaikeutumisen*” faktoriksi. Ongelmanratkaisun vaikeutumisen faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M224	”Sosiaaliset ongelmat ovat muuttuneet vaikeammin ratkaistaviksi”	(.77)
M225	”Asiakkaan ongelmat ovat pirstoutuneet”	(.75)
M227	”Työn kohdistamiseen kytkeytyy vaikeasti ratkaistavia ongelmakokonaisuuksia”	(.75)

Ongelmanratkaisun vaikeutuminen ilmenee sosiaalityön ammatillisessa sosiaalisten ongelmien ratkaisutyössä laajentuvassa ja yhä vaikeampia sosiaalisia ongelmia koskevassa toimintaympäristössä. Asiakkaiden elämässä ilmenevät sosiaaliset ongelmat eivät ole selvästi rakentuneita kokonaisuuksia, vaan monista erilaisista ongelma-alueista koostuvia. Sosiaalityön kohdentamisvaikeudet liittyvät läheisesti vaikeasti ratkaistaviin ja pirstoutuneisiin ongelmiin. Sosiaalityölle vaikeutuvat sosiaaliset ongelmat tuovat erityisiä haasteita. (Niemelä & Hämäläinen & Laurinkari & Vornanen & Ylinen 1997, 36 - 37.)

Faktori 3 kuvaa sosiaalityöntekijöiden työn vaikeudeksi ammattitaidon puutteellisuuden ja heikon ammatti-identiteetin. Nimeän faktorin ”*ammattisuuden puutteen*” faktoriksi. Ammatillisuuden puutteen faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M238	”Ammattitaitoni on puutteellinen”	(.79)
M240	”Ammatti-identiteettini on heikko”	(.70)
M248	”Teoriatietämystä työstä ei ole riittävästi”	(.50)

Ammatillisuuden puutteet kytkeytyvät sosiaalityöntekijän työkuvaan. Ammattitaidon puutteellisuus kuvastaa ammatissa toimimisen vaikeuksia. Ammatti-identiteetin heikkous käsittää mm. oman ammatillisuuden samaistumisvaikeuden. Teoriatietämyksen riittämättömyys kytkeytyy ammatillisuuden puutteellisuuteen siten, että riittämätön teoriatietämys heikentää sosiaalityöntekijän ammatillista työn hahmotusta. Kaikki nämä yhdessä merkitsevät puutteellista ammatillisuuden toteutumista. Faktori kuvaa sosiaalityöntekijöiden vaikeuksia työskennellä ammatissaan asiantuntijoina. (Mutka 1998, 12.)

Faktori 4 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden työn vaikeuksiksi kahlitsevat toimistokäytännöt ja ammatillisen osaamisen hyödyntämisen ongelmat. Nimeän faktorin ”*byrokraattisuuden*” faktoriksi. Byrokraattisuuden faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M245	”Perinteiset toimistokäytännöt kahlitsevat liikaa”	(.69)
M254	”Sosiaalityötä tehdessäni en voi hyödyntää kaikkea ammatillista osaamistani”	(.61)
M226	”Kiire estää työn suunnittelun”	(.54)
M237	”Työntekijä uusintaa asiakkaiden riippuvuutta sosiaalipalveluihin”	(.49)
M247	”Työn määräitys on epäselvä”	(.41)
M246	”Yhteiskunnalliset auttamiskeinot ovat riittämättömiä”	(.40)

Byrokraattisuus näyttäytyy sosiaalityöntekijän työnkuvassa. (Satka 1995, 165 – 167). Sosiaali- toimiston perinteiset työkäytännöt voivat vaikeuttaa työn tekemistä. Tällöin sosiaalityöntekijän ammatillista osaamista ja ammattitaitoa ei voi hyödyntää kokonaan. Kiireinen työtahti heikentää sosiaalityön suunnittelua, ja sosiaalityöntekijä saattaa uusintaa työllään asiakkaiden palveluriip- puvuutta. Suunnittelematon työ näyttää epäselvänä toimenkuvana. Laajimmillaan yhteiskun- nallisten auttamiskeinojen riittämättömyys asettaa sosiaalityölle reunaehdoja, jotka vaikeuttavat sosiaalityöntekijän työtä. (Sipilä, 1989, 214.)

Faktori 5 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijän työn vaikeuksiksi yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja heikon ammatillisen aseman. Nimeän faktorin ”*ammattillisten keinojen riittä- mättömyyden*” faktoriksi. Ammatillisten keinojen riittämättömyyden faktoriin korreloituivat voi- makkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M244	”Työn vaikutuskanavat yhteiskuntaan ovat vähäiset”	(.73)
M239	”Sosiaalityöntekijän ammattiasema on heikko”	(.58)
M243	”Työmotivaationi on vähäinen”	(.50)
M241	”Sosiaalityön päämäärät ja niiden todelliset toteuttamismahdollisuudet ovat ristiriidassa keskenään”	(.50)
M246	”Yhteiskunnalliset auttamiskeinot ovat riittämättömiä”	(.41)

Ammatillisten keinojen riittämättömyys viittaa siihen, että työn kautta saatavan tiedon välittämi- nen on vaikeaa vaikutuskanavien koetun vähäisyyden vuoksi. Sosiaalityöntekijän ammatillisen aseman heikkous voi edelleen heikentää yhteiskuntaan vaikuttamista. Yhteiskunnallisten vaikuttamismahdelli- suuksien vähäisyys voi merkitä myös alhaista työmotivaatiota. Ristiriita sosiaalityön tavoitteiden ja todellisten päämäärien toteuttamismahdollisuuksien välillä vaikeuttaa ammatillisen sosiaalityön tekemistä. Kokonaisuudessa yhteiskunnallisten auttamiskeinojen riittämättömyys kuvastaa koet- tua ammatin semiprofessionaalista asemaa. (Rajavaara 1983, 139.)

Faktori 6 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden työn vaikeuksiksi vähäisen tietä- myksen sosiaalityöstä. Nimeän faktorin ”*sosiaalityötä koskevan tiedon puutteen*” faktoriksi. So- siaalityötä koskevan tiedonpuutteen faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M252	”Yhteistyökumppanit tietävät työstä vähän”	(.76)
M253	”Päättäjät eivät tunne työtä”	(.69)
M251	”Asiakkaat tietävät työstä vähän”	(.67)

Sosiaalityöammattia ja työtoimintaa koskevan tiedon puute voi konkretisoitua monella eri tasolla. Yhteistyötahot eivät välttämättä tiedä työstä riittävästi. Yhteiskunnan päätöksentekijöille sosiaali- työtä koskeva tietoa saattaa välittyä hyvin puutteellisesti. Asiakkaiden tietämys sosiaalityöstä voi jäädä myös vähäiseksi, koska ammatillisen työsuorituksen taustoja saattaa olla vaikea käsittää. Sosiaalityöstä muodostuu vaillinainen kuva.

Faktori 7 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityön vaikeuksina erikoistumisen ja keskittymisen omaan työalueeseen viranomaisyhteistyössä. Nimeän faktorin ”*sektoroituneen työn*” faktoriksi. Sektoroituneen työn faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M229	”Tiettyihin tehtäviin erikoistuminen on lisääntynyt”	(.72)
M239	”Työn tietopohja on kapeutunut”	(.67)
M231	”Viranomaisyhteistyön ”reviirivalvonta” on lisääntynyt”	(.55)

Erikoistuminen sosiaalityössä kuvastaa ammatillistuneen ammatin kehittymisen vaikeuksia. Sektoroituneeseen erikoistumiseen liittyy tietyn ammatillisen erityisosaamisen vahvistaminen ja valikoituminen, jolloin ammatillinen erityistietopohja rakentuu tietylle kapealle alueelle. Sektoroituminen voi kyllä vahvistaa ammatin teoreettista ”tietopohjaa”. Sektoroituneelle viranomaisyhteistyölle on tyypillistä oman rajatun vastuu- ja toiminta-alueen valvonta, mikä vaikeuttaa esimerkiksi kokonaisvaltaisen sosiaalityön tekemistä. (Kröger 1990.)

Faktori 8 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityön vaikeuksiksi ammatillisen lisäkoulutuksen ja teoretietämyksen vajeen. Nimeän faktorin ”*ammatillisen kehittymisen estymisen*” faktoriksi. Ammatillisen kehittymisen estymisen faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttajat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M250	”Ammatillista lisäkoulutusta on vähän”	(.73)
M242	”Työnohjausta on vähän”	(.70)
M248	”Teoretietämystä työstä ei ole riittävästi”	(.51)

Sosiaalityöntekijän ammatillista kehittymistä estävät lisäkoulutuksen, työnohjauksen ja teoreettisen tietämyksen vähäisyys. Ammatillisen lisäkoulutuksen vähyys viittaa sosiaalityön kehittymisen vajeeseen. Työnohjauksen vähyys on keskeinen ammatillista kehittymistä ehkäisevä vaje. Ammatillisen kehittymisen vaje voi viitata praktisen teoretietämyksen riittämättömyyteen, mikä vaikeuttaa sosiaalityön tekemistä. (OPM työryhmämuistio 2007, 40 - 41.)

Sosiaalityön vaikeuksiksi voidaan kootusti ilmaista seuraavat: Viranomaisyhteistyön heikkous, kaikenlainen ongelmanratkaisun vaikeutuminen, ammatillisuuden puute, byrokraattisuus, ammatillisten keinojen riittämättömyys, sosiaalityötä koskeva tiedonpuute, sektoroitunut työ ja ammatillisen kehittymisen estyminen.

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden käyttämiä keinoja mittasin kysymyksen 22 väittämällä (muuttajat M255-M269). Sosiaalityöntekijöiden työssään käyttämiä keinoja kuvaaville muuttujille suoritin faktorianalyysin muuttujien interkorrelaatiomatriisista. Faktoroinnissa sovelsin pääkomponenttimenetelmää. Tulokinnassa käytin varimax-rotatiota. Pääakselifaktoreista vähintään ominaisarvon yksi saaneet faktorit otin jatkokäsittelyyn. Faktorien lukumäärän päätin faktorien ominaisarvojen ja niiden selitysosuuksien sekä faktoreita graafisesti kuvaavan screen plotin avulla.

Sosiaalityöntekijöiden työssään käyttämiä keinoja koskevia ulottuvuuksia kuvaavien faktorien muuttajat selittivät yhdessä kaikkiaan 49 % muuttujien kokonaisvaihtelusta. Ensimmäinen faktori selitti lähes viidennes (19,2 %) ja liki puolet kaikkien faktoreiden yhteisesti selittämiä muuttujien kokonaisvaihtelua. Muiden faktoreiden yksittäiset selitysosuudet jäivät pienemmiksi. Toinen faktori selitti 15 %, kolmas 7,4 %, ja neljäs 7,3 % (Liite 9).

Faktori 1 kuvaa sosiaalityöntekijöiden soveltamaa ammattitaidon parannusta. Nimeän faktorin ”*työn laadun parantamisen*” faktoriksi. Työn laadun parantamisen faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M257	”Lisään palveluni laatua”	(.73)
M263	”Lisään viranomaisyhteistyötä”	(.64)
M260	”Joudun tekemään työtäni kaavamaisesti”	(-.60)
M258	”Parannan ammattitaitoani koulutuksella”	(.58)
M256	”Pyrin palvelemaan useampia asiakkaita aiempaa lyhyemmässä ajassa silläkin uhalla, että palvelun laatu heikkenee”	(-.58)
M262	”Kehitän työmenetelmiä tehokkaammiksi”	(.56)

Sosiaalityössä työ on enemmän tai vähemmän määrin laadukasta. Palvelun laadun ja viranomaisyhteistyön lisääminen on keino ammatillisen työn parantamiseen. Työtavan muuttaminen ei-kaavamaiseen suuntaa on työmenetelmällisesti käytetty kehityskeino sosiaalityössä. Ammattitaidon parantamisella kouluttautumisen avulla on tiiviisti kytkeytyvä yhteys sosiaalityön laadun parantamisen, kuten myös riittävän asiakaspalveluajan käytöllä. Työmenetelmien tehostamisen kehittämisellä saavutetaan sosiaalityön työmenetelmien laadullinen ja määrällinen tehokkuus.

Faktori 2 kuvaa sosiaalityöntekijöiden käyttämää palvelun priorisointia ja muiden palvelujärjestelyjen suorittamista: Nimeän faktorin ”*työn priorisoinnin*” faktoriksi. Työn priorisoinnin faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M264	”Priorisoin asiakkaiden palvelujärjestystä”	(.69)
M261	”Siirrän yksinkertaisia työtehtäviä toimistotyöntekijöille”	(.57)
M268	”Jätän osan työtehtävistä hoitamatta”	(.54)
M266	”Pyrin muuttamaan työnjakoa sosiaalitoimistossa”	(.40)
M262	”Kehitän työmenetelmiä tehokkaammiksi”	(.40)

Sosiaalityössä asiakkaiden palvelujärjestyksen priorisoinnissa on kyse esimerkiksi siitä, että kiireelliset asiat hoidetaan vähemmän kiireellisesti hoidettavia asioita ennen. Yksinkertaisia työtehtäviä, kuten normiperusteista toimeentulotukityötä voidaan siirtää kanslistien käsiteltäväksi. Sosiaalityöntekijät voivat jättää osan tehtävistä hoitamatta esimerkiksi siirtämällä asiakkaiden asioiden käsittelyä priorisointiin pohjautuen. Työnjaon muuttaminen on kiinteästi yhteydessä työtehtävien siirtäminen, ja työmenetelmien kehittäminen tehokkaammaksi on keino tietyissä tilanteissa palvelujärjestyksen muuttamisessa.

Faktori 3 kuvaa sosiaalityöntekijöiden pyrkimystä lisätä työyksikön työnohjausta ja henkilöstä. Nimeän faktorin ”*voimavarojen lisäämisen*” faktoriksi. Voimavarojen lisäämisen faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M265	”Pyrin saamaan lisää työnohjausta”	(.72)
M269	”Pyrin vaikuttamaan siihen, että sosiaalityöntekijöiden määrää lisättäisiin”	(.69)
M266	”Pyrin muuttamaan työnjakoa sosiaalitoimistossa”	(.60)

Sosiaalitoimiston sosiaalityössä voimavarojen lisääminen mielletään keinoksi asiakastyön työprosesseissa. Sosiaalityöntekijät voivat pyrkiä lisäämään työnohjausta, jolloin sosiaalityöntekijät ”voimavarantavat” itsensä ja siinä olevan henkisen kapasiteettinsa. Työntekijöiden konkreettinen lisääminen on tärkeä keino sosiaalitoimiston sosiaalityön voimavarojen lisäämisessä. Henkilöstön määrään läheisesti liittyvä työnjaon muuttaminen aiempaa tarkoituksenmukaisemmaksi voi niinkään merkitä sosiaalityön resurssien paranemista.

Faktori 4 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden työn tehostamista. Nimeän *faktorin* ”*työn tehokkuuden*” faktoriksi. Työn tehokkuuden faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M255	”Selvitän asiakkaan asioita hänen puolestaan, jotta saan hoidettua asiakkaan asian nopeammin”	(.78)
M259	”Teen lisä- ja ylitöitä”	(.53)
M256	”Pyrin palvelemaan useampia asiakkaita aiempaa lyhyemmässä ajassa silläkin uhalla, että palvelun laatu heikkenee”	(.42)

Sosiaalitoimiston kiireisessä sosiaalityössä sovelletaan asiakastyön tehostamisen keinoja. Asiakkaiden asioita pyritään hoitamaan asiakkaiden puolesta, jotta työskentelyprosesseja saadaan nopeutettua. Asiakastyössä sosiaalityöntekijät voivat tehdä lisä- ja ylitöitä. Asiakaspalvelussa sosiaalityöntekijät saattavat palvella lyhyempikestoisesti, jolloin asiakastyötä voidaan tehostaa.

Sosiaalityöntekijän käyttämiä työn kehittämiskeinoja sosiaalityössä ovat työn laadun parantaminen, priorisointi, voimavarojen lisääminen ja työn tehostaminen.

5.1.7 Sosiaalityöntekijöiden työhön hakeutumista kuvaava faktorianalyysi

Sosiaalityöntekijöiden työhön hakeutumista mittasin kysymyksen 23 väittämillä (muuttujat M270-M286). Sosiaalityöntekijöiden työhön hakeutumista kuvaaville muuttujille suoritin faktorianalyysin muuttujien interkorrelaatiomatriisista. Faktoroinnissa sovelsin pääkomponenttimetelmää. Faktorien tulkinnessa käytin varimax-rotatiota. Pääakselifaktoreista vähintään ominaisarvon yksi saaneet faktorit otin jatkokäsittelyyn. Faktorien lukumäärän päätin faktorien ominaisarvojen ja niiden selitysosuuksien sekä faktoreita graafisesti kuvaavan screen plotin avulla.

Faktoroinnilla saatiin muodostettua viisi erilaista ulottuvuutta kuvaamaan sosiaalityöntekijöiden hakeutumista sosiaalityöhön. Sosiaalityöntekijöiden työhön hakeutumisen ulottuvuuksia kuvaavien faktorien muuttujat selittivät yhdessä kaikkiaan 59 % muuttujien kokonaisvaihtelusta. Ensimmäinen faktori selitti likimain viidenneksen (21 %) ja vajaan puolet kaikkien faktoreiden yhteisesti selittämiä muuttujien kokonaisvaihtelua. Muiden faktoreiden yksittäiset selitysosuudet jäivät pienemmiksi. Toinen faktori selitti 15 %, kolmas 9 %, neljäs 7,7 % ja viides 6,6 % (Liite 10).

Faktori 1 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden itsensä toteuttamisen mahdollisuuksia työssään. Nimeän faktorin ”*itsensä toteuttamisen*” faktoriksi. Itsensä toteuttamisen faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M283	”Työn itsenäisyys”	(.80)
M285	”Mahdollisuus kehittää itseään työssä”	(.72)
M284	”Työn jatkuvuus”	(.60)
M282	”Mielenkiintoinen työ”	(.57)

Yhtenä keskeisenä tekijänä sosiaalityön ammattiin hakeutumisessa on mahdollisuus työssä itsensä toteuttamisen. Sosiaalityöhön hakeudutaan, jotta voidaan työssä toteuttaa itselle tärkeitä asioita. Ammatissa toimimisen vapaus, työn itsenäisyys, mahdollisuus kehittyä työssä, työn jatkuvuus ja mielenkiintoinen työ kuvastavat mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen. Työn itsenäisyys ja toimintavapaudet kuvastavat myös sosiaalityöammatin ammatillistumista ja ammatillista eksperitiisiä. Kaiken kaikkiaan faktori kuvastaa merkittävää perustetta sosiaalityöhön hakeutumiselle.

Faktori 2 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden sosiaalista asemaa yhteiskunnassa ja toimeentuloturvaa. Nimeän faktorin ”*sosiaalisen aseman saavuttamisen*” faktoriksi. Sosiaalisen aseman saavuttamisen faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M279	”Ammatin yhteiskunnallinen arvostus”	(.79)
M276	”Hyvät tulot”	(.77)
M280	”Sosiaalinen kohoaminen”	(.75)

Sosiaalityöhön hakeutumiseen, kuten muihinkin ammatteihin hakeutumiseen voi liittyä ammatillisen arvoaseman ja vallan saavuttamista. Ammatin status, hyvät tulot ja sosiaalinen kohoaminen viittaavat ammatin välityksellä tapahtuvan sosiaalisen ja valta-aseman saavuttamiseen ammattiin hakeutumisen perusteina. Kysymys ammatin yhteiskunnallisesta arvostuksesta, tulojen määrästä ja sosiaalisesta kohoamisesta ovat tyypillisiä palkkatyön puitteita myös sosiaalityöammatissa.

Faktori 3 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden hakeutumista ammattiin kutsumuksen ja sattuman kautta. Nimeän faktorin ”*työn kutsumuksellisuuden*” faktoriksi. Työn kutsumuksellisuuden faktoriin korreloituivat voimakkaammin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M270	”Kutsumus ammattiin”	(.70)
M286	”Hakeuduin sosiaalityöntekijän ammattiin sattumalta”	(.70)
M271	”Kykyjä vastaava työ”	(.57)
M282	”Mielenkiintoinen työ”	(.43)
M281	”Toimeentulon turvaaminen”	(-.41)

Sosiaalityöntekijän työ edellyttää ammattitaidon ja tiedon lisäksi sosiaalityön arvojen sisäistämistä so. ammatillisen etiikan sisäistämistä. Sosiaalityöntekijöiden hakeutumisessa työhön on myös muiden perusteita kuin pelkkä työn tekeminen. Sosiaalityöntekijän ammattiin hakeutumisessa kutsumuksellisuus työhön voi korostua. Ammattiin hakeutuminen sattumalta on yksi sosiaalityöhön hakeutumisen peruste. Samaan ilmiöön liittyvät työntekijäkohtaiset kyvykkyystekijät ja hen-

kilökohtainen mielenkiinto sosiaalityötä kohtaan. Ilmiössä ei kuitenkaan ole kyse toimeentulon turvaamisesta eli aineellisista tekijöistä.

Faktori 4 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden hakeutumista ammattiin hyvien koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien perusteella. Nimeän faktorin ”*koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien*” faktoriksi. Koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M273	”Pääsin koulutukseen helposti”	(.79)
M274	”Hyvät työnsaantimahdollisuudet”	(.73)
M272	”Hyvät koulutusmahdollisuudet”	(.66)

Sosiaalityöntekijöillä ammattiin hakeutumisen yksi peruste on hyvät koulutusmahdollisuudet ammatillisen koulutukseen ja hyvät työnsaantimahdollisuudet. Helpohko koulutukseen pääseminen voi olla yksi ammattiin hakeutumisen peruste. Samaten hyvä työnsaantimahdollisuus ammatillisen koulutuksen jälkeen liittyy samaan ilmiöön. Hyvät koulutusmahdollisuudet liittyvät läheisesti ammatilliseen koulutukseen hakeutumiseen ja pääsemiseen. Faktori kuvaa praktista suhtautumista sosiaalityöhön hakeutumiseen.

Faktori 5 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden hakeutumista ammattiin yhteiskunnallisten asioiden hoitamiseen ja huono-osaisten auttamiseen perustuvan kiinnostuksen vuoksi. Nimeän faktorin ”*kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin*” faktoriksi. Kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M278	”Kiinnostus yhteiskunnallisten asioiden hoitamiseen”	(.79)
M277	”Kiinnostus huono-osaisten aseman parantamiseen”	(.78)
M275	”Kiinnostus inhimilliseen auttamistyöhön”	(.59)

Yksi sosiaalityöhön hakeutumisen peruste on kiinnostus yhteiskunnallisiin ja sosiaalityöhön esitettyihin mm. altruistisiin perusteisiin. Sosiaalityöntekijöitä on perinteisesti motivoinut sosiaalityöhön liittyvä ihmiskeskeisyys ja auttaminen. Konkreettisesti kiinnostus yhteiskunnallisten asioiden hoitamiseen ja huono-osaisten aseman parantaminen kuvastavat humanistis-altruistista suuntautuneisuutta. Sosiaalityöntekijöiden kiinnostuneisuus auttamistyöhön täydentää ihmisammattin tunnusomaisuutta.

Sosiaalityöntekijöiden ammattiinsa hakeutumisen perusteet ovat: itsensä toteuttaminen, sosiaalisen aseman saavuttaminen, työn kutsumuksellisuus, hyvät koulutus- ja työllistymismahdollisuudet sekä kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin.

5.1.8 Sosiaalityöntekijöiden minäkuvaava faktorianalyysi

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden minäkuvaava mittasin kysymyksen 24 väittämällä (muuttujat M287-M318). Sosiaalityöntekijöiden minäkuvaava kuvaaville muuttujille suoritin faktorianalyysi-

sin muuttujien interkorrelaatiomatriisista. Faktorianalyysista poistettiin muuttuja M314, koska sen katsottiin kuvaavan samaa ominaisuutta kuin faktorianalyysiin otettu muuttuja M299. Faktoroinnissa sovelsin pääkomponenttimenetelmää ja tulkinnassa varimax-rotatiota. Pääakselifaktoreista vähintään ominaisarvon yksi saaneet faktorit otin jatkokäsittelyyn. Faktorien lukumäärän päätin faktorien ominaisarvojen ja niiden selitysosuuksien sekä faktoreita graafisesti kuvaavalla screen plotilla. Minäkuvaa koskevat faktorit nimesin adjektiiviparien positiivisen ääripään mukaisesti.

Sosiaalityöntekijöiden minäkuvan ulottuvuuksia kuvaavien faktorien muuttujat selittivät yhdessä kaikkiaan 57 % muuttujien kokonaisvaihtelusta. Ensimmäinen faktori selitti likimain viidenneksen (22 %), ja vajaan puolet kaikkien faktoreiden yhteisesti selittämiä muuttujien kokonaisvaihtelua. Muiden faktoreiden yksittäiset selitysosuudet jäivät pienemmiksi. Toinen faktori selitti 9,7 %, kolmas 8,4 %, neljäs 5,6 %, viides 4,1 %, kuudes 4 % ja seitsemäs 6,6 % (Liite 11).

Faktori 1 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden persoonallisuuden elävyys - tavanmukaisuus ulottuvuutta. Nimeän faktorin etumerkkien perusteella ”*persoonallisuuden elävyys*”. Persoonallisuuden elävyys faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M290	”Omaperäinen” - ”Tavanmukainen”	(.75)
M316	”Luova” - ”Rutiininomainen”	(.75)
M317	”Persoonallinen” - ”Epäpersoonallinen”	(.72)
M308	”Originelli” - ”Niin kuin muut”	(.69)
M289	”Vaihtelunhaluinen” - ”Vakaa”	(.66)
M309	”Innostuva” - ”Tasainen”	(.56)
M318	”Ei urautunut” - ”Urautunut”	(.52)
M305	”Temperamentikas” - ”Hillitty”	(.51)

Minäkuvana persoonallista elävyyttä ilmentävät omaperäisyys, luovuus, persoonallisuus, originellius ja vaihtelunhaluisuus. Innostuvuus, ei urautuneisuus ja temperamenttikkuus näyttävät liittyvän läheisesti yhteen minäkuvan elävyyteen. Persoonallinen elävyys sosiaalityöntekijän minäkuvana on tärkeä, koska oman persoonallisuuden käyttäminen korostuu eräänlaisena sosiaalityön asiakastyön ”työvälineenä”. Sosiaalityössä innostuneisuus ja urautumattomuus voidaan katsoa persoonalliseksi työskentelytavaksi, mikä kytkeytyy oleellisesti persoonalliseen elävyyteen ja temperamenttiin. (Vrt. Niemelä 1985, 101.)

Faktori 2 kuvaa sosiaalityöntekijän ulospäin suuntautuneisuus - sisäänpäin kääntyneisyys ulottuvuutta. Nimeän faktorin ”*ulospäinsuuntautuneisuus*” faktoriksi. Ulospäinsuuntautuneisuus faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M287	”Seurallinen” - ”Yksin viihtyä”	(.82)
M306	”Ihmisten pariin haluava” - ”Syrjään vetäytyvä”	(.78)
M294	”Ulospäin kääntynyt” - ”Sisäänpäin kääntynyt”	(.77)
M301	”Yhteistyöhaluinen” - ”Yksin työskentelevä”	(.67)
M304	”Puhelias” - ”Hiljainen”	(.65)

Positiivinen minäkuva käsittää seurallisuuden, ihmisten pariin haluavuuden, sosiaalinen ulospäin suuntautuneisuuden, jotka ovat ihmistyössä työskentelyn edellytyksiä ja keinoja. Myös yhteistyöhaluisuus ja puheliaisuus ovat lähellä ulospäin suuntautuneisuutta ja osaltaan vahvistavia sosiaalisen työskentelyn keinoja.

Faktori 3 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden varmuus - epävarmuus ulottuvuutta. Nimeän faktorin ”*itsetunnon*” faktoriksi. Itsetunnon faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M293	”Varma” - ”Epävarma”	(.70)
M291	”Päätäväinen” - ”Päättämätön”	(.67)
M297	”Hallitseva” - ”Alistuva”	(.66)
M303	”Lahjakas” - ”Keskinertainen”	(.56)
M292	”Huoleton” - ”Asioita jännittävä”	(.49)

Minäkuvana itsetunto kuvastaa ammatillista varmuutta ja päättäväisyyttä. Hallitsevuus ja johtamiskyvykkyys voivat edistää luotettavan ammatillisuuden syntymistä. Ammatillisen itsetunnon saavuttamista voivat helpottaa lahjakkuus ja huolettomuus. Positiivisesti tulkittuna faktori viittaa itsetuntoon minäkuvana. (Vrt. Niemelä 1985, 102.)

Faktori 4 kuvaa sosiaalityöntekijöiden pitkäjännitteisyys - lyhytjännittyneisyysulottuvuutta. Nimeän faktorin ”*energisyiden*” faktoriksi. Energisyiden faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M300	”Pitkäjännitteinen” - ”Lyhytjännitteinen”	(.69)
M313	”Harkitseva” - ”Vaistonvarainen”	(.49)
M310	”Toiveikas” - ”Helposti masentuva”	(.48)

Sosiaalityöntekijöiden positiivinen minäkuva sisältää pitkäjännitteisyyden, toiveikkuuden ja muuttumattomuuden. Pitkäjännitteisyys kuvastaa periksiantamattomuutta asiainhoidossa. Harkitsevuus viittaa intuitiiviseen tilanteen mukaisesti toimimiseen. Toiveikkuus liittyy läheisesti pitkäjännitteisyyteen, esimerkiksi luottamukseen työskentelyn tuloksellisuudesta. Kyseessä on energisyys minäkuvana.

Faktori 5 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden suurpiirteisyyden - yksityiskohtaisuus ulottuvuutta. Nimeän faktorin ”*intuitiivisuuden*” faktoriksi. Intuitiivisuuden faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M298	”Suurpiirteinen” - ”Yksityiskohtainen”	(.74)
M312	”Pohtiva” - ”Kätevä”	(.50)
M313	”Harkitseva” - ”Vaistonvarainen”	(-.47)

Sosiaalityöntekijöiden roolikuvana suurpiirteisyyden kuvastaa eräänlaista intuitiivista työtettä ja sitä, että sosiaalityöntekijän tulee hallita työssään laajoja asiakokonaisuuksia. Pohtivuus viittaa laaja-alaisuuden hallitsemiseen, näkemyksiin siitä, miten laajoja kokonaisuuksia hallitaan. Pohtivuus voidaan myös tulkita ammatillisen reflektiivisyyden muodoksi, joka ei välttämättä ole tie-

dostettua ammatillisuutta. Vaistonvaraisuus saattaa viitata niin sanotun ”hiljaisen tiedon” käyttöön sosiaalityössä. Yhdessä näistä muodostuu intuitiivinen minäkuva.

Faktori 6 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden teoreettisuus - käytännöllisyys ulottuvuutta: Nimeän faktorin ”teoreettisuuden” faktoriksi. Teoreettisuuden faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M312	”Pohtiva” - ”Kätevä”	(.72)
M302	”Teoreettinen” - ”Käytännöllinen”	(.70)

Sosiaalityöntekijöiden minäkuvana pohtivuus ja teoreettisuus ovat työntekijän älyllistä lahjakkuutta, joka puolestaan viittaa sosiaalityöntekijän kykyyn toimia käsitteiden parissa. Sosiaalityöntekijät joutuvat työssään hallitsemaan laajoja asiakokonaisuuksia ja ilmaisemaan selkeästi ammatissa käytettäviä käsitteitä, mikä edellyttää sosiaalityöntekijältä pohtivaa ja teoreettista työorientaatiota.

Faktori 7 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden ihmiskeskeisyys - asiakkeskeisyys ulottuvuutta. Nimeän faktorin ”altruistisen ihmiskeskeisyyden” faktoriksi. Altruistisen ihmiskeskeisyyden faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M295	”Auttavainen” - ”Itsekäs”	(.70)
M296	”Tunneperäinen” - ”Järkiperäinen”	(.64)
M288	”Ihmiskeskeinen” - ”Asiakkeskeinen”	(.49)

Altruismia on aina pidetty tärkeänä sosiaalityöntekijöiden inhimillisenä ominaispiirteenä. Sosiaalityöntekijöiden minäkuvan ominaisuutena auttavaisuus kuvastaa persoonallisuuden inhimillisyyttä, mikä on tunnusomaista psykososiaalisille ihmisammateille. Tunneperäisyys viittaa myös sosiaalityöammatissa koettuun inhimillisyyteen ja ihmiskeskeisyys inhimillisen työskentelyn tapana on osa samaa inhimillisyyden ilmiökokonaisuutta.

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijän minäkuvan positiivisia ulottuvuuksia ovat elävyys, ulospäinsuuntautuneisuus, itsetunto, energisyys, intuitiivisuus, teoreettisuus ja altruistinen ihmiskeskeisyys.

5.1.9 Sosiaalityöntekijöiden ammatillista tyydytystä kuvaava faktorianalyysi

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden ammatissa tyydytystä tuottavia seikkoja mittasin kysymyksen 25 väittämillä (muuttujat M319-M340). Sosiaalityöntekijöiden ammatissa tyydytystä tuottavia seikkoja kuvaaville muuttujille suoritin faktorianalyysin muuttujien interkorrelaatiomatriisista. Faktoroinnissa sovelsin pääkomponenttimenetelmää, ja tulkinnassa varimax-rotatiota. Pääakselifaktoreista vähintään ominaisarvon yksi saaneet faktorit otin jatkokäsittelyyn. Faktorien lukumäärän päätin faktorien ominaisarvojen ja niiden selitysosuuksien sekä faktoreita graafisesti kuvaavan screen plotin välityksellä.

Sosiaalityöntekijöiden ammattinsa kautta tyydytystä tuottavia seikkoja kuvaavien faktorien muuttujat selittivät yhdessä kaikkiaan 56,6 % muuttujien kokonaisvaihtelusta. Ensimmäinen faktori selitti likimain neljänneksen (24,7 %), ja vajaan puolet kaikkien faktoreiden yhteisesti selittämiä muuttujien kokonaisvaihtelua. Muiden faktoreiden yksittäiset selitysosuudet jäivät pienemmiksi. Toinen faktori selitti 9,6 %, kolmas 7,1 %, neljäs 5,5 %, viides 4,9 %, ja kuudes 4,8 % (Liite 12).

Faktori 1 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden ammatin tuottamaa tyydytystä, johon kuuluu itsensä toteuttamisen mahdollisuuksia ammatissaan. Nimeän faktorin ”*ammatin kautta saavutetun itsensä toteuttamisen*” faktoriksi. Ammatin kautta saavutetun itsensä toteuttamisen faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M328	”Itsensä toteuttaminen”	(.79)
M329	”Luova työ”	(.77)
M335	”Ihanteiden toteuttamismahdollisuudet työssä”	(.62)
M330	”Kehittymismahdollisuudet työssä”	(.58)
M327	”Tunnustuksen saaminen työssä”	(.58)
M326	”Työn tuloksellisuus”	(.56)
M332	”Kykyjä vastaava työ”	(.53)
M339	”Työskentely sellaisissa tehtävissä, joista olen aina haaveillut”	(.50)

Faktori itsensä toteuttaminen kuvastaa sosiaalityöntekijän itsensä toteuttamisen tarpeiden tyydyttymistä monella eri tavalla. Itsensä toteuttamiseen työssä liittyvät luovuus, voimakas työn päämääräluonteisuus, jolloin työ ei ole pelkkää työtä, vaan eräänlainen ihanteiden ja itseilmaisun muoto. Kehittymismahdollisuudet työssä ovat keskeisiä itsensä toteuttamisen voimavaroja. Tunnuksen saaminen ja työn tuloksellisuuden saavuttaminen kytkeytyvät läheisesti suoritusmotiiviin, ja edelleen itsensä toteuttamiseen. Sosiaalityön määrittäminen työksi, josta sosiaalityöntekijä on aina haaveillut, tukee itsensä toteuttamismahdollisuuksien saavuttamista työn kautta. (Vrt. Niemelä 1985, 85.)

Faktori 2 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden ammatin tuottamaa tyydytystä, joka käsittää inhimillisyyteen pyrkimisen työn välityksellä. Nimeän faktorin ”*ammatin kautta saavutetun ihmiskeskeisyyden*” faktoriksi. Ammatin kautta saavutetun ihmiskeskeisyyden faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M324	”Ihmisten parissa työskentely”	(.78)
M323	”Muiden ihmisten auttaminen”	(.70)
M322	”Mielenkiintoinen työ”	(.61)

Sosiaalityöntekijöiden työssä korostuu toisten ihmisten auttaminen. Sosiaalityöntekijälle sosiaalisen yhteyden saavuttaminen toisiin ihmisiin työn välityksellä on yksi ammatillisen tyydytyksen muoto. Altruistisuus voi toteutua ammattiuralla muiden ihmisten auttamisessa ja palvelemisessa. Sosiaalityöntekijöiden suuntautuminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen konkretisoituu auttamis-

tapahtumassa, ja mielenkiintona ihmistä kohtaan. Sosiaalityöntekijöiden työn sosiaalinen ulottuvuus tarkoittaa yksinkertaisuudessaan liittynän tarpeiden tyydyttymistä työn kautta.

Faktori 3 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden ammatin tuottamaa tyydytystä, johon kuuluu yhteiskunnallisen aseman ja toimeentulon saavuttaminen ammatin kautta. Nimeän faktorin ”*ammatin kautta saavutetun yhteiskunnallisen aseman*” faktoriksi. Ammatin kautta saavutetun yhteiskunnallisen aseman faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M325	”Yleisesti arvostettu asema”	(.73)
M334	”Hyvät uralla etenemismahdollisuudet”	(.61)
M321	”Hyvät tulot”	(.58)

Sosiaalityöntekijöiden ammatin kautta toteutuva yleisesti arvostettu ammatillinen asema, uralla etenemismahdollisuudet ja tulot ovat tulkittavissa statusta koskevaksi arvostukseksi. Statuksen saaminen on ammatin ammatillistumiselle tärkeä ulkoinen tunnusmerkki. Mahdollista on myös se, että sosiaalityöntekijät suhtautuvat välineellisesti työhönsä, ja pyrkivät siten oman henkilökohtaisen asemansa vahvistamiseen. Näihin liittyy toimeentulotarpeiden tyydytys mahdollisten hyvien tulojen välityksellä. (Vrt. Niemelä 1985, 87 - 88.)

Faktori 4 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden kokemaa ja ammatin tuottamaa tyydytystä, johon sisältyy turvallisuuden saavuttaminen ammatin välityksellä. Nimeän faktorin ”*ammatin kautta saavutetun turvatun elämän*” faktoriksi. Ammatin kautta saavutetun turvatun elämän faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M320	”Varma työpaikka”	(.84)
M319	”Turvattu elämä”	(.76)

Sosiaalityöntekijöiden arvostaman turvatun elämän todentuminen sosiaalityössä koostuu turvatun elämän perusturvallisuuden edellytyksistä. Kyseessä on turvallisuuden tarpeiden tyydyttyminen työn jatkuvuuden kautta. Työpaikan varmuus ja turvattu elämä liittyvät läheisesti sosiaalityöntekijöiden oman toimeentulon turvaamiseen. Työpaikan varmuus ja turvattu elämä kuvastavat mitä ilmeisimmin sosiaalityöammatin tuottamia etuja. Sosiaalityöntekijöiden kokema työn varmuus ja yleensä turvattu elämä osoittavat osaltaan sosiaalityöntekijöiden henkilökohtaisen aseman vahvistamista ammatin välityksellä.

Faktori 5 kuvaa sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden ammatin tuottamatyön yhteisöllistä tyydytystä, kuten työtoveruussuhteita, itsenäistä ammattiasemaa ja työn vastuullisuutta. Nimeän faktorin ”*ammatin kautta saavutetun työyhteisöllisyyden*” faktoriksi. Ammatin kautta saavutetun työyhteisöllisyyden faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M337	”Hyvät työtoveruussuhteet”	(.77)
M331	”Itsenäinen ammattiasema”	(.53)
M336	”Työn vastuullisuus”	(.42)

Ulottuvuus kuvastaa positiivisen ääripään mukaan hyvää työyhteisöä. Sosiaalityöntekijöiden näkemykset hyvistä työtoveruussuhteista viittaavat ammatilliseen yhteisöllisyyteen. Sosiaalityöntekijän itsenäinen ammatillinen asema vahvistaa ammatillista identiteettiä. Vastuullisuus työssä on yksi tärkeä ammatillisuuden tunnusmerkki. Itsenäinen ammatillinen asema ja työn vastuullisuus tukevat myös osaltaan ammatillista asemaa organisaatiossa.

Faktori 6 kuvaa sosiaalityöntekijöiden sosiaalityöammattiin sitoutumiseen tuottamaa tyydytystä, siihen sisältyvää työn jatkumista työajan jälkeen, ja työn vaihtelevuutta. Faktoriin sisältyy enemmän tai vähemmän työkeskeisyyden ominaispiirteitä. Nimeän faktorin ”*ammatin kautta muodostuvan työkeskeisyyden*” faktoriksi. Ammatin kautta ilmenevän työkeskeisyyden faktoriin korreloituivat voimakkaimmin seuraavat muuttujat:

<i>Muuttuja</i>	<i>Muuttujan nimi</i>	<i>Korrelaatiokerroin</i>
M338	”Työn päätyminen työajan jälkeen”	(-.63)
M333	”Vaihteleva työ”	(.54)

Sosiaalityöntekijöiden työkeskeisiin käsityksiin liittyvät kokemukset työn jatkumisesta varsinaisen työajan jälkeen. Sosiaalityössä kuten muissakin ihmistyöammateissa työnteko voi jatkua vielä varsinaisen virka-ajan jälkeen lisä- ja ylityönä. Vaihtelevan työn tekeminen viittaa myös samaa työkeskeisyyden ilmiöön.

Sosiaalityöntekijöiden ammatin kautta saavutettu tarpeentyydytys voidaan kootusti kuvata seuraavasti: Itsensä toteuttaminen, ihmiskeskeisyys, yhteiskunnallisen aseman saavuttaminen, turvattu elämä, työyhteisöllisyys ja työkeskeisyys.

5.2 Sosiaalityöntekijöiden käsitykset sosiaalitoimiston sosiaalityöstä

5.2.1 Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä sosiaalitoimiston asiakkaista ja asiakkuuksista

Sosiaalityöntekijöiden tapa käsittää tekemäänsä asiakas- ja palvelutyötä melko pessimistisen kuvan. Sosiaalityöntekijöiden asiakassuhteiden mieltämisessä oli sukupuolieroja. Miehet näkivät asiakassuhteensa pessimistisemmin kuin naiset (Liite 14). Iältään nuorten sosiaalityöntekijöiden käsitykset sosiaalitoimistojen asiakkaista muodostuivat pessimistisemmiksi ja he katsoivat tekevänsä muihin ikäryhmiin verrattuna eniten asiakkaan toimintakyvyttömyyteen kohdistuvaa työtä asiakassuhteissa (Liite 15). Oletettavasti nuorilla sosiaalityöntekijöillä on vähän ammatillista kokemusta, ja tietoisuus työn tekemisen kontekstista kehittyy työuran aikana (vrt. Heinonen 2007, 33). Mahdollisesti nuoret sosiaalityöntekijät käyttävät työssään muita ikäryhmiä enemmän teoreettisiin ja metodisiin näkemyksiin perustuvia ongelmaakeskeisiä työskentelytapoja. (Raunio 2004, 19.) Asiakaskuvan pessimistisyyden ja asiakkaiden toimintakyvyttömyyden mieltämisessä lienee kyse yhtäältä sosiaalityöntekijöiden työskentelystä marginaalisessa ympäristössä

ja toisaalta asiakkaille tyypillisestä passiivisuudesta, mikä kuvastaa sosiaalityön oikeudellistamista. (Juhila & Forsberg & Roivainen 2002, 7 – 8; Juhila 2006, 96 - 97.)

Sosiaalityöntekijälle asetetut vaatimukset aktiivisesta asiakastyöskentelystä olivat selvästi havaittavissa. Asiakkaan toimintakyvyttömyyteen suuntautuvan työn tekeminen näytti lisääntyvän peruskoulutustason kohotessa (Liite 17). Sosiaalityöntekijöiden peruskoulutustason nousu yhteydessä selkeästi määritettyyn toimenkuvaan paransivat asiakastyön perhekeskeisyyttä ja asiakaslähtöisyyttä. Sosiaalityöntekijöiden käsitykset asiakastyöstä viittaavat palvelujärjestelmäkeskeisestä perspektiivistä orientoitua työskentelyä ja eräänlaisen sosiaalityöntekijän institutionaalista aseman vahvistamista. (Raunio, 2004, 149 - 151.) (Taulukko 21.)

Sosiaalityöntekijöiden asiakassuhteiden pessimistisyyden mieltäminen lisääntyi virkasuhteen vakinaistumisen myötä, ja osavastuisen asiakastyön mieltäminen lisääntyi työyksikön koon kasvaessa. Vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleet sosiaalityöntekijät kokivat asiakassuhteensa pessimistisemmiksi (Liite 19 ja Liite 22). Vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleiden sosiaalityöntekijöiden kokema asiakassuhteiden pessimistisyys voi kytkeytyä asiakastyön lopputulokseen, kuten esimerkiksi riittämättömään ongelmanratkaisuun tai sosiaalityöntekijöille asetettuihin luonteeltaan ”mahdottomiin” työtehtäviin. (Karvinen 1987, 26 - 27; Piironen 2005, 83.) Vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleillä sosiaalityöntekijöillä oli ilmeisesti kokemusta vaikeista asiakkaista muun muassa syrjäytymisestä asiakkaan ominaisuutena, sekä aktiivisen ja osallistuvan sosiaalityön tärkeydestä ongelmanratkaisussa. (Piironen 2005, 81; Juhila 2006, 105, 118 - 119.)

Taulukko 22. Sosiaalityön asiakkuuden ulottuvuuksia selittävä GLM- varianssimalli

Faktorit	Muuttujat			Yhdysvaikutus			Selitysosuus			
Asiakkaan toimintakyvyttömyys	Työyksikön koko			Tulot						
	F	df	P	F	df	P	F	df	P	
	1,604	3	.054	2,312	2	.100	3,154	6	.005	.050
Sosiaalityö asiakaslähtöisenä perhetyönä	Ammatillinen koulutus			Toimenkuva						
	F	df	P	F	df	P	F	df	P	
	2,929	2	.054	9,972	1	.002	8,481	2	.000	.038
Osavastuinen asiakastyö	Työyksikön koko			Status						
	F	df	P	F	df	P	F	df	P	
	8,134	3	.000	9,472	2	.002	5,77	3	.001	.057

Sosiaalityöntekijät totesivat työyksikön koon kasvun lisäävän osavastuisen asiakastyön ja asiakkaan toimintakyvyttömyyden kokemista. Henkilöstöltään suurissa työyksiköissä työskennelleet työntekijät katsoivat tekevänsä eniten osavastuista asiakastyötä. Pienten työyksiköiden sosiaalityöntekijät kokivat tekevänsä kokonaisvaltaista asiakastyötä (Liite 22). Suurissa työyhteisöissä asiakastyö suuntautui pääasiassa asiakkaiden toimintakyvyttömyyteen (Taulukko 22). Työyksikön suuri koko ja ammatin vähäinen arvostus lisäsivät sosiaalityöntekijöiden osavastuisen asiakastyön tekemistä (Taulukko 22). Asiakastyön osittainen vastuullisuuden kokemus kytkeytyy

sekä toimintakäytäntöihin organisaatiossa että sosiaalityön asiakas- tai tehtäväkohtaiseen erikoistumiseen, jolloin suurissa työyksiköissä sosiaalityöntekijät ovat erikoistuneet hoitamaan tiettyjä työtehtäviä ja sen mukaisia vastuita. (Karvinen-Niinikoski & Salonen & Meltti & Yliruka & Tapola - Haapala & Björkenheim 2005, 82; Heinonen 2007, 35.) Osavastuinen asiakastyö liittyyneen ja erityisesti sosiaalityöntekijöiden erikoistumiseen tiettyihin työtehtäviin. Sosiaalityöntekijöiden erikoistumisesta tiettyihin asiakasryhmiin ja heidän ongelmiinsa seurasi yksipuolinen rajattu kuva asiakkaista ongelmineen.

Sosiaalityöntekijät katsoivat toimialuemäärän lisääntymisen lisäävän asiakassuhteiden pessimistisyyttä sekä kohdentumista perhekeskeiseen ja asiakaslähtöiseen työskentelyyn. Monilla toimialueella työskennelleet sosiaalityöntekijät mielsivät asiakassuhteet pessimistisemmiksi. Toimialuemäärän supistuminen lisäsi sosiaalityöntekijöiden käsittämää osavastuista asiakastyötä (Liite 23). Toimialueiden suuri määrä saattaa lisätä sosiaalityöntekijöiden toivottomuuden kokemista työssä ja heijastua negatiivisesti asiakaskuvaan. Ilmeisesti sosiaalityöntekijät ovat kokeneet asiakas- ja perhekeskeisen työskentelyn tuloksellisemmaksi, mikäli toimialueita on paljon. Osavastuisen asiakastyön kokemisen selittää sosiaalityöntekijöiden erikoistuminen tiettyihin työtehtäviin. Sosiaalitoimiston asiakastyössä näytti selvästi korostuvan asiakastyön yksilökohtaisuus. (Karvinen-Niinikoski & Salonen & Meltti & Yliruka & Tapola-Haapala & Björkenheim 2005, 80.)

Sosiaalityöntekijän työssä viihtymättömyys näytti lisäävän pessimistisen asiakaskuvan syntymistä ja osavastuisen asiakastyön mieltämistä, ja työssä viihtyminen lisäsi sosiaalityön asiakkaan toimintakyvyttömyyteen kohdistuvan työn tekemisen tärkeyttä. Huonosti työssään viihtyneet sosiaalityöntekijät kuvasivat sosiaalityön asiakaskuvan useammin pessimistisemmäksi kuin hyvin työssään viihtyneet sosiaalityöntekijät. Hyvin työssään viihtyneet sosiaalityöntekijät näkivät asiakkaan toimintakyvyttömyyteen suuntautuvan työn tärkeimmäksi. Työssään huonosti viihtyneet sosiaalityöntekijät totesivat tehneensä eniten osavastuista asiakastyötä (Liite 25).

Tutkimuksen tulokset asiakaskuvan muodostumisesta viittaavat siihen, että sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijät tekevät asiakastyötä kaikkein ongelmoituneempien ihmisten kanssa (Raunio 2004, 170). Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden näkemykset asiakkuudesta ja asiakkuudesta antavat pessimistisen kuvan, ja voidaan perustellusti kysyä, heijastavatko sosiaalityöntekijöiden näkemykset samaa kuvaa sosiaalityöstä ammattina? (vrt. Piironen 2005, 80). Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden muodostama asiakaskuva viittaa asiakastyöskentelyn yksikohtaisuuden painottumiseen ja asiakastyön perustumisen joko yleissosiaalityön tai erikoistumisen malleihin. (Karvinen-Niinikoski & Salonen & Meltti & Yliruka & Tapola-Haapala & Björkenheim 2005, 82.) Kooltaan pienissä sosiaalitoimiston työyksiköissä sosiaalityöntekijöiden helpompi toteuttaa kokonaisvaltainen asiakastyö kuin suurissa työyksiköissä. Sosiaalityöntekijöiden työssä viihtyminen näytti edistävän aktiivisen ja positiivisen asiakaskuvan syntymistä.

Sosiaalitoimiston sosiaalityön asiakaskuvaa jäsenmän tiivistetysti sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä sosiaalityössä koetuista asiakassuhteista. Sosiaalityöntekijöiden kokemusten luokittelussa erotan toisistaan henkilökohtaisen ominaisuudet ja sosiaalihuollon organisaation toiminta-

ympäristön. Taulukossa 23 esitän sosiaalityöntekijöiden kokeman sosiaalityön asiakaskuvan luokituksen.

Taulukko 23. Sosiaalityöntekijät ja asiakkuus

Näkökulma	Sosiaalityöntekijöiden näkemys asiakkuudesta	
Viitekehys	Sosiaalityön asiakaskuva	
Luokitus	Työntekijälähtöiset näkemykset	Organisaatiolähtöiset näkemykset
Tulokset	<p>Naiset totesivat asiakassuhteet optimistisemmiksi kuin miehet</p> <p>Nuoret työntekijät kokivat asiakassuhteiden pessimistisyyttä ja asiakkaiden toimintakyvyttömyyttä</p> <p>Työntekijän peruskoulutustason nousu lisäsi asiakkaiden toimintakyvyttömyyden kokemista</p> <p>Työntekijän työssä viihtymättömyys lisäsi asiakassuhteiden pessimistisyyden ja asiakkaan toimintakyvyttömyyden kokemista, sekä työssä viihtyminen lisäsi osavastuista asiakastyötä</p>	<p>Vakinaisessa virkasuhteessa työntekijä koki enemmän asiakassuhteiden pessimistisyyttä</p> <p>Työyksikön koon kasvu lisäsi osavastuisen asiakastyön ja asiakkaiden toimintakyvyttömyyden kokemista</p> <p>Toimialuemäärän kasvu lisäsi asiakassuhteiden pessimistisyyttä, asiakaslähtöistä ja perhekeskeistä työtä</p>

Tulkinta: Sosiaalityöntekijöiden asiakkaat kuuluivat väestön marginaaliin ja yksilökohtaisen palvelun piiriin. Sosiaalitekijöiden näkemyksissä ja kokemuksissa sosiaalityön asiakaskuva hahmottui pessimistiseksi ja asiakas määrittyi toimintakyvyttömäksi. Sosiaalityöntekijöiden muodostamaan asiakaskuvaan kytkeytyi sekä modernin että postmodernin ajan aineksia. Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden muodostama asiakaskuva ei ole pysyvä ammattiuran eri vaiheessa vaan se näyttäisi muuttuvan. Asiakastyössä toimintakäytännöt olivat organisaatioon kytkeytyviä. Sosiaalityöntekijöiden asiakastyössä ammattieettiset ohjeet eivät olleet asiakastyössä näkyvästi esillä. Asiakastyön työorientaatio määrittyi kuntouttavaksi sosiaalityöksi. Sosiaalityöntekijän hyvinvointi työssä paransi optimistisen asiakaskuvan rakentumista.

5.2.2 Sosiaalityöntekijöiden tarvitsemia tietoja sosiaalityön tekemisessä

Praktisen tiedon liittyminen sosiaalityön tekemiseen näytti olevan sukupuolisidonnaista. Sosiaalitoimiston sosiaalityötä tehdessään miessosiaalityöntekijät tarvitsivat enemmän tietoa käytännön sosiaalityöstä kuin naissosiaalityöntekijät. (Liite 14.) Sosiaalityön teoreettisen työmenetelmätiedon tarve kasvoi iän lisääntyessä. Teoreettista työmenetelmätietoa mielsivät tarvitsevansa eniten keski-ikäiset sosiaalityöntekijät. Praktisen tiedon tarve väheni sosiaalityöntekijöiden ikääntyessä. Nuoret sosiaalityöntekijät totesivat tarvitsevansa eniten praktista tietoa sosiaalityöstä. Ihmistä koskevan tiedon tarpeellisuus lisääntyi sosiaalityöntekijän iän noustessa. Ihmistä koskevan tiedon

tarve oli suurinta keski-ikäisten sosiaalityöntekijöiden ikäryhmässä (Liite 15). Tulos osoittaa, että sosiaalityöntekijöillä oli pyrkimys perustaa työnsä teoreettiseen tietoon ja ammatilliseen osaamiseen. (Vrt. Heinonen 2007, 15.) Nuorten sosiaalityöntekijöiden työmenetelmätiedon ja ihmistä koskevan tiedon tarpeen vähäisyys ja praktisen tiedon tarpeen kasvava vaatimus kuvastavat yhtäältä ammatillisen koulutuksella saatua riittävää teoreettista tietoa työmenetelmistä ja ihmisestä, ja toisaalta ammatillisen koulutuksen välityksellä kertynyttä heikkoa käytännön tuntemusta. Tulos vahvistaa käsitystä siitä, että sosiaalityöntekijän ammatillinen osaaminen ja asiantuntijuus rakentuvat työkäytännöissä. (Karvinen-Niinikoski & Salonen & Meltti & Yliruka & Tapola-Haapala & Björkenheim 2005, 76.) Kyseessä on työmenetelmällinen ongelma, joka liittyy sosiaalityön osaamisperustaan. (Vrt. Karjalainen & Sarvimäki 2005, 31 - 33.) Teoreettisen työmenetelmä ja praktisen tiedon tarpeellisuus näytti olevan siviilisäätysidonnaista. Siviilisäädyltään parisuhteessa eläneet sosiaalityöntekijät totesivat tarvitsevansa eniten teoreettista työmenetelmätietoa ja praktista tietoa (Liite 16). Vailla parisuhdetta ja kaupunkimaisilla paikkakunnilla asuneet sosiaalityöntekijät katsoivat tarvitsevansa eniten ammatillista arviointitietoa (Taulukko 24).

Taulukko 24. Sosiaalityöntekijöiden käyttämiä tietoja selittävä GLM- varianssimalli

Faktorit	Muuttujat			Yhdysvaikutus			Selitysosuus			
Sosiaalisia ongelmia koskeva tieto	Peruskoulutus			Virkasuhe			F	df	P	
	F	df	P	F	df	P				
	1,940	2	.054	5,270	2	.005	2,884	6	.001	.035
Sosiaalisia ongelmia koskeva tieto	Ammatillinen koulutus			Työyksikön koko			F	df	P	
	F	df	P	F	df	P				
	2,929	2	.052	2,543	3	.051	3,961	2	.001	.041
Ammatillinen arviointitieto	Siviilisäätys			Kuntamuoto			F	df	P	
	F	df	P	F	df	P				
	7,132	3	.001	3,132	2	.003	2,33	3	.003	.054
Ammatillinen arviointitieto	Työkokemus			Kuntamuoto			F	df	P	
	F	df	P	F	df	P				
	3,904	4	.004	,863	2	.422	2,947	8	.003	.053

Käytännön tiedon tarve sosiaalityöstä kasvoi sosiaalityöntekijöiden peruskoulutustason noustessa. Ylimmän peruskoulutustutkinnon suorittaneet sosiaalityöntekijät näkivät tarvitsevansa praktista tietoa eniten (Liite 17). Alimman peruskoulutustason opintoja suorittaneet sosiaalityöntekijät, jotka eivät työskennelleet vakinaisessa, näkivät tarvitsevansa eniten tietoa sosiaalisista ongelmista (Taulukko 24). Sosiaalityöntekijöiden ammatillista koulutusta tarkasteltaessa voidaan todeta, että praktisen tiedon tarve lisääntyi ammatillisen koulutustason kohotessa. Korkeakoulututkinnon suorittaneet sosiaalityöntekijät totesivat tarvitsevansa praktista tietoa eniten sosiaalityössä (Liite 18). Ammatillista perustutkintoa suorittamassa tai perustutkintoa suorittamattomat, henkilöstöltään suurissa yksiköissä työtä tehneet sosiaalityöntekijät katsoivat tarvitsevansa vähiten sosiaalisia ongelmia koskevaa tietoa (Taulukko 24). Tulos osoittaa, että hyvä ammatillisen

koulutus ei yksin riitä tai voi korvata työkäytännöille rakentuvaa ammatillista osaamista. (Esim. Jokinen 2008, 133.)

Virkasuhteen vakinaisuus näytti vähentävän ihmistä koskevaa tiedon tarvetta. Sosiaalityöntekijät, jotka eivät työskennelleet vakinaisessa virkasuhteessa, totesivat tarvitsevansa enemmän ihmistä koskevaa tietoa kuin vakinaisessa virkasuhteessa työskentelevät sosiaalityöntekijät (Liite 19). Sosiaalityöntekijöiden työkokemuksen lisääntyminen kasvatti teoreettisen työmenetelmätiedon ja ihmistä koskevan tiedon tarvetta. Vähän työkokemusta alalta saaneet, ja taajaan asutuilla paikkakunnilla asuneet työntekijät hahmottivat tarvitsevansa ammatillista arviointitietoa eniten (Taulukko 24). Tiedon tarve sosiaalityön päämääristä näytti kasvavan työkokemuksen ja toimialuemäärän lisääntyessä (Liite 20). Eniten tietoa sosiaalityön menetelmistä tarvitsivat sosiaalityöntekijät, jotka työskentelivät useilla toimialueita (Liite 23). Teoreettisen työmenetelmätiedon tarve lienee yhteydessä käytännön sosiaalityöntekijöiden työn osaamisen vaatimuksiin.

Ihmistä koskevan tiedon tarve näytti lisääntyvän sosiaalityöntekijöiden ansiotulojen kasvaessa ja oman ammatin arvostuksen kohotessa. Myös sosiaalityöntekijöiden asuinpaikkakunnalla oli yhteyttä ihmistä koskevan tiedon tarpeeseen. Ansiotasoltaan korkeimpaan tuloluokkaan kuuluvat sosiaalityöntekijät hahmottivat ihmistä koskevan tiedon tarvetta eniten (Liite 24). Asuinpaikkakunnan mukaan tarkasteltuna taajaan asutuilla paikkakunnilla työskennelleet sosiaalityöntekijät näkivät ihmistä koskevan tiedon tarpeellisimmaksi (Liite 26). Taajaan asutuilla paikkakunnilla ihmisten elämä saattaa sosiaalityön näkökulmasta katsottuna olla murroksessa, jolloin myös ihmiselämäkirjo moninainen. Sosiaalityöntekijät, jotka arvostivat omaa ammattiaan keskimäärin tai sitä enemmän kokivat ihmistä koskevan tiedon tarpeellisemmaksi kuin omaa ammattiaan keskimäärin vähemmän arvostaneet sosiaalityöntekijät (Liite 27). Sosiaalityöntekijöiden tulojen ja oman ammatin arvostuksen yhteys ihmistä koskevaan tiedon tarpeeseen viittaa sosiaalityössä työn eettiseen perustan tärkeyteen. Taulukossa 25 kuvaan sosiaalityöntekijöiden tarvitsemia tietoja sosiaalitoimiston sosiaalityössä.

Taulukko 25. Sosiaalityöntekijät ja sosiaalityössä tarvittava tieto

Näkökulma	<u>Sosiaalityöntekijöiden näkemys sosiaalityössä tarvittavista tiedosta</u>	
Viitekehys	<u>Sosiaalityön tieto-/taitovaatimukset</u>	
Luokitus	<u>Työntekijälähtöiset näkemykset</u>	<u>Organisaatiolähtöiset näkemykset</u>
Tulokset	<p>Miehet totesivat praktisen tiedon tarpeellisemmaksi kuin naiset.</p> <p>Nuoret työntekijät kokivat tarvitsevana vähiten teoreettisia työmenetelmiä ja ihmistä koskevaa tietoa sekä praktista tietoa eniten.</p> <p>Parisuhteessa olleet työntekijät kokivat tarvitsevana eniten teoreettista työmenetelmätietoa ja praktista tietoa.</p> <p>Työntekijän perus- ja ammatillisen koulutustason nousu lisäsi praktisen tiedon tarvetta.</p> <p>Työntekijän työkokemuksen lisääntyminen kasvatti tiedon tarvetta teoreettisista työmenetelmistä, ihmisestä ja sosiaalityön päämääristä.</p> <p>Vähäinen työkokemus lisäsi ammatillista arviointitiedon tarvetta.</p> <p>Työntekijän oman ammatin arvostus lisäsi ihmistä koskevan tiedon tarvetta.</p>	<p>Ei-vakinaisessa virkasuhteessa työtyöskennelleet työntekijät kokivat tarvitsevana enemmän ihmistä koskevaa tietoa.</p> <p>Taajaan asutulla paikkakunnalla työskennelleet työntekijät tarvitsivat eniten ihmistä koskevaa tietoa.</p> <p>Toimialuemäärän lisääntyminen lisäsi tiedon tarvetta sosiaalityön menetelmistä.</p> <p>Työntekijän ansiotulojen kasvu lisäsi ihmistä koskevan tiedon tarvetta.</p>

Tulkinta: Sosiaalityöntekijät pyrkivät työssään persoonalliseen ja reflektiiviseen tiedon tuottamiseen, sekä ammatillisen identiteetin ja oman tietopohjan vahvistamiseen. Sosiaalityöntekijöiden tieto oli proseduraalista tietoa. Sosiaalityöntekijöiden näkemyksissä työkäytännöissä muodostuva tieto oli implisiittistä tietoa, mikä ei näyttänyt rakentuvan eksplisiittiseksi tiedoksi. Työntekijöiden tiedon tarpeen luonne muuttui ammattiuran alkuvaiheen praktisestä tiedon tarpeesta uran loppuvaiheen teoreettiseksi tiedon tarpeeksi.

5.2.3 Sosiaalityöntekijöiden työtehtävien merkityksellisyys sosiaalitoimistossa

Sosiaalityöntekijöiden työtehtävien tärkeyden kokeminen naisille oli erilaista kuin miehille. Naiset näkivät merkityksellisemmäksi työksi asiakkaan auttamisen ongelmanratkaisussa ja etuuskäsittelytyön. Naisten kokemukset tekemästään asiakastyöstä viittaavat siihen, että heidän työnsä oli byrokraatia- ja palvelutyötä. (Raunio 2004, 135 - 139.) (Liite 14.) Lyhyen aikaan ammatissaan työskennelleet naissosiaalityöntekijät mielsivät oleellisimmaksi työtehtäväksi etuuskäsittelytyön (Taulukko 26). Suurissa työyksiköissä työskennelleet miessosiaalityöntekijät katsoivat tärkeim-

mäksi työtehtäväksi huomioida asiakas tilanteessaan ja keskittyä työntekijän asiakkaan vuorovai-
kutukseen, psykososiaalisen työn tekemiseen. (Raunio 2004, 142.) (Taulukko 26.) Sukupuolierot
työtehtävien merkityksellisyyden kokemisessa johtunevat siitä, että miehet ja naiset työskentele-
vät eri työalueilla. Usein myös ammattiuran alkuvaiheessa sosiaalityöntekijän on helpompi työ-
listyä sosiaalityössä esimerkiksi toimentulotukiasioiden hoitamiseen etuuskäsittelytyöhön.

Taulukko 26. Sosiaalityöntekijän tehtävien ulottuvuuksia selittävä GLM- varianssimalli

Faktorit	Muuttujat			Yhdysvaikutus			Selitysosuus			
Sosiaalityö etuus- käsittelytyönä	Sukupuoli			Työkokemus			F	df	P	.050
	F	df	P	F	df	P	4,245	4	.002	
Sosiaalityö etuus- käsittelytyönä	Ikä			Virkasuhde			F	df	P	.024
	F	df	P	F	df	P	3,821	3	.010	
Sosiaalityö psykososiaalisena työnä	Sukupuoli			Työyksikön koko			F	df	P	.045
	F	df	P	F	df	P	3,875	3	.009	
Sosiaalityö asia- kaskohtaisena suunnitelma- ja selvitystyönä	Ikä			Kuntamuoto			F	df	P	.056
	F	df	P	F	df	P	3,966	6	.001	
Sosiaalityö asia- kaskohtaisena suunnitelma- ja selvitystyönä	Peruskoulu			Status			F	df	P	.053
	F	df	P	F	df	P	4,683	2	.010	

Sosiaalityöntekijöiden iällä oli yhteyttä työtehtävien tärkeyden kokemiseen. Sosiaalityöntekijöi-
den iän lisääntyminen yhtäältä kasvatti suuntautumista yhteiskunnalliseen vaikuttamistyöhön ja
asiakkaan auttamiseen ongelmanratkaisussa ja toisaalta vähensi etuuskäsittelytyötä tekemistä
sekä asiakaskohtaisen suunnitelma ja selvitystyön tekemistä. Poikkeuksena vanhimpaan ikäryh-
mään kuuluneet sosiaalityöntekijät mielsivät asiakkaan auttamisen ongelmanratkaisussa vähiten
merkitykselliseksi työtehtäväksi (Liite 15). Oletettavasti yhteiskunnallinen vaikuttamistehtävä
tulee työtehtävänä tärkeäksi pitkän työkokemuksen ja ammattiin perehtyneisyyden jälkeen, jolloin
pystyy määrittämään oman ammatillista roolia ja uskaltautuu järjestelmäkriittisyydelle. (Raunio
2004, 155; Heinonen 2007, 93.)

Iältään nuoret vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleet sosiaalityöntekijät kokivat eniten etuus-
käsittelytyön työtehtäväkseen (Taulukko 26). Vanhimpaan ikäryhmään kuuluneet ja maaseutumaisilla
paikkakunnilla asuneet sosiaalityöntekijät kokivat tärkeimmäksi sosiaalityön tehtäväksi asiakaskohtai-
sen suunnitelma ja selvitystyön (Taulukko 26). Sosiaalityöntekijöiden iän lisääntyminen näytti lisäävän
järjestelmäkeskeis-yhteistyöhakuisen sosiaalityön tekemistä. (Karvinen 1987, 39.) Oletettavasti maa-
seutumaisilla paikkakunnilla mahdollistuu kokonaisvaltaisen sosiaalityön tekeminen. Parisuhteen päät-

tymisen kokeneet sosiaalityöntekijät totesivat yhteiskunnallisen vaikuttamistyön ja asiakaskohtaisen suunnitelma ja selvitystyön tärkeimmäksi työtehtäväksi (Liite 16).

Sosiaalityöntekijöiden peruskoulutustason nousu näytti lisäävän asiakkaan auttamista ongelmanratkaisussa ja asiakaskohtaisen suunnitelma ja selvitystyön tärkeyttä, sekä vähensi yhteiskunnallisen vaikuttamistyön tärkeyttä. Sosiaalityöntekijöiden ammatillisen koulutustason nousu vähensi yhteiskunnallisen vaikuttamistyön tärkeyttä (Liite 17). Korkeimman peruskoulutustason suorittaneet ja ammattiaan keskimääräistä vähemmän arvostaneet sosiaalityöntekijät mielsivät tehneensä eniten asiakaskohtaista suunnitelma ja selvitystyötä (Taulukko 26). Opistotason ammattikorkeakoulututkinnon tai pätevyitysmiskoulutuksen suorittaneet kokivat yhteiskuntaan kohdentuvan vaikuttamistyön merkityksellisemmäksi työtehtäväksi (Liite 18). Koulutustason nousu näytti vähentävän sosiaalityöntekijöiden järjestelmäkeskeisen työn tekemistä. (Karvinen 1987, 39.)

Virkasuhteen vakinaisuus ja pitkään jatkunut työskentely ammattialalla lisäsi sosiaalityöntekijöiden asiakaskohtaisen suunnitelma ja selvitystyön tekemistä. Vakinaisessa virkasuhteessa työskentelevät sosiaalityöntekijät pitivät muita merkityksellisimpänä asiakaskohtaisen suunnitelma ja selvitystyön tekemistä (Liite 19). Asiakaskohtaista suunnitelma ja selvitystyön tekemistä pitivät merkityksellisempänä sosiaalityön tehtävänä ne sosiaalityöntekijät, jotka olivat työskennelleet ammattialalla pisimpään (Liite 20). Ilmeisesti suunnitelmallista työskentelyä ei voi tehdä ei vakinaisessa työsuhteessa. Suunnitelmallinen asiakastyön tekeminen liittyyneen ammatilliseen kehittymiseen, jota edistää sekä työkokemus että elämäkokemus. (Karvinen-Niinikoski 2005 & Salonen & Meltti & Yliruka & Tapola-Haapala & Björkenheim, 72.)

Psykososiaalisen työn merkityksellisyys väheni työyksikön koon kasvaessa. Henkilöstömäärältään pienissä työyksiköissä työssä olleet sosiaalityöntekijät kuvasivat psykososiaalisen sosiaalityön merkityksellisimmäksi työtehtäväksi (Liite 22). Toimialueäärän lisääntyminen kasvatti sosiaalityöntekijöiden kokemaa yhteiskunnallisen vaikuttamistyön ja psykososiaalisen sosiaalityön tekemisen tärkeyttä. Monista toimialueista vastanneet sosiaalityöntekijät kuvasivat yhteiskuntaan vaikuttamistyön ja psykososiaalisen työn merkityksellisimmäksi sosiaalityön (Liite 23). Sosiaalityöntekijöiden työskentely henkilöstömäärältään pienissä työyksiköissä viittaa kokonaisvaltaiseen asiakastyöhön.

Asuinpaikkakunnan ”kaupungistuminen” vähensi psykososiaalisen sosiaalityön tärkeyttä. Maaseutumaisilla paikkakunnilla työskennelleet sosiaalityöntekijät kokivat psykososiaalisen työn sosiaalityön merkityksellisimmäksi tehtäväksi (Liite 26). Maaseutumaisilla paikkakunnilla työskentelevät sosiaalityöntekijät joutuvat työssään huomioimaan maaseudun elinolosuhteet ja elämäntavat huomioivaa työ - ja toimintakulttuuria. (Karjalainen & Sarvimäki 2005, 48.) Sosiaalityöntekijöiden työtehtävien luokitusta olen kuvannut tiivistetysti taulukossa (Taulukko 27).

5.2.4 Sosiaalityöntekijöiden työn ohjautuvuus sosiaalitoimistossa

Sosiaalityöntekijöiden mieltämä sosiaalityön ohjautuminen normeista ja ammatti-identiteetistä oli yhteyksissä sukupuoleen. Naissosiaalityöntekijät kokivat työnsä ohjautuvan miessosiaalityönteki-

jöitä enemmän normeista (Liite 14). Pitkään ammatissa olleet naiset kuvasivat työnsä ohjautuvan eniten normeista (Taulukko 28). Taajaan asutuilla paikkakunnilla asuneet miehet kokivat työnsä ohjautuvan eniten ammatti-identiteetistä (Taulukko 28). Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiin perustuen ammatillisen osaaminen näytti perustuvan enemmän työkokemuksen kuin koulutuksen varaan. Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiin perustuen ammatillisen osaaminen näytti perustuvan enemmän työkokemuksen kuin koulutuksen varaan. Suurissa työyksiköissä työssä olleet miehet kokivat työnsä ohjautuvan eniten ammatti-identiteetistä (Taulukko 28). Naissosiaalityöntekijöiden työn ohjautui hallinnollis-rationaalisen ajattelumallin ja miessosiaalityöntekijöiden kriittis-ammattillisen ajattelumallin mukaan. (Karvinen 1987, 53, 55.)

Taulukko 27. Sosiaalityöntekijät ja työtehtävät

Näkökulma	<u>Sosiaalityöntekijöiden näkemys sosiaalityön työtehtävistä</u>	
Viitekehys	<u>Ammattikuva, työtehtävät</u>	
Luokitus	<u>Työntekijälähtöiset näkemykset</u>	<u>Organisaatiolähtöiset näkemykset</u>
Tulokset	<p>Naiset kokivat asiakkaan auttamisen ongelman ratkaisussa ja etuuskäsittelytyön miehiä tärkeimmäksi.</p> <p>Iäkkäämmät työntekijät kokivat yhteiskunnallisen vaikuttamistyön ja asiakkaan auttamisen ongelmanratkaisussa tärkeimmäksi tehtäväksi. Nuoret työntekijät kokivat asiakaskohtaisen suunnitelma- ja selvitystyön sekä etuuskäsittelytyön tärkeimmäksi.</p> <p>Parisuhteen purkautuminen lisäsi yhteiskunnallisen vaikuttamistyön ja asiakaskohtaisen suunnitelma- ja selvitystyön tärkeyttä.</p> <p>Työntekijän perus- ja ammatillisen koulutustason nousu lisäsi praktisen tiedon tarvetta.</p> <p>Työntekijän peruskoulutustason nousu lisäsi asiakkaan auttamista ongelmanratkaisussa sekä asiakaskohtaisen suunnitelma- ja selvitystyön tärkeyttä.</p> <p>Työntekijän työkokemuksen lisääntyminen kasvatti asiakaskohtaisen suunnitelma ja selvitystyön tärkeyttä.</p>	<p>Vakinaisessa virkasuhteessa työntekijä koki asiakaskohtaisen suunnitelma- ja selvitystyön tärkeimmäksi.</p> <p>Työyksikön koon pienuus lisäsi psykososiaalisen työn tärkeyttä.</p> <p>Toimialuemäärän lisääntyminen kasvatti yhteiskunnallisen vaikuttamistyön ja psykososiaalisen työn tärkeyttä.</p> <p>Maaseutumaisella paikkakunnalla työskentely lisäsi psykososiaalisen työn tärkeyttä.</p>

Tulkinta: Sosiaalityöntekijät kokivat tärkeiksi työtehtäviksi sosiaalisen muutoksen ja asiakkaiden elämänhallinnan parantamisen. Sosiaalityöntekijöiden työskentelivät niin sanotun hyvinvointiyhteis-

kunnan ”monitoimijamallin” mukaan. Asiakastyössä asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden huomiointi lisääntyi. Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiin perustuen voidaan todeta, että ammatillisen osaaminen näytti perustuvan työkokemuksen varaan. Myös työkäytännöistä näytti muodostuvan kokonaisuuksia ja työorientaatiota.

Sosiaalityöntekijöiden nuoruus näytti lisäävän työyhteisöstä ohjautuvaa työtä ja vähentävän työkäytännöstä ja reflektiivisyydestä ohjautuvaa työtä. Nuoret sosiaalityöntekijät mielsivät työnsä ohjautuvan eniten työyhteisöstä. Keski-ikäiset sosiaalityöntekijät mielsivät työnsä ohjautuvan eniten työkäytännöstä ja reflektiivisyydestä (Liite 15). Iältään nuoret ja ansiotasoltaan keskituloiset sosiaalityöntekijät totesivat työnsä ohjautuvan eniten työyhteisöstä (Taulukko 28). Tulos viittaa siihen, että nuoret sosiaalityöntekijät kokevat työnsä ohjautuvan hallinnollis-rationaaliseksi nimetyn ajattelumallin mukaisesti. (Karvinen 1987, 53.)

Sosiaalityöntekijän parisuhteen purkautuminen lisäsi asiakkaasta ja reflektiivisyydestä ohjautuvan sosiaalityön tekemistä (Liite 16). Peruskoulutustason nousu vähensi työyhteisöstä ohjautuvan sosiaalityön tekemistä. Peruskoulutuksenaan kansakoulun osittain, kansakoulun keskikoulun tai muun peruskoulutuksen suorittaneet sosiaalityöntekijät näkivät työnsä ohjautuvan eniten työyhteisöstä (Liite 17). Korkeakoulututkinnon ja ammattiaan keskimäärin vähemmän arvostaneet sosiaalityöntekijät mielsivät työnsä ohjautuvan eniten reflektiivisyydestä (Taulukko 28). Tulos viittaa siihen, että sosiaalityöntekijöiden kokemus parisuhteesta ja ammatillisen koulutustason nousu edistää ammatillis-terapeuttisen ohjautumisajattelun syntymistä. (Karvinen 1987, 54.) Tutkimustulos osoittaa myös sen, että koulutus auttaa reflektiivisen työtteen kehittymiseen sosiaalityössä, mikä on arvokasta asiakkaan ja työntekijän kannalta.

Virkasuhteen ei vakinaisuus lisäsi asiakkaasta ohjautuvan työn tekemistä. Toimenkuvan tarkkuus lisäsi työn työyhteisöohjautuvuutta, työyksikön koon kasvu normiohjautuvuutta ja ansiotulojen kasvu reflektiivisyydestä ohjautuvaa työtä (Liite 19). Työkokemuksen lisääntyminen vähensi työntekijän työn ohjautumista työyhteisöstä. Vähän aikaa työskennelleiden sosiaalityöntekijöiden työ ohjautui eniten työyhteisöstä (Liite 20). Ammatti-alalla pitkään työskennelleet, ja ammattiaan keskimääräistä vähemmän arvostaneet työntekijät mielsivät työnsä ohjautuvan eniten asiakkaasta (Taulukko 28). Tarkasti määritetty toimenkuva lisäsi sosiaalityön ohjautumisen kokemista työyhteisöstä (Liite 21).

Suurissa työyksiköissä sosiaalityöntekijöiden työ ohjautui eniten normeista (Liite 22). Muutamasta toimialueesta vastanneet ja ammattiaan keskimäärin vähemmän arvostaneet työntekijät jäsensivät työnsä ohjautuvan eniten työkäytännöistä (Taulukko 28). Nämä tulokset osoittavat, miten tärkeää on sosiaalityöntekijälle oman työn arvostus. Se auttaa pohtimaan työtä yksilöllisemmin. Sosiaalityön ohjautumista reflektiivisyydestä koettiin eniten ylimmässä tuloluokassa (Liite 24). Ansiotasoltaan korkeimpaan tuloluokkaan kuuluneet ja maaseutumaisilla paikkakunnilla asuneet sosiaalityöntekijät näkivät työnsä ohjautuvan eniten asiakkaasta (Taulukko 28).

Taulukko 28. Sosiaalityön ohjautumisen ulottuvuuksia selittävä GLM- varianssimalli.

Faktorit	Muuttujat			Tulot			Yhdysvaikutus			Selitysosuus
	F	df	P	F	df	P	F	df	P	
Työyhteisöstä ohjautuva sosiaalityö	3,498	3	.016	2,200	4	.068	,347	2	.003	.056
Asiakkaasta ohjautuva sosiaalityö	3,208	4	.013	1,201	1	.274	4,125	4	.003	.037
Asiakkaasta ohjautuva sosiaalityö	,166	2	.847	,124	2	.883	4,564	4	.001	.035
Normeista ohjautuva sosiaalityö	16,955	1	.000	2,165	4	.072	3,524	4	.007	.046
Työkäytännöistä ohjautuva sosiaalityö	1,089	1	.297	,856	2	.425	5,501	2	.004	.029
Ammatti-identiteetistä ohjautuva sosiaalityö	5,595	2	.004	6,772	1	.010	4,683	2	.010	.036
Ammatti-identiteetistä ohjautuva sosiaalityö	10,549	1	.001	5,041	2	.007	4,901	2	.008	.041
Reflektiosta ohjautuva sosiaalityö	5,297	2	.005	1,375	1	.242	5,961	2	.003	.030

Sosiaalityöntekijöiden työviihtyvyys näytti lisäävän työntekijä- ja asiakasohjautuvan työtä, ja työviihtymättömyys lisäsi työkäytännöistä sosiaalityön tekemistä. Työssään hyvin viihtyvät sosiaalityöntekijät mielsivät työnsä ohjautuvan enemmän sosiaalityöntekijästä itsestä, työyhteisöstä, sosiaalityön asiakkaasta ja ammatti-identiteetistä kuin työssään huonosti viihtyvät sosiaalityöntekijät. Työssään huonosti viihtyneet sosiaalityöntekijät kokivat sosiaalityön ohjautuvan eniten työkäytännöistä (Liite 25). Sosiaalityön kokema normiohjautuvuus vaihteli sosiaalityöntekijöiden asuinpaikkakunnittain. Kaupunkimaisilla paikkakunnilla asuneet sosiaalityöntekijät kokivat sosiaalityön normiohjautuvuutta eniten (Liite 26). Tulos osoittaa, että on tärkeää huolehtia työyhteisössä työssä viihtymisestä ja työssä jaksamisesta. Taulukossa 29 kuvaan sosiaalityöntekijöiden työn ohjautumista.

Taulukko 29. Sosiaalityöntekijöiden työn ohjautuminen

Näkökulma	Sosiaalityöntekijöiden näkemys sosiaalityön ohjautumisesta	
Viitekehys	Ammattikuva, työnkuva	
Luokitus	Työntekijälähtöiset näkemykset	Organisaatiolähtöiset näkemykset
Tulokset	<p>Naiset mielsivät työnsä normiohjautuvaksi, miehet mielsivät työnsä ammatti-identiteetistä ohjautuvaksi.</p> <p>Nuoret työntekijät kokivat työnsä työyhteisöstä ohjautuvaksi. 31–40-vuotiaat työntekijät mielsivät työnsä ohjautuvan eniten työkäytännöistä ja reflektiivisyydestä.</p> <p>Parisuhteen purkautuminen lisäsi työn ohjautumista asiakkaasta ja reflektiivisyydestä.</p> <p>Alhainen peruskoulutustaso lisäsi työntekijän työyhteisöohjautuvaa työtä ja ammatillisen koulutustason nousu reflektiivisyydestä ohjautuvaa työtä.</p> <p>Työntekijät, joilla on vähän työkokemusta kokivat työnsä ohjautuvan työyhteisöstä ja työntekijät, joilla oli paljon työkokemusta kokivat työn ohjautuvan asiakkaasta.</p> <p>Työntekijän työssä viihtyminen lisäsi työn ohjautumista itsestä, työyhteisöstä, asiakkaasta ja ammatti-identiteetistä. Työntekijän työssä viihtymätömyys lisäsi työn ohjautumista työkäytännöistä.</p>	<p>Vakinaisessa virkasuhteessa työntekijä koki työnsä enemmän asiakkaasta ohjautuvaksi.</p> <p>Ansiotulojen kasvu lisäsi reflektiivisyydestä ja asiakkaasta ohjautuvaa työtä.</p> <p>Toimenkuvan tarkkuus lisäsi työyhteisöohjautuvaa työtä.</p> <p>Työyksikön koon kasvu lisäsi normiohjautuvaa työtä.</p> <p>Vähäinen toimialuemäärä lisäsi työkäytännöistä ohjautuvaa työtä.</p> <p>Kaupunkimaistuminen lisäsi työntekijän työn ohjautumista normeista.</p>

Tulkinta: Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiin perustuen ammatillisen osaaminen näytti perustuvan enemmän työkokemukseen kuin koulutukseen tai teoriaan. Sosiaalityöntekijöiden työssä ammattieettiset ohjeet eivät tulleet näkyviksi, vaan ”piilevästi” esille. Sosiaalityöntekijän työn ohjautumisessa esiintyi muutoksia ammattiuran aikana. Ammattiuran alkuvaiheessa sosiaalityöntekijöiden työ ohjautui enemmän työn reunaehdoista kuin omasta ammatillisesta asiantuntijuudesta. Sosiaalityöntekijöiden työssä viihtyminen lisäsi työ ammatillisuutta.

5.2.5 Sosiaalityöntekijöiden työn tyypilliset piirteet

Sosiaalityön normien ja stressaavuuden kokeminen näytti liittyvän työntekijän sukupuoleen. Sosiaalityötoimiston sosiaalityöntekijöistä naiset näkivät työnsä enemmän normitetuksi kuin miehet ja miehet kokivat työnsä stressaavammaksi kuin naiset (Liite 14). Muutamasta toimialueesta vastanneet miehet

kuvasivat työnsä eniten stressaavaksi (Taulukko 30). Sosiaalityöntekijöiden iän lisääntyessä asiakkaan vahvistamistyö tekeminen väheni. Nuoret sosiaalityöntekijät mielsivät tekevänsä eniten asiakkaan vahvistamistyötä (Liite 15). Keski-ikäiset ammattiaan keskimäärin vähemmän arvostavat sosiaalityöntekijät määrittivät työnsä eniten asiakasta vahvistavaksi (Taulukko 30).

Taulukko 30. Sosiaalityöntekijöiden työn tyypillisiä piirteitä selittävä GLM-varianssimalli

Faktorit	Muuttujat			Yhdysvaikutus			Selitysosuus		
Asiakkaan vahvistamistyö	Ikä			Status					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	5,464	3	.001	3,829	1	.051	5,427	3	.001
Perhekeskeinen työ	Peruskoulutus			Työviihtyvyys					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	3,509	2	.031	1,892	1	.170	6,186	2	.002
Stressaava työ	Sukupuoli			Toimialuemäärä					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	1,177	1	.278	3,449	2	.035	4,891	2	.008
Stressaava työ	Siviilisääty			Virkasuhte					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	1,994	2	.137	4,365	1	.037	4,969	2	.007
Asiakaslähtöinen työ	Ikä			Peruskoulutus					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	2,435	3	.064	,915	2	.401	3,749	5	.002
Asiakaslähtöinen työ	Peruskoulutus			Toimialuemäärä					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	1,724	2	.179	5,431	2	.005	5,556	4	.000

lökkäät ja alimman peruskoulutustason suorittaneet sosiaalityöntekijät mielsivät työnsä asiakaslähtöisemmäksi (Taulukko 30). Parisuhteen purkautumisen kokeminen ja epävakituudessa virassa työskentely lisäsi sosiaalityöntekijöiden kokemaa työn stressaavuutta (Taulukko 30).

Sosiaalityön stressaavuus näytti lisääntyvän peruskoulutustason nousun myötä. Keskikoulun, peruskoulun tai lukion osittain suorittaneet kokivat työnsä stressaavammaksi (Liite 17). Alimman peruskoulutustason ja työssään huonosti viihtyneet työntekijät näkivät työnsä perhekeskeisimmäksi (Taulukko 30). Alimman peruskoulutustason suorittaneet ja enintään kolmesta toimialueesta vastanneet sosiaalityöntekijät katsoivat työnsä asiakaslähtöisemmäksi (Taulukko 30).

Virkasuhteen vakinaisuus näytti vähentävän asiakasta vahvistavaa ja normitettua työtä, sekä lisäävän autonomista, perhekeskeistä ja asiakaslähtöistä työtä. Ei vakinaisessa virkasuhteessa työskentely lisäsi asiakasta vahvistavan ja normitetun sosiaalityön tekemistä. Vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleet sosiaalityöntekijät kokivat työnsä tyypilliseksi piirteeksi autonomisuuden, perhekeskeisyyden ja asiakaslähtöisyyden (Liite 19).

Toimenkuvan tarkkuus, toimialuemäärän ja ansiotulojen kasvu lisäsi sosiaalityön perhekeskeisyyttä. Ansiotulojen kasvu puolestaan lisäsi työn autonomisuuden kokemista. Toimenkuvan tarkka määrittäminen lisäsi työn perhekeskeisyyden mieltämistä (Liite 21). Monesta toimialueesta vastanneet sosiaalityöntekijät totesivat työnsä perhekeskeisemmäksi (Liite 23). Eniten ansainneet

sosiaalityöntekijät korkeimmat kokivat työnsä eniten autonomiseksi ja perhekeskeiseksi. Oletettavasti perhepalveluihin suuntautuva sosiaalityö on vaativampaa, mikä näkyy sosiaalityöntekijän henkilökohtaisen palkanmuodostuksessa.

Sosiaalityöntekijöiden työssä viihtyminen lisäsi asiakasta vahvistavaa ja perhekeskeistä työtä. Työssä viihtymättömyys lisäsi normitettua ja stressaavaa työtä. Asuinpaikkakunnan kaupungistuminen näytti vähentävän työn asiakaslähtöisyyttä. Työssään hyvin viihtyneet työntekijät näkivät tekemänsä sosiaalityön asiakasta vahvistavaksi ja perhekeskeiseksi. Työssään huonosti viihtyneet sosiaalityöntekijät näkivät tekemänsä sosiaalityön normitetuksi ja stressaavaksi. Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden käsityksistä nousi esiin asiakaslähtöisyyden kasvu asuinpaikkakunnan muuttuessa. Maaseutumaisilla paikkakunnilla sosiaalityöntekijät kokivat työnsä asiakaslähtöisemmäksi (Liite 26). Asiakaslähtöisyyden väheneminen liittyy työtehtävien erikoistumiseen, ja siitä seuraavan kokonaisvaltaisuuden vähenemiseen. Taulukossa 31 jäsenän sosiaalityöntekijöiden työn ominaispiirteitä.

Taulukko 31. Sosiaalityöntekijät ja työn tyypilliset piirteet

Näkökulma	Sosiaalityöntekijöiden näkemys työnsä ominaispiirteistä	
Viitekehys	Ammattikuva, työnkuva	
Luokitus	<u>Työntekijälähtöiset näkemykset</u>	<u>Organisaatiolähtöiset näkemykset</u>
Tulokset	<p>Naiset näkivät työnsä enemmän normitetuksi ja stressaavaksi kuin miehet.</p> <p>Nuoret työntekijät kokivat tehneensä eniten asiakasta vahvistavaa työtä.</p> <p>Työntekijän peruskoulutustason nousu lisäsi työn stressaavuuden kokemista.</p> <p>Työssä viihtyminen lisäsi työntekijän asiakasta vahvistavaa ja perhekeskeistä työtä. Työssä viihtymättömyys lisäsi normitetun ja stressaavan työn kokemista.</p>	<p>Ei-vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleet työntekijät kokivat työnsä asiakkaasta vahvistavaksi ja normitetuksi.</p> <p>Vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleet työntekijät mielsivät tehneensä eniten autonomista, perhekeskeistä ja asiakaslähtöistä työtä.</p> <p>Toimenkuvan tarkkuus lisäsi perhekeskeisen työn tekemistä.</p> <p>Työaluemäärän kasvu lisäsi perhekeskeistä työtä.</p> <p>Ansiotulojen kasvu lisäsi autonomista ja perhekeskeistä työtä.</p> <p>Maaseutumaisella paikkakunnalla työskentely lisäsi työntekijän asiakaslähtöistä työtä.</p>

Tulkinta: Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden työlle oli tyypillistä yksilöllinen, asiakkaiden ja perheiden kanssa tehtävä proseduurinen sosiaalityö. Sosiaalityöntekijöiden työssä viihtyminen näytti parantavan asiakastyön tekemistä. Sosiaalityöntekijöiden työn ”vakiintuminen” lisäsi asiakaslähtöistä työtä, ja sosiaalityöntekijöiden mahdollisuutta rakentaa persoonallista työtä. Sosiaalityöntekijöiden ammatin vakiintuminen puitteiltaan lisäsi kokonaisvaltaisuutta asiakastyössä.

5.2.6 Sosiaalityöntekijöiden toteamat sosiaalityön tekemisen vaikeudet ja käyttämät ongelmanratkaisukeinot

Sektoroituneen työn kokeminen työn tekemisen vaikeudeksi oli sukupuoleen kytkeytyvää. Miehet totesivat sosiaalityön sektoroitumisen ongelmallisuuden (Liite 14). Hyvin työssä viihtyneet miessosiaalityöntekijät katsoivat sektoroituneen työn vaikeuksien eniten vaikeuttavan työtä (Taulukko 32).

Sosiaalityöntekijöiden iän lisääntyminen kasvatti ammatillisuuden puutetta ja työn sektoroitumista, ja vähensi työn byrokraattisuutta. Vanhimpaan ikäryhmään kuuluneet sosiaalityöntekijät näkivät ammatillisuuden puutteen aiheuttavan vaikeuttavan eniten sosiaalityön tekemistä. Työn byrokraattisuutta koettiin eniten keski-ikäisten ikäryhmässä. Työn sektoroitumisen kokivat eniten työn tekemisen vaikeudeksi yli 50-vuotiaat (Liite 15). Nuoret taajaan asutuilla paikkakunnilla asuneet sosiaalityöntekijät katsoivat ammatillisuuden puutteen vaikeuttavan työtä eniten (Taulukko 32). Nuoret alle 30-vuotiaat perustutkintoa suorittavat tai vailla perustutkintoa olleet sosiaalityöntekijät totesivat ammatillisten keinojen riittämättömyyden vaikeuttavan työtä eniten (Taulukko 32).

Parisuhteessa eläminen näytti lisäävän sosiaalityötä koskevaa tiedon puutetta sosiaalityön tekemistä vaikeuttavana seikkana. Parisuhteessa eläneet sosiaalityöntekijät näkivät sosiaalityötä koskevan tiedon puutteen vaikeuttavan eniten sosiaalityön tekemistä (Liite 16). Naimattomat ja monesta toimialueesta vastanneet sosiaalityöntekijät mielsivät ammatillisuuden puutteen vaikeuttavan työtä eniten (Taulukko 32). Parisuhteessa eläneet ja alimman peruskoulutustason suorittaneet sosiaalityöntekijät mielsivät sosiaalityötä koskevan tiedon puuttumisen vaikeuttavan työtä eniten (Taulukko 32).

Alhainen peruskoulutustaso lisäsi sosiaalityöntekijöiden kokemaa sosiaalityön tiedonpuutetta ja sektoroitunutta työtä. Peruskoulutukseltaan keskikoulu, peruskoulun tai lukio-opintoja osittain suorittaneet sosiaalityöntekijät kokivat sosiaalityötä koskevan tiedonpuutteen vaikeuttavan eniten työn tekemistä. Keskikoulu, peruskoulu tai lukiotason opintoja suorittaneet sosiaalityöntekijät totesivat työn sektoroitumisen aiheuttavan eniten ongelmallisuuksia sosiaalitoimiston sosiaalityössä (Liite 17). Tämä tulos viittaa siihen, että koulutus auttaa kuvan muodostamisessa omasta ammatillisuudesta.

Sosiaalityöntekijät, jotka olivat suorittaneet peruskoulutuksenaan keskikoulun, peruskoulun tai lukion osittain, ja jotka olivat suorittaneet opistotason, ammattikorkeakoulututkinnon tai pätevyitysmiskoulutuksen näkivät byrokraattisuuden vaikeuttavan sosiaalityön tekemistä. Alimman peruskoulutustason opintoja suorittaneet ja suurissa työyksiköissä työtä tehneet työntekijät kokivat ammatillisten keinojen riittämättömyyden vaikeuttavan työtä eniten (Taulukko 32).

Taulukko 32. Sosiaalityöntekijöiden kokemia vaikeuksia selittävä GLM- varianssimalli

Faktorit	Muuttujat			Yhdysvaikutus			Selitysosuus		
Ammatillisuuden puute	Ikä			Kuntamuoto					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	5,141	3	.002	2,840	2	.059	4,079	6	.001 .062
Ammatillisuuden puute	Siviilisääty			Toimialuemäärä					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	3,587	2	.028	1,234	2	.292	4,093	2	.003 .042
Ammatillisuuden puute	Virkasuhde			Työkokemus					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	1,562	1	.212	2,867	2	.023	4,086	4	.003 .061
Byrokraattisuus	Peruskoulutus			Ammatillinen koulutus					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	,763	2	.480	5,566	2	.004	3,434	4	.009 .028
Ammatillisten keinojen riittämättömyys	Ikä			Ammatillinen koulutus					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	1,686	3	.169	2,682	2	.069	2,985	6	.007 .068
Ammatillisten keinojen riittämättömyys	Peruskoulutus			Työyksikön koko					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	10,580	2	.000	,439	3	.725	4,398	6	.000 .076
Ammatillisten keinojen riittämättömyys	Toimenkuva			Työyksikön koko					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	3,202	1	.074	1,816	3	.143	4,990	3	.002 .036
Ammatillisten keinojen riittämättömyys	Työyksikön koko			Toimialuemäärä					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	2,126	3	.096	2,752	2	.065	4,369	6	.000 .053
Sosiaalityötä koskevan tiedon puute	Siviilisääty			Peruskoulutus					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	13,584	2	.000	10,884	2	.001	5,016	4	.001 .061
Sektoroitunut työ	Sukupuoli			Työviihtyvyys					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	,584	1	.445	3,606	1	.058	7,891	1	.005 .023
Ammatillisen kehittymisen estyminen	Toimenkuva			Tulot					
	F	df	P	F	df	P	F	df	P
	5,739	1	.017	2,851	2	.059	5,460	2	.004 .035

Ammatillisen koulutuksen lisääntyminen vähensi sosiaalityöntekijöiden ammatillisuuden puutteen kokemista, mutta lisäsi ammatillisten keinojen riittämättömyyden tunnetta. Ammatillista perustutkintoa suorittamattomat tai sitä vielä suorittaneet totesivat ammatillisuuden puutteen vaikeuttavan eniten työn tekemistä. Korkeakoulututkinnon suorittaneille sosiaalityöntekijöille ammatillisuuden puute tuotti vähi-

ten vaikeuksia sosiaalityön tekemisessä. Korkeakoulututkinnon suorittaneille työntekijöille ammatillisten keinojen riittämättömyys tuotti eniten ongelmallisuuksia sosiaalityössä (Liite 18).

Virkasuhteen vakinaisuus vähensi ammatillisuuden puutteen ja byrokraattisuuden kokemista. Ei vakinainen virkasuhde lisäsi ammatillisten keinojen riittämättömyyden kokemista. Ei vakinaisessa virassa työskentely lisäsi sosiaalityöntekijöiden kokemaa ammatillisuuden puutetta ja byrokraattisuutta. Vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleet sosiaalityöntekijät totesivat työssään eniten ammatillisten keinojen riittämättömyyttä (Liite 19). Ei vakinaisessa virassa työskennellyt ja lyhyen aikaa työssä ollut sosiaalityöntekijä mielsi ammatillisuuden puutteen vaikeuttavan työtä eniten (Taulukko 32). Alalla saatu työkokemuksen kasvu näytti vähentävän sosiaalityöntekijöiden ammatillisuuden puutteen kokemista sosiaalityön tekemistä vaikeuttavana seikkana. Vähän työkokemusta saaneet sosiaalityöntekijät kuvasivat ammatillisuuden puutteen kaikkein ongelmalliseksi sosiaalityön tekemisessä (Liite 20).

Toimenkuvan epätarkkuus lisäsi sosiaalityöntekijöiden viranomaisyhteistyön heikkouden ja byrokraattisuuden mieltämistä. Toimenkuvan epätarkkuus lisäsi sosiaalityöntekijöiden kokemaa viranomaisyhteistyön heikkouden ja byrokraattisuuden ongelmallisimmiksi (Liite 21). Sosiaalityöntekijät, joiden toimenkuva oli tarkka ja jotka työskentelivät suurissa työyksiköissä, kokivat ammatillisten keinojen riittämättömyyden vaikeuttavan eniten sosiaalityön tekemistä (Taulukko 32). Epätarkaksi toimenkuvansa mieltäneet ja keskitason ansiotuloja saaneet työntekijät totesivat ammatillisen kehittymisen estymisen vaikeuttavan työtä eniten. Toimenkuvan tarkka määrittely ja korkea tulotaso vähensivät ammatillisen kehittymisen estymisen kokemista työtä vaikeuttavana seikkana (Taulukko 32).

Ammatillisen kehittymisen estyminen näytti vähenevän työyksikön koon kasvaessa. Ammatillisen kehittymisen estymisen kokivat sosiaalityössä ongelmallisemmaksi henkilöstömäärältään pienissä työyksiköissä työtä tehneet työntekijät. Henkilöstömäärältään suurissa yksiköissä työskennelleet sosiaalityöntekijät totesivat ammatillisen kehittymisen estymisen vaikeuttavan vähiten sosiaalityön tekemistä (Liite 22). Suurissa työyksiköissä työskennelleet ja monista vastuualueista vastanneet sosiaalityöntekijät näkivät ammatillisten keinojen riittämättömyyden vaikeuttavan työtä eniten. (Taulukko 32).

Työn sektoroituneisuuden ongelmaksi kokeminen väheni sosiaalityöntekijöiden toimialueäärän lisääntyessä ja ammatillisen kehittymisen estyminen ansiotulojen lisääntyessä. Sektoroituneen työn kokivat ongelmallisemmaksi sosiaalityön tekemisessä muutamiin toimialueisiin erikoistuneet työskentelevät (Liite 23). Alimpaan tuloluokkaan kuuluneet sosiaalityöntekijät totesivat ammatillisen kehittymisen estymisen vaikeuttavan eniten työn tekemistä (Liite 24).

Työssään huonosti viihtyneet sosiaalityöntekijät totesivat ammatillisuuden puutteen, byrokraattisuuden, ammatillisten keinojen riittämättömyyden ja sosiaalityötä koskevan tiedonpuutteen vaikeuttavan eniten sosiaalityön tekemistä (Liite 25). Oman ammatin vähäinen arvostus lisäsi ammatillisten keinojen riittämättömyyden ja sosiaalityötä koskevan tiedonpuutteen kokemista. Ammattiaan keskimäärin vähemmän arvostavat sosiaalityöntekijät kokivat ammatillisten keinojen riittämättömyyden ja sosiaalityötä koskevan tiedonpuutteen vaikeuttavan työn tekemistä enemmän kuin ammattiaan keskimäärin tai enemmän arvostavat sosiaalityöntekijät (Liite 27). Sosiaalityön vaikeuksia kuvaava ammatil-

lisuuden puute ja ammatillisten keinojen riittämättömyys viittaa siihen, että sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijät eivät käyttäneet työssään teoreettista tietoa. (Vrt. Mäntysaari 1991, 147 - 151; Rosen 1994, 573.) Taulukossa 33 jäsenen sosiaalityöntekijöiden työssä kokemia vaikeuksia.

Taulukko 33. Sosiaalityöntekijöiden työn vaikeudet

Näkökulma	Sosiaalityöntekijöiden näkemykset sosiaalityön tekemisen vaikeudesta	
Viitekehys	Ammattikuva, työnkuva	
Luokitus	Työntekijälähtöiset näkemykset	Organisaatiolähtöiset näkemykset
Tulokset	<p>Miehet totesivat sektoroituneen työn vaikeuksia enemmän kuin naiset.</p> <p>Iäkkäät työntekijät kokivat ammatillisuuden puutteen ja työn sektoroitumisen vaikeuttavan työtä eniten ja nuoret työntekijät kokivat ammatillisten keinojen riittämättömyyden vaikeuttavan työtä eniten.</p> <p>Parisuhteessa eläneet työntekijät kokivat sosiaalityötä koskevan tiedon puutteen vaikeuttavan työtä eniten.</p> <p>Työntekijän peruskoulutustason vähäisyys lisäsi sosiaalityön tiedon puutteen ja työn sektoroitumisen kokemista työtä vaikeuttavana seikkana. Ammatillisen koulutustason alhaisuus lisäsi byrokraattisuuden ja ammatillisten keinojen riittämättömyyden kokemista työtä vaikeuttavana tekijänä.</p> <p>Työntekijä, jolla oli vähän työkokemusta, koki ammatillisuuden puutteen vaikeuttavan työtä eniten.</p> <p>Työntekijän työssä viihtymättömyys lisäsi ammatillisuuden puutetta, byrokraattisuutta, ammatillisten keinojen riittämättömyyttä ja sosiaalityötä koskevan tiedon puutetta.</p> <p>Työntekijän oman ammatin arvostuksen vähäisyys lisäsi ammatillisten keinojen riittämättömyyden ja sosiaalityön tiedon puutteen kokemista työtä vaikeuttavana seikkana.</p>	<p>Ei-vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleet työntekijät kokivat ammatillisten keinojen riittämättömyyden, ammatillisuuden puutteen ja byrokraattisuuden vaikeuttavan eniten työtä.</p> <p>Toimenkuvan epätarkkuus lisäsi työntekijän kokemaa viranomaisyhteistyön vaikeutta, byrokraattisuutta, ammatillisten keinojen riittämättömyyttä ja ammatillisen kehittymisen estymistä.</p> <p>Työyksikön koon pienuus lisäsi työntekijän kokemaa ammatillisen kehittymisen estymistä.</p> <p>Vähäinen toimialuemäärä lisäsi työntekijän kokemaa työn sektoroitumista.</p> <p>Työntekijän tulojen alhaisuus lisäsi ammatillisen kehittymisen estymisen kokemista.</p>

Tulkinta: Sosiaalityöntekijöiden työtä näytti vaikeuttavan sosiaalityöntekijän ammatillisuuteen liittyneet vaikeudet, kuten koulutustason vähäisyys ja ammatillisuuden puute, sekä sosiaalihuollon organisaatioon liittyvät ongelmallisuudet, kuten byrokraattisuus tai ammatillisten keinojen riittämättö-

myys. Sosiaalityöntekijän työssä viihtymättömyys ja oman ammatin vähäinen arvostaminen lisäsivät merkittävämpien ongelmien kokemista. Näytti siltä, että sosiaalityöntekijät eivät käyttäneet työssään teoreettista tietoa. Sosiaalityöntekijöiden kokemat työskentelyvaikeudet näyttivät muuttuvan ammattuuralla.

Älttäen keski-ikäiset sosiaalityöntekijät lisäsivät eniten voimavaroja tehdessään sosiaalitoimiston sosiaalityötä. Vähiten voimavaroja lisäsivät nuoret sosiaalityöntekijät tehdessään sosiaalityötä. Nuoret alle 30-vuotiaat sosiaalityöntekijät käyttivät eniten keinona työn tehostamista sosiaalityön tekemisessä (Liite 15). Nuoret ja naimattomat sosiaalityöntekijät käyttivät eniten keinona työn tehostamista (Taulukko 34). Työn priorisointia sosiaalityön keinona käyttivät eniten sosiaalityöntekijät, joilla parisuhde oli purkautunut (Liite 16). Sosiaalitoimistossa sosiaalityöntekijöiden käyttämät keinot näyttivät liittyvän ammattuuralla etenemiseen.

Virkasuhteen vakinaisuus näytti lisäävän sosiaalityöntekijöiden käyttämää työn priorisointia. Vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleet sosiaalityöntekijät käyttivät sosiaalityön keinona enemmän työn priorisointia kuin ei vakinaisessa virkasuhteen sosiaalityöntekijät. Ei vakinaisessa virkasuhteessa ja suurissa työyksiköissä työskennelleet sosiaalityöntekijät käyttivät eniten keinona työn tehostamista (Taulukko 34). Vakinaisessa virkasuhteessa maaseutumaisilla paikkakunnilla asuneet sosiaalityöntekijät käyttivät eniten keinona työn tehostamista (Taulukko 34).

Työkokemuksen lisääntyminen näytti lisäävän työn priorisointia ja vähentävän työn tehostamista. Ammatissaan pidempään työskennelleet sosiaalityöntekijät käyttivät sosiaalityön keinona eniten työn priorisointia. Vähiten työtä priorisoivat lyhyen aikaa alalla työskennelleet sosiaalityöntekijät. Lyhyen aikaa ammattialalla työskennelleet työntekijät käyttivät eniten keinona työn tehostamista (Liite 20).

Sosiaalitoimiston sosiaalityössä priorisointi lisääntyi työyksikkökoon kasvaessa. Sosiaalityöntekijöistä suurissa työyksiköissä työskennelleet sosiaalityöntekijät käyttivät sosiaalityön keinoina eniten työn priorisointia (Liite 22). Suurissa työyksiköissä keskitason ansiotuloja saaneet sosiaalityöntekijät käyttivät eniten keinona työn tehostamista (Taulukko 34). Tulokset osoittavat sen, että sosiaalityöntekijät pystyvät työkokemuksen lisääntyessä tekemään enemmän työn priorisointia, ja pienessä työyksikössä sosiaalityöntekijä ei voi juurikaan priorisoida työtä. Voimavarojen lisääminen näytti kasvavan toimialueäärän kasvaessa. Usealla toimialueella työskennelleet sosiaalityöntekijät käyttivät sosiaalityön keinona eniten voimavarojen lisäämistä. Voimavarojen saattoi kuvastaa sosiaalityöntekijöiden vaikuttamiseen ja työn tuloksellisuuteen pyrkimistä keinolla millä hyvänsä. (Rajavaara 2007, 14 - 15.) (Liite 23.)

Taulukko 34. Sosiaalityöntekijöiden työssä käyttämiä keinoja työssä selittävä GLM-varianssimalli

Faktorit	Muuttujat			Siviilisääty			Yhdysvaikutus			Selitysosuus	
Työn tehokkuus	F	df	P	F	df	P	F	df	P		
	,932	3	.425	1,415	2	.244	2,887	6	.009	.051	
Työn tehokkuus	Virkasuhde			Työyksikön koko			F	df	P		
	F	df	P	F	df	P	F	df	P		
Työn tehokkuus	,392	1	.532	2,513	3	.058	8,937	3	.000	.054	
	Virkasuhde			Kuntamuoto			F	df	P		
Työn tehokkuus	F	df	P	F	df	P	F	df	P		
	,392	1	.531	3,123	2	.045	6,674	2	.001	.037	
Työn tehokkuus	Työyksikön koko			Tulot			F	df	P		
	F	df	P	F	df	P	F	df	P		
Työn tehokkuus	1,114	3	.343	1,808	2	.165	3,170	6	.005	.045	
	Toimialuemäärä			Työviihtyvyys			F	df	P		
Työn tehokkuus	F	df	P	F	df	P	F	df	P		
	6,103	2	.002	3,598	1	.058	6,197	2	.002	.029	

Sosiaalityöntekijöiden tulojen kasvu lisäsi työn priorisointia ja voimavarojen lisäämistä sosiaalityön tekemisessä. Eniten ansainneet sosiaalityöntekijät kokivat käyttävänsä työn priorisointia ja voimavarojen lisäämistä eniten keinoina sosiaalityön tekemisessä (Liite 24). Usealla toimialueella työskennelleet, ja työssä huonosti viihtyneet sosiaalityöntekijät käyttivät eniten keinona työn tehostamista (Taulukko 34). Ilmeisesti työn priorisointi, voimavarojen lisääminen ja tehostaminen ovat yksinkertaisesti ”ainoita keinoja”, joita käyttämällä sosiaalityöntekijät voivat selvittää asiakastyössä. (Välimaa 2008, 182 - 189.)

Sosiaalityöntekijöiden työssä viihtyminen näytti lisäävän sosiaalityön laadun parantamista. Työssään hyvin viihtyneet sosiaalityöntekijät käyttivät työn laadun parantamista enemmän sosiaalityön keinoina kuin työssään huonosti viihtyvät sosiaalityöntekijät (Liite 25). Kaupunkimaisilla paikkakunnilla työskennelleet sosiaalityöntekijät mielsivät käyttävänsä työssään keinoina eniten työn priorisointia (Liite 26). Oletettavasti kaupunkimaisilla paikkakunnilla työn asiakas tai tehtäväkohtainen erikoistuminen ulottuu jopa asiakastyön erikoistumiseen.

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden työssä kuvastuu asiakastyön vuorovaikutuksellisuus, jonka perusteella on vaikea muodostaa käsitystä varsinaisesta ammatillisen toiminnan työmenetelmäkäsitystä. Pikemminkin kyse on työtoiminnan ja asiakkuuksien rajauksista. Sosiaalityöntekijöiden käyttämät keinot viittaavat yksilökohtaiseen asiakastyöhön, jossa työkäytäntöjen ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys. (Niinikoski-Karvinen 2005, 80 - 81.) Sosiaalityöntekijöiden käyttämiä keinoja työssään hahmotan taulukossa 35.

Taulukko 35. Sosiaalityöntekijöiden käyttämät keinot sosiaalityössä

Näkökulma	Sosiaalityöntekijöiden näkemys sosiaalityössä työssä käyttämistä ongelmanratkaisukeinoista	
Viitekehys	Ammattikuva, työnkuva	
Luokitus	Työntekijälähtöiset näkemykset	Organisaatiolähtöiset näkemykset
Tulokset	<p>Nuoret työntekijät käyttivät työn tehostamista ja iäkkäämmät työntekijät voimavarojen lisäämistä keinona.</p> <p>Parisuhteen purkautuminen lisäsi työn priorisoinnin käyttämistä keinona.</p> <p>Työntekijän työkokemuksen lisääntyminen kasvatti työn priorisointia. Työntekijän vähäinen työkokemus lisäsi työn tehostamisen käyttämistä keinona.</p> <p>Työntekijän tulojen kasvu lisäsi työn priorisointia ja voimavarojen lisäämistä.</p> <p>Työssä viihtyminen lisäsi työntekijän työn laadun parantamista.</p>	<p>Vakinaisessa virkasuhteessa oleva työntekijä koki käyttävänsä keinona useimmin työn priorisointia. Vakinaisessa virkasuhteessa ollut työntekijä käytti useimmin keinona työn tehostamista.</p> <p>Työyksikön koon suureneminen lisäsi työntekijän työn priorisointia.</p> <p>Toimiluemäärän lisääntyminen lisäsi voimavarojen lisäämistä.</p> <p>Työntekijän asuminen kaupunkimaisella paikkakunnalla lisäsi työn priorisointia.</p>

Tulkinta: Sosiaalityöntekijöille muodostui kuva loputtomasta auttamiskyvystä. Työyhteisön sisällä jännitteisessä ja ristiriitaisessa tilanteessa priorisoinnista tuli oleellinen keino työssä ilmenevien ongelmien ratkaisukeino. Näytti siltä, että sosiaalityöntekijät pystyivät hyödyntämään ammatillista osaamistaan vain rajallisesti.

5.2.7 Sosiaalityöntekijöiden hakeutuminen ammattiin

Sosiaalityöntekijöillä itsensä toteuttaminen ja työn kutsumuksellisuus kytkeytyvät sukupuoleen. Naissosiaalityöntekijät hakeutuivat ammattiinsa itsensä toteuttamisen ja työn kutsumuksellisuuden perusteella enemmän kuin miessosiaalityöntekijät (Liite 14). Sosiaalityöhön hakeutumisperusteena sosiaalisen aseman saavuttaminen näytti kasvavan työntekijöiden iän lisääntymisen myötä. Sosiaalityöntekijöistä vanhimpaan ikäryhmään kuuluneet olivat hakeutuneet ammattiin eniten sosiaalisen aseman saavuttamisen vuoksi. Nuoret sosiaalityöntekijät olivat hakeutuneet ammattiinsa vähiten sosiaalisen aseman saavuttamisen vuoksi (Liite 15). Iältään nuoret maaseutumaisilla paikkakunnilla asuneet sosiaalityöntekijät kokivat hakeutuneensa ammattiinsa eniten itsensä toteuttamisen perusteella (Taulukko 36). Iältään vanhimpaan ikäryhmään kuuluneet tajaan asutuilla paikkakunnilla asuneet sosiaalityöntekijät totesivat eniten sosiaalisen aseman saavuttamisen ammattiinsa hakeutumisen perusteeksi (Taulukko 36). Iältään nuoret ja monesta toi-

mialueesta vastanneet sosiaalityöntekijät näkivät koulutus- ja työllistymismahdollisuudet tärkeimmiksi ammattiin hakeutumisen perusteeksi (Taulukko 36).

Taulukko 36. Sosiaalityöntekijöiden hakeutumista sosiaalityöhön selittävä GLM-varianssimalli

Faktorit	Muuttujat			Kuntamuoto			Yhdysvaikutus			Selitysosuus	
	F	df	P	F	df	P	F	df	P		
Itsensä toteuttaminen	2,187	3	.089	,107	2	.899	2,990	6	.007	.035	
	Peruskoulutus			Status							
Itsensä toteuttaminen	5,962	2	.003	2,143	1	.144	8,337	2	.000	.053	
	Ikä			Kuntamuoto							
Sosiaalisen aseman saavuttaminen	,023	3	.023	,852	2	.427	2,946	6	.008	.059	
	Ikä			Toimialuemäärä							
Koulutus- ja työllistymismahdollisuus	,273	3	.845	,830	2	.436	2,839	6	.010	.040	

Sosiaalisen aseman saavuttaminen ammattiin hakeutumisen perusteena näytti vähenevän perus- ja ammattikoulutustason noustessa. Myös työn kutsumuksellisuus väheni ammattiin hakeutumisen motiivina sosiaalityöntekijöiden ammatillisen koulutustason noustessa. Peruskoulutustasoltaan keski-, perus- tai lukio opintoja osittain suorittaneet kokivat sosiaalisen aseman saavuttamisen eniten tärkeimmäksi ammattiin hakeutumisen perusteeksi (Liite 17). Peruskoulutuksenaan alimman peruskoulutustason opinto- ja suorittaneet ja ammattiaan keskimäärin vähemmän arvostaneet sosiaalityöntekijät kokivat hakeutuneensa ammattiinsa eniten itsensä toteuttamisen perusteella (Taulukko 36).

Ammatillisen koulutuksen mukaan opistotason, ammattikorkeakoulututkinnon ja pätevyitysmiskoulutuksen suorittaneille sosiaalisen aseman saavuttaminen ja työn kutsumuksellisuus olivat tärkeimpiä perusteita ammattiin hakeutumiselle. Sen sijaan korkeakoulututkinnon suorittaneille sosiaalityöntekijöille sosiaalisen aseman saavuttaminen ja työn kutsumuksellisuus olivat vähiten tärkeitä perusteita ammattiin hakeutumiselle. Ammatillisen koulutustason nousu lisäsi koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien tärkeyttä ammattiin hakeutumisen perusteena. Korkeakoulututkinnon suorittaneet sosiaalityöntekijät näkivät koulutus- ja työllistymismahdollisuudet tärkeimmäksi ammattiinsa hakeutumisen perusteeksi (Liite 18).

Virkasuhteen vakinaisuus lisäsi koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien näkemistä tärkeimpinä ammattiin hakeutumisen perusteina. Vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleet sosiaalityöntekijät kokivat koulutus- ja työllistymismahdollisuudet tärkeimmiksi ammattiinsa hakeutumisen perusteiksi (Liite 19). Toimialuemäärän kasvu lisäsi kiinnostuksen yhteiskunnallisiin asioihin ammattiin hakeutumisen perusteena. Monista työalueista vastanneet sosiaalityöntekijät näkivät kiinnostuksen yhteiskunnallisiin asioihin tärkeimmäksi perusteeksi ammattiinsa hakeutumiseen (Liite 23).

Sosiaalityöntekijöiden työssä viihtyminen ja oman ammatin arvostaminen näyttivät lisäävän useita työelämässä tavoiteltuja ammattiin hakeutumisen perusteita. Työssään hyvin viihtyneet sosiaalityöntekijät mielsivät itsensä toteuttamisen ja sosiaalisen aseman saavuttamisen, työn kutsumuksellisuuden ja kiinnostuksen yhteiskunnallisiin asioihin enemmän ammattiin hakeutumisen perusteeksi. (Liite 25). Sosiaalityöntekijät, jotka arvostivat ammattiaan keskimäärin tai enemmän mielsivät itsensä toteuttamisen ja työn kutsumuksellisuuden tärkeimmiksi ammattiinsa hakeutumisen perusteeksi (Liite 27). Taulukossa 37 esitän tiivistetysti sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä työhön hakeutumisesta.

Taulukko 37. Sosiaalityöntekijöiden hakeutuminen sosiaalityöhön

Näkökulma	Sosiaalityöntekijöiden näkemys ammattiin hakeutumisesta	
Viitekehys	Ammatilliset arvot ja ammatin tuottama tarpeiden tyydytys	
Luokitus	Työntekijälähtöiset näkemykset	Organisaatiolähtöiset näkemykset
Tulokset	<p>Naiset kokivat itsensä toteuttamisen ja työn kutsumuksellisuuden tärkeimmiksi hakeutumisperusteiksi.</p> <p>Iäkkäät työntekijät kokivat sosiaalisen aseman saavuttamisen tärkeäksi ammattiin hakeutumisen perusteeksi. Iältään nuoret työntekijät kokivat itsensä toteuttamisen sekä koulutus- ja työllistymismahdollisuudet tärkeimmiksi ammattiin hakeutumisen perusteiksi.</p> <p>Työntekijän alhainen peruskoulutustaso lisäsi sosiaalisen aseman saavuttamisen ja itsensä toteuttamisen tärkeyttä ammattiin hakeutumisen perusteena.</p> <p>Ammatillisen koulutustason nousu lisäsi koulutus- ja työllistymismahdollisuuden tärkeyttä ammattiin hakeutumisen perusteena.</p> <p>Työntekijän viihtyminen työssä kasvatti itsensä toteuttamisen, sosiaalisen aseman saavuttamisen, työn kutsumuksellisuuden ja kiinnostuksen yhteiskunnallisiin asioihin tärkeyttä ammattiin hakeutumisen perusteena.</p>	<p>Vakinainen virkasuhde lisäsi työntekijän kokemaa koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien tärkeyttä ammattiin hakeutumisen perusteena.</p> <p>Toimiluemäärän kasvu lisäsi ammattiin hakeutumisen perusteena työntekijän kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin.</p>

Tulkinta: Sosiaalityöntekijöiden kokemusten perusteella työn kutsumuksellisuus, koulutus- ja työllistymismahdollisuudet, sekä kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin olivat tärkeitä ammattiin hakeutumisen perusteita. Sosiaalityöntekijöiden ammattiin hakeutumisperusteet näyttivät muuttuvan työuran aikana.

5.2.8 Sosiaalityöntekijöiden minäkuva

Sosiaalityöntekijöiden kokema ulospäinsuuntautuneisuus ja altruistinen ihmiskeskeisyys olivat enemmän naisten kuin miesten persoonan ominaispiirteitä (Liite 14). Alimman peruskoulutustason opintoja suorittaneet miehet mielsivät itsensä intuitiivisemmiksi (Taulukko 38). Sosiaalityöntekijöiden itsessään kokema ulospäinsuuntautuneisuus ja teoreettisuus näyttivät vähenevän iän lisääntyessä. Sosiaalityöntekijöistä nuoret olivat kaikkein ulospäinsuuntautuvimpia ja keskiikäiset olivat teoreettisimpia (Liite 15).

Taulukko 38. Sosiaalityöntekijöiden minäkuva selittävä GLM- varianssimalli

Faktorit	Muuttujat			Yhdysvaikutus			Selitysosuus			
Persoonallisuuden elävyys	Sukupuoli			Peruskoulutus			F	df	P	.069
	F	df	P	F	df	P	6,205	2	.002	
Ulospäinsuuntautuneisuus	Sukupuoli			Siviilisääty			F	df	P	.059
	F	df	P	F	df	P	6,962	2	.001	
Intuitiivisuus	Sukupuoli			Peruskoulutus			F	df	P	.034
	F	df	P	F	df	P	8,033	2	.000	
Intuitiivisuus	Peruskoulutus			Virkasuhde			F	df	P	.027
	F	df	P	F	df	P	6,183	2	.002	
Intuitiivisuus	Peruskoulutus			Kuntamuoto			F	df	P	.032
	F	df	P	F	df	P	3,563	4	.007	

Parisuhteen puuttuminen näytti lisäävän sosiaalityöntekijöiden persoonallisuuden elävyyttä ja teoreettisuutta, sekä vähentävän heidän ulospäinsuuntautuneisuutta. Parisuhteen purkautuneiden sosiaalityöntekijöiden kuvasivat persoonallisuutensa kaikkein elävimmäksi ja ulospäinsuuntautuvimpia. Siviilisäädyltään naimattomina eläneet sosiaalityöntekijät kuvasivat itsensä teoreettisimmiksi (Liite 16).

Peruskoulutustason nousu näytti vähentävän sosiaalityöntekijöiden persoonallisuuden elävyyttä ja lisäävän teoreettisuutta. Sosiaalityöntekijöiden teoreettisuus lisääntyi ammatillisen koulutustason noustessa. Alhaisimman peruskoulutason opintoja suorittaneet sosiaalityöntekijät totesivat olevansa persoonallisuudeltaan kaikkein elävimpiä. Ylioppilastutkinnon suorittaneet sosiaalityöntekijät kokivat olevansa kaikkein teoreettisimpia (Liite 17). Keskikoulun, peruskoulun tai lukion osittain suorittaminen ja työskentely muussa kuin vakinaisessa virkasuhteessa, lisäsi sosiaalityöntekijöiden kokemaa intuitiivisuutta (Taulukko 38). Peruskoulutustaustaltaan alhaisimman tason opintoja suorittaneet ja taajaan asutuilla paikkakunnilla asuneet sosiaalityöntekijät kokivat itsensä olevan intuitiivisimpia (Taulukko 38). Ammattikoulutukseltaan korkeakoulututkinnon suorittaneet olivat teoreettisempia, ja vaille ammatillista perustutkintoa olleet sosiaalityöntekijät olivat vähiten teoreettisia (Liite 18).

Virkasuhteen vakinaisuus vähensi sosiaalityöntekijöiden persoonallisuuden elävyyttä, ekstroverttiutta ja energisyyttä. Ei vakinaisessa virassa työskentely lisäsi sosiaalityöntekijöiden persoonallisuuden

elävyyttä, ekstroverttiutta ja energisyyttä (Liite 19). Toimialuemäärän ja ansiotulojen kasvu näytti lisäävän itsetuntoa. Monilla toimialueilla työtä tehneet sosiaalityöntekijät totesivat itsetuntonsa korkeimmaksi (Liite 23). Eniten ansainneet sosiaalityöntekijät kokivat itsetuntonsa parhaimmiksi. Alimpaan tuloryhmään kuuluneet sosiaalityöntekijät mielsivät itsetuntonsa heikoimmiksi.

Työssä viihtyminen lisäsi sosiaalityöntekijöiden ulospäinsuuntautuneisuutta ja energisyyttä sekä vähensi heidän teoreettisuuttaan. Oman ammatin arvostus lisäsi sosiaalityöntekijöiden intuitiivisuutta. Työssään hyvin viihtyvät sosiaalityöntekijät näkivät itsensä ulospäinsuuntautuneiksi ja energisiksi (Liite 25). Työssään huonosti viihtyneet sosiaalityöntekijät katsoivat itsensä teoreettisemmiksi. Sosiaalityöntekijät, jotka arvostivat ammattiaan keskimäärin tai enemmän kuvasivat itsensä intuitiivisemmiksi kuin sosiaalityöntekijät, jotka arvostivat ammattiaan keskimääräistä vähemmän (Liite 27). Taulukossa 39 hahmotan sosiaalityöntekijöiden käsityksiä itsestään, sosiaalityöntekijöiden minäkuva.

Taulukko 39. Sosiaalityöntekijöiden minäkuva

Näkökulma	Sosiaalityöntekijöiden näkemys itsestään	
Viitekehys	Ammattikuva, minäkuva	
Luokitus	Työntekijälähtöiset näkemykset	Organisaatiolähtöiset näkemykset
Tulokset	<p>Naiset totesivat itsensä ulospäinsuuntaantuneemmiksi, altruistisen ihmiskeskeisemmäksi kuin miehet ja miehet näkivät itsensä intuitiivisemmiksi.</p> <p>Nuoret työntekijät kokivat itsensä ulospäin suuntautuneiksi, ja keskiikäiset työntekijät teoreettisemmiksi.</p> <p>Naimattomat olivat teoreettisempia. Parisuhteen eron kokeneet työntekijät kokivat olevansa persoonaltaan elävimpiä ja ulospäinsuuntautuneimpia.</p> <p>Työntekijän peruskoulutustason alhaisuus lisäsi persoonallista elävyyttä. Ammatillisen koulutustason nousu lisäsi työntekijän teoreettisuuden kokemista.</p> <p>Työntekijän viihtyminen työssä lisäsi ulospäinsuuntautuneisuutta ja energisyyttä. Työntekijän työssä viihtymättömyys lisäsi teoreettisuutta.</p> <p>Työntekijän oman ammatin arvostus lisäsi intuitiivisuutta.</p>	<p>Ei-vakinaisessa virkasuhteessa työskentely lisäsi työntekijän persoonallista elävyyttä, ekstroverttiutta ja energisyyttä.</p> <p>Toimialuemäärän lisääntyminen lisäsi työntekijän itsetuntoa.</p> <p>Ansiotulojen kasvu lisäsi työntekijän itsetuntoa.</p>

Tulkinta: Sosiaalityöntekijöiden ammatillistuminen ja työolojen vakiintuminen vähensi ulospäin suuntautuneisuutta ja lisäsi teoreettisuutta. Ammatillinen kompetenssi ja työn palkitsevuus lisäsivät työntekijän itsetuntoa. Sosiaalityöntekijöiden näkemykset persoonallisuudestaan vaihtelivat ammattiuran eri vaiheissa.

5.2.9 Sosiaalityöntekijöiden kokema ammatin kautta saavutettu tarpeentyydytys

Sosiaalityöntekijöiden työnsä kautta kokema ihmiskeskeisyyden, työkeskeisyyden ja turvatu elämän saavuttaminen oli yhteydessä sukupuoleen. Naiset totesivat saavuttavansa ammatin kautta enemmän ihmiskeskeisyyttä ja työkeskeisyyttä kuin miehet. Miehet näkivät saavuttavansa parhaiten turvatu elämän ammattinsa kautta (Liite 14). Parisuhteessa eläneet miehet mielsivät parhaiten saavuttavansa työyhteisöllisyyden (Taulukko 40). Naisille sosiaalityön tekemiseen sitoutuminen oli tärkeämpää kuin miehille. Miehille sosiaalityön tekemiselle oli perinteisempi tarkoitus toimeentulon. Työyhteisöllisyyden saavuttaminen väheni iän lisääntymisen myötä. Nuoret sosiaalityöntekijät kokivat saavuttavansa ammattinsa kautta parhaiten työyhteisöllisyyden (Liite 15). Vanhimpaan ikäryhmään kuuluneet ja yksin eläneet sosiaalityöntekijät kokivat saavuttaneensa työkeskeisyyden parhaiten (Taulukko 40).

Taulukko 40. Sosiaalityöntekijöiden tarpeiden tyydytystä selittävä GLM- varianssimalli

Faktorit	Muuttujat			Yhdysvaikutus			Selitysosuus			
Työyhteisöllisyys	Sukupuoli			Siviilisääty			F	df	P	
	7,530	1	.006	6,555	2	.002	5,084	2	.006	.025
Työyhteisöllisyys	Virkasuhde			Työkokemus			F	df	P	
	.001	1	.980	3,881	4	.004	4,102	4	.003	.037
Työkeskeisyys	Ikä			Siviilisääty			F	df	P	
	3,999	3	.008	4,535	2	.011	2,990	6	.007	.035

Peruskoulutustason noustessa itsensä toteuttamisen saavuttaminen ammatin kautta väheni. Alimman peruskoulutustason opintoja suorittaneet sosiaalityöntekijät näkivät saavuttavansa ammattinsa kautta parhaiten itsensä toteuttamisen (Liite 17). Ammatillisen koulutustason nousu vähensi sosiaalityöntekijöiden ihmiskeskeisyyden ja yhteiskunnallisen aseman saavuttamisen kokemista, ja lisäsi turvatu elämän saavuttamista. Opisto-, ammattikorkeakoulututkinnon tai pätevyyskoulutuksen suorittaneet sosiaalityöntekijät mielsivät parhaiten saavuttavansa ihmiskeskeisyyden ja yhteiskunnallisen aseman ammattinsa kautta. Ylimmän ammatillisen koulutustason suorittaneet sosiaalityöntekijät näkivät saavuttaneensa ammattinsa kautta parhaiten turvatu elämän, sekä vähiten ihmiskeskeisyyttä ja yhteiskunnallista asemaa. Sosiaalityöntekijät, jotka vielä suorittivat ammatillista perustutkintoa tai ammatillista perustutkintoa ei ollut suoritettuna, totesivat heikosten saavuttaneensa turvatu elämän ammattinsa kautta (Liite 18). Korkeakoulututkinnolla sosiaalityöammattiin pääsee suoraan ja siihen sisältyy sinällään ammatillista asemaa. Pätevyyden saavuttaminen jatkokouluttautumisella nostaa yhteiskunnallista asemaa.

Virkasuhteen vakinaisuus heikensi ihmiskeskeisyyden ja yhteiskunnallisen aseman saavuttamista ja lisäsi turvatu elämän saavuttamista. Ei vakinaisessa virassa työskentely, lisäsi sosiaa-

lityöntekijöiden kokeman ihmiskeskeisyyden ja yhteiskunnallisen aseman saavuttamista. Yhteiskunnallinen asema ei korostu vakinaisessa virkasuhteessa olleiden sosiaalityöntekijöiden näkemyksissä, koska virkaan sinällään kuuluu yhteiskunnallista asemaa. Samoin turvatun elämän kokeminen vahvistui pysyvän työn kautta (Liite 19). Sosiaalityöntekijöiden työskentely muussa kuin vakinaisessa virassa, johti vakituisen virkasuhteen kaltaisiin etuihin. Ei-vakinaisessa virkasuhteessa ja pitkään alalla työskennelleet sosiaalityöntekijät katsoivat parhaiten saavuttavansa työyhteisöllisyyden (Taulukko 40).

Toimenkuvan tarkkuus lisäsi työyhteisöllisyyden saavuttamista. Toimenkuvan tarkka määrittely lisäsi sosiaalityöntekijöiden kokeman työyhteisöllisyyden saavuttamista (Liite 21). Sosiaalityöntekijöiden työkeskeisyyden saavuttaminen ammatin kautta lisääntyi toimialueäärän kasvaessa. Monilla toimialueella työskennelleet sosiaalityöntekijät totesivat saavuttavansa eniten työkeskeisyyttä ammattinsa kautta (Liite 23). Työkeskeisyyden korostuminen sosiaalityöntekijöiden elämässä saattoi kuvastaa työn ”elitististä” piirrettä (vrt. Virtanen 1994, 66).

Sosiaalityöntekijöiden ansiotulojen kasvu lisäsi turvatun elämän saavuttamista ammatin kautta. Ylimpään tuloryhmään kuuluneet sosiaalityöntekijät kokivat saavuttaneensa parhaiten turvatun elämän ammattinsa kautta (Liite 24). Sosiaalityöntekijöiden työssä viihtyminen näytti lisäävän useita työelämän tavoiteltujen päämäärien saavuttamisia. Työssään hyvin viihtyneet sosiaalityöntekijät mielsivät saavuttavansa työsäänsä toteuttamisen, ihmiskeskeisyyden, yhteiskunnallisen aseman, turvatun elämän ja työyhteisöllisyyden paremmin kuin työssään huonosti viihtyneet sosiaalityöntekijät (Liite 25). Oman ammatin arvostus näytti lisäävän sosiaalityöntekijöiden itsensä toteuttamista, yhteiskunnallisen aseman ja turvatun elämän saavuttamista. Sosiaalityöntekijät, jotka arvostivat omaa ammattiaan keskimäärin tai sitä enemmän kokivat saavuttaneensa itsensä toteuttamisen, yhteiskunnallisen aseman ja turvatun elämän paremmin kuin sosiaalityöntekijät, jotka arvostivat ammattiaan keskimääräistä vähemmän (Liite 27). Taulukossa 41 kuvaan sosiaalityöntekijöiden työn kautta saavuttamaa tarpeiden tyydyttymistä.

Taulukko 41. Sosiaalityöntekijöiden työn kautta saavuttama tarpeiden tyydyttyminen

Näkökulma	Sosiaalityöntekijöiden näkemys työn kautta saavutetusta tarpeiden tyydytyksestä	
Viitekehys	Ammatilliset arvot ja ammatin tuottama tarpeiden tyydytys	
Luokitus	Työntekijälähtöiset näkemykset	Organisaatiolähtöiset näkemykset
Tulokset	<p>Naiset kokivan saavuttavan ihmis- ja työkeskeisyyden, ja miehet turvatu elämän ja työyhteisöllisyyden.</p> <p>Nuoret saavuttivat työyhteisöllisyyden parhaiten ja iän lisääntyessä työkekeisyys lisääntyi.</p> <p>Työntekijän peruskoulutustason noustessa itsensä toteuttaminen kasvoi.</p> <p>Työntekijän ammatillisen koulutustason nousu lisäsi turvatu elämän saavuttamista.</p> <p>Työntekijän työssä viihtyminen lisäsi itsensä toteuttamisen, ihmiskeskeisyyden, yhteiskunnallisen aseman, turvatu elämän ja työyhteisöllisyyden saavuttamista.</p> <p>Työntekijän oman ammatin arvostus lisäsi itsensä toteuttamisen, yhteiskunnallisen aseman ja turvatu elämän saavuttamista.</p>	<p>Vakinaisessa virkasuhteessa työntekijä kokee saavuttavansa heikosti ihmiskeskeisyyden, yhteiskunnallisen aseman sekä parhaiten työyhteisöllisyyden ja turvatu elämän.</p> <p>Tarkasti määritelty toimenkuva lisäsi työntekijän saavuttamaa työyhteisöllisyyttä.</p> <p>Toimialuemäärän lisääntyminen lisäsi työntekijän saavuttamaa työkeskeisyyttä.</p> <p>Ansiotulojen kasvu lisäsi työntekijän tuvatu elämän saavuttamista.</p>

Tulkinta: Sosiaalityöntekijöiden työolosuhteiden vakiintuminen turvasi palkkatyössä tavoiteltuja henkilökohtaisia etuja, mutta se ei taannut yhteiskunnallista aseman saavuttamista työn kautta. Tarpeiden tyydytyksessä näytti esiintyvän muutoksia työuran aikana. Työssä viihtyminen ja oman ammatin arvostus paransivat henkilökohtaisten päämäärien saavuttamista työssä ja elämässä.

6 Johtopäätökset

Tutkimuksessa sosiaalityöntekijöiden enemmistö oli naisia, mikä osoittaa sosiaalityöammatin kuuluvan naisvaltaisiin ammatteihin. Oman ammatin käsittämässä esiintyi eroja nais- ja miessosiaalityöntekijöiden kesken. Miehet kokivat sosiaalityön asiakaskuvansa pessimistisemmäksi ja työn erikoistuneemmaksi kuin naiset. Naissosiaalityöntekijät totesivat tarvitsevansa sosiaalityön tekemisessä enemmän käytännön ammatillista tietoa kuin miehet. Miessosiaalityöntekijöiden rooliksi muodostui asiakassuhteessa liittämisen- ja kontrollisuhteiden sekä naissosiaalityöntekijöiden rooliksi hoivaan perustuva huolenpitosuhde. (Juhila 2006, 49, 151.)

Naissosiaalityöntekijät kokivat asiakastyön ongelmallisuudet ja sosiaalityön kuormitustekijät voimakkaammin kuin miessosiaalityöntekijät. Naiset olivat hakeutuneet ammattiinsa miehiä useammin työn kutsumuksellisuuden perusteella. Naiset kuvasivat itsensä miehiä enemmän ulospäin-suuntauneimmaksi ja ihmiskeskeisemmäksi. Ammatin kautta saavutetussa tarpeentyydytyksessä miehet kokivat naisia paremmin saavuttavansa turvattun elämän työnsä kautta. Naiset mielsivät saavuttavansa työnsä kautta ihmis- ja työkeskeisyyden miehiä paremmin. Tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että naiset olivat miehiä sitoutuneempia työhönsä, eikä heille työ ollut pelkkää työtä, vaan se oli tärkeä osa arkielämää.

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöistä useimmat olivat keski-ikäisiä. Sosiaalityöntekijöiden iällä näytti olevan yhteyttä asiakaskuvan muotoutumisen, työn sisältöön, työtapojen rakentumiseen sekä sosiaalityön merkitykseen. Sosiaalityöntekijöiden asiakaskuvaan liittämä pessimistisyys kasvoi ja sosiaalityön mieltäminen asiakkaan toimintakyvyttömyyteen suuntautuvaksi työksi väheni sosiaalityöntekijöiden iän lisääntyessä. Ilmeisesti sosiaalityöntekijän iän lisääntymisellä on yhteys työkokemukseen lisääntymiseen ja kokemukseen siitä, ettei asiakkaita kyetä auttamaan yksistään sosiaalityön keinoilla. Sosiaalityöntekijöiden kokemukset asiakkaiden toimintakyvyttömyydestä kuvaavat sosiaalityön kuntouttavaa työorientaatiota. Mahdollisesti sosiaalityöntekijöiden asiakastyöhön liittämä muutoksellisuuden vaatimus ei ole ammattikäytännöllinen itsestään selvyys ja voi havaitsemattomana muutoksena johtaa asiakkaan pessimistiseen kokemiseen. (Jokinen & Juhila & Raitakari 2003, 151.) Tutkimustulos viittaa siihen, että sosiaalityön vaativuus koului työhön todella motivoituneet ja sitoutuneet työntekijät.

Sosiaalityöntekijöiden kokemissa asiakaskuvassa, työnkuvassa, minäkuvassa ja tarpeiden tyydytyksessä tapahtuu muutoksia ammattiuran (ammatillisen sosialisoinnin) edetessä. Sosiaalityötä koskevan teoreettisen työmenetelmätiedon sekä praktisen tiedon ja ihmistä koskevan tiedon

tarpeellisuus väheni sosiaalityöntekijän iän lisääntyessä. Kyseinen tiedontarpeen vaihtelu viittaa sosiaalityöntekijöiden ammattiuralla etenemiseen ja kehittymiseen ammatissaan. Sosiaalitoimiston sosiaalityön mieltäminen yhteiskunnalliseksi vaikuttamistyöksi kasvoi sosiaalityöntekijöiden iän lisääntyessä. Tulos vahvistaa sosiaalityön yhteiskunnallisen tehtävän hahmottumista, siihen sisältyvän ”sosiaalipoliittisen työn” ymmärtämisen oivaltamista, mikä vaatii sekä elämäntapa- kuin työkokemusta.

Nuoret sosiaalityöntekijät jäsensivät asiakaskuvansa pessimistisimmin. Nuoret sosiaalityöntekijät totesivat tarvitsevänsä eniten tietoa käytännön sosiaalityön tekemisestä, kuten esimerkiksi sosiaalityön praktista tietoa. Nuoret sosiaalityöntekijät kokivat asiakkaan auttamisen ongelmanratkaisussa ja yhteiskunnallisen vaikuttamistyön vähiten tärkeäksi työtehtäväksi. Nuorten sosiaalityöntekijöiden työ ohjautui vähiten sosiaalityöntekijän omista lähtökohdista. Nuorten sosiaalityöntekijöiden työ ohjautui vähiten työyhteisöstä, omista työtavoista ja reflektiivisyydestä. Tuloksista voidaan päätellä yhtäältä, että nuorten sosiaalityöntekijöiden käsitykset ammatillisesta identiteetistä ja sosiaalityön tehtävästä olivat vasta muotoutumassa ja toisaalta kokemustiedon jakaminen on tärkeää ammatillistumisessa (Heinonen 2007, 29). Nuorten sosiaalityöntekijöiden käsitykset kuvastivat ammatillistumisessa noviisimaista positiota. (Berliner 1988, 5 - 6.)

Sosiaalityöntekijöiden käsitykset työnsä tyypillisistä piirteistä vaihtelivat myös eri ikävaiheissa. Ammatillisuuden puute, sektoroitunut työ ja työn byrokraattisuus lisääntyivät sosiaalityöntekijöiden ikääntyessä. Sosiaalityöntekijöiden iän lisääntyminen vähensi asiakkaan vahvistamistyötä ja kasvatti asiakaslähtöisen työn tekemistä. Sosiaalityöntekijöiden iän lisääntyessä työn rutinoitumista ilmeni enemmän. Sosiaalityöntekijöiden iän lisääntyminen kasvatti voimavarojen lisäämisen käyttämistä keinona ja vähensi sosiaalityön tehostamista sekä asiakkaan puolesta tekemistä. Sosiaalityöntekijät saattavat myös tottua työn byrokraattisuuteen, tai se saattaa vähentyä työtapoja muutettaessa. Sosiaalityöntekijöiden iän lisääntyminen kasvatti mahdollisuuksia asiakasta osallistavaa ja omaan persoonaan rakentuvan sosiaalityön tekemistä. (Satka 1995.)

Sosiaalityöntekijöiden ammattiin hakeutumisen perusteet, käsitykset omasta persoonasta ja työn kautta saavutetusta tarpeentyydytyksestä vaihtelivat eri ikävaiheissa. Nuoret sosiaalityöntekijät mielsivät hakeutuneensa ammattiinsa eniten itsensä toteuttamisen ja hyvien koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien vuoksi. Nuorille sosiaalityöntekijöille työn kutsumuksellisuus ei ollut tärkeä ammattiin hakeutumisessa (Raunio 2004, 43). Nuorille sosiaalityöntekijöille oli tyypillistä ulospäinsuuntautuneisuus ja teoreettisuus. Oletettavasti teoreettispainotteisella ammatillisella koulutautumisella on yhteyttä teoreettisuuden korostumiseen persoonassa. Sosiaalityöntekijöiden tarpeentyydytyksessä nuorille sosiaalityöntekijöille työyhteisöllisyyden saavuttaminen oli tärkeintä. Tarpeentyydytyksessä sosiaalityöntekijöiden iän lisääntyminen kasvatti yhteiskunnallisen aseman saavuttamista. Sosiaalitoimiston asiakaskuvan, työnkuvan, minäkuvan ja tarpeiden tyydytyksen muutoksia ilmeni sosiaalityöntekijöiden ammattiuraan eri vaiheissa (Taulukko 42).

Taulukko 42. Sosiaalityöntekijöiden näkemysten muutokset ammattiuralla

Ammattiuran alkuvaihe	Ammattiuran loppuvaihe
<i>Asiakaskuva:</i> asiakaskuva optimistinen asiakas toimintakyvytön asiakkaan auttaminen ongelmanratkaisuisissa ei tärkeää yhteiskunnallinen vaikuttamistyö ei tärkeää	asiakaskuva pessimistinen asiakas toimintakykyinen asiakkaan auttaminen ongelmanratkaisuisissa tärkeää yhteiskunnallinen vaikuttamistyö tärkeää
<i>Tiedontarve:</i> teoreettisen työmenetelmä tiedon tarve pieni praktisen tiedon tarve suuri ihmistä koskevan tiedon tarve suuri	teoreettisen työmenetelmä tiedon tarve suuri praktisen tiedon tarve vähäinen ihmistä koskevan tiedon tarve vähäinen
<i>Työn ohjautuvuus:</i> paljon työyhteisöstä vähän omista työtavoista ja reflektiivisyydestä vähän asiakkaasta	vähän työyhteisöstä paljon omista työtavoista ja reflektiivisyydestä paljon asiakkaasta
<i>Työlle tyypillistä:</i> ei ammatillisuuden puutetta työ vähän sektoroitunut työ ei byrokraattista voimavaroja käytetty vähän sosiaalityön tehostettu vähän asiakkaan puolesta tekemistä paljon	ammatillisuus puutteellista työ sektoroitunutta työ byrokraattista voimavaroja käytetty paljon sosiaalityötä tehostettu paljon asiakkaan puolesta tekemistä vähän
<i>Ammattiin hakeutuminen:</i> itsensä toteuttaminen koulutus- ja työllistymismahdollisuudet	sosiaalisen aseman saavuttaminen
<i>Minäkuva:</i> ulospäin suuntautuneisuus ja teoreettinen	sisäänpäin kääntynyt ja ei teoreettinen
<i>Tarpeiden tyydytys:</i> työyhteisöllisyyden saavuttaminen tärkeää	yhteiskunnallisen aseman saavuttaminen tärkeää työkeskeisyyden saavuttaminen tärkeää

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden peruskoulutuksen ja ammattikoulutuksen taso oli korkea sekä he olivat saavuttaneet kelpoisuuden ammattiinsa monella eri tavalla. Ammatillisen koulutuksen tason nousu näytti lisäävän praktisen tiedon tarvetta sosiaalityössä. Korkeimman ammatillisen koulutustason suorittaneet mielsivät vähiten sosiaalityön yhteiskunnallisena vaikuttamistyönä, ja heidän työnsä ohjautui eniten reflektiosta. Ammatillinen koulutustason nousu näytti lisäävän sosiaalityöntekijöiden valmiuksia sosiaalityön tekemiseen. Korkeimman ammatillisen koulutustason suorittaneet kokivat vähiten ammatillisuuden puutteen ja ammatillisten keinojen riittämättömyyden vaikeuttavan työtä. Korkeakoulututkinnon suorittaneille sosiaalisen aseman saavuttaminen ja työn kutsumuksellisuus olivat vähiten tärkeitä perusteita ammattiin hakeutumiselle. Sosiaalityöntekijöiden kokemukset sosiaalitoimiston sosiaalityöstä vahvistavat käsitystä sosiaalityön margi-

naalisesta palvelumuodosta, ammatti-identiteetin ristiriitaisuudesta ja alhaisesta statuksesta. (Piiroinen 2005, 123 - 125.)

Ammatillisen koulutustason nousu lisäsi ammattiin pääsemisen tärkeyttä ammattiin hakeutumisen perusteena. Korkeakoulututkinnon suorittaneille koulutus- ja työllistymismahdollisuudet olivat tärkeimpiä ammattiin hakeutumisen perusteita. Ammatillisen koulutustason nousu lisäsi sosiaalityöntekijöiden teoreettisuutta. Sosiaalityöntekijöiden henkilökohtaisessa tarpeentyydytyksessä ammatillisen koulutuksen nousu paransi turvatu elämän saavuttamista työn kautta. Ihmiskeskeisyyden ja yhteiskunnallisen aseman saavuttamista ei koettu erityisen tärkeäksi ammatillisen koulutustason noustessa. Tutkimustulos tukee näkemystä siitä, että sosiaalityöntekijöiden ammattiin hakeutumisen perusteet ovat henkilökohtaisia ja palkkatyöammateille tyypillisiä.

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden enemmistön työtehtäviin kuuluivat toimeentulotuki-, lastensuojelu- ja päihdehuollon tehtävät sekä asunnottomien asiat, jotka kaikki ovat kunnallisen sosiaalihuollon perustehtäviä. Sosiaalityöntekijöiden toimenkuvaan kuului vain vähän ammatillisia erityistehtäviä, kuten esimerkiksi johtotehtäviä. Kaupunkimaisten paikkakuntien sosiaalitoimistojen sosiaalityö oli selkeästi eriytyneempää kuin taajaan asuttujen tai maaseutumaisten paikkakuntien. Oletettavasti kaupunkimaisilla paikkakunnilla sosiaalitoimiston sosiaalityön organisointiin on käytettävissä enemmän voimavaroja ja sosiaalityön tekeminen voidaan eriyttää. Maaseutumaisten paikkakuntien sosiaalityöntekijöiden työssä korostuu psykososiaalinen työ. Ilmeisesti asukasluvultaan ja asiakasmääriltään pienemmillä maaseutumaisilla paikkakunnilla sosiaalityöntekijälle asiakkaat tulevat tutummiksi kuin taajaan asutuilla tai kaupunkimaisilla paikkakunnilla, mikä mahdollistaa kokonaisvaltaisemman työtavan. (Kröger 1990, 139.) Kaupunkimaisten paikkakuntien sosiaalityöntekijöiden työlle oli ominaista normiohjautuneisuus ja he käyttivät sosiaalityön keinona eniten priorisointia.

Pessimistisen asiakuvan kokeminen vähentyi sosiaalityöntekijöiden virkasuhteen vakinaistuksessa. Sosiaalityöntekijöiden työskentely vakinaisessa virkasuhteessa kasvatti asiakaskohtaisen suunnitelma ja selvitystyön tekemistä ja sosiaalityön ohjautumista asiakkaasta. Virkasuhteen vakinaisuus lisäsi sosiaalityöntekijöiden autonomista, perhekeskeistä ja asiakaslähtöistä työtä sekä vähensi asiakasta vahvistavaa ja normitettua työtä. Tulos osoittaa, että virkasuhteen vakinaisuus edistää asiakaslähtöistä työtä. Ei-vakinaisissa virkasuhteissa työskennelleet sosiaalityöntekijät totesivat ammatillisuuden puutteen ja byrokraattisuuden vaikeuttavan sosiaalityön tekemistä eniten. Ei-vakinaisessa virkasuhteessa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden kokemat vaikeudet sosiaalityössä viittaavat siihen, että ammatillinen pätevyys ei olisi riittävä suhteessa työtehtäviin.

Vakinaisessa virkasuhteessa olevat käyttivät keinona eniten työn priorisointia. Vakinaisissa virkasuhteissa työskennelleet sosiaalityöntekijät näkivät koulutus- ja työllistymismahdollisuudet tärkeimmiksi perusteiksi ammattiinsa hakeutumiselle. Vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleet mielsivät saavuttaneensa parhaiten turvatu elämän ja työyhteisöllisyyden työnsä kautta. Vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleet mielsivät saavuttavansa heikoiten ihmiskeskeisyyden ja yhteiskunnallisen aseman. Ei-vakinaisissa virkasuhteissa työskennelleet sosiaalityöntekijät totesivat olevansa persoonallisesti elävimpiä, ekstroverteimpiä ja energisimpiä. Virkasuhteen vakinaisuus

näytti lisäävän sosiaalityöntekijöiden mahdollisuutta kontrolloida työtä, ja saavuttaa työn kautta ammatillisesti tavoiteltuja päämääriä paremmin ei vakinaisessa virkasuhteessa olleisiin työntekijöihin nähden. Sosiaalityöntekijän työskentely epävakinaisessa virkasuhteessa edisti työntekijän työssä jaksamista.

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden työkokemuksella oli positiivisia vaikutuksia sosiaalityön tekemisessä. Sosiaalityöntekijöiden tiedontarve sosiaalityön päämääristä kasvoi työkokemuksen lisääntyessä. Työkokemuksen lisääntyessä sosiaalityöntekijöiden käsitykset asiakaskohteisesta suunnitelma ja selvitystyöstä vahvistuivat. Työkokemuksen lisääntyminen vähensi sosiaalityöntekijöiden ammatillisuuden puutteen kokemista. Tutkimustulos vahvistaa oletusta siitä, että työkokemus parantaa sekä asiakastyötä että ammatillisen osaamisen kehittymistä.

Toimenkuvan tarkentaminen näytti lisäävän sosiaalityöntekijöiden työn tehostumista. Tarkasti määritetty toimenkuva lisäsi perhekeskeisen ja asiakaslähtöisen työn tekemistä sekä työyhteisöstä ohjautuvan työn tekemistä. Toimenkuvan tarkkuus näytti vähentävän viranomaisyhteistyön heikkoutta, työn byrokraattisuutta ja ammatillisen kehittymisen estymistä. Toimenkuvan epätarkkuus lisäsi sosiaalityöntekijöiden kokemaa ammatillisten keinojen riittämättömyyttä. Sosiaalityöntekijät, joiden toimenkuva oli tarkasti määritetty, mielsivät saavuttavansa työyhteisöllisyyden parhaiten ammattinsa kautta. Toimenkuvan tarkentuminen tehosti sosiaalityöntekijän asiakastyötä, tiimityötä ja viranomaisyhteistyötä. Sosiaalityöntekijän toimenkuvan tarkentuminen näytti kokonaisuudessaan lisäävän ammatillisen yhteisymmärryksen syntymistä, vaikka hänen ammatillinen asiantuntijuus ei olisi rakentunut selkeäksi kokonaisuudeksi. (Virtanen 1994, 106 - 107.)

Toimialuemäärän kasvu näytti lisäävän sosiaalityöntekijöiden kokemaa asiakaskuvan pessimistisyyttä, perhekeskeisyyttä ja asiakaslähtöistä sosiaalityön tekemistä. Toimialuemäärän lisääntyminen kasvatti sosiaalityöntekijöiden työmenetelmätiedon ja yhteiskunnallisesta vaikuttamistyön tärkeyttä. Toimialuemäärän vähäisyys lisäsi sektoroituneen työn kokemista. Toimialuemäärän lisääntyminen näytti lisäävän perhekeskeisen työn tekemistä ja voimavarojen lisäämisen korostamista sosiaalityön keinona. Toimialuemäärän lisääntyminen kasvatti sosiaalityöntekijöiden hakeutumista ammattiinsa yhteiskunnallisiin asioihin kohdentuvan kiinnostuksen vuoksi samoin kuin myös sosiaalityöntekijöiden itsetuntoa ja työkeskeisyyttä. Useasta työalueesta vastanneet sosiaalityöntekijät kokivat hakeutuneensa ammattiinsa yhteiskunnallisiin asioihin kohdistuvan kiinnostuksen vuoksi, totesivat itsetuntonsa vahvimmaxi sekä näkivät saavuttavansa työkeskeisyyden parhaiten. Toimialuemäärän kasvu näytti parantavan laajemman itseymmärryksen muodostumista sosiaalityöstä ja niin sanotusta ”hiljaisesta tiedosta” luopumista.

Sosiaalityöntekijöiden ansiotuloja tarkasteltaessa, voidaan todeta, että kyseessä on naisvaltaiselle ammattialalle tyypillinen palkkaus, joka on alhaisempi kuin miesvaltaisilla ammattialoilla. Sosiaalityöntekijöiden palkka nousi hieman oman työn ohella tehtyjen töiden kautta, kuten esimerkiksi virkaan liittyvien johtotehtävien tai muiden sivutulojen vuoksi. Sosiaalityöntekijöiden ansiotulot näyttivät kasvavan hieman ammatillisen koulutustason ja työkokemuksen lisääntymisen sekä virkasuhteen vakinaistumisen myötä. Paremman ammatillisen koulutuksen hankkineet sekä kauan ja vakinaisessa virkasuhteessa työskennelleet sosiaalityöntekijät ovat muodollisesti päteviä, jol-

loin henkilökohtainen palkka oli usein parempi kuin epäpätevien sosiaalityöntekijöiden. Tutkimuksen tulos osoittaa, että sosiaalityöntekijöiden ansiotulot olivat alhaiset koulutustasoon ja työn vaativuuteen nähden.

Sosiaalityöntekijöiden ansiotuloilla näytti olevan yhteyttä työnkuvaan ja henkilökohtaiseen tarpeiden tyydytykseen. Ansiotulojen kasvu lisäsi sosiaalityöntekijöiden työn ohjautumista reflektiosta ja asiakkaasta ja vahvisti työn perhekeskeisyyttä ja autonomisuutta. Sosiaalityöntekijöiden tulojen kasvu näytti lisäävän priorisointia ja voimavarojen lisäämistä sosiaalityöntekijöiden käyttämänä keinoina. Ansiotulojen kasvu lisäsi sosiaalityöntekijöiden toimintavapauksia, ja ammatillisen kehittymisen estyminen vaikeutti heidän työtään vähiten. Työntekijäkohtaisessa tarpeentyydytyksessä tulojen kasvu näytti lisäävän sosiaalityöntekijöiden itsetuntoa ja vahvistavan kokemusta turvatun elämän saavuttamisesta työn kautta.

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijät viihtyivät nykyisessä työssään hyvin. Työssä viihtyminen vähensi sosiaalityöntekijöiden kokemaa asiakaskuvan pessimistisyyttä ja osavastuista asiakastyötä sekä lisäsi asiakkaiden kyvyttömyyteen painottuvaa työtapaa. Hyvin työssään viihtyneet sosiaalityöntekijät näkivät työnsä ohjautuneen eniten asiakkaasta, työntekijästä, työyhteisöstä ja sosiaalityöntekijän ammatti-identiteetistä. Työssään viihtyneet sosiaalityöntekijät näkivät työnsä piirteiksi asiakkaan vahvistamistyön ja perhekeskeisyyden, mikä kuvastaa kokonaisvaltaista työorientaatiota.

Hyvin työssään viihtyneet sosiaalityöntekijät hakeutuivat ammattiinsa itsensä toteuttamisen, sosiaalisen aseman, työn kutsumuksellisuuden ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan tuntemansa kiinnostumisen perusteella. Työssä viihtyminen kasvatti sosiaalityöntekijöiden ulospäinsuuntautuneisuutta ja teoreettisuutta. Työssä viihtyneet sosiaalityöntekijät kokivat saavuttaneensa itsensä toteuttamisen, ihmiskeskeisyyden, yhteiskunnallisen aseman, turvatun elämän ja työyhteisöllisyyden parhaiten. Sosiaalityöntekijöiden työssä viihtyminen lisäsi työmotivaatiota ja ammatin kautta saavutettua tarpeentyydytystä. Sosiaalityöntekijöiden työssä viihtyminen näytti olevan keskeisin yksittäinen sosiaalityöntekijöitä motivoiva ”työhyvinvointitekijä”.

Sosiaalityöntekijöiden työssä viihtymättömyys lisäsi työntekijäkohtaista työssä jaksamattomuutta, keinottomuutta ja neuvottomuutta. Huonosti työssään viihtyneet sosiaalityöntekijät mielsivät työnsä normitetuksi ja stressaavaksi ja heidän työnsä ohjautui eniten työtavoista. Työssä viihtymättömien sosiaalityöntekijöiden työtä vaikeuttivat eniten ammatillisuuden puute, byrokraattisuus, ammatillisten keinojen riittämättömyys ja sosiaalityötä koskeva tiedon puute. Sosiaalityöntekijöiden työssä viihtymisellä on siis yhteyttä sosiaalityöntekijöiden työssä jaksamiseen, millä puolestaan on yhteyttä työorientaatioon ja mitä ilmeisimmin myös työn laatuun. Sosiaalityöntekijöiden työssä viihtymättömistä ja työssä viihtymättömyyttä voidaan tiivistetysti kuvata asiakaskuvan, työnkuvan, minäkuvan ja tarpeiden tyydytyksen välityksellä (Taulukko 43).

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden oman ammatin arvostuksen nousu kasvatti sosiaalityöntekijöiden ihmisyyden ja oman ammatillisen aseman kokemista työssä. Ammatin arvostuksen noustessa ihmistä koskevan tiedontarve tuli tärkeäksi. Sosiaalityöntekijöiden työtä vaikeuttavina seikkoina ammatillisten keinojen riittämättömyys ja sosiaalityötä koskevan tiedonpuute lisääntyi oman ammatin arvostuksen laskiessa. Ammattiaan arvostaneille sosiaalityöntekijöille ammattiin

hakeutuminen perustui itsensä toteuttamiseen ja työn kutsumuksellisuuteen. Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöille oman työn arvotuksen kautta muodostuu henkilökohtainen merkityssisältö. Ammattiaan arvostaneet sosiaalityöntekijät mielsivät itsensä intuitiivisemmiksi, ja he katsoivat saavuttaneensa itsensä toteuttamisen, yhteiskunnallisen aseman ja turvatuksen elämän parhaiten. Sosiaalityöntekijöiden ammatin arvostusta koskevien näkemysten kautta välittyy sosiaalityön ihmistyömäinen eettinen perusta ja luonne, mikä vahvistaa sosiaalityöntekijöiden ammatti-identiteettiä (Heinonen 2007, 14).

Taulukko 43. Sosiaalityöntekijöiden viihtyminen työssään

Työssä viihtymättömyys	Työssä viihtyminen
<i>Asiakaskuva:</i> asiakaskuva pessimistinen asiakastyö osavastuista asiakastyö ei toimintakyvyttömyyteen suuntaavaa työtä	asiakaskuva optimistinen asiakastyö kokonaisvastuista asiakkaan toimintakyvyttömyyteen suuntaavaa työtä
<i>Työn ohjautuvuus:</i> ei asiakkaasta ei työntekijästä ei työyhteisöstä ei sosiaalityöntekijän ammatti-identiteetistä	asiakkaasta työntekijästä työyhteisöstä sosiaalityöntekijän ammatti-identiteetistä
<i>Työn piirteet:</i> työ normitettua ja stressaavaa työ ohjautui työkäytännöistä	asiakkaan vahvistamistyö perhekeskeinen työ
<i>Ammattiin hakeutuminen:</i> ei itsensä toteutuksesta työssä ei sosiaalisesta asemasta ei työn kutsumuksellisuudesta ei kiinnostuksesta yhteiskunnallisiin asioihin	itsensä toteutus työssä sosiaalinen asema työn kutsumuksellisuus työyhteisöllisyys
<i>Työtä vaikeuttavat seikat:</i> ammattillisuuden puute byrokraattisuus ammattillisten keinojen riittämättömyys sosiaalityötä koskeva tiedon puute	ammattillisuus riittävä ei byrokraattisuutta ammattilliset keinot riittävät sosiaalityötä koskevaa tietoa riittävästi
<i>Minäkuva:</i> ulospäin suuntautuneisuus teoreettinen	sisäänpäin kääntynyt ei teoreettinen
<i>Tarpeidentyydytys:</i> ei itsensä toteuttamista työssä ei ihmiskeskeisyyttä ei yhteiskunnallista asemaa työn kautta ei turvattu elämää ei työyhteisöllisyyden saavuttaminen	itsensä toteuttaminen työssä ihmiskeskeisyys yhteiskunnallinen asema työn kautta turvattu elämä työn kautta työyhteisöllisyys

7 Pohdinta

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan päätellä, että sosiaalityöntekijän muodostama asiakaskuva, työnkuva, minäkuva sekä näkemykset statuksesta ja tarpeiden tyydytyksestä suodattuvat pitkälti subjektiivisen käsityksen eräänlaisen tietoisuuskontentekstin kautta. Sosiaalitoimiston asiakastyössä sosiaalityöntekijöiden roolille on tyypillistä asiakkaiden yksilöllisyyden korostuminen, diagnostisoiva asiakastyö, asiakkaiden kontrollointi ja liittäminen valtakulttuuriin sekä asiakkaista huolehtiminen ja heidän ohjaaminen auttamisjärjestelmien piiriin. Sosiaalityöntekijöiden asiakaskuvan rakentuminen viittaa sellaisen asiantuntijatiedon soveltamiseen, mikä on tunnusomaista modernille professionille. Täten sosiaalityön uusi suunta asiakastyössä voisi olla kohti asiakkaan elämän yksilöllistämistä ja hänen elämänsä hahmottamista yksilöllisenä elämänprojektina.

Sosiaalitoimiston sosiaalityössä sosiaalityöntekijöiden ammatillinen rooli on vaikeasti hallittava. Sosiaalityöntekijöiden ammatillisuuden kehittyminen ja ura muotoutuu prosessimaisesti. Sosiaalityöntekijät eivät näytä tietävän mistä ammatillisuuden muutoksessa on kyse, vaan he kokevat ajassa tapahtuvat muutokset ikään kuin annettuina. Ammattiuran alkuvaiheessa sosiaalityöntekijät hahmottivat tekevänsä sosiaalityötä muodollisesti, heillä oli praktista tietoa vähän käytettävissä, sekä heidän työnkuvansa jäsenyi interventiopainotteisesti. Ammattiuran loppupuolella sosiaalityöntekijöiden työ oli enemmän persoonallisesti toteutunutta, ja he totesivat tarvitsevänsä enemmän teoreettista tietoa sosiaalityöstä. Täten voin todeta, että sosiaalityön opetuksessa pitäisi olla riittävästi työharjoittelua, ja työelämässä työskenteleville sosiaalityöntekijöille tulisi mahdollistaa ammatillisuutta vahvistavaa jatkokoulutusta.

Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden käsitys 1990-luvun lopun sosiaalityöstä ei hahmotunut kokonaisuudessaan niin pessimistiseksi kuin sen aikalaiskeskustelujen perusteella olisi voinut olettaa. Tutkimustulosten perusteella voin todeta, että sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijät mielsivät työnsä kokonaisuudeksi, jossa yhdellä negatiivisesti koetulla osatekijällä ei ole kokonaiskäsityksen kannalta olennaista merkitystä. Sosiaalityöntekijöiden positiiviset käsitykset ikään kuin kertautuivat oman työn kokemisessa. Työsuhteen pysyvät rakenteelliset tekijät, kuten työsuhteen vakinaisuus, toimenkuvan selkeys ja työssä viihtyminen näyttävät välillisesti parantavan sosiaalityöntekijöiden työntekoa. (Vrt. Herranen 2004.) Työyhteisölliseksi seikaksi määritetty työssä viihtyminen on ratkaisevasti tärkein yksittäinen asiaseikka, joka motivoi sosiaalityöntekijöitä sitoutumaan työhönsä ja edistää heidän työssä jaksamista.

Sosiaalitoimiston sosiaalityötä ja sosiaalityöntekijöitä tutkittaessa sosiaalityöntekijät ovat avainasemassa ollessaan oman ammatillisuutensa ja työprosessiensa parhaita asiantuntijoita. Sosiaalityöntekijöiden tietoisuuskonteksti käsittää tiedontuotannon käytännöstä, tiedot sekä henkilökohtaisesta työstä että laajemmin yhteiskunnallisesta työstä. (Nowotny & Scott & Gibbons 2002, 47.) Sosiaalityön ammatillistumisessa on pyritty yhdistämään sosiaalityön opetus, tutkimus ja ammattikäytäntö olemassa olevaan tieto- ja ammattimonopoliin. Mielestäni sosiaalipolitiikan toimintaympäristöstä eriytetylle sosiaalityölle on vaikea rakentaa sosiaalityöammatin tietomonopoli, ammattikäytännölliset perustelut ja ammattimonopoli, vaikka ammatillisesti sosiaalityöntekijät ovat ”sosiaalityön käytännön tekijöitä,” joilla on oma erityinen tiedollinen ja praktinen asema suomalaisessa yhteiskunnassa.

Sosiaalityöntekijöiden kokemuksista ja näkemyksistä voidaan päätellä, että sosiaalityön ymmärryksessä ennustettavuuden ja hallittavuuden tilasta on siirrytty epävarmuuden ja hallitsemattomuuden tilaan, jossa ammatillinen sosiaalityö ei voi jäädä pysähtyneisyyden tilaan. Myös sosiaalityön irtautuminen sosiaalipolitiikasta omaksi oppiaineeksi on lisännyt epävarmuutta sosiaalityön positiosta. Tämän tutkimuksen sosiaalityöntekijöiden työskentelytapa muistutti enemmän ”romanttista” kuin ”valistunutta” ajattelutapaa. (Fargion 2006, 269.)

Työntekijäkohtainen työorientaatio käsittää sekä ajatus- että toimintamallit, joiden kautta sosiaalityöntekijöiden ammatillisuus rakentuu. Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijöiden itseymmärryksessä hahmottuu kaksi erilaista käsitystä. Yhtäältä sosiaalityön itseymmärrys vastaa niin sanottua klassista mallia, jossa käsitys sosiaalityön perustasta samaistuu auttamistoimintaan, jossa sosiaalityön määrittäminen sen omista ehdoista. Toisaalta sosiaalityö jäsentyy yhteiskunnallisesta viitekehyksestä, jolloin sosiaalityöntekijöiden työ on tärkeä osa yhteiskunnallista uusintamis- ja kontrollointitoimintaa. Mielestäni sosiaalityöntekijöiden työtä on mielekästä tutkia osana yhteiskunnallisen toiminnan kokonaisuutta, jotta sosiaalityölle löydetään syvällisempi nykyistä syvällisempi, pelkän ammatillisen auttamisen ylittävä teoreettinen perusta.

Tutkimus vahvistaa sitä käsitystä, että palkkatyönä tehtävä kunnallinen sosiaalityö on ammatillista työtä, mutta siitä ei ole vielä rakentunut aitoa professionaalista ammattia. Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiin ja kokemuksiin perustuen voidaan todeta, että sosiaalityöntekijöiden työssä kohteen rajaaminen on vaikeaa samoin kuin ammatillisen eksperttiisin. Sosiaalityöntekijöiden on myös vaikea vaikuttaa työnsä kohdistumiseen, puolustaa työtään ja ammattikuntaansa residuaalifunktionsa vuoksi, mikä edelleen heikentää osaltaan sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuutta. (Esim. Heinonen 2006, 27.) Sosiaalityöntekijän kelpoisuusehdoista annettu lainsäädäntö on parantanut sosiaalityöntekijöiden ammatillista asemaa, statusta ja ammatillista sosiaalityön määrittäystä suomalaisessa yhteiskunnassa. On muistettava, että pelkkä muodollinen lainsäädäntö ei yksin riitä turvaamaan sosiaalityön ammatillista asemaa, vaan ammatillinen asema on ansaittava tekemällä sosiaalityötä. Mielestäni sosiaalityöntekijät voivat omalla erityisosaamisella saavuttaa ammatillista arvostusta työskennellessään yhteistyökumppaneidensa kanssa.

Sosiaalityöntekijöiden kokemuksiin ja näkemyksiin perustuen näyttää siltä, että sosiaalityön marginaalista statuksesta irtautumiseen ei löydy helppoja ratkaisumalleja. Sosiaalityön työnkuvan

jatkuva uudelleen muotoutuminen heikentää sosiaalityössä tiedon sekä ammatillisen alueen sulkemista ulkopuolisilta että työn sisällön kontrollointia. (Esim. Heinonen 2006, 120; Hellberg 1990, 182.) Näen sosiaalityöammatin tulevaisuuden uhaksi sen, että ammatin deprofessionaalistuminen tapahtuu ennemmin kuin professionaalistuminen.

Sosiaalityöammatin asiantuntijuuden professionaalinen teoreettinen tietoperusta on kehitymässä. Sosiaalitoimiston sosiaalityö on luonteeltaan ammattikäytännöistä nousevaa teoriaa, jossa käytännön sosiaalityön kohde on asiantuntijuutta laajempi. Sosiaalityöntekijöiden kokemukset viittaavat siihen, että rajatun ammatillisen asiantuntijuuden täydentyminen käytännön työtehtäviä vaativaksi eräänlaiseksi toisen asteen ”holistiseksi asiantuntijuudeksi” ei ole toteutunut sosiaalityöntekijöiden ammatillisen koulutuksen kautta.

Praktisen tiedon, teoreettisen työmenetelmätiedon ja sosiaalityön päämäärä tulivat merkityksellisemmäksi sosiaalityöntekijöiden koulutustason noustessa ja työkokemuksen lisääntyessä, mikä kuvastaa työn muuttumista mystiseksi. Täten sosiaalityöntekijöiden koulutustason nostaminen on välttämätöntä sekä sosiaalityöntekijöiden käytännön ammatilliselle toiminnalle että ammatin tieto- ja ammattimonopolin saavuttamiselle. Näyttää siltä, että sosiaalityöllä ei ole rajattua ammatti-identiteetin mallia asiantuntijuuden muodostamisessa ja ammattikunnan asiantuntijuuden vahvistamisessa. Tulevaisuudessa sosiaalityöntekijöiden ammatillisen identiteetin ja tietopohjan vahvistaminen tukee sosiaalityön paikan fokusointia.

Sosiaalihuollossa sosiaalityön tehtävä on sekä käytännöllisesti että teoreettisesti laaja-alainen kokonaisuus. Täten sosiaalitoimiston sosiaalityön ammattikuvan tutkimisessa tulisi keskittyä yhteen aihekokonaisuuteen kerrallaan, jolloin sosiaalitoimiston sosiaalityön kokonaiskäsitteen hahmottaminen olisi kuin palapelin kokoamista pala kerrallaan. Tässä tutkimuksessa käytetty kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä ei riitä syvällisen tiedon tuottamiseen, eikä syvällisten kokemusten kuvaamiseen sosiaalityöntekijöiden työstä. Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien käyttäminen kvantitatiivisten menetelmien rinnalla on tarkoituksenmukaista, jotta merkityksellistä tietoa sosiaalityöstä ei jää yhtäältä todentamatta, ja toisaalta tulkitsematta, mutta se on jo toisen tutkimuksen tehtävä.

Lähteet

- Aaltonen, Elli 1988. Asiakas sosiaali- ja työvoimapolitiikassa - asema sekä osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet. Sosiaalihalitus 6/1988. Helsinki.
- Abbott, Andrew 1988. The System Of Professions. An Essay on The Division of The Expert Labor. Chicago: University of Chicago Press.
- Albrecht, Stan & Chadwick, Bruce & Jacobson, Cardell 1987. Social Psychology. 2 painos. Prentice Hall. Englewood Cliffs.
- Alderfer, Clayton 1961. Existence, Relatedness and Growth. Human Needs in Organizational Settings. New York: Free Press.
- Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.
- Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: WSOY.
- Allardt, Erik & Littunen, Yrjö 1972. Sosiologia. 4 uud. lait. 2 muuttumaton lisäpainos. Porvoo WSOY.
- Arnkil, Erik 1988. Asiakkaiden valikointi osana sosiaalityön ristiriitojen säätelyä. Sosiaaliviesti 2/1988, 10 - 19.
- Arnkil, Erik 1991. Peilejä: Hypoteeseja sosiaalityön ristiriidoista ja kehitysvyöhykkeistä. Sosiaalili- ja terveyshallitus. Tutkimuksia 5/1991. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Arnkil, Erik & Eriksson, Esa & Arnkil, Robert 2000. Palveluiden dialoginen kehittäminen kunnissa. Sektorikeskeisyydestä ja projektien kaaoksesta joustavaan verkostointiin. Stakes. Raportteja 253. Helsinki.
- Barndard, Chester 1947. The Functions Of Executive. Cambridge: Harward University Press.
- Bauman, Zygmunt 1996. Postmodernin lumo. Jyväskylä: Gummerus Oy.
- Beck, Ulrich 1990. Riskiyhteiskunnan vastamyrryt. Tampere: Vastapaino.
- Beckman, Svante 1981. Kärlek på tjänstetid om amatörerna och professionella inom vården. Stockholm: Arbetslivcentrum.
- Berliner, David 1988. The Development of Expertise in Pedagogy. American Association of Colleges for Teacher Education. Washington DC.
- Berg, Insoo 1991. Perhekeskeisen työn opas. Käytännön vihjeitä lastensuojeluun. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Borgman, Merja 1988. Miten sosiaalialan työntekijöiden ammatilliset tulkinnat rakentuvat? Tampereen yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Stakes. Tutkimuksia 95. Helsinki.
- Bourne, Richard & Lewin, Jack 1984. Social Problems. West. Co. St Paul.

- Breiter, Carl & Scardamalia, Marlene 1993. *Surpassing Ourselves. An Inquiry into the Nature and Implications of Expertise*. IL. Open Court. Chicago.
- Castells, Manuel 1998. *The Information Age. Economy, Society and Culture. The Power of Identity*. USA: Blackwell Publishers.
- Cook, Thomas & Campbell, Donald 1979. *Quasi-Experimentation. Design of Analysis Issues for Field Settings*. Chicago: Rand McNally.
- Cronbach, Lee 1951. Alpha and the Internal Structure of Tests. *Psychometrika* 16, 297 - 334.
- Denzin, Norman 1975. *The Research Act*. McGraw. Chicago: Altime Publishing.
- Dominelli, Lena 1996. Deprofessionalizing Social Work. Anti-oppressive Practice, Competencies and Postmodernism. *British Journal of Social Work* 26 (2), 153 – 176
- Doyal, Len & Gough, Ian 1991. *A Theory of Human Need*. London: Macmillan Press.
- Dreyfus, Hubert & Dreyfus, Stuart 1986. *Mind over Machine*. Oxford: Blackwell.
- Drury-Hudson, Julie 1999. Decision Making in Child Protection: The Use of Theoretical, Empirical and Procedural Knowledge by Novices and Experts and Implications for Fieldwork Placement. *British Journal of Social Work* 29 (1), 147 - 169.
- Dunderfelt, Tony 1992. *Elämäntutkimuspsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen*. Porvoo: WSOY.
- Ellström, Per-Erik 1994. *Kompetens utbildning och lärande i arbetslivet*. Stockholm: Gotab.
- Elovainio, Marko 1992. Psykkinen kuormitus, työn sisäiset tietorakenteet ja tiimityön mahdollisuudet sosiaalityön kehittämisessä. Teoksessa Elovainio, M. (toim.) *Perehdyttäminen ja tiimityö. Sosiaali- ja terveydenhuollon perehdyttämismahdollisuuksista. Sosiaali- ja terveyshallitus. Raportteja 47*. Työterveyslaitos. Valtion painatuskeskus.
- Engeström, Yrjö 1989. *Developing Thinking at The Changing Workplace: Toward a Redefinition of Expertise*. Center for Human Information Processing. Chip 130. La Jolla. University of California.
- Engeström, Yrjö & Engeström, Ritva & Kärkkäinen Merja 1995. Oppiminen ja ongelmanratkaisu monimutkaisissa työprosesseissa. Monikontekstisuus ja rajanylitykset asiantuntijakognitiossa. *Aikuiskasvatus* 15 (1), 14 – 27.
- England, Hugh 1986. *Social Work as Art. Making Sense for Good Practice*. London: Allen and Unwin.
- Enroos, Rosi 2006. Lastensuojelun sosiaalityöntekijän asiantuntijuus lastenpsykiatrian kanssa tehtävän yhteistyön rajapinnoilla. Tampereen yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Tampere.
- Eräsaari, Risto 2002. Avoimen asiantuntijuuden analytiikka Teoksessa Pirttilä, Ilkka & Eriksson Susan (toim.) *Asiantuntijoiden areenat*. Jyväskylän yliopisto. *SoPhi* 66. Jyväskylä, 21 - 38.
- Eskola, Antti 1971. *Sosiologian tutkimusmenetelmät I*. Porvoo: WSOY.

- Eskola, Antti 1975. Sosiologian tutkimusmenetelmät II. Porvoo: WSOY.
- Eskola, Marjatta 1981. Suomalaisen yhteiskunnan sosiaalityön kuva. Teoksessa Kuotola, Urpo ym. (toim.), Sosiaalihuollon näköaloja. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis Ser. Vol. 127. Tampere, 23 - 52.
- Eteläpelto, Anneli 1997. Asiantuntijuuden muuttuvat määritykset. Teoksessa Kirjonen, Juhani & Remes, Pirkko & Eteläpelto Anneli (toim.) Muuttuva asiantuntijuus. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylä, 86 - 102
- Etzioni, Amitai 1977. Modern Organizations. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Etzioni, Amitai 1975. A Comparative Analysis of Complex Organizations. On Power, Involvement and Their Correlates. New York: Free Press.
- Finger, Matthias & Asún, Jose 2001. Adult Education at the Crossroads. Learning Our Way Out. London: Zed Books.
- Fargion, Silvia 2006. Thinking Professional Social Work. Expertise and Professional Ideologies in Social Workers' Accounts of Their Practice. Journal of Social Work. Sage Publications, 255 - 269.
- Flexner, Abraham 1915. Is Social Work A Profession. Teoksessa Proceedings of the National Conference of Charities and Correction. Chicago: Hiltermann Printing.
- Fook, Jan & Ryan, Martin & Hawkins, Linette 1997. Towards a Theory of Social Work Expertise. British Journal of Social Work 27 (3), 399 - 417.
- Forsberg, Hannele 1998. Perheen ja lapsen tähden. Etnografia kahdesta lastensuojelun asiantuntija kulttuurista. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Foucault, Michel 1994. Tarkkailla ja rangaista. Helsinki: Otava.
- Freidson, Eliot 1972. Profession of Medicine. A Study in the Sociology of Applied Knowledge. 3:nd printing. New York: Altme Publishing.
- Freidson, Eliot 1986. Professional Powers. A Study of the Institutionalization of Formal Knowledge. Chicago: University of Chicago Press.
- Freidson, Eliot 1994. Professionalism Reborn. Theory, Prophecy and Policy. Great Britain: University of Chicago Press.
- Giddens, Anthony 1994. Beyond Left and Right. The Future of Radical Politics. Cambridge: Polity Press.
- Glaser, Daniel 1964. The Effectiveness Of a Prison And Parole System. Indianapolis: Bobbs-Merrill Company.
- Goode, William 1973. The Theoretical Limits of Professionalization. Teoksessa Explorations in Social Theory. New York. Oxford: University Press, 341 - 382.
- Green, Lawrence & Lewis, Frances 1986. Measurement And Evaluation In Health Education and Health Promotion. Mayfield Publishing Company. Palo Alto. California.

- Göranzon, Bo 1990. *Det Praktiska Intellectet. Datoranvändning och yrkeskunnande*. Carlssons. Stockholm.
- Hall, Richard 1977. *Organizations. Structure and Process*. Englewood Cliffs. N.J: Prentice-Hall.
- Hasenfeld, Yeheskel 1983. *Human Service Organizations*. New Jersey: Englewood Cliffs.
- Helander, Voitto 1993. *Professiot ja julkisvalta. Valtion hallinnon kehittämiskeskus*. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Heikkilä, Matti 1987. Työ ja sen tekijä. Kysymyksiä ja käsityksiä sosiaalityöntekijöistä. Sosiaalityöntekijäin liitto ry. Sosiaalityöntekijä 12/1987, 9 - 10.
- Heinonen, Hanna 2007. Kohti syvempää ymmärrystä sosiaalityössä. Tutkiva ja arvioiva työote sosiaalityöntekijöiden jäsentämänä. SOCCAn ja Heikki Waris - instituutin julkaisusarja nro. 16. Helsinki: Yliopistopaino.
- Heinonen, Jari 1986. Sosiaalityö - auttamista vai kontrollia? Sosiaalityöntekijä 5/1986. Sosiaalityöntekijöiden liitto ry.
- Heinonen, Taina 2006. Viimesijaisen viimesijaista sosiaalityötä. Aikuissosiaalityön toiminnan kehykset ja niiden pohjalta rakentuva työnkuva. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Hellberg, Inga 1990. The Swedish veterinary profession and the Swedish state. Teoksessa Torstendahl, Rolf & Burrage, Michael (toim.) *The Formation of Professions*. Worcester: Sage, 174 - 183.
- Herranen, Taru 2004. Työhyvinvointi lastensuojelun sosiaalityössä. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitoksen pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Huhtala, Aaro 1979. Sosiaalityöntekijän rooli. Sosiaalipolitiikan laudatur -tutkielma. Helsingin yliopisto. Julkaisematon. Teoksessa Niemelä, Pauli. Sosiaalityön ammattikuva terveydenhuollossa. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimuksia 44/1985 s. 15. Sosiaalityöntekijäin liitto ry. Helsinki.
- Huntington, June 1981. *Social Work and General Medical Practice. Collaboration or Conflict?* London: Allen and Unwing.
- Huotari, Anitta & Huotari, Jari 1989. Ensimetrit sosiaalityöntekijänä. Yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Hämäläinen, Juha & Niemelä, Pauli 2006. Jaksamisen edistäminen vaativissa sosiaalialan tehtävissä työyhteisöjä kehittämällä. Kuopion yliopisto. Selvityksiä E 37. Sosiaalityön- ja sosiaalipedagogiikan laitos. Kuopio.
- Hänninen, Jorma 1990. Suomalainen sosiaalityökeskustelu tulkintojen tuloksena ja kohteena. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen tutkimuksia A 6/1990. Jyväskylä.
- Jantsch, Erich 1975. *Design For Evolution. Self-Organization and Planning In the Life Of Human Systems*. New York: Braziller Publisher.

- Jokinen, Arja & Juhlia, Kirsi & Raitakari, Suvi 2003. Sosiaalityötä ”menestystarinoiden” tuolla puolen? Teoksessa Satka, Mirja ym. (toim.), Sosiaalityö ja vaikuttaminen. Jyväskylän yliopisto SoPhi 76. Jyväskylä, 149 - 169.
- Jokinen, Arja 2008. Sosiaalityö tukena ja kontrollina aikuisten kohtaamisessa. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. Vastapaino.
- Juhila, Kirsi 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi 2008. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön paikka. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. Vastapaino.
- Juhila, Kirsi & Forsberg Hannele & Roivainen, Irene 2002. Esipuhe teoksessa Kirsi Juhila, Hannele Forsberg & Irene Roivainen (toim.) Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylän yliopisto. SoPhi. Jyväskylä.
- Julkunen, Ilse 2003. Tieto ja sosiaalityön hyvät käytännöt – lähtökohtien tarkastelua. Fin Soc news. Uutiskirje sosiaalihuollon menetelmien arvioinnista. Stakes. Helsinki, 3 - 6.
- Julkunen, Raija 1987. Työprosessi ja pitkät aallot. Työn uusien organisaatiomuotojen synty ja yleistyminen. Jyväskylä: Vastapaino.
- Juuti, Pauli 1988. Työilmapiiri ja työolot. JTO tutkimuksia sarja 2. Kokemäki.
- Kaila, Eino 1982. Persoonallisuus. Keuruu: Otava.
- Kananoja, Aulikki & Pentinmäki, Anni 1977. Yksilökohtainen sosiaalityö. Porvoo: WSOY.
- Kananoja, Aulikki 1984. Sosiaalityöntekijän viitekehykset vuonna 2000. Teoksessa sosiaalityön vuosikirja 1984. Sosiaalityöntekijäin liitto ry, 26 - 44.
- Karjalainen, Pekka & Sarvimäki Pirjo 2005. Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015 - toimenpideohjelma. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja 12. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Karvinen, Synnöve 1987. Sosiaalityön ajolähtö. Sosiaalityön ohjausprojekti. Sosiaalihuollon tutkimuskeskuksen julkaisuja 21/1987. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Karvinen, Synnöve 1993. Reflektiivinen ammatillisuus sosiaalityössä. Teoksessa Granfelt, Riitta & Jokiranta, Harri & Karvinen, Synnöve & Mathies, Anna-Leena & Pohjola, Anneli (toim.): Monisärmäinen sosiaalityö. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto, 15 - 51.
- Karvinen, Synnöve 1996a. Sosiaalityön ammatillisuus modernista professionaalisuudesta reflektiiviseen asiantuntijuuteen. Sosiaalitieteiden laitos. Kuopion yliopisto.
- Karvinen, Synnöve 1996b. Hajoaako sosiaalityö? - Havaintoja sosiaalityön ammatillisesta asiantuntijuudesta. Teoksessa Moniammatillinen sosiaalityö. Metteri, Anna (toim.). Sosiaalityön vuosikirja 1996. Sosiaalityöntekijäin liitto ry. Helsinki: Edita.

- Karvinen-Niinikoski, Synnöve & Salonen, Jarvi & Meltti, Tero & Yliruka, Laura & Tapola-Haapala, Maria & Björkenheim, Johanna 2005. Konstikas sosiaalityö 2003 - Suomalaisen sosiaalityön todellisuus ja tulevaisuuden näkymät. Sosiaali- ja terveysministeriö. Selvityksiä 28. Helsinki.
- Kauppinen, Tero 1997. Ihmisoaaja onnistuu. Tie ihmistuntemukseen ja sosiaaliseen älykkyyteen. Keuruu: Otavan kirjapaino.
- Kempainen, Tarja 2006. Sosiaalityöntekijät 2015. Teoksessa Vuorensyrjä, Matti & Borgman, Merja & Kempainen, Tarja & Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli (toim.). Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti. Sosiaalityön julkaisusarja 4. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylä.
- Ketola, Tuija & Kokkonen, Tuomo 1993. Sosiaalialan työn lähtökohtia. Tampere: Kirjayhtymä Oy. Tammer-Paino Oy.
- Komiteamietintö 1949:7 Huolto- ohjelmakomitean mietintö. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Komiteamietintö 1971:A25 Sosiaalihuollon periaatekomitean mietintö 1. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Komiteamietintö 1972:A7 Sosiaalityön koulutuskomitean mietintö. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Konttinen, Esa 1983. Asiointipulmat hallinnossa. Joensuun korkeakoulun kasvatustieteellisen osaston julkaisuja. Joensuu.
- Konttinen, Esa 1989. Harmonian takuumiehiä vai etuoikeutettuja monopolisteja? Professioiden sosiologian funktionalistisen ja uusweberiläisen valtasuuntauksien tarkastelua. Jyväskylän yliopiston sosiologian laitoksen julkaisuja 45. Jyväskylän yliopiston monistuskampus. Jyväskylä.
- Konttinen, Esa 1991. Perinteisesti moderniin. Professioiden yhteiskunnallinen synty Suomessa. Tampere: Vastapaino.
- Kroger, Naomi 1975. Bureaucracy, Social Exchange And Benefits Received In Public Assistance Agency. *Social Problems*. vol. 23 (2), 182 - 196.
- Kröger, Teppo 1990. Sosiaalityötä pienessä maalaiskunnassa. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan tutkimuksia. Sarja B. nro 7. Tampere.
- Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista N:o 272/2005. Suomen säädöskokoelma. Helsinki.
- Larson, Magali 1979. *The Rise of Professionalism. A Sociological Analysis*. University of California Press. Berkeley and Los Angeles California.
- Launis, Kirsti 1994. Asiantuntijoiden yhteistyö perusterveydenhuollossa. Käsityksiä ja arkikäytäntöjä. *Stakes. Tutkimuksia* 138. Helsinki.

- Launis, Kirsti 1997. Moniammatillisuus ja rajojen ylitykset asiantuntijatyössä. Teoksessa Kirjonen, Juhani & Remes, Pirkko & Eteläpelto Anneli (toim.) Muuttuva asiantuntijuus. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylä, 122 - 133.
- Laurila, Hanna 1990. Suuntautuminen sosiaalityössä. Empiirisen vaiheen tutkimustuloksia. Sosiaalihuollon tutkimuslaitoksen julkaisuja 3/1990. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Lehtinen, Tuula 2001. Pienen kunnan sosiaalityöntekijä valtasuhteiden verkostossa – Omakohtaisen kokemuksen analyysi. Lisensiaatintyö. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Lehto, Juhani 1991. Juoppojen professionaalinen auttaminen. Sosiaali- ja terveyshallituksen tutkimuksia 1/1991. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Leontjev, Aleksei 1977. Toiminta, tietoisuus, persoonallisuus. Kuopio.
- Liskola, Pirkko 1981. Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä sosiaalityöstä ja omasta työstään. Sosiaalityön vuosikirja. Sosiaalityöntekijäin liitto ry. Helsinki, 15 - 47.
- Locke, Edwin 1976. The Nature and Causes of Job Satisfaction. Teoksessa Dunette Marvin (ed.) Handbook of Industrial and Organizational Psychology. Chicago: Rand Mc Nally College Publishing Company.
- Lundgren, Karl-Erik 1984. Ur Tystnaden. Om den moraliska karriären i sociala arbetet. Sociala metoder 5. Stockholm.
- Luoma, Kirsi & Troberg, Eliisa & Kaajas, Sani & Nordlund, Hanna 2004. Ei ainoastaan rahasta - osaamisen kokonaispalkitseminen. Helsinki: Tammi.
- Marklund, Staffan & Nordenstam, Karin & Penton, Roland 1984. Socialvärlden. Om mötet mellan socialarbetaren och klient. Liber Tryck. Stockholm.
- Maslow, Abraham 1970. Motivation And Personality. 2:nd (ed.) New York: Harper & Row.
- Matthies, Aila-Leena 1993. Epävirallinen ja virallinen sosiaalityön modernisaatiossa. Teoksessa Granfelt, Riitta & Jokiranta, Harri & Karvinen, Synnöve & Mathies, Anna-Leena & Pohjola, Anneli (toim.) Monisärmäinen sosiaalityö. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto, 93 - 130.
- McKillip, Jack 1987. Need Analysis. Tools for Human Services. New Par. Beverly Hills.
- Meijers, Frans & Wijers, Gerard 1998. Flexibilisation or Career Identity. Teoksessa Wilde-meersch, Danny & Finger, Matthias & Jansen, Theo (ed.) Adult Education and Social Responsibility. Reconciling the irreconcilable. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 73 - 96.
- Meltti, Tero 2002. Sosiaalityö Januksessa: sukupolvia, fraktaaleja ja rajanylittäjiä. Tieteellinen keskustelu vuosina 1992- 2001. Pro gradu -tutkielma. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalipolitiikan laitos. Helsingin yliopisto. Helsinki.
- Merton, Robert & Nisbet, Robert 1976. Contemporary Social Problems. Harcourt Brace. Jovanovich.
- Meristö, Tarja 1991. Skenaariotyöskentely yrityksen johtamisessa. Helsinki: VAPK- kustannus.

- Mezirow, Jack 1995. Kriittinen reflektio uudistuvan oppimisen käynnistäjänä. Teoksessa Mezirow, Jack et al. Uudistuva oppiminen - kriittinen reflektio aikuiskoulutuksessa. Helsinki: Painotalo Miktor, 17 - 37.
- Miettinen, Marja-Liisa 2006. Juoppojen sosiaali oikeudellinen kontrolli. Sosiaali huollon juridishallinnollinen perinne ja interventioiden oikeutus. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Pro gradu -tutkielma. Kuopio.
- Mink, Oscar & Mink, Barbara & Owen, Keith 1987. Group at Work. Educational Technology. New Jersey: Englewood Cliffs.
- Mintzberg, Henry 1979. An Emerging Strategy of "Direct" Research. Administrative Science Quarterly 24 (4), 592 - 589.
- Moore, Wilbert 1973. Occupational socialization. Teoksessa Goslin, David (ed.) Handbook of Socialization Theory and Research. Chicago: Rand McNally College Publishing Company.
- Mutka, Ulla 1985. Sosiaalityöntekijöiden työtyytyväisyys. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Tutkimuksia no. 46. Jyväskylä.
- Mutka, Ulla 1998. Sosiaalityön neljäs käänne. Asiantuntijuuden mahdollisuudet vahvan hyvinvoinnin jälkeen. Jyväskylän yliopisto. Kampus kirja. Jyväskylä.
- Mäntysaari, Mikko 1987. Sosiaalityön todellisuus sosiaalitoimistossa. Kontrollin elementit sosiaalitoimistojen asiakkaiden taloudellisessa avustamisessa. Lisensiaattitutkimus. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Mäntysaari, Mikko 1991. Sosiaalibyrokratia asiakkaiden valvojana. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimuksia. Tampere: Vastapaino.
- Mäntysaari, Mikko 1993. Eettinen relativismi ja sosiaalityö. Janus 1 (1), 78 - 89.
- Mönkkönen, Kaarina 1996. Asiantuntijasta asiantutkijaksi. Teoksessa Moniammatillinen sosiaalityö. Metteri, Anna (toim.). Sosiaalityön vuosikirja 1996. Sosiaalityöntekijäin liitto ry. Helsinki: Edita
- Niemelä, Pauli 1983. Sosiaalityön lähtökohdista. Näkökulma sosiaalityön ja sosiaalipolitiikan teoriasta ja käytännöstä. Helsingin yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Helsinki.
- Niemelä, Pauli 1985. Sosiaalityön ammattikuva terveydenhuollossa. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimuksia 44/1985. Sosiaalityöntekijöin liitto ry. Helsinki.
- Niemelä, Pauli & Hämäläinen, Juha & Laurinkari, Juhani & Vornanen, Riitta & Ylinen, Satu 1997. Sosiaalialan korkea-asteen koulutuksen saaneen henkilöstön työn tekemisen muuttuneet kohteet ja ehdot sekä niiden aiheuttamat vaatimukset työn sisällölle, työtehtävien uudelleenorganisoinnille ja koulutukselle. Kuopion yliopistollinen opetussosiaalikeskus1/1997. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.
- Niemelä, Pauli & Hämäläinen, Juha 2001. Työuupumuksen ehkäisy ja lievittäminen sosiaalialan asiantuntijatehtävissä. Kolmen interventiomallin kokeilu ja arviointi. Kuopion yliopiston selvityksiä E. Yhteiskuntatieteet 25. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.

- Nieminen, Armas 1955. Mitä on sosiaalipolitiikka. Tutkimus sosiaalipolitiikan käsitteen ja järjestelmän kehityksestä. Toinen painos. Juva: WSOY 1984.
- Niiranen, Vuokko 1994. Sosiaalitoimen moniulotteinen johtajuus. Kuopion yliopiston julkaisuja E 20. Kuopio.
- Nowotny, Helga & Scott, Peter & Gibbons, Michael 2002. Re-thinking Science. Knowledge and the Public in an Age of Uncertainty. Cambridge. Polity Press.
- Olk, Thomas 1986. Abschied Vom Experten. Sozialarbeit auf dem weg zu einer alternativen Professionalität. Weinheim und Munchen.
- Parton, Nigel 1996. Social Theory, Social Change and Social Work. An Introduction, in Nigel Parton (ed.) Social Theory, Social Change and Social Work. London & New York: Routledge, 4 - 18.
- Peltoniemi, Teuvo 1979. Alkoholistihuollon toiminta-alueet. Tutkimus Helsingin PAVI-huolto- toimiston työn sisällöstä. Helsingin yliopisto. Sosiologian laitos. Helsinki.
- Peltoniemi, Teuvo 1983. Hoitoa, huoltoa ja kontrollia. Case- tutkimus Helsingin PAVI-huolto- toimiston työntekijöistä. Teoksessa Sosiaalityön vuosikirja 1983. Helsinki: Painatuskeskus Oy, 44 - 62.
- Piirainen, Veikko 1974. Vaivaishoidosta sosiaaliturvaan. Hämeenlinna.
- Piironen, Hannu 2005. Epävarmuus, muutos ja ammatilliset jännitteet - Suomalainen sosiaalityö 1990-luvulla sosiaalityöntekijöiden tulkinnoissa. Jyväskylän yliopisto. SoPhi. 264. Jyväskylä.
- Pincus, Allen & Minahan Anna 1973. Social Work Practice. Model and Method. Madison Illinois: Peacock Publishers Inc.
- Purola, Tapani 1971. Sairaus sosiaalilääketieteellisenä käsitteenä. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti 1, 3 - 11.
- Rainey, Hal 2001. Work Motivation. Teoksessa Handbook of Organizational Behavioral. New York: Marcel Dekker Inc., 19 - 42.
- Rajavaara, Marketta 1983. Sosiaalityön ammatillistumisesteet. Sosiaalipolitiikan pro gradu - tutkielma. Helsingin yliopisto. Helsinki.
- Rajavaara, Marketta 1986. Professionaalistaminen sosiaalityön muutosstrategiana. Teoksessa Karisto, Antti & Purola, Tapani (toim.) Sosiaalityön kehittäminen – taustoja, reunaehtoja, näkökulmia. Helsingin yliopisto. Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Helsinki: Helsingin yliopistopaino.
- Rajavaara, Marketta 2007. Vaikuttavuusyhteiskunta. Sosiaalisten olojen arvostelusta vaikutusten todentamiseen. Kelan tutkimusosasto, sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuksia 84. Helsinki.
- Rauhala, Lauri 1983. Ihmiskäsitys ihmistyössä. Helsinki: Gaudeamus.
- Rauhala, Lauri 1998. Ihmisen ainutlaatuisuus. Helsinki: Yliopistopaino.

- Rauhala, Pirkko-Liisa 1996. Miten sosiaalipalvelut ovat tulleet osaksi suomalaista sosiaaliturvaa? Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis. A:477.
- Rauhala, Pirkko-Liisa 1998. Sosiaaliturvan murrokset. Janus 2/1998, 129 - 152.
- Rauhala, Urho 1966. Suomalaisen yhteiskunnan sosiaalinen kerrostuneisuus. Porvoo.
- Raunio, Kyösti 2004. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.
- Ricmond, Mary 1965. Social Diagnosis. New York: Free Press.
- Rikama, Sanna 1993. Sosiaalityöntekijöiden työtyytyväisyys ja psyykkinen kuormittuneisuus. Sosiaalipsykologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Roivainen, Irene 2004. Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat. Tampere University Press. Tampere. <http://tampub.uta.fi/tup/Yhteisoto410.pdf>. Viitattu 10.11.2006.
- Rosen, Aaron 1994. Knowledge Use in Direct Practice. Social Service Review. December, 561 - 577.
- Rosenfeld, Jona 1983. The Domain And Expertise Of Social Work. A Conceptualization. Social Work no. 3/1983, 186 - 191.
- Ruch, Gillian 2005. Reflective Practice in Contemporary Childcare Social Work. The Role of the Containment. British Journal of Social Work. (2005), 1 of 22.
- Ruohotie, Pekka 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Helsinki: Edita.
- Ruohotie, Pekka & Honka, Juhani 2002. Palkitseva ja kannustava johtaminen. Helsinki: Edita.
- Räikkönen, Kauko 1993. Sosiaalityöntekijäin kokemus työssä jaksamisesta. Sosiaalihuoltajatutkimuksen tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Rönnemaa, Johanna 2005. Sosiaalityöntekijät työurilla. Kyselytutkimus ylemmän korkeakoulututkimuksen suorittaneiden, sosiaalityöntekijöiden pätevyyden omaavien, työntekijöiden työurista, työuriin vaikuttaneista tekijöistä, työlle annetuista merkityksistä ja uranäkymistä. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Tampere.
- Saaristo, Kimmo 2000. Avoin asiantuntijuus. Ympäristökysymys ja monimuotoinen ekspertiisi. Jyväskylän yliopisto. Nykyluktuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 66. Jyväskylä.
- Saarnio, Pekka 1993. Noviisista ekspertiksi. Sosiaalityön taitojen yksilöllinen kehittyminen. Janus 1/93, 89 - 98.
- Salonen, Kari 2002. Vanhussosiaalityö ammattina. Lisensiaatintyö Turun yliopisto 2001. Hyväksytty nimellä Vanhustenhuollon sosiaalityö ammattina. Turun ammattikorkeakoulu. Turku: Turun kaupungin painatusosasto.
- Salmela-Aro, Katariina & Nurmi, Jan-Erik 2005. Mikä meitä motivoi? Teoksessa Kauhanen, Juhani & Vartiainen, Matti (toim.) Palkitseminen globaalissa Suomessa. Helsinki: WSOY, 132 - 145.
- Sandberg, Jorgen 2000. Understanding Human Competence at Work: An Interpretative. Academy of Management Journal 43 (1), 9 - 17.

- Satka, Mirja 1993. Hyvinvointivaltion sosiaalityöstä kansalaisten sosiaalityöksi. Teoksessa Karvinen Synnöve (toim.) Sosiaalityön eettiset jännitteet. Sosiaalityön vuosikirja 1993. Helsinki: Painatuskeskus Oy, 50 - 60.
- Satka, Mirja 1994. Sosiaalinen työ. Peräänkatsojamiehestä hoivayrittäjäksi. Teoksessa Jaakkola, Jouko & Pulma, Panu & Satka, Mirja & Urponen Kyösti: Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisen sosiaalisen turvan historia. Sosiaaliturvan Keskusliitto, 269 - 339.
- Satka, Mirja 1995. Making Social Citizenship. Conceptual Practices from the Finnish Poor Law to Professional Social Work. SoPhi. Jyväskylä.
- Scott, Richard 1969. Professional Employees in a Bureaucratic Structure. Social work. Teoksessa Etzioni, Amitai. The Semi-Professions and their Organization. New York: The Free Press.
- Silius, Harriet 1995. Sukupuolitetun ammatillisuuden julkisuus ja yksityisyys. Teoksessa Eräsääri, Leena & Julkunen, Raija & Silius, Harriet (toim.) Naiset yksityisen ja julkisen rajalla. Tampere: Vastapaino.
- Sinko, Päivi 2005. Sosiaalityön näkökulma lastensuojelulain uudistamiseen. Substanssityöryhmän raportti 31.3.2005. Helsingin yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Helsinki
- Sipilä, Jorma 1979. Sosiaalisten ongelmien synty ja niiden lievittäminen. Helsinki: Tammi.
- Sipilä, Jorma 1989. Sosiaalityön jäljillä. Helsinki: Painokaari Oy.
- Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta 2007. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007: 43. Helsinki: Yliopistopaino.
- Sosiaalihuoltolaki 1984. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Sosiaalitoimiston kehittäminen 1981. Sosiaalityötä ja sosiaalitoimiston työn organisointia selvitäneen työryhmän muistio. Sosiaalihallituksen julkaisuja 1/1981. Helsinki.
- Sosiaalitoimistojen sosiaalityöntekijöiden tehtäviä, kelpoisuusehtoja ja pätevyitysmiskoulutusta selvittäneen työryhmän muisto. Työryhmämuistio 1980: 8. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.
- Sosiaalityöntekijät Suomessa. Tehtävät, koulutus, määrä ja riittävyys. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 1998:9. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Swedner, Harald 1983. Socialt Arbete En Tankeram. Stockholm: Liber Förlag.
- Sänkiäho, Risto 1974. Temput ja kuinka ne tehdään. Monimuuttujamenetelmät kansan palvelijoina. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja 220/1974. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Särkelä, Antti 2001. Välittäminen ammattina. Näkökulmia sosiaaliseen auttamistyöhön. Jyväskylä: Vastapaino. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Talentia 2005. Miten sosiaalityö määritellään. Saatavilla www-muodossa: <http://www.talentia.fi/> (Luettu 30.06.2005)
- Talentia 2005. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeasti koulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta. Helsinki.

- Thompson, Neil 2005. *Understanding Social Work - Preparing for Practice*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Toikko, Timo 2005. *Sosiaalityön ideat. Johdatus sosiaalityön historiaan*. Tampere: Vastapaino.
- Tuomiranta, Mirja 2002. *Lääkärijohtaja – lääkäri vai johtaja? Tutkimus lääkärijohtajan roolijännitteistä ja johtamisroolin omaksumisesta erikoissairaanhoidossa*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Terveystieteen laitos. Tampere.
- Tynjälä, Pirkko 1999. *Konstruktivistinen oppimiskäsitys ja asiantuntijuuden edellytysten rakentaminen koulutuksessa*. Teoksessa Eteläpelto Anneli & Tynjälä Pirkko (toim.) *Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia*. Helsinki: WSOY, 160 - 179.
- Urponen, Kyösti 1982. *Yksilö, yhteiskunta ja sosiaalityö*. Teoksessa Heikkilä, Matti & Rönneberg, Leif (toim.) *Tavoitteet ja todellisuus sosiaalihuollossa*. Sosiaaliturvan keskusliitto. Helsinki: Karprint, 86 - 100.
- Urponen, Kyösti 1994. *Huoltoyhteiskunnasta hyvinvointivaltioon*. Teoksessa Jaakkola, Jouko & Pulma, Panu & Satka, Mirja & Urponen, Kyösti. *Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisen sosiaalisen turvan historia*. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto.
- Valkonen, Tapani 1978. *Haastattelu- ja kyselyaineiston analyysi sosiaalitutkimuksessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Walls, Georg 1973. *Huolto-organisaatio ja työmotivaatiot*. Tampereen yliopiston tutkimuksia D 54. Tampere.
- Walls, Georg 1981. *Sosiaalityö ja tietenteoria*. Sosiaalityön vuosikirja 1981. Helsinki: Sosiaalityöntekijäin liitto ry, 48 - 56
- Waris, Heikki 1968. *Suomalaisen yhteiskunnan sosiaalipolitiikka*. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen julkaisuja 5. Porvoo: WSOY.
- Waris, Heikki 1980. *Suomalaisen yhteiskunnan sosiaalipolitiikka*. Porvoo: WSOY.
- Webb, Stephen 2006. *Social Work in a Risk Society. Social and Political Perspectives*. Palgrave. London: Macmillan.
- Weckroth, Klaus 1984. *Ajatuksia ihmisen toiminnasta*. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian tutkimuksia. 4/1984. Tampere.
- Weinbach, Robert 1993. *The Social Worker As Manager. Theory and Practice*. Allyn and Bacon. 2:nd ed. University of South Carolina.
- Wilensky, Harold 1964. *The Professionalization For Everyone? The American Journal of Sociology* 1964; LXX (2), 137 - 158.
- Wilenius, Reijo & Oksala, Pellervo & Mehtonen, Lauri & Juntunen, Matti 1982. *Johdatus filosofiseen ajatteluun*. Jyväskylä: Gummerus.
- Virtanen, Petri 1994. *Homo Civilis. Tutkimus sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön habituksesta*. Turun yliopiston julkaisuja C 108. Turku: Pallosalama Oy.

- Viirkorpi, Paavo 1998. Johtajuuden teoriat. Näkökulmia johtajuuteen. Sosiaali- ja terveysjohtamisen täydennyskoulutusohjelma, PD. Seminaariluento 2.4.1998 Turussa.
- Virkkunen, Jaakko 1984. Oppimisen haasteet työn ja tiedon jatkuvasta kehityksestä. Sosiaaliviesti 5/1984.
- Vuorela, Terho 1989. Miten asiakkaat arvioivat palveluja. Arviointitiedon hankinnan kysymyksiä. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Vuorensyrjä, Matti & Borgman, Merja & Kempainen, Tarja & Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli 2006. (toim.) Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti. Sosiaalityön julkaisusarja 4. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylä
- Vuorikoski, Marjo 1999. Sosiaalityön professionalistuminen ja koulutus. Acta Universitatis Tamperensis 687. Vammala: Vammalan kirjapaino.
- Välimaa, Outi 2008. Kunnallisen aikuissosiaalityön rajat ja ammattietiikka pitkäaikaistyöttömien kohtaamisissa. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy. Vastapaino.

Liitetaulukko 1. Sosiaalityöntekijät iän ja kuntamuodon mukaan (liite 1 kysymys 2) (% ja abs.)

		kuntamuoto			Total
		maaseutu- mainen	taajaanasuttu	kaupunki- mainen	
ikä	alle 30 vuotta	9 12,7%	7 9,9%	55 77,5%	71 100,0%
	30-40 vuotta	33 15,6%	41 19,3%	138 65,1%	212 100,0%
	41-50 vuotta	16 7,9%	48 23,6%	139 68,5%	203 100,0%
	yli 50 vuotta	17 17,7%	22 22,9%	57 59,4%	96 100,0%
Total		75 12,9%	118 20,3%	389 66,8%	582 100,0%

n=582 df=6 p=.026

Liitetaulukko 2. Sosiaalityöntekijät siviilisäädyn ja kuntamuodon mukaan (liite 1 kysymys 3) (% ja abs.)

		kuntamuoto			Total
		maaseutu- mainen	taajaanasuttu	kaupunki- mainen	
siviilisäätö	naimaton	15 16,0%	17 18,1%	62 66,0%	94 100,0%
	avio-/avoliitto	55 12,7%	92 21,2%	286 66,1%	433 100,0%
	asumusero/eronnut/leski	5 7,7%	11 16,9%	49 75,4%	65 100,0%
Total		75 12,7%	120 20,3%	397 67,1%	592 100,0%

n=592 df=4 p=.461

Liitetaulukko 3. Sosiaalityöntekijät ammatillisen koulutuksen ja sukupuolen mukaan (liite 1 kysymys 5) (% ja abs.)

		sukupuoli		Total
		nainen	mies	
ammatillinen koulutus	korkeakoulututkinto	354 91,7%	32 8,3%	386 100,0%
	opistotason/amk-tutkinto /pätö-koulutus	117 88,0%	16 12,0%	133 100,0%
	perustutkinto kesken/ei perustutkintoa	64 86,5%	10 13,5%	74 100,0%
Total		535 90,2%	58 9,8%	593 100,0%

n=593 df=2 p=.234

Liitetaulukko 4. Sosiaalityöntekijät työtehtävien ja toimialuemäärän mukaan (liite 1 kysymys 13) (% ja abs.)

Työtehtävä	Toimialuemäärä			
	<i>1–3 toimialuetta</i>	<i>4–6 toimialuetta</i>	<i>7 toimialuetta</i>	
toimeentulotuki p=.000	123 22,3 %	281 51,0 %	147 26,7 %	551 100 %
lastensuojelu-tehtävät p=.000	77 16,1 %	258 54,0 %	143 29,9 %	478 100 %
päihdetyö raittiustyö p=.000	56 12,3 %	254 55,8 %	145 31,9 %	455 100 %
asunnottomat/ tukiasuminen p=.000	19 5,0 %	222 58,3 %	140 36,7 %	381 100 %
vanhustyö p=.000	9 6,2 %	59 40,4 %	78 53,4 %	146 100 %
vammaistyö p=.000	15 9,8 %	56 36,6 %	82 56,6 %	153 100 %
lastenvalvojan tehtävät p=.000	7 9,7 %	25 34,7 %	40 55,6 %	72 100 %
koulukuraattorin tehtävät p=.000	6 8,3 %	18 25,0 %	48 66,7 %	72 100 %
toimiston johtotehtävät p=.000	1 3,8 %	7 66,9 %	18 69,2 %	26 100 %
yhdyskuntatyö p=.000	11 6,2 %	83 46,6 %	84 47,2 %	178 100 %

Liitetaulukko 5. Sosiaalityöntekijät tulojen ja ammatillisen koulutuksen mukaan (liite 1 kysymys 14) (% ja abs.)

		ammatillinen koulutus			Total
		korkeakoulu tutkinto	opistotason/a mk-tutkinto/pä- tö-koulutus	perustutkinto kesken/ei perustutkintoa	
tulot	992 - 1497 e.	59 51,3%	38 33,0%	18 15,7%	115 100,0%
	1514 - 1833 e.	232 67,1%	72 20,8%	42 12,1%	346 100,0%
	1850 e. - enem.	80 74,1%	19 17,6%	9 8,3%	108 100,0%
Total		371 65,2%	129 22,7%	69 12,1%	569 100,0%

n= 569 df=4 p=.006

Liitetaulukko 6. Sosiaalityöntekijät tulojen ja työkokemuksen mukaan (liite 1 kysymys 13) (% ja abs.)

		työkokemus alalla					Total
		0,5 - 1 vuotta	1,5- 5 vuotta	5,5 - 10 vuotta	10,5-15 vuotta	yli 15 vuotta	
tulot	992 - 1497 e.	19 16,8%	57 50,4%	26 23,0%	3 2,7%	8 7,1%	113 100,0%
	1514 - 1833 e.	23 6,7%	75 21,8%	99 28,8%	63 18,3%	84 24,4%	344 100,0%
	1850 e./enem.	2 1,9%	20 18,5%	18 16,7%	23 21,3%	45 41,7%	108 100,0%
Total		44 7,8%	152 26,9%	143 25,3%	89 15,8%	137 24,2%	565 100,0%

n=565 df=8 p=.000

Liitetaulukko 7. Sosiaalityöntekijät työviihtyvyyden ja virkasuhteen mukaan (liite 1 kysymys 15) (% ja abs.)

	virkasuhde		Total
	vakainainen virkasuhde	ei vakainainen virkasuhde	
työviihtyvyys viihtyy työssään hyvin	296 64,9%	160 35,1%	456 100,0%
viihtyy työssään huonosti	102 78,5%	28 21,5%	130 100,0%
Total	398 67,9%	188 32,1%	586 100,0%

Liitetaulukko 8. Pessimistisen asiakaskuvan faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

	työviihtyvyys		Total
	viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M105LU eri mieltä	Count	Count	Count
	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys
ei osaa sanoa	Count	Count	Count
	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys
samaa mieltä	Count	Count	Count
	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys
Total	Count	Count	Count
	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys

Liitetaulukko 9. Pessimistisen asiakaskuvan faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

	työviihtyvyys		Total
	viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M118LU eri mieltä	Count	Count	Count
	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys
ei osaa sanoa	Count	Count	Count
	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys
samaa mieltä	Count	Count	Count
	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys
Total	Count	Count	Count
	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys	% within työviihtyvyys

Liitetaulukko 10. Ihmistä koskevan tiedon faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			luokiteltu virkasuhde		Total
			vakainainen virkasuhde	ei vakainainen virkasuhde	
M123LU	tarv. tietoa vähän	Count	63	58	121
		% within luokiteltu virkasuhde	15,7%	30,9%	20,5%
	ei osaa sanoa	Count	24	19	43
		% within luokiteltu virkasuhde	6,0%	10,1%	7,3%
	tarv. tietoa paljon	Count	315	111	426
		% within luokiteltu virkasuhde	78,4%	59,0%	72,2%
Total		Count	402	188	590
		% within luokiteltu virkasuhde	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 11. Ihmistä koskevan tiedon faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			luokiteltu virkasuhde		Total
			vakainainen virkasuhde	ei vakainainen virkasuhde	
M126LU	tarv. tietoa vähän	Count	68	56	124
		% within luokiteltu virkasuhde	16,9%	29,6%	20,9%
	ei osaa sanoa	Count	30	17	47
		% within luokiteltu virkasuhde	7,4%	9,0%	7,9%
	tarv. tietoa paljon	Count	305	116	421
		% within luokiteltu virkasuhde	75,7%	61,4%	71,1%
Total		Count	403	189	592
		% within luokiteltu virkasuhde	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 12. Työyhteisöstä ohjautuvan työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			luokiteltu toimenkuva		Total
			toimenkuva tarkasti määritetty	toimenkuva epätarkasti määritetty	
M189LUO	työ ohjaut. vähän	Count % within luokiteltu toimenkuva	125 32,1%	73 41,7%	198 35,1%
	ei osaa sanoa	Count % within luokiteltu toimenkuva	62 15,9%	36 20,6%	98 17,4%
	työ ohjaut. paljon	Count % within luokiteltu toimenkuva	202 51,9%	66 37,7%	268 47,5%
Total		Count % within luokiteltu toimenkuva	389 100,0%	175 100,0%	564 100,0%

Liitetaulukko 13. Asiakkaasta ohjautuvan työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonsti	
M178LUO	työ ohjaut. vähän	Count % within työviihtyvyys	24 5,3%	20 15,5%	44 7,5%
	ei osaa sanoa	Count % within työviihtyvyys	15 3,3%	9 7,0%	24 4,1%
	työ ohjaut. paljon	Count % within työviihtyvyys	417 91,4%	100 77,5%	517 88,4%
Total		Count % within työviihtyvyys	456 100,0%	129 100,0%	585 100,0%

Liitetaulukko 14. Asiakkaasta ohjautuvan työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonsti	
M179LUO	työ ohjaut. vähän	Count % within työviihtyvyys	17 3,7%	15 11,7%	32 5,5%
	ei osaa sanoa	Count % within työviihtyvyys	10 2,2%	4 3,1%	14 2,4%
	työ ohjaut. paljon	Count % within työviihtyvyys	428 94,1%	109 85,2%	537 92,1%
Total		Count % within työviihtyvyys	455 100,0%	128 100,0%	583 100,0%

Liitetaulukko 15. Ammatti-identiteetistä ohjautuvan työn faktorin ristiintaulukointi kärkeämuuttuukaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonsti	
M194LUO	työ ohjaut. vähän	Count	27	28	55
		% within työviihtyvyys	5,9%	21,9%	9,5%
	ei osaa sanoa	Count	39	27	66
		% within työviihtyvyys	8,6%	21,1%	11,3%
	työ ohjaut. paljon	Count	388	73	461
		% within työviihtyvyys	85,5%	57,0%	79,2%
Total		Count	454	128	582
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 16. Ammatti-identiteetistä ohjautuvan työn faktorin ristiintaulukointi kärkeämuuttuukaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonsti	
M195LUO	työ ohjaut. vähän	Count	26	18	44
		% within työviihtyvyys	5,7%	14,1%	7,5%
	ei osaa sanoa	Count	47	18	65
		% within työviihtyvyys	10,3%	14,1%	11,1%
	työ ohjaut. paljon	Count	382	92	474
		% within työviihtyvyys	84,0%	71,9%	81,3%
Total		Count	455	128	583
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 17. Autonomisen työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			luokiteltu virkasuhde		Total
			vakainainen virkasuhde	ei vakainainen virkasuhde	
M209LU	eri mieltä	Count % within luokiteltu virkasuhde	89 22,6%	63 33,7%	152 26,2%
	ei osaa sanoa	Count % within luokiteltu virkasuhde	100 25,4%	61 32,6%	161 27,7%
	samaa mieltä	Count % within luokiteltu virkasuhde	205 52,0%	63 33,7%	268 46,1%
Total		Count % within luokiteltu virkasuhde	394 100,0%	187 100,0%	581 100,0%

Liitetaulukko 18. Perhekeskeisen työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			luokiteltu toimenkuva		Total
			toimenkuva tarkasti määritetty	toimenkuva epätarkasti määritetty	
M214LU	eri mieltä	Count % within luokiteltu toimenkuva	268 69,1%	97 54,5%	365 64,5%
	ei osaa sanoa	Count % within luokiteltu toimenkuva	36 9,3%	17 9,6%	53 9,4%
	saamaa mieltä	Count % within luokiteltu toimenkuva	84 21,6%	64 36,0%	148 26,1%
Total		Count % within luokiteltu toimenkuva	388 100,0%	178 100,0%	566 100,0%

Liitetaulukko 19. Perhekeskeisen työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M214LU	eri mieltä	Count	305	68	373
		% within työviihtyvyys	67,5%	53,1%	64,3%
	ei osaa sanoa	Count	41	14	55
		% within työviihtyvyys	9,1%	10,9%	9,5%
	saamaa mieltä	Count	106	46	152
		% within työviihtyvyys	23,5%	35,9%	26,2%
Total		Count	452	128	580
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 20. Asiakkaan vahvistamistyön faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M216LU	eri mieltä	Count	7	8	15
		% within työviihtyvyys	1,5%	6,2%	2,6%
	ei osaa sanoa	Count	7	7	14
		% within työviihtyvyys	1,5%	5,4%	2,4%
	samaa mieltä	Count	440	115	555
		% within työviihtyvyys	96,9%	88,5%	95,0%
Total		Count	454	130	584
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 21. Asiakkaan vahvistamistyön faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M218LU	eri mieltä	Count	61	28	89
		% within työviihtyvyys	13,4%	21,7%	15,3%
	ei osaa sanoa	Count	62	29	91
		% within työviihtyvyys	13,7%	22,5%	15,6%
	samaa mieltä	Count	331	72	403
		% within työviihtyvyys	72,9%	55,8%	69,1%
Total		Count	454	129	583
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 22. Stressaavan työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M210LU	eri mieltä	Count	75	4	79
		% within työviihtyvyys	16,7%	3,1%	13,7%
	ei osaa sanoa	Count	34	6	40
		% within työviihtyvyys	7,6%	4,7%	6,9%
	samaa mieltä	Count	340	119	459
		% within työviihtyvyys	75,7%	92,2%	79,4%
Total		Count	449	129	578
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 23. Stressaavan työn faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M211LU	eri mieltä	Count	232	82	314
		% within työviihtyvyys	52,0%	63,6%	54,6%
	ei osaa sanoa	Count	35	16	51
		% within työviihtyvyys	7,8%	12,4%	8,9%
	samaa mieltä	Count	179	31	210
		% within työviihtyvyys	40,1%	24,0%	36,5%
Total		Count	446	129	575
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 24. Ammatillisuuden puutteen faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			luokiteltu virkasuhde		Total
			vakinainen virkasuhde	ei vakinainen virkasuhde	
M238LU	eri mieltä	Count	270	94	364
		% within luokiteltu virkasuhde	67,5%	50,3%	62,0%
	ei osaa sanoa	Count	66	36	102
% within luokiteltu virkasuhde		16,5%	19,3%	17,4%	
	samaa mieltä	Count	64	57	121
		% within luokiteltu virkasuhde	16,0%	30,5%	20,6%
Total		Count	400	187	587
		% within luokiteltu virkasuhde	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 25. Ammatillisuuden puutteen faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M240LU	eri mieltä	Count	351	73	424
		% within työviihtyvyys	77,5%	56,6%	72,9%
	ei osaa sanoa	Count	39	21	60
		% within työviihtyvyys	8,6%	16,3%	10,3%
	samaa mieltä	Count	63	35	98
		% within työviihtyvyys	13,9%	27,1%	16,8%
Total		Count	453	129	582
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 26. Byrokraattisuuden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			luokiteltu toimenkuva		Total
			toimenkuva tarkasti määritetty	toimenkuva epätarkasti määritetty	
M232LU	eri mieltä	Count	268	97	365
		% within luokiteltu toimenkuva	68,5%	54,5%	64,1%
	ei osaa sanoa	Count	34	12	46
% within luokiteltu toimenkuva		8,7%	6,7%	8,1%	
	samaa mieltä	Count	89	69	158
		% within luokiteltu toimenkuva	22,8%	38,8%	27,8%
Total		Count	391	178	569
		% within luokiteltu toimenkuva	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 27. Byrokraattisuuden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M245LU	eri mieltä	Count	175	26	201
		% within työviihtyvyys	38,6%	20,5%	34,7%
	ei osaa sanoa	Count	42	16	58
		% within työviihtyvyys	9,3%	12,6%	10,0%
	samaa mieltä	Count	236	85	321
		% within työviihtyvyys	52,1%	66,9%	55,3%
Total		Count	453	127	580
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 28. Ammatillisten keinojen riittämättömyyden faktorin ristiintaulukointi kärkeämuuttuukaan (% ja abs.)

			työviihtyvyyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M239LU	eri mieltä	Count	184	27	211
		% within työviihtyvyyys	40,5%	20,9%	36,2%
	ei osaa sanoa	Count	55	14	69
		% within työviihtyvyyys	12,1%	10,9%	11,8%
	samaa mieltä	Count	215	88	303
		% within työviihtyvyyys	47,4%	68,2%	52,0%
Total		Count	454	129	583
		% within työviihtyvyyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 29. Ammatillisten keinojen riittämättömyyden faktorin ristiintaulukointi kärkeämuuttuukaan (% ja abs.)

			työviihtyvyyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M241LUU	eri mieltä	Count	97	8	105
		% within työviihtyvyyys	21,7%	6,3%	18,3%
	ei osaa sanoa	Count	39	9	48
		% within työviihtyvyyys	8,7%	7,1%	8,3%
	samaa mieltä	Count	312	110	422
		% within työviihtyvyyys	69,6%	86,6%	73,4%
Total		Count	448	127	575
		% within työviihtyvyyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 30. Ammatillisten keinojen riittämättömyyden faktorin ristiintaulukointi kärkeinmuuttuinaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M244LUU	eri mieltä	Count	128	13	141
		% within työviihtyvyys	28,4%	10,2%	24,4%
	ei osaa sanoa	Count	46	10	56
		% within työviihtyvyys	10,2%	7,8%	9,7%
	samaa mieltä	Count	277	105	382
		% within työviihtyvyys	61,4%	82,0%	66,0%
Total		Count	451	128	579
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 31. Viranomaisyhteistyön heikkouden faktorin ristiintaulukointi kärkeinmuuttuinaan (% ja abs.)

			luokiteltu toimenkuva		Total
			toimenkuva tarkasti määritetty	toimenkuva epätarkasti määritetty	
M232LU	eri mieltä	Count	268	97	365
		% within luokiteltu toimenkuva	68,5%	54,5%	64,1%
	ei osaa sanoa	Count	34	12	46
		% within luokiteltu toimenkuva	8,7%	6,7%	8,1%
	samaa mieltä	Count	89	69	158
		% within luokiteltu toimenkuva	22,8%	38,8%	27,8%
Total		Count	391	178	569
		% within luokiteltu toimenkuva	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 32. Viranomaisyhteistyön heikkouden faktorin ristiintaulukointi kärkeinmuuttuun (%) ja abs.)

			luokiteltu toimenkuva		Total
			toimenkuva tarkasti määritetty	toimenkuva epätarkasti määritetty	
M233LU	eri mieltä	Count	221	72	293
		% within luokiteltu toimenkuva	56,4%	40,4%	51,4%
	ei osaa sanoa	Count	43	23	66
% within luokiteltu toimenkuva		11,0%	12,9%	11,6%	
	samaa mieltä	Count	128	83	211
		% within luokiteltu toimenkuva	32,7%	46,6%	37,0%
Total		Count	392	178	570
		% within luokiteltu toimenkuva	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 33. Viranomaisyhteistyön heikkouden faktorin ristiintaulukointi kärkeinmuuttuun (%) ja abs.)

			luokiteltu toimenkuva		Total
			toimenkuva tarkasti määritetty	toimenkuva epätarkasti määritetty	
M234LU	eri mieltä	Count	236	78	314
		% within luokiteltu toimenkuva	60,2%	43,8%	55,1%
	ei osaa sanoa	Count	50	28	78
		% within luokiteltu toimenkuva	12,8%	15,7%	13,7%
	samaa mieltä	Count	106	72	178
		% within luokiteltu toimenkuva	27,0%	40,4%	31,2%
Total		Count	392	178	570
		% within luokiteltu toimenkuva	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 34. Sosiaalityötä koskevan tiedonpuutteen faktorin ristiintaulukointi kärkeimuttajaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M252LU	eri mieltä	Count	134	18	152
		% within työviihtyvyys	29,6%	14,1%	26,2%
	ei osaa sanoa	Count	58	16	74
		% within työviihtyvyys	12,8%	12,5%	12,7%
	samaa mieltä	Count	261	94	355
		% within työviihtyvyys	57,6%	73,4%	61,1%
Total		Count	453	128	581
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 35. Työnlaadun parantamisen faktorin ristiintaulukointi kärkeimuttajaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M257LU	käyt. keinona vähän	Count	88	44	132
		% within työviihtyvyys	19,5%	34,4%	22,8%
	ei osaa sanoa	Count	154	46	200
		% within työviihtyvyys	34,1%	35,9%	34,5%
	käyt. keinona paljon	Count	209	38	247
		% within työviihtyvyys	46,3%	29,7%	42,7%
Total		Count	451	128	579
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 36. Työn laadun parantamisen faktorin ristiintaulukointi kärkeimuttajaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M260LU	käyt. keinona vähän	Count	221	25	246
		% within työviihtyvyys	48,7%	19,2%	42,1%
	ei osaa sanoa	Count	42	18	60
		% within työviihtyvyys	9,3%	13,8%	10,3%
	käyt. keinona paljon	Count	191	87	278
		% within työviihtyvyys	42,1%	66,9%	47,6%
Total		Count	454	130	584
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 37. Työnlaadun parantamisen faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttajaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M263LU	käyt. keinona vähän	Count	79	39	118
		% within työviihtyvyys	17,4%	30,2%	20,3%
	ei osaa sanoa	Count	44	18	62
		% within työviihtyvyys	9,7%	14,0%	10,7%
	käyt. keinona paljon	Count	330	72	402
		% within työviihtyvyys	72,8%	55,8%	69,1%
Total		Count	453	129	582
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 38. Työhön kutsumuksellisuuden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttajaan (% ja abs.)

			sukupuoli		Total
			nainen	mies	
M271LU	hakeut. merkityksetön	Count	88	20	108
		% within sukupuoli	16,8%	34,5%	18,5%
	ei osaa sanoa	Count	109	20	129
		% within sukupuoli	20,8%	34,5%	22,1%
	hakeut. merkityksellinen	Count	328	18	346
		% within sukupuoli	62,5%	31,0%	59,3%
Total		Count	525	58	583
		% within sukupuoli	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 39. Työhön kutsumuksellisuuden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttajaan (% ja abs.)

			status		Total
			arvostaa ammattiaan keskimääri./enemmän	arvostaa ammattiaan keskimäär.vähemmän	
M270LU	hakeut. merkityksetön	Count	230	46	276
		% within status	45,8%	67,6%	48,4%
	ei osaa sanoa	Count	83	3	86
		% within status	16,5%	4,4%	15,1%
	hakeut. merkityksellinen	Count	189	19	208
		% within status	37,6%	27,9%	36,5%
Total		Count	502	68	570
		% within status	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 40. Työhön kutsumuksellisuuden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			status		Total
			arvostaa ammattiaan keskimääri./enemmän	arvostaa ammattiaan keskimäär.vähemmän	
M271LU	hakeut. merkityksetön	Count	79	23	102
		% within status	15,8%	33,8%	18,0%
	ei osaa sanoa	Count	112	12	124
		% within status	22,4%	17,6%	21,8%
	hakeut. merkityksellinen	Count	309	33	342
		% within status	61,8%	48,5%	60,2%
Total		Count	500	68	568
		% within status	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 41. Itsensä toteuttamisen faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M285LU	hakeut. merkityksetön	Count	58	28	86
		% within työviihtyvyys	12,9%	21,9%	14,9%
	ei osaa sanoa	Count	47	24	71
		% within työviihtyvyys	10,4%	18,8%	12,3%
	hakeut. merkityksellinen	Count	346	76	422
		% within työviihtyvyys	76,7%	59,4%	72,9%
Total		Count	451	128	579
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 42. Kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M275LU	hakeut. merkityksetön	Count	19	11	30
		% within työviihtyvyys	4,2%	8,5%	5,2%
	ei osaa sanoa	Count	12	9	21
		% within työviihtyvyys	2,7%	7,0%	3,6%
	hakeut. merkityksellinen	Count	419	109	528
		% within työviihtyvyys	93,1%	84,5%	91,2%
Total		Count	450	129	579
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 43. Kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin faktorin ristiintaulukointi kärkeimmuuttajaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M277LU	hakeut. merkityksetön	Count	64	31	95
		% within työviihtyvyys	14,2%	24,2%	16,4%
	ei osaa sanoa	Count	47	20	67
		% within työviihtyvyys	10,4%	15,6%	11,6%
	hakeut. merkityksellinen	Count	339	77	416
		% within työviihtyvyys	75,3%	60,2%	72,0%
Total		Count	450	128	578
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 44. Kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin faktorin ristiintaulukointi kärkeimmuuttajaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M278LU	hakeut. merkityksetön	Count	57	30	87
		% within työviihtyvyys	12,6%	23,6%	15,0%
	ei osaa sanoa	Count	31	9	40
		% within työviihtyvyys	6,9%	7,1%	6,9%
	hakeut. merkityksellinen	Count	364	88	452
		% within työviihtyvyys	80,5%	69,3%	78,1%
Total		Count	452	127	579
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 45. Ulospäinsuuntautuneisuuden faktorin ristiintaulukointi kärkeimmuuttajaan (% ja abs.)

			luokiteltu virkasuhde		Total
			vakainainen virkasuhde	ei vakainainen virkasuhde	
M287LU	piirrettä vähän	Count	88	32	120
		% within luokiteltu virkasuhde	21,9%	16,8%	20,3%
	ei osaa sanoa	Count	80	22	102
		% within luokiteltu virkasuhde	19,9%	11,6%	17,2%
	piirrettä paljon	Count	234	136	370
		% within luokiteltu virkasuhde	58,2%	71,6%	62,5%
Total		Count	402	190	592
		% within luokiteltu virkasuhde	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 46. Ulospäinsuuntautuneisuuden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			luokiteltu virkasuhde		Total
			vakainainen virkasuhde	ei vakainainen virkasuhde	
M294LU	piirrettä vähän	Count	64	21	85
		% within luokiteltu virkasuhde	15,9%	11,1%	14,3%
	ei osaa sanoa	Count	91	28	119
% within luokiteltu virkasuhde		22,6%	14,7%	20,1%	
	piirrettä paljon	Count	248	141	389
		% within luokiteltu virkasuhde	61,5%	74,2%	65,6%
Total	Count	403	190	593	
	% within luokiteltu virkasuhde	100,0%	100,0%	100,0%	

Liitetaulukko 47. Ulospäinsuuntautuneisuuden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M287LU	piirrettä vähän	Count	75	44	119
		% within työviihtyvyys	16,5%	33,8%	20,3%
	ei osaa sanoa	Count	81	21	102
		% within työviihtyvyys	17,8%	16,2%	17,4%
	piirrettä paljon	Count	299	65	364
		% within työviihtyvyys	65,7%	50,0%	62,2%
Total	Count	455	130	585	
	% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%	

Liitetaulukko 48. Ulospäinsuuntautuneisuuden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M294LU	piirrettä vähän	Count	56	28	84
		% within työviihtyvyys	12,3%	21,5%	14,3%
	ei osaa sanoa	Count	84	34	118
		% within työviihtyvyys	18,4%	26,2%	20,1%
	piirrettä paljon	Count	316	68	384
		% within työviihtyvyys	69,3%	52,3%	65,5%
Total	Count	456	130	586	
	% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%	

Liitetaulukko 49. Ulospäinsuuntautuneisuuden faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttajaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M306LU	piirrettä vähän	Count	39	20	59
		% within työviihtyvyys	8,6%	15,4%	10,1%
	ei osaa sanoa	Count	70	36	106
		% within työviihtyvyys	15,4%	27,7%	18,1%
	piirrettä paljon	Count	347	74	421
		% within työviihtyvyys	76,1%	56,9%	71,8%
Total		Count	456	130	586
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 50. Ammatin kautta saavutetun turvatun elämän faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttajaan (% ja abs.)

			luokiteltu virkasuhde		Total
			vakainainen virkasuhde	ei vakainainen virkasuhde	
M320LU	tyydyt. huonosti	Count	50	79	129
		% within luokiteltu virkasuhde	12,4%	41,6%	21,8%
	ei osaa sanoa	Count	36	36	72
		% within luokiteltu virkasuhde	8,9%	18,9%	12,1%
	tyydyt. hyvin	Count	317	75	392
		% within luokiteltu virkasuhde	78,7%	39,5%	66,1%
Total		Count	403	190	593
		% within luokiteltu virkasuhde	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 51. Ammatin kautta saavutetun turvatus elämän faktorin ristiintaulukointi kärkeimmuuttuukaan (% ja abs.)

			status		Total
			arvostaa ammattiaan keskimääri./ enemmän	arvostaa ammattiaan keskimäär. vähemmän	
M319LU	tyydyt. huonosti	Count	163	38	201
		% within status	32,1%	55,9%	34,9%
	ei osaa sanoa	Count	81	10	91
		% within status	15,9%	14,7%	15,8%
	tyydyt. hyvin	Count	264	20	284
		% within status	52,0%	29,4%	49,3%
Total		Count	508	68	576
		% within status	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 52. Ammatin kautta saavutetun turvatus elämän faktorin ristiintaulukointi kärkeimmuuttuukaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M319LU	tyydyt. huonosti	Count	142	63	205
		% within työviihtyvyys	31,3%	48,5%	35,1%
	ei osaa sanoa	Count	70	22	92
		% within työviihtyvyys	15,4%	16,9%	15,8%
	tyydyt. hyvin	Count	242	45	287
		% within työviihtyvyys	53,3%	34,6%	49,1%
Total		Count	454	130	584
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 53. Ammatin kautta saavutetun ihmiskeskeisyyden faktorin ristiintaulukointi kärkeimmuuttuukaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M322LU	tyydyt. huonosti	Count	4	11	15
		% within työviihtyvyys	,9%	8,5%	2,6%
	ei osaa sanoa	Count	6	12	18
		% within työviihtyvyys	1,3%	9,2%	3,1%
	tyydyt. hyvin	Count	446	107	553
		% within työviihtyvyys	97,8%	82,3%	94,4%
Total		Count	456	130	586
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 54. Ammatin kautta saavutetun ihmiskeskeisyyden faktorin ristiintaulukointi kärkeimmuuttajaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M323LU	tydyt. huonosti	Count	4	8	12
		% within työviihtyvyys	,9%	6,2%	2,0%
	ei osaa sanoa	Count	18	12	30
		% within työviihtyvyys	3,9%	9,2%	5,1%
	tydyt. hyvin	Count	434	110	544
		% within työviihtyvyys	95,2%	84,6%	92,8%
Total		Count	456	130	586
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 55. Ammatin kautta saavutetun yhteiskunnallisen aseman faktorin ristiintaulukointi kärkeimmuuttajaan (% ja abs.)

			status		Total
			arvostaa ammattiaan keskimääri./enemmän	arvostaa ammattiaan keskimäär. vähemmän	
M325LU	tydyt. huonosti	Count	378	64	442
		% within status	74,3%	92,8%	76,5%
	ei osaa sanoa	Count	80	3	83
		% within status	15,7%	4,3%	14,4%
	tydyt. hyvin	Count	51	2	53
		% within status	10,0%	2,9%	9,2%
Total		Count	509	69	578
		% within status	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 56. Ammatin kautta saavutetun työyhteisöllisyyden faktorin ristiintaulukointi kärkeimmuuttuun (%) ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M331LU	tydyt. huonosti	Count	44	22	66
		% within työviihtyvyys	9,7%	16,9%	11,3%
	ei osaa sanoa	Count	31	23	54
		% within työviihtyvyys	6,8%	17,7%	9,2%
	tydyt. hyvin	Count	380	85	465
		% within työviihtyvyys	83,5%	65,4%	79,5%
Total		Count	455	130	585
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 57. Ammatin kautta saavutetun työyhteisöllisyyden faktorin ristiintaulukointi kärkeimmuuttuun (%) ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M337LU	tydyt. huonosti	Count	18	19	37
		% within työviihtyvyys	4,0%	14,6%	6,3%
	ei osaa sanoa	Count	34	21	55
		% within työviihtyvyys	7,5%	16,2%	9,4%
	tydyt. hyvin	Count	402	90	492
		% within työviihtyvyys	88,5%	69,2%	84,2%
Total		Count	454	130	584
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 58. Ammatin kautta saavutetun itsensä toteuttamisen faktorin ristiintaulukointi kärkeimmuuttuun (%) ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M328LU	tydyt. huonosti	Count	82	51	133
		% within työviihtyvyys	18,0%	39,5%	22,7%
	ei osaa sanoa	Count	72	37	109
		% within työviihtyvyys	15,8%	28,7%	18,6%
	tydyt. hyvin	Count	302	41	343
		% within työviihtyvyys	66,2%	31,8%	58,6%
Total		Count	456	129	585
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 59. Ammatin kautta saavutetun itsensä toteuttamisen faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M329LU	tyydyt. huonosti	Count	101	46	147
		% within työviihtyvyys	22,2%	35,7%	25,2%
	ei osaa sanoa	Count	64	29	93
		% within työviihtyvyys	14,1%	22,5%	16,0%
	tyydyt. hyvin	Count	289	54	343
		% within työviihtyvyys	63,7%	41,9%	58,8%
Total		Count	454	129	583
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 60. Ammatin kautta saavutetun itsensä toteuttamisen faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			työviihtyvyys		Total
			viihtyy työssään hyvin	viihtyy työssään huonosti	
M335LU	tyydyt. huonosti	Count	241	83	324
		% within työviihtyvyys	53,0%	64,3%	55,5%
	ei osaa sanoa	Count	100	30	130
		% within työviihtyvyys	22,0%	23,3%	22,3%
	tyydyt. hyvin	Count	114	16	130
		% within työviihtyvyys	25,1%	12,4%	22,3%
Total		Count	455	129	584
		% within työviihtyvyys	100,0%	100,0%	100,0%

Liitetaulukko 61. Ammatin kautta saavutetun itsensä toteuttamisen faktorin ristiintaulukointi kärkimuuttujaan (% ja abs.)

			status		Total
			arvostaa ammatiaan keskimääri./enemmän	arvostaa ammatiaan keskimäär.vähemmän	
M335LU	tyydyt. huonosti	Count	270	49	319
		% within status	53,3%	72,1%	55,5%
	ei osaa sanoa	Count	118	12	130
		% within status	23,3%	17,6%	22,6%
	tyydyt. hyvin	Count	119	7	126
		% within status	23,5%	10,3%	21,9%
Total		Count	507	68	575
		% within status	100,0%	100,0%	100,0%

Liite 1

Kyselylomake

ARVOISA VASTAAJA

Kuopion yliopiston sosiaalitieteiden laitoksella suoritetaan tutkimus, jonka tarkoituksena on tiedon tuottaminen sosiaalitoimiston sosiaalityöstä. Olet valikoitunut tutkimukseen koko maata käsittäneen otannan perusteella.

Pyydämme Sinua ystävällisesti vastaamaan huolellisesti kaikkiin kysymyksiin. Jokaisen vastaajan kokemukset ovat tutkimuksen onnistumisen kannalta tärkeitä ja arvokkaita. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Kysymyksiin vastataan rengastamalla näkemystäsi parhaiten vastaava vastausvaihtoehto (Esimerkki 1.), kirjoittamalla vastaus sitä varten varattuun tilaan (Esimerkki 2.) tai muulla kysymyksen yhteydessä ilmoitetulla tavalla.

Esimerkki 1. Sukupuoli

- 1 nainen
- 2 mies

Esimerkki 2. Minä vuonna olette syntyneet? Vuonna 19.....

Rengasta tai merkitse kunkin kysymyksen vastausvaihtoehtoista vain yksi, ellei kysymyksen yhteydessä ole neuvottu toisin.

Pyydän palauttamaan vastatun kyselylomakkeen oheisessa vastauskirjekuoressa viimeistään mennessä. Lisätietoja tutkimuksen suorittamisesta tai kyselylomakkeen yksityiskohdista voi tiedustella allekirjoittaneelta tutkijalta seuraavista puhelinnumeroista:

KUOPION YLIOPISTO
Sosiaalitieteiden laitos

Pauli Niemelä
Professori
laitoksen esimies

Jarmo Heikkinen
Tutkija

KUOPION YLIOPISTO
TUTKIMUS SOSIAALITOIMISTON SOSIAALITYÖSTÄ

A. SEURAAVAT KYSYMYKSET KOSKEVAT SINUA ITSEÄSI JA TYÖTÄSI. Ympyröi kunkin kysymyksen kohdalta vain yksi vaihtoehto, tai kirjoita vastauksesi riveille, ellei toisin ilmoiteta.

1. Sukupuoli (M1)

1 nainen

2 mies

2. Minä vuonna olet syntynyt? Vuonna 19..... (M2)

3. Mikä on siviilisäätyysi? (M3)

1 naimaton

2 avoliitossa

3 avioliitossa

4 asumuserossa

5 eronnut

6 leski

4. Mikä on peruskoulutuksesi? (M4)

1 kansakoulu osittain

2 kansakoulu

3 keskikoulu osittain

4 keskikoulu

5 peruskoulu osittain

6 peruskoulu

7 lukio osittain

8 ylioppilastutkinto

9 muu koulutus, Mikä koulutus?.....

.....

5. Mikä on ammatillinen koulutuksesi? Kirjoita suorittamasi ammatilliset tutkinnot riveille. (M5)

.....
.....

6. Millaisen ammatillisen koulutuksen näkisit parhaiten vastaavan sosiaalitoimiston sosiaalityön vaatimuksia? (M6)

.....
.....

7. Onko käsityksesi ammatistasi muuttunut työssäoloaikasi sosiaalitoimistossa? Ympyröi sitä vaihtoehtoa koskeva numero, joka vastaa käsitystäsi ja perustele mahdollinen ammattia koskevan käsityksesi muutos riveille. (M7)

- 5 työssäoloaikana käsitykseni ammatistani on muuttunut täysin
- 4 työssäoloaikana käsitykseni ammatistani on muuttunut paljon
- 3 työssäoloaikana käsitykseni ammatistani on muuttunut jonkin verran
- 2 työssäoloaikana käsitykseni ammatistani on muuttunut vähän
- 1 työssäoloaikana käsitykseni ammatistani ei ole muuttunut lainkaan

Jos käsityksesi ammatistasi on muuttunut, Millä tavalla?.....(M9)

.....

8. Millainen on virkasuhteesi? (M36)

- 1 vakinainen virka
- 2 ei vakinainen virka (esim. väliaikainen viranhaltija, viransijainen tai avoimen viran hoitaja tms.)
- 3 muu, Mikä?. Kirjoita virkasuhteen nimi riville.

.....

9 Millaisissa työpaikoissa olet toiminut sosiaalityöntekijänä, ja kuinka kauan työsuhteesi on kestänyt? Kirjoita riville työpaikan nimi ja työsuhteen kesto puolen vuoden tarkkuudella.

Esimerkki 1).....sosiaalityöntekijä perheneuvolassa 2,5.....vuotta

1).....vuotta (M37) (M38)

2).....vuotta (M39) (M40)

3).....vuotta (M41) (M42)

4).....vuotta (M43) (M44)

5).....vuotta (M45) (M46)

6).....vuotta (M47) (M48)

7).....vuotta (M49) (M50)

8).....vuotta (M51) (M52)

9).....vuotta (M53) (M54)

10).....vuotta (M55) (M56)

10. Kuinka kauan olet työskennellyt nykyisessä työpaikassasi? (M57)

.....vuotta

11. Millä tavalla sosiaalityöntekijän toimenkuva on määritetty työyksikössäsi? (M58)

- 1 sosiaalityöntekijän toimenkuvaa ei ole määritetty lainkaan
- 2 sosiaalityöntekijän toimenkuva on määritetty melko epätarkasti
- 3 en osaa sanoa
- 4 sosiaalityöntekijän toimenkuva on määritetty melko tarkasti
- 5 sosiaalityöntekijän toimenkuva on määritetty erittäin tarkasti

12. Kuinka monta sosiaalityöntekijää työskentelee samassa työyksikössä, jossa työskentelet? (M59)

.....sosiaalityöntekijää

13. Mitkä seuraavista työtehtävistä kuuluvat toimenkuvaasi? Ympyröi työtehtävää kuvaava vaihtoehto kustakin väittämästä.

	Kyllä	Ei
toimeentulotuki	1	2 (M60)
lastensuojelu	1	2 (M61)
päihdehuolto	1	2 (M62)
asunnottomien asiat	1	2 (M63)
vanhustyö	1	2 (M64)
vammaisten asiat	1	2 (M65)
lastenvalvojan tehtävät	1	2 (M66)
koulukuraattorin tehtävät	1	2 (M67)
sosiaalisihteerin tehtävät	1	2 (M68)
sosiaalijohtajan tehtävät	1	2 (M69)
yhdyskuntatyö	1	2 (M70)
pakolaisten asiat	1	2 (M71)

muut tehtävät, Mitkä tehtävät? Kirjoita työtehtävien nimet riveille varatuille kohtiin (1- 5). (M72-M99)

1).....

2).....

3).....

4).....

5).....

14. Mikä on bruttopalkkasi määrä tällä hetkellä (mukaan lukien sivutulot yms. ansiotulot)?.....mk./ kk. (M101)

15. Miten viihdyt nykyisessä työssäsi? (M102)

- 1 viihdyn työssäni erittäin huonosti
- 2 viihdyn työssäni melko huonosti
- 3 en osaa sanoa
- 4 viihdyn työssäni melko hyvin
- 5 viihdyn työssäni erittäin hyvin

B. SEURAAVAN KYSYMYKSEN VÄITTÄMÄT KOSKEVAT SOSIAALITOIMISTON SOSIAALITYÖN ASIAKKUUTTA. Vastaa väittämiin annetun ohjeen mukaisesti.

16. Seuraavassa esitetään väittämiä, jotka koskevat sosiaalitoimiston sosiaalityön asiakkuutta, Ympyröi kustakin väittämästä sitä vaihtoehtoa koskeva numero, joka parhaiten vastaa käsitystäsi.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa	Täysin samaa mieltä
sosiaalitoimiston asiakas ei ole sosiaalistunut täysivaltaiseksi kansalaiseksi (M103)	5	4	3	2	1
asiakas on sosiaalityön työprosessissa ”subjekti” (M104)	5	4	3	2	1
sosiaalitoimiston asiakas on tullut riippuvaiseksi sosiaalipalveluista (M105)	5	4	3	2	1
sosiaalityö kohdistuu vain asiakkaan oireisiin (M106)	5	4	3	2	1
sosiaalityö kohdistuu asiakkaan kyvyttömyyteen hoitaa taloudellisia asioitaan (M107)	5	4	3	2	1
sosiaalityö kohdistuu asiakkaan kyvyttömyyteen hallita ongelmatilanteitaan (M108)	5	4	3	2	1
sosiaalityö kohdistuu asiakkaan kyvyttömyyteen ylläpitää ihmissuhteitaan (M109)	5	4	3	2	1
sosiaalityö kohdistuu ensisijaisesti yksittäiseen asiakkaaseen (M110)	5	4	3	2	1
sosiaalityön ensisijaisena kohteena on perhe (M111)	5	4	3	2	1
sosiaalityö kohdistuu yksittäisen asiakkaan ja yhteiskunnan vuorovaikutussuhteeseen (M112)	5	4	3	2	1
sosiaalitoimiston asiakkaan itsemääräämis oikeutta pitää rajoittaa (M113)	5	4	3	2	1
sosiaalityöntekijällä ei ole kokonaisvastuuta asiakkaan auttamisessa (M114)	5	4	3	2	1

sosiaalitoimiston asiakkaan yksilöllisiä vapauksia joutuu rajoittamaan (M115)	5	4	3	2	1
sosiaalitoimiston asiakas ei halua muutosta elämäänsä (M116)	5	4	3	2	1
sosiaalitoimiston asiakas jättää ongelmiensa ratkaisut muiden tehtäviksi (M117)	5	4	3	2	1
sosiaalitoimiston asiakas osallistuu aktiivisesti ongelmiensa ratkaisuun (M118)	5	4	3	2	1
sosiaalitoimiston asiakkaiden ongelmia ei kyetä poistamaan sosiaalityöllä (119)	5	4	3	2	1

C. SEURAAVAN KYSYMYKSEN VÄITTÄMÄT KOSKEVAT SOSIAALITOIMISTON SOSIAALITYÖSSÄ TARVITTAVIA TIETOJA. Vastaa kysymyksiin annetun ohjeen mukaisesti.

17. Missä määrin tarvitset tietoa seuraavista seikoista tehdessäsi sosiaalityötä? Ympyröi kustakin väittämästä sitä vaihtoehtoa koskeva numero, joka lähinnä vastaa käsitystäsi.

	Erittäin paljon	Melko paljon	En osaa sanoa	Melko vähän	Erittäin vähän
Sosiaalitoimiston sosiaalityötä tehdessäni tarvitsen tietoa....					
asiakkaan kohtaamisesta (M120)	5	4	3	2	1
siitä, miten ”rakennan” luottamuksellisen asiakassuhteen (M121)	5	4	3	2	1
asiakkaan sosiaalisen tilanteen selvittämistavoista (M122)	5	4	3	2	1
ihmisen kehityksestä (M123)	5	4	3	2	1
ihmisten elinoloista (M124)	5	4	3	2	1
työni ”stressitekijöistä” (M125)	5	4	3	2	1
ihmisten ryhmäkäyttäytymisestä (M126)	5	4	3	2	1
yksittäisen ihmisen ja yhteiskunnan suhteista (M127)	5	4	3	2	1
ihmisen aineellisesta puutteesta (M128)	5	4	3	2	1

ihmisen tietojen ja taitojen puutteesta (M129)	5	4	3	2	1
ihmisen epäsosiaalisuudesta (M130)	5	4	3	2	1
sosiaalisten ongelmien syistä (M131)	5	4	3	2	1
sosiaaliturvajärjestelmistä (M132)	5	4	3	2	1
sosiaalisten ongelmien ratkaisutavoista (M133)	5	4	3	2	1
viranomaisyhteistyöstä (M134)	5	4	3	2	1
yksilökohtaisen sosiaalityön työmenetelmistä (M135)	5	4	3	2	1
perhekeskeisestä sosiaalityöstä (M136)	5	4	3	2	1
sosiaalityön ryhmätyömenetelmistä (M137)	5	4	3	2	1
yhdyskuntatyöstä (M138)	5	4	3	2	1
sosiaalityön verkostotyömenetelmistä (M139)	5	4	3	2	1
ennaltaehkäisevästä sosiaalityöstä (M140)	5	4	3	2	1
sosiaalityön kehittämisestä (M141)	5	4	3	2	1
sosiaalityön teoriasta (M142)	5	4	3	2	1
teoriatiedon soveltamisesta käytännön sosiaalityöhön (M143)	5	4	3	2	1
siitä, mitä on ihmisen terveys (M144)	5	4	3	2	1
siitä, mitä on ihmisen onnellisuus (M145)	5	4	3	2	1
siitä, mitä on ihmisen hyvinvointi (M146)	5	4	3	2	1
siitä, millaisten asioiden hoitamiseen ammattipätevyuteni riittää (M147)	5	4	3	2	1
oman ammatillisuuteni kehittämisestä (M148)	5	4	3	2	1
niistä menetelmistä, joilla voin arvioida tekemääni sosiaalityötä (M149)	5	4	3	2	1

D. SEURAAVIEN KYSYMYSTEN VÄITTÄMÄT KOSKEVAT SOSIAALITOIMISTON SOSIAALITYÖNTEKIJÄNÄ TOIMIMISTA, SOSIAALITYÖN OHJAUTUMISTA JA SOSIAALITYÖN OMINAISPIIRTEITÄ. Vastaa väittämiin annettujen ohjeiden mukaisesti.

18. Seuraavassa esitetään väittämiä sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijän tehtävistä. Miten merkityksellisenä koet seuraavat työtehtävät omassa työssäsi? Ympyröi kustakin väittämästä sitä vaihtoehtoa kuvaava numero, joka parhaiten vastaa käsitystäsi.

	Erittäin merki- tyksel- lisenä	Melko merki- tyksel- lisenä	En osaa sanoa	Melko merki- tykset- tömänä	Täysin merki- tykset- tömänä
Sosiaalityöntekijänä tehtävänäni on...					
asiakkaan elämäntilanteen kokonaisvaltainen selvittäminen (M150)	5	4	3	2	1
terapeuttina toimiminen (M151)	5	4	3	2	1
hoivaajana toimiminen (M152)	5	4	3	2	1
määrittää sosiaalisten ongelmien syyt (M153)	5	4	3	2	1
asiakkaan auttamiskeinojen määrittäminen (M154)	5	4	3	2	1
valvoa, että asiakas toimii annettujen ohjeiden mukaisesti (M155)	5	4	3	2	1
tiedonhankinta asiakkaan omaisilta (M156)	5	4	3	2	1
tiedonhankinta viranomaiskonsultoinnilla (M157)	5	4	3	2	1
asiakaskohtaisen huoltosuunnitelman laatiminen (M158)	5	4	3	2	1
asiakkaan etuuskien selvittäminen (M159)	5	4	3	2	1
sosiaalipalveluista tiedottaminen (M160)	5	4	3	2	1
asiakkaan etuuskien hakemisen seuranta (M161)	5	4	3	2	1
keskustelu asiakkaan kanssa etuuskien hakemiseen liittyvistä ongelmista (M162)	5	4	3	2	1

asiakkaan auttaminen taloudellisissa vaikeuksissa (M163)	5	4	3	2	1
asiakkaan auttaminen tunne-elämän vaikeuksissa (M164)	5	4	3	2	1
asiakkaan auttaminen ihmissuhdevaikeuksissa (M165)	5	4	3	2	1
asiakkaan tukeminen elämän muutoksiin (M166)	5	4	3	2	1
asiakkaan ongelmanratkaisumahdollisuuksien selvittäminen (M167)	5	4	3	2	1
osallistuminen työryhmien työskentelyyn asiakkaan asiainhoidossa (M168)	5	4	3	2	1
asiakkaan tukeminen ongelmanratkaisuisissa (M169)	5	4	3	2	1
omaisten valmentaminen asiakkaan tukemiseen (M170)	5	4	3	2	1
auttaa asiakasta niin, että asiakas ottaa vastuun elämästään (M171)	5	4	3	2	1
ehkäistä sosiaalisten ongelmien syntymistä (M172)	5	4	3	2	1
asiakkaan ohjaaminen erityispalvelujen käyttöön (M173)	5	4	3	2	1
sosiaalityötä koskeviin tutkimuksiin osallistuminen (M174)	5	4	3	2	1
sosiaalipalveluja koskevaan suunnitteluun osallistuminen (M175)	5	4	3	2	1
sosiaalityössä esille tulevien tietojen välittäminen päätöksentekijöille (M 176)	5	4	3	2	1

19. Missä määrin koet seuraavien seikkojen ohjaavan sosiaalitoimistossa tekemääsi sosiaalityötä? Ympyröi kustakin väittämästä sitä vaihtoehtoa koskeva numero, joka lähinnä vastaa käsitystäsi.

Erittäin paljon	Melko paljon	En osaa sanoa	Melko vähän	Erittäin vähän
-----------------	--------------	---------------	-------------	----------------

Tekemäni sosiaalityö ohjautuu....

asiakasvirran mukaan (M177)	5	4	3	2	1
-----------------------------	---	---	---	---	---

asiakkaan yksilöllistä tarpeista (M178)	5	4	3	2	1
asiakkaan elämän kokonaistilanteesta (M179)	5	4	3	2	1
asiakkaan voimavaroista (M180)	5	4	3	2	1
sosiaalityön eettisistä ohjeista (M181)	5	4	3	2	1
yhteiskunnan voimavarajärjestelmistä (M182)	5	4	3	2	1
työnjaon mukaisesti (M183)	5	4	3	2	1
sosiaalilainsäädännöstä (M184)	5	4	3	2	1
sosiaalilautakunnan ohjeista (M185)	5	4	3	2	1
työyhteisöstä (M186)	5	4	3	2	1
esimiehen ohjeista (M187)	5	4	3	2	1
työkaverien näkemyksistä (M188)	5	4	3	2	1
yhteistyötahojen näkemyksistä (M189)	5	4	3	2	1
omista asenteista (M190)	5	4	3	2	1
omasta ihmiskäsityksestä (M191)	5	4	3	2	1
omista tunteista (M192)	5	4	3	2	1
omista kokemuksista (M193)	5	4	3	2	1
mielenkiinnosta työhön (M194)	5	4	3	2	1
ammatti-identiteetistä (M195)	5	4	3	2	1
työajan käytöstä (M196)	5	4	3	2	1
asiantuntijalausunnoista (M197)	5	4	3	2	1
työrutiineista (M198)	5	4	3	2	1
työilmapiiristä (M199)	5	4	3	2	1
työnohjauksesta (M200)	5	4	3	2	1
ammattillisesta koulutuksesta (M201)	5	4	3	2	1
asiakaspalautteesta (M202)	5	4	3	2	1
asiaseikoista, joita sosiaalityöntekijänä en kykene määrittämään (M203)	5	4	3	2	1

20. Seuraavassa esitetään väittämiä, jotka kuvaavat sosiaalitoimistossa tekemäsi sosiaalityötä. Ympyröi kustakin väittämästä sitä vaihtoehtoa koskeva numero, joka parhaiten vastaa käsitystäsi.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Tekemälleni sosiaalityölle on tyypillistä....					
ratkaisukeskeisyys (M204)	5	4	3	2	1
suunnitelmallisuus (M205)	5	4	3	2	1
tarveohjautuvuus (M206)	5	4	3	2	1
kokonaisvaltaisuus (M207)	5	4	3	2	1
joustavien toimintakäytäntöjen luominen (M208)	5	4	3	2	1
ammattiaseman autonomisuuden säilyminen (M209)	5	4	3	2	1
ylikuormittuneisuus työmäärän vuoksi (M210)	5	4	3	2	1
asiakaspalveluajan riittävyys (M211)	5	4	3	2	1
asiakkaan auttaminen yksilökeskeisillä menetelmillä (M212)	5	4	3	2	1
asiakkaan auttaminen perhekeskeisillä menetelmillä (M213)	5	4	3	2	1
yksin työskentely hierarkisessa toimintaorganisaatiossa (M214)	5	4	3	2	1
asiakkaan omatoimisuuden tukeminen (M215)	5	4	3	2	1
asiakkaan oman vastuullisuuden lisääminen (M216)	5	4	3	2	1
oman persoonallisuuden käyttäminen työvälineenä (M217)	5	4	3	2	1
asiakkaiden auttaminen heidän omilla ehdoillaan (M218)	5	4	3	2	1
sovellusohjeiston tarkka noudattaminen (M219)	5	4	3	2	1
tasa-arvoinen asiakkaiden kohtelu (M220)	5	4	3	2	1
asiakaskontrollin vähäisyys (M221)	5	4	3	2	1

työn sääntösidonnaisuus (M222)	5	4	3	2	1
asiakaspalvelun ei standardisoivuus (M223)	5	4	3	2	1

E. SEURAAVIEN KYSYMYSTEN VÄITTÄMÄT KOSKEVAT SOSIAALITOIMISTOSSA TEHTÄVÄN SOSIAALITYÖN ONGELMALLISUUKSIA JA TYÖN TEKEMISESSÄ KÄYTETTYJÄ KEINOJA. Vastaa väittämiin annettujen ohjeiden mukaisesti.

21. Seuraavassa esitetään väittämiä, jotka liittyvät sosiaalityön tekemisen ongelmallisuuksiin. Ympyröi kustakin väittämästä sitä vaihtoehtoa koskeva numero, joka lähinnä vastaa näkemystäsi.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Mielestäni sosiaalityön tekeminen on vaikeaa, koska...					
sosiaaliset ongelmat ovat muuttuneet vaikeammin ratkaistaviksi (M224)	5	4	3	2	1
asiakkaan ongelmat ovat pirstoutuneet (M225)	5	4	3	2	1
kiire estää työn suunnittelun (M226)	5	4	3	2	1
työn kohdistamiseen kytkeytyy vaikeasti ratkaistavia ongelmakokonaisuuksia (M227)	5	4	3	2	1
työ rajoittuu yksilötasoiseen auttamiseen (M228)	5	4	3	2	1
tiettyihin tehtäviin erikoistuminen on lisääntynyt (M229)	5	4	3	2	1
työn tietopohja on kapeutunut (M230)	5	4	3	2	1
viranomaisyhteistyön ”reviirivalvonta” on lisääntynyt (M231)	5	4	3	2	1
viranomaisyhteistyö on satunnaista (M232)	5	4	3	2	1
viranomaisyhteistyö on suunnittelematonta (M233)	5	4	3	2	1
viranomaisyhteistyö ei suuntaudu yhteisiin päämääriin (M234)	5	4	3	2	1

viranomaisyhteistyön työnjako ei toteudu (M235)	5	4	3	2	1
viranomaisyhteistyöllä tuotettua tietoa ei kyetä hyödyntämään (M236)	5	4	3	2	1
työntekijä uusintaa asiakkaiden ”riippuvuutta sosiaalipalveluihin” (M237)	5	4	3	2	1
ammattitaitoni on puutteellinen (M238)	5	4	3	2	1
sosiaalityöntekijän ammattiasema on heikko (M239)	5	4	3	2	1
ammatti-identiteettini on heikko (M240)	5	4	3	2	1
sosiaalityön päämäärät ja niiden todelliset toteuttamismahdollisuudet ovat ristiriidassa keskenään (M241)	5	4	3	2	1
työnohjausta on vähän (M242)	5	4	3	2	1
työmotivaationi on vähäinen (M243)	5	4	3	2	1
työn vaikutuskanavat yhteiskuntaan ovat vähäiset (M244)	5	4	3	2	1
perinteiset toimistokäytännöt kahlitsevat liikaa (M245)	5	4	3	2	1
yhteiskunnalliset auttamiskeinot ovat riittämättömiä (M246)	5	4	3	2	1
työn määrittäminen on epäselvä (M247)	5	4	3	2	1
teoriatietämystä työstä ei ole riittävästi (M248)	5	4	3	2	1
teoriatietämystä on vaikea soveltaa käytännön työhön (M249)	5	4	3	2	1
ammattillista lisäkoulutusta on vähän (M250)	5	4	3	2	1
asiakkaat tietävät työstä vähän (M251)	5	4	3	2	1
yhteistyökumppanit tietävät työstä vähän (M252)	5	4	3	2	1
päättäjät eivät tunne työtä (M253)	5	4	3	2	1
sosiaalityötä tehdessäni en voi hyödyntää kaikkea ammatillista osaamistani (M254)	5	4	3	2	1

22. Missä määrin käytät seuraavia keinoja tehdessäsi sosiaalityötä sosiaalitoimistossa? Ympyröi kustakin väittämästä sitä vaihtoehtoa koskeva numero, joka parhaiten vastaa käsitystäsi.

	Erittäin paljon	Melko paljon	En osaa sanoa	Melko vähän	Erittäin vähän
Sosiaalityötä tehdessäni....					
selvitän asiakkaan asioita hänen puolestaan, jotta saan hoidettua asiakkaan asian nopeammin (M255)	5	4	3	2	1
pyrin palvelemaan useampia asiakkaita aiempaa lyhyemmässä ajassa silläkin uhalla, että palvelun laatu heikkenee (M256)	5	4	3	2	1
lisään palveluni laatua (M257)	5	4	3	2	1
parannan ammattitaitoani koulutuksella (M258)	5	4	3	2	1
teen lisä- ja ylitöitä (M259)	5	4	3	2	1
joudun tekemään työtäni kaavamaisesti (M260)	5	4	3	2	1
siirrän yksinkertaisia työtehtäviä toimistotyöntekijöille (M261)	5	4	3	2	1
kehitän työmenetelmiä tehokkaammiksi (M262)	5	4	3	2	1
lisään viranomaisyhteistyötä (M263)	5	4	3	2	1
priorisoin asiakkaiden palvelujärjestystä (M264)	5	4	3	2	1
pyrin saamaan lisää työnohjausta (M265)	5	4	3	2	1
pyrin muuttamaan työnjakoa sosiaalitoimistossa (M266)	5	4	3	2	1
pidennän ajanvarausaikaa (M267)	5	4	3	2	1
jätän osan työtehtävistä hoitamatta (M268)	5	4	3	2	1
pyrin vaikuttamaan siihen, että sosiaalityöntekijöiden määrää lisättäisiin (M269)	5	4	3	2	1

F. SEURAAVAN KYSYMYKSEN VÄITTÄMÄT LIITTYVÄT SOSIAALITYÖNTEKIJÄN AMMATTIIN HAKEUTUMISEEN JA SOSIAALITYÖNTEKIJÄNÄ TOIMIMISEEN. Vastaa väittämiin annettujen ohjeiden mukaisesti.

23. Seuraavassa esitetään väittämiä sosiaalityöntekijän ammattiin hakeutumisesta. Miten merkityksellisenä koit seuraavat seikat, kun hakeuduit sosiaalityöntekijän ammattiin? Ympyröi kustakin väittämästä sitä vaihtoehtoa koskeva numero, joka lähinnä vastaa käsitystäsi.

	Erittäin merki- tyksel- lisenä	Melko merki- tyksel- lisenä	En osaa sanoa	Melko merki- tykset- tömänä	Erittäin merki- tykset- tömänä
kutsumus ammattiin (M270)	5	4	3	2	1
kykyjä vastaava työ (M271)	5	4	3	2	1
hyvät koulutusmahdollisuudet (M272)	5	4	3	2	1
pääsin koulutukseen helposti (M273)	5	4	3	2	1
hyvät työnsaantimahdollisuudet (M274)	5	4	3	2	1
kiinnostus inhimilliseen auttamistyöhön (M275)	5	4	3	2	1
hyvät tulot (M276)	5	4	3	2	1
kiinnostus huono-osaisten aseman parantamiseen (M277)	5	4	3	2	1
kiinnostus yhteiskunnallisten asioiden hoitamiseen (M278)	5	4	3	2	1
ammatin yhteiskunnallinen arvostus (M279)	5	4	3	2	1
sosiaalinen kohoaminen (M280)	5	4	3	2	1
toimeentulon turvaaminen (M281)	5	4	3	2	1
mielenkiintoinen työ (M282)	5	4	3	2	1
työn itsenäisyys (M283)	5	4	3	2	1
työn jatkuvuus (M284)	5	4	3	2	1
mahdollisuus kehittää itseään työssä (M285)	5	4	3	2	1
hakeuduin sosiaalityöntekijän ammattiin sattumalta (M286)	5	4	3	2	1

24. Millainen olet sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijänä? Tarkoituksena on, että ilmaiset käsityksesi ominaispiirteistäsi sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijänä. Arviointi suoritetaan seuraavasti: Lomakkeella on ilmauksia, jotka ovat jollakin tavalla vastakohtaisia, kuten esimerkiksi iloinen _____ surullinen

Tehtävänäsi on ilmaista, miten painostat ominaispiirteitäsi. Jos sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijänä olet mielestäsi erittäin lähellä ominaisuutta ”iloinen”, merkitset rastin sitä lähinnä olevalle viivalle. Jos vastaavasti ”surullinen” kuvaa ominaispiirrettäsi erittäin hyvin, merkitset rastin sen viereen. Jos ominaispiirteesi ei ole käsityksesi mukaan erittäin merkittävä, mutta kuitenkin vivahtaa esimerkiksi suuntaan ”jonkin verran surullinen”, niin asetat rastin toiseksi lähimmälle viivalle seuraavan esimerkin mukaisesti:

iloinen _____ X _____ surullinen

Esimerkin mukaan ominaispiirteesi sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijänä vivahtaisi surulliseen. Mikäli sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijänä olet ominaispiirteeltäsi annettujen ilmaisujen keskivälillä, etkä pysty erottamaan, kumpaa ominaispiirrettä edustat, aseta rasti keskimmaiselle viivalle. Tämä koskee myös sitä, että ominaispiirteesi ei ole lainkaan sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijän ominaispiirteenä merkittävä. Katso tarkasti kumpaakin ääriominaisuutta, ja käytä niitä rohkeasti. Vastaa avoimesti, millaisena todella pidät itseäsi. Älä vastaa, millainen haluaisit olla tai millaisena muut ehkä sinua pitävät. Aseta vain yksi rasti jokaiseen ilmaisupariin.

Sosiaalityöntekijänä olen.....

yksin viihtyvä	_____	_____	_____	_____	_____	seurallinen (M287)
ihmiskeskeinen	_____	_____	_____	_____	_____	asiakeskeinen (M288)
vakaa	_____	_____	_____	_____	_____	vaihtelunhaluinen (M289)
tavanmukainen	_____	_____	_____	_____	_____	omaperäinen (M290)
päättäväinen	_____	_____	_____	_____	_____	päättämätön (M291)
asioita jännittävä	_____	_____	_____	_____	_____	huoleton (M292)
varma, itsenäinen	_____	_____	_____	_____	_____	epävarma (M293)
sisäänpäin kääntynyt	_____	_____	_____	_____	_____	ulospäin kääntynyt(M294)
auttavainen, uhroutuva	_____	_____	_____	_____	_____	itseks, huolehdiin vain omista asioistani (M295)
tunneperäinen	_____	_____	_____	_____	_____	järkiperäinen (M296)
hallitseva, pyrin johtamaan	_____	_____	_____	_____	_____	alistuva, kuuntelen mie- luummin toisten ohjeita (M297)
suurpiirteinen	_____	_____	_____	_____	_____	yksityiskohtainen (M298)
laaja-alainen	_____	_____	_____	_____	_____	kapea-alainen (M299)
lyhytjännitteinen	_____	_____	_____	_____	_____	pitkäjännitteinen (M300)

yhteistyöhaluinen	___	___	___	___	___	yksin työskentelevä (M301)
teoreettinen	___	___	___	___	___	käytännöllinen (M302)
lahjakas	___	___	___	___	___	keskinkertainen (M303)
hiljainen	___	___	___	___	___	puhelias (M304)
temperamentikas	___	___	___	___	___	hillitty (M305)
ihmisten pariin haluava	___	___	___	___	___	syrjään vetäytyvä (M306)
muuttumaton	___	___	___	___	___	ailahteleva (M307)
niin kuin muut	___	___	___	___	___	originelli (M308)
innostuva	___	___	___	___	___	tasainen (M309)
helposti masentuva	___	___	___	___	___	toiveikas (M310)
idealistinen	___	___	___	___	___	realistinen (M311)
pohtiva	___	___	___	___	___	kätevä (M312)
vaistonvarainen	___	___	___	___	___	harkitseva (M313)
tarmoton	___	___	___	___	___	tarmokas (M315)
luova	___	___	___	___	___	rutiininomainen (M316)
persoonallinen	___	___	___	___	___	epäpersoonallinen (M317)
ei urautunut	___	___	___	___	___	urautunut (M318)

G. SEURAAVIEN KYSYMYSTEN VÄITTÄMÄT KOSKEVAT SOSIAALITYÖNTEKIJÄN ASEMAA JA ARVOSTUSTA YHTEISKUNNASSA. Vastaa väittämiin annettujen ohjeiden mukaisesti.

25. Seuraavassa esitetään asiaseikkoja, jotka kuvaavat sosiaalityöntekijän asemaa yhteiskunnassa. Miten koet niiden toteutuvan ammattisi kautta? Ympyröi kustakin väittämästä sitä vaihtoehtoa koskeva numero, joka lähinnä vastaa näkemystäsi.

	Erittäin hyvin	Melko hyvin	En osaa sanoa	Melko huonosti	Erittäin huonosti
Sosiaalityöntekijänä toimimisen kautta toteutuu....					
turvattu elämä (M319)	5	4	3	2	1
varma työpaikka (M320)	5	4	3	2	1
hyvät tulot (M321)	5	4	3	2	1

mielenkiintoinen työ (M322)	5	4	3	2	1
muiden ihmisten auttaminen (M323)	5	4	3	2	1
ihmisten parissa työskentely (M324)	5	4	3	2	1
yleisesti arvostettu asema (M325)	5	4	3	2	1
työn tuloksellisuus (M326)	5	4	3	2	1
tunnustuksen saaminen työssä (M327)	5	4	3	2	1
itsensä toteuttaminen (M328)	5	4	3	2	1
luova työ (M329)	5	4	3	2	1
kehittymismahdollisuudet työssä (M330)	5	4	3	2	1
itsenäinen ammattiasema (M331)	5	4	3	2	1
kykyjä vastaava työ (M332)	5	4	3	2	1
vaihteleva työ (M333)	5	4	3	2	1
hyvät uralla etenemismahdollisuudet (M334)	5	4	3	2	1
ihanteiden toteuttamismahdollisuudet työssä (M335)	5	4	3	2	1
työn vastuullisuus (M336)	5	4	3	2	1
hyvät työtoveruussuhteet (M337)	5	4	3	2	1
työn päättyminen työajan jälkeen (M338)	5	4	3	2	1
työskentely sellaisissa työtehtävissä, joista olen aina haaveillut (M339)	5	4	3	2	1
Jokin muu peruste, Mikä?					
Kirjoita peruste riville ja arvioi sen merkitsevyys asteikolla. (M341 - M363)					
.....	5	4	3	2	1
.....	5	4	3	2	1
.....	5	4	3	2	1
.....	5	4	3	2	1
.....	5	4	3	2	1
.....	5	4	3	2	1

26. Seuraavassa esitetään esimerkein muutamien ammattien arvostus yhdeksänportaisella asteikolla. Asteikolla 1= suurin arvo, jolla kuvataan eniten arvostettuja ammatteja, ja 9= on pienin arvo, jolla kuvataan vähiten arvostettuja ammatteja. Ympyröi vain yksi arvo, jonka esimerkkeinä olevat ammatit näkisit parhaiten vastaavan arvostukseltaan sosiaalityöntekijän ammattia.

- 1 = ministeri, maaherra, piispa, suurlähettiläs
- 2 = apteekkari, lääkäri, rovasti, tuomari
- 3 = päätoimittaja, insinööri, verojohtaja, eversti
- 4 = toimistopäällikkö, opettaja, metsäteknikko, liikennöitsijä
- 5 = poliisi, liikkeenharjoittaja, hovimestari, autoilija
- 6 = parturi, puuseppä, konttoristi, baarimestari
- 7 = elintarviketyöntekijä, keittäjä, talonmies, liikeapulainen
- 8 = vaneritehtaan työntekijä, yövartija, hieroja, sekatyömies
- 9 = aputyömies, lähetti, kadunlakaisija, keittiöapulainen

Muuta kyselyyn liittyvää mainittavaa?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KIITOS VASTAUKSISTASI !

Liite 2

Taustamuuttajat

SUKUPUOLI (kysymys 1)	1. nainen 2. mies
IKÄ (kysymys 2)	1. 20- 30-vuotiaat 2. 30- 40-vuotiaat 3. 41- 50-vuotiaat 4. yli 50-vuotiaat
SIVIILISÄÄTY (kysymys 3)	1. naimaton 2. avo-/avioliitto 3. asumusero/eronnut/leski
PERUSKOULUTUS (kysymys 4)	1. kansakoulu osittain, kansakoulu/ keskikoulu osittain/ muu koulutus 2. keskikoulu, peruskoulu/ lukio osittain 3. ylioppilastutkinto
AMMATILLINEN KOULUTUS (kysymys 5)	1. korkeakoulututkinto 2. opistotaso-/ ammattikorkeakoulututkinto/pätevöitymiskoulutus 3. perustutkinto kesken/ei perustutkintoa
VIRKASUHDE (kysymys 8)	1. vakinainen virkasuhde 2. ei vakinainen virkasuhde
TYÖKOKEMUS (kysymys 9)	1. 0,5-1 vuosi 2. 1,5 -5 vuotta 3. 5,5 -10 vuotta 4. 10,5 -15 vuotta 5. yli 15 -vuotta
TOIMENKUVA (kysymys 11)	1. tarkasti määritetty 2. epätarkasti määritetty
TYÖYKSIKÖN KOKO (kysymys 12)	1. 1-5 sosiaalityöntekijää 2. 6-10 sosiaalityöntekijää 3. 11 -15 sosiaalityöntekijää 4. yli 15 sosiaalityöntekijää
TOIMIALUEMÄÄRÄ (TYÖALUEMÄÄRÄ) (kysymys 13)	1. 1-3 toimialuetta 2. 4-6 toimialuetta 3. 7 toimialuetta/enemmän
TULOT (kysymys 14)	1. 992- 1497 e. (5900- 8900 mk.) 2. 1514- 1833 e. (9000- 10 900 mk.) 3. 1850 e./ enemmän (11 000 mk./ enemmän)
TYÖVIIHTYVYYS (kysymys 15)	1. viihtyy työssään hyvin 2. viihtyy työssään huonosti
KUNTAMUOTO	1. maaseutumainen 2. taajaan asuttu 3. kaupunkimainen
OMAN AMMATIN ARVOSTUS (kysymys 26)	1. arvostaa ammattiaan keskimäärin/enemmän 2. arvostaa ammattiaan keskimäärin vähemmän

Liite 3

Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 16 väittämät)

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,446	20,270	20,270
2	1,953	11,485	31,755
3	1,183	6,958	38,714
4	1,069	6,287	45,001
5	1,038	6,104	51,105
6	,937	5,514	56,619
7	,865	5,204	61,824
8	,850	4,999	66,823
9	,805	4,742	71,565
10	,748	4,401	75,967
11	,724	4,259	80,226
12	,700	4,116	84,342
13	,644	3,789	88,131
14	,577	3,394	91,525
15	,546	3,212	94,737
16	,512	3,011	97,748
17	,383	2,252	100,000

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Communalities

	Initial	Extraction
M103	1,000	,345
M104	1,000	,446
M105	1,000	,421
M106	1,000	,429
M107	1,000	,533
M108	1,000	,676
M109	1,000	,615
M110	1,000	,415
M111	1,000	,482
M112	1,000	,511
M113	1,000	,522
M114	1,000	,758
M115	1,000	,498
M116	1,000	,422
M117	1,000	,577
M118	1,000	,452
M119	1,000	,588

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,446	20,270	20,270	3,103	18,250	18,250
2	1,953	11,485	31,755	1,811	10,652	28,902
3	1,183	6,958	38,714	1,338	7,870	36,772
4	1,069	6,287	45,001	1,259	7,408	44,180
5	1,038	6,104	51,105	1,177	6,926	51,105
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotated Component Matrix^a

	Component				
	1	2	3	4	5
sosiaalittoman kansalaiseksi	,518				
asiakas subjekti riippuvuus sosiaalipalveluista	,591			,649	
kohdistuminen oireisiin	,573				
asiakkaan taloudellinen kyvyttömyys	,475	,533			
ongelmatilanteiden hallinta		,813			
kyvyttömyys ylläpitää ihmissuhteita		,779			
yksilöasiakkuus	,431			-,340	
perhe-asiakkuus				,676	
asiakkaan vuorovaikutus	-,551	,312			
itsensä määräämisen rajoitus			,656		
sosiaalityöntekijällä ei kokonaisvastuu asiakkaan vapauksien rajoitus			,667		
asiakas ei halua muutosta	,579				
ongelmaratkaisu muiden tehtävä	,703				
asiakas aktiivinen ongelmia ei kyetä poistamaan	-,635				
	,302			,318	,599

Extraction Method: Principal Component Analysis.
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 8 iterations.

Component Transformation Matrix

Component	1	2	3	4	5
1	,922	,120	,279	-,155	,182
2	-,066	,895	,151	,381	-,165
3	-,272	-,162	,782	,233	,484
4	,247	-,271	-,315	,864	,142
5	-,099	,293	-,435	-,174	,828

Extraction Method: Principal Component Analysis.
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Liite 4

Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 17 väittämät)

Total Variance Explained				Communalities		
Component	Total	Initial Eigenvalues		M120	total	Extraction
		% of Variance	Cumulative %			
1	10,258	31,186	34,186	1,000	1,000	,759
2	2,192	7,308	41,491	1,000	1,000	,755
3	1,818	6,304	47,603	1,000	1,000	,620
4	1,448	4,821	52,707	1,000	1,000	,657
5	1,301	4,333	57,044	1,000	1,000	,622
6	1,216	4,053	61,098	1,000	1,000	,474
7	,976	3,253	64,350	1,000	1,000	,619
8	,890	2,988	67,339	1,000	1,000	,602
9	,814	2,774	70,113	1,000	1,000	,552
10	,713	2,378	72,491	1,000	1,000	,602
11	,690	2,299	74,790	1,000	1,000	,509
12	,678	2,259	76,987	1,000	1,000	,505
13	,582	1,940	78,927	1,000	1,000	,590
14	,557	1,857	80,784	1,000	1,000	,616
15	,529	1,763	82,547	1,000	1,000	,800
16	,501	1,669	84,216	1,000	1,000	,502
17	,467	1,623	85,839	1,000	1,000	,505
18	,456	1,521	87,360	1,000	1,000	,658
19	,437	1,458	88,818	1,000	1,000	,628
20	,421	1,403	90,222	1,000	1,000	,598
21	,377	1,258	91,480	1,000	1,000	,518
22	,359	1,229	92,709	1,000	1,000	,588
23	,350	1,166	93,875	1,000	1,000	,524
24	,320	1,095	94,970	1,000	1,000	,524
25	,311	1,038	96,008	1,000	1,000	,721
26	,290	,967	96,975	1,000	1,000	,819
27	,267	,892	97,866	1,000	1,000	,701
28	,246	,820	98,686	1,000	1,000	,575
29	,206	,688	99,374	1,000	1,000	,631
30	,188	,626	100,000	1,000	1,000	,616

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	10,256	34,186	34,186	4,149	13,830	13,830
2	2,192	7,306	41,491	3,932	13,107	26,937
3	1,918	6,394	47,885	3,349	11,164	38,101
4	1,146	4,821	52,707	2,486	8,288	46,389
5	1,301	4,338	57,044	2,267	7,555	53,944
6	1,216	4,053	61,098	2,146	7,154	61,098
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						
22						
23						
24						
25						
26						
27						
28						
29						
30						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotated Component Matrix^a

	Component					
	1	2	3	4	5	6
M120		,617	,555			
M121		,576	,563			
M122		,522	,537			
M123			,711			
M124		,336	,610		,311	
M125			,514			,388
M126	,411		,615			
M127			,461		,354	
M128			,492		,464	
M129					,718	
M130					,710	
M131		,440			,503	
M132		,692				
M133	,303	,676				
M134		,675				
M135	,405	,526				
M136	,601	,460				
M137	,754					
M138	,740					
M139	,678	,331				
M140	,482	,489				
M141	,586					,320
M142	,588					,326
M143	,522					,363
M144				,761		
M145				,855		
M146				,742		
M147				,370		,570
M148						,743
M149	,359					,683

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 70 iterations.

Component Transformation Matrix

Component	1	2	3	4	5	6
1	,508	,498	,457	,320	,294	,310
2	-,769	,142	,291	,351	,402	-,140
3	,129	-,799	,213	,497	,020	,227
4	,175	,013	-,738	,303	,572	-,077
5	,159	-,304	,303	-,589	,632	-,210
6	-,260	-,018	-,161	-,298	,155	,885

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Liite 5

Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 18 väittämät)

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	6,213	23,011	23,011
2	2,323	8,602	31,614
3	2,012	7,452	39,065
4	1,861	6,892	45,957
5	1,547	5,729	51,686
6	1,074	3,979	55,665
7	,995	3,665	59,350
8	,851	3,153	62,503
9	,841	3,117	65,619
10	,787	2,914	68,533
11	,759	2,812	71,346
12	,710	2,629	73,975
13	,680	2,518	76,493
14	,625	2,315	78,807
15	,608	2,252	81,059
16	,591	2,188	83,248
17	,558	2,067	85,314
18	,535	1,982	87,297
19	,459	1,699	88,996
20	,452	1,673	90,668
21	,445	1,650	92,318
22	,426	1,579	93,898
23	,400	1,482	95,379
24	,385	1,428	96,807
25	,313	1,158	97,965
26	,295	1,091	99,055
27	,255	,945	100,000

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Communalities

	Initial	Extraction
M150	1,000	,411
M151	1,000	,596
M152	1,000	,580
M153	1,000	,493
M154	1,000	,530
M155	1,000	,498
M156	1,000	,518
M157	1,000	,400
M158	1,000	,513
M159	1,000	,599
M160	1,000	,511
M161	1,000	,577
M162	1,000	,571
M163	1,000	,485
M164	1,000	,694
M165	1,000	,763
M166	1,000	,609
M167	1,000	,669
M168	1,000	,467
M169	1,000	,656
M170	1,000	,533
M171	1,000	,532
M172	1,000	,524
M173	1,000	,397
M174	1,000	,615
M175	1,000	,715
M176	1,000	,573

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	6,213	23,011	23,011	3,343	12,382	12,382
2	2,323	8,602	31,614	3,035	11,243	23,625
3	2,012	7,452	39,065	2,687	9,953	33,578
4	1,861	6,892	45,957	2,184	8,090	41,668
5	1,547	5,729	51,686	2,119	7,848	49,518
6	1,074	3,979	55,665	1,660	6,149	55,665
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						
22						
23						
24						
25						
26						
27						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotated Component Matrix^a

	Component					
	1	2	3	4	5	6
M150				,343		,463
M151					,751	
M152					,697	
M153				,648		
M154	,432			,552		
M155			,303	,581		
M156				,535		,392
M157				,547		
M158						,524
M159			,726			
M160			,553			
M161			,680			
M162			,708			
M163			,615			
M164					,670	,358
M165					,633	,446
M166	,724					
M167	,782					
M168	,378	,384				,336
M169	,791					
M170		,551				,370
M171	,567					
M172	,390	,582				
M173	,366	,303	,376			
M174		,765				
M175		,827				
M176		,725				

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.
 a. Rotation converged in 11 iterations.

Component Transformation Matrix

Component	1	2	3	4	5	6
1	,575	,512	,409	,304	,206	,324
2	-,486	-,116	,661	,510	-,151	-,164
3	,062	-,575	,052	,142	,756	,091
4	-,580	,601	-,256	,076	,479	,027
5	,091	-,103	-,570	,778	-,196	,114
6	,289	,149	-,047	,129	,170	-,920

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Liite 6

Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 19 väittämät)

Total Variance Explained

Communalities

Component	Initial Eigenvalues		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	5,189	19,220	19,220
2	2,806	10,393	29,613
3	2,181	8,077	37,690
4	1,497	5,545	43,234
5	1,405	5,203	48,438
6	1,292	4,784	53,222
7	1,080	4,000	57,222
8	,947	3,508	60,729
9	,876	3,243	63,973
10	,854	3,165	67,137
11	,797	2,952	70,090
12	,767	2,842	72,931
13	,730	2,702	75,633
14	,706	2,615	78,248
15	,629	2,328	80,578
16	,587	2,175	82,751
17	,574	2,125	84,876
18	,543	2,013	86,889
19	,532	1,970	88,859
20	,460	1,705	90,564
21	,427	1,582	92,146
22	,419	1,554	93,700
23	,407	1,506	95,205
24	,363	1,345	96,551
25	,335	1,241	97,792
26	,324	1,200	98,991
27	,272	1,009	100,000

Extraction Method: Principal Component Analysis.

	Communalities	
	Initial	Extraction
M177	1,000	,426
M178	1,000	,618
M179	1,000	,694
M180	1,000	,605
M181	1,000	,548
M182	1,000	,411
M183	1,000	,376
M184	1,000	,610
M185	1,000	,840
M186	1,000	,582
M187	1,000	,613
M188	1,000	,655
M189	1,000	,544
M190	1,000	,693
M191	1,000	,688
M192	1,000	,864
M193	1,000	,659
M194	1,000	,603
M195	1,000	,652
M196	1,000	,540
M197	1,000	,431
M198	1,000	,587
M199	1,000	,521
M200	1,000	,608
M201	1,000	,598
M202	1,000	,424
M203	1,000	,461

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	5,189	19,220	19,220	2,902	10,749	10,749
2	2,806	10,393	29,613	2,526	9,357	20,106
3	2,181	8,077	37,690	2,276	8,431	28,538
4	1,497	5,545	43,234	2,162	8,081	36,619
5	1,405	5,203	48,438	1,892	7,007	43,626
6	1,292	4,784	53,222	1,851	6,856	50,481
7	1,050	4,000	57,222	1,820	6,740	57,222
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						
22						
23						
24						
25						
26						
27						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotated Component Matrix^a

	Component						
	1	2	3	4	5	6	7
M177					,808		
M178			,769				
M179			,806				
M180			,745				
M181			,460	,385		,337	
M182				,329		,405	
M183				,552			
M184				,764			
M185		,343		,714			
M186		,559		,355			
M187		,519		,456			
M188		,777					
M189		,679					
M190	,811						
M191	,792						
M192	,773						
M193	,780						
M194	,367					,617	
M195						,754	
M196					,663		
M197		,355					,345
M198					,719		
M199		,405			,396		
M200							,744
M201						,386	,512
M202							,583
M203						-.405	,373

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 8 iterations.

Component Transformation Matrix

Component	1	2	3	4	5	6	7
1	,527	,461	,225	,366	,320	,305	,331
2	,200	-.382	,532	-.331	-.358	,388	,161
3	-.735	,187	,381	,461	-.155	,123	,168
4	-.052	-.612	-.428	,344	,170	,443	,311
5	,137	-.354	,380	,422	,327	-.108	-.644
6	-.202	-.194	,273	-.305	,674	-.347	,424
7	,281	-.224	,056	,393	-.395	-.643	,380

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Liite 7

Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 20 väittämät)

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,606	18,032	18,032
2	1,818	9,091	27,123
3	1,580	7,902	35,025
4	1,222	6,111	41,136
5	1,156	5,778	46,914
6	1,080	5,400	52,313
7	1,008	5,038	57,351
8	,980	4,901	62,252
9	,887	4,434	66,686
10	,873	4,364	71,049
11	,802	4,012	75,061
12	,756	3,778	78,840
13	,721	3,603	82,443
14	,659	3,293	85,736
15	,632	3,162	88,897
16	,571	2,855	91,752
17	,502	2,512	94,264
18	,493	2,465	96,729
19	,469	2,345	99,074
20	,185	,926	100,000

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Communalities

	Initial	Extraction
M204	1,000	,396
M205	1,000	,593
M206	1,000	,517
M207	1,000	,588
M208	1,000	,631
M209	1,000	,653
M210	1,000	,622
M211	1,000	,656
M212	1,000	,545
M213	1,000	,595
M214	1,000	,469
M215	1,000	,792
M216	1,000	,764
M217	1,000	,369
M218	1,000	,525
M219	1,000	,666
M220	1,000	,363
M221	1,000	,625
M222	1,000	,697
M223	1,000	,403

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,606	18,032	18,032	2,418	12,088	12,088
2	1,818	9,091	27,123	1,879	9,397	21,485
3	1,580	7,902	35,025	1,648	8,240	29,725
4	1,222	6,111	41,136	1,428	7,141	36,866
5	1,156	5,778	46,914	1,389	6,947	43,813
6	1,080	5,400	52,313	1,371	6,854	50,667
7	1,008	5,038	57,351	1,337	6,684	57,351
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotated Component Matrix^a

	Component						
	1	2	3	4	5	6	7
M204	,359	,373					
M205		,654					
M206		,665					
M207		,822			,303		
M208				,750			
M209				,794			
M210			,346			,692	
M211						-,755	
M212		,453			,390		,354
M213					,578		
M214					-,534		
M215	,832						
M216	,823						
M217	,411					,303	
M218	,554						,418
M219			,810				
M220	,453						
M221							,769
M222			,797				
M223							,506

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 10 iterations.

Component Transformation Matrix

Component	1	2	3	4	5	6	7
1	,597	,523	-,082	,277	,281	-,045	,274
2	,057	,144	,655	,069	-,335	,319	,161
3	-,381	,106	-,002	,551	-,263	-,566	,388
4	-,516	,746	-,142	,020	,084	,326	-,208
5	,041	,305	,333	-,467	,087	-,664	-,318
6	-,195	-,210	,360	,394	,773	-,014	-,187
7	-,243	,006	,038	-,492	,356	,037	,755

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Liite 8

Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 21 väittämät)

Total Variance Explained

Communalities

Component	Initial Eigenvalues		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	7,046	22,728	22,728
2	2,326	7,504	30,232
3	1,799	5,804	36,036
4	1,665	5,435	41,471
5	1,301	4,198	45,669
6	1,244	4,012	49,682
7	1,200	3,870	53,552
8	1,004	3,240	56,792
9	,917	2,960	59,751
10	,849	2,738	62,489
11	,804	2,593	65,082
12	,792	2,555	67,637
13	,784	2,528	70,164
14	,728	2,349	72,513
15	,714	2,305	74,818
16	,681	2,133	76,951
17	,654	2,110	79,061
18	,640	2,055	81,125
19	,606	1,955	83,080
20	,578	1,865	84,945
21	,547	1,764	86,709
22	,527	1,699	88,408
23	,505	1,627	90,035
24	,488	1,573	91,608
25	,456	1,470	93,079
26	,438	1,413	94,492
27	,406	1,308	95,800
28	,375	1,209	97,009
29	,366	1,180	98,189
30	,304	,981	99,170
31	,257	,830	100,000

	Initial	Extraction
M224	1,000	,610
M225	1,000	,602
M226	1,000	,468
M227	1,000	,632
M228	1,000	,346
M229	1,000	,586
M230	1,000	,568
M231	1,000	,500
M232	1,000	,632
M233	1,000	,706
M234	1,000	,722
M235	1,000	,591
M236	1,000	,525
M237	1,000	,564
M238	1,000	,680
M239	1,000	,521
M240	1,000	,608
M241	1,000	,566
M242	1,000	,585
M243	1,000	,521
M244	1,000	,608
M245	1,000	,561
M246	1,000	,500
M247	1,000	,484
M248	1,000	,588
M249	1,000	,338
M250	1,000	,625
M251	1,000	,538
M252	1,000	,885
M253	1,000	,609
M254	1,000	,557

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotated Component Matrix^a

	Component							
	1	2	3	4	5	6	7	8
M224		,767						
M225		,746						
M226		,362		,538				
M227		,747						
M228								
M229							,359	
M230							,721	
M231	,376						,673	
M232	,742						,552	
M233	,813							
M234	,825							
M235	,709							
M236	,660							
M237			,392	,491				
M238			,787					
M239					,577			
M240			,697					
M241				,319	,496			
M242								,702
M243			,364		,499			
M244					,734			
M245				,687				
M246				,405	,406			
M247			,319	,426		,308		
M248			,499					,511
M249								
M250								,726
M251						,670		
M252						,757		
M253						,688		
M254				,616				

Extraction Method: Principal Component Analysis
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.
 a. Rotation converged in 11 iterations.

Component Transformation Matrix

Component	1	2	3	4	5	6
1	,547	,243	,342	,383	,356	,314
2	-,678	,579	-,004	,252	,238	,069
3	-,189	,170	,561	-,220	-,198	-,417
4	,369	,712	-,447	-,114	-,242	-,168
5	-,174	-,116	-,306	,175	-,553	,456
6	-,181	,002	,040	,198	,163	,370
7	,011	,218	,319	-,656	-,132	,591
8	-,076	-,089	-,414	-,477	,607	,030

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Liite 9

Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 22 väittämät)

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,881	19,207	19,207
2	2,246	14,973	34,180
3	1,108	7,390	41,570
4	1,104	7,361	48,930
5	,981	6,537	55,468
6	,879	5,859	61,327
7	,857	5,714	67,041
8	,782	5,214	72,255
9	,764	5,095	77,350
10	,687	4,582	81,932
11	,647	4,311	86,243
12	,571	3,805	90,048
13	,560	3,736	93,785
14	,537	3,580	97,364
15	,395	2,638	100,000

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Communalities

	Initial	Extraction
M255	1,000	,660
M256	1,000	,598
M257	1,000	,543
M258	1,000	,404
M259	1,000	,359
M260	1,000	,526
M261	1,000	,391
M262	1,000	,485
M263	1,000	,493
M264	1,000	,541
M265	1,000	,564
M266	1,000	,543
M267	1,000	,255
M268	1,000	,493
M269	1,000	,486

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,881	19,207	19,207	2,537	16,913	16,913
2	2,246	14,973	34,180	1,726	11,508	28,422
3	1,108	7,390	41,570	1,682	11,211	39,633
4	1,104	7,361	48,930	1,395	9,298	48,930
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Component Transformation Matrix

Component	7	8
1	,262	,290
2	-,153	,236
3	,599	-,005
4	,092	-,220
5	,466	,320
6	,283	-,826
7	-,230	,015
8	,436	,165

Extraction Method: Principal Component Analysis.
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Rotated Component Matrix^a

	Component			
	1	2	3	4
M255				,778
M256	-,583			,417
M257	,735			
M258	,582			
M259				,537
M260	-,603			,397
M261		,575		
M262	,558	,401		
M263	,637			
M264		,694		
M265			,718	
M266		,405	,605	
M267			,314	
M268	-,357	,545		
M269			,686	

Extraction Method: Principal Component Analysis.
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 7 iterations.

Component Transformation Matrix

Component	1	2	3	4
1	,824	,383	,406	-,104
2	-,446	,562	,499	,485
3	,314	-,479	,025	,819
4	,156	,555	-,765	,288

Extraction Method: Principal Component Analysis.
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 23 väittämät)

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,881	19,207	19,207
2	2,246	14,973	34,180
3	1,108	7,390	41,570
4	1,104	7,361	48,930
5	,981	6,537	55,468
6	,879	5,859	61,327
7	,857	5,714	67,041
8	,782	5,214	72,255
9	,764	5,095	77,350
10	,687	4,582	81,932
11	,647	4,311	86,243
12	,571	3,805	90,048
13	,560	3,736	93,785
14	,537	3,580	97,364
15	,395	2,636	100,000

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Communalities

	Initial	Extraction
M255	1,000	,660
M256	1,000	,598
M257	1,000	,543
M258	1,000	,404
M259	1,000	,359
M260	1,000	,525
M261	1,000	,391
M262	1,000	,485
M263	1,000	,493
M264	1,000	,541
M265	1,000	,564
M266	1,000	,543
M267	1,000	,255
M268	1,000	,493
M269	1,000	,486

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Total Variance Explained

Component	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2,881	19,207	19,207	2,537	16,913	16,913
2	2,246	14,973	34,180	1,726	11,508	28,422
3	1,108	7,390	41,570	1,682	11,211	39,633
4	1,104	7,361	48,930	1,395	9,298	48,930
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotated Component Matrix^a

	Component			
	1	2	3	4
M255				,778
M256	-,583			,417
M257	,735			
M258	,582			
M259				,537
M260	-,603			,397
M261		,575		
M262	,558	,401		
M263	,637			
M264		,694		
M265			,718	
M266		,405	,605	
M267			,314	
M268	-,357	,545		
M269			,686	

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 7 iterations.

Component Transformation Matrix

Component	1	2	3	4
1	,824	,383	,406	-,104
2	-,446	,562	,499	,485
3	,314	-,479	,025	,819
4	,156	,555	-,765	,288

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 24 väittämät)

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	6,855	22,145	22,145
2	3,005	9,592	31,638
3	2,527	8,475	40,313
4	1,747	5,635	45,949
5	1,274	4,110	50,059
6	1,213	3,913	53,972
7	1,018	3,279	57,251
8	,985	3,178	60,429
9	,882	2,845	63,274
10	,813	2,623	65,897
11	,786	2,536	68,433
12	,738	2,381	70,814
13	,703	2,268	73,082
14	,651	2,099	75,180
15	,621	2,004	77,185
16	,607	1,959	79,144
17	,600	1,934	81,078
18	,582	1,814	82,892
19	,526	1,697	84,589
20	,515	1,661	86,250
21	,495	1,596	87,846
22	,470	1,517	89,363
23	,466	1,503	90,867
24	,451	1,455	92,321
25	,412	1,330	93,652
26	,402	1,298	94,949
27	,343	1,107	96,056
28	,330	1,063	97,119
29	,321	1,037	98,157
30	,306	,987	99,144
31	,285	,856	100,000

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Communalities

	Initial	Extraction
M287	1,000	,879
M288	1,000	,520
M289	1,000	,583
M290	1,000	,652
M291	1,000	,562
M292	1,000	,510
M293	1,000	,816
M294	1,000	,727
M295	1,000	,595
M296	1,000	,595
M297	1,000	,561
M298	1,000	,591
M299	1,000	,420
M300	1,000	,545
M301	1,000	,547
M302	1,000	,486
M303	1,000	,478
M304	1,000	,666
M305	1,000	,600
M306	1,000	,695
M307	1,000	,560
M308	1,000	,596
M309	1,000	,516
M310	1,000	,599
M311	1,000	,430
M312	1,000	,568
M313	1,000	,542
M315	1,000	,524
M316	1,000	,657
M317	1,000	,626
M318	1,000	,503

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotated Component Matrix^a

	Component						
	1	2	3	4	5	6	7
M287		,820					
M288		,328			,384		,489
M289	,559	,356					
M290	,747						
M291			,671				
M292			,489		,328		
M293			,705				
M294		,766					
M295							,698
M296							,643
M297			,658				
M298					,740		
M299	,330			,321	,351		
M300				,688			
M301		,672					
M302						,691	
M303			,559				
M304		,650					
M305	,512	,342		-,383			
M306		,783					
M307	,499			-,437			
M308	,687						
M309	,565	,377					
M310		,314		,479		-,395	
M311	-,333				-,505		
M312						,723	
M313				,491	-,475		
M315	,301		,390				
M316	,746						
M317	,717						
M318	,524			,423			

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 27 iterations.

Component Transformation Matrix

Component	1	2	3	4	5	6	7
1	,690	,542	,393	,005	,241	-,107	,074
2	-,220	,060	,519	,667	-,439	-,196	-,039
3	,405	-,723	,364	,058	,092	,329	-,246
4	,240	-,006	-,380	,518	-,037	,455	,667
5	-,110	,422	-,018	,029	-,126	,697	-,555
6	-,481	,037	,361	,112	,729	,213	,220
7	-,102	,027	,410	-,519	-,438	,323	,505

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Component Matrix^a

	Component						
	1	2	3	4	5	6	7
M287	,508		-.566		,314		
M288	,351					,459	
M289	,547	-.403					
M290	,716						
M291		,587					
M292	,514			-.326			
M293	,534	,409					
M294	,674		-.458				
M295			-.339	,472	-.388		
M296		-.404		,372	-.375		
M297	,453			-.324			
M298	,329	-.364				,511	
M299	,441						
M300		,614		,375			
M301	,338		-.467		,340		
M302					,485		
M303	,344		,423				
M304	,669		-.361				
M305	,660						
M306	,612		-.537				
M307	,417	-.549					
M308	,541		,469				
M309	,668						
M310	,410	,370					-.516
M311	-.308	,474					
M312			,338	,412	,494		
M313		,589					
M315	,447	,502					
M316	,661		,321				
M317	,653		,312				
M318	,494			,346			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 7 components extracted.

Faktorianalyysi ja faktorit (kysymyksen 25 väittämät)

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	5,186	24,694	24,694
2	2,022	9,630	34,324
3	1,488	7,085	41,408
4	1,162	5,532	46,941
5	1,020	4,857	51,797
6	1,012	4,819	56,616
7	,927	4,414	61,030
8	,887	4,222	65,252
9	,762	3,725	68,978
10	,747	3,559	72,536
11	,692	3,296	75,832
12	,653	3,156	78,987
13	,617	2,937	81,924
14	,588	2,798	84,723
15	,546	2,598	87,321
16	,523	2,514	89,835
17	,524	2,494	92,329
18	,472	2,249	94,577
19	,440	2,097	96,674
20	,414	1,970	98,644
21	,285	1,356	100,000

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Communalities

	Initial	Extraction
M319	1,000	,679
M320	1,000	,732
M321	1,000	,536
M322	1,000	,591
M323	1,000	,561
M324	1,000	,643
M325	1,000	,607
M326	1,000	,559
M327	1,000	,632
M328	1,000	,700
M329	1,000	,704
M330	1,000	,472
M331	1,000	,512
M332	1,000	,516
M333	1,000	,537
M334	1,000	,562
M335	1,000	,442
M336	1,000	,443
M337	1,000	,638
M338	1,000	,429
M339	1,000	,495

Extraction Method: Principal Component Analysis

Total Variance Explained

Component	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	5,186	24,694	24,694	3,639	17,327	17,327
2	2,022	9,630	34,324	2,001	9,529	26,855
3	1,488	7,085	41,408	1,880	8,953	35,808
4	1,162	5,532	46,941	1,577	7,508	43,316
5	1,020	4,857	51,797	1,401	6,670	49,986
6	1,012	4,819	56,616	1,392	6,531	56,616
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotated Component Matrix^a

	Component					
	1	2	3	4	5	6
M319				,760		
M320				,841		
M321			,581	,344		
M322	,378	,608				
M323		,699				
M324		,781				
M325			,728			
M326	,565					-,370
M327	,578		,336			
M328	,793					
M329	,770					
M330	,583					
M331	,384				,535	
M332	,530		,322			
M333						,536
M334			,611			
M335	,620					
M336		,387			,425	
M337					,772	
M338						-,633
M339	,499		,363			

Extraction Method: Principal Component Analysis
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 10 iterations.

Component Transformation Matrix

Component	1	2	3	4	5	6
1	,779	,388	,352	,179	,254	,148
2	,090	-,535	,586	,334	-,253	-,432
3	-,399	,113	,007	,817	,334	,222
4	-,233	,656	,107	-,006	-,017	-,710
5	,361	-,275	-,641	,216	,327	-,479
6	-,203	-,211	,332	-,377	,808	-,095

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Liite 13

Faktorien kärkimuuttujien sisällöllinen merkitsevyys taustamuuttujittain

Faktorin kärkimuuttuja	Taustamuuttuja		
Pessimistinen asiakaskuva m105	Työviihtyvyys		
	Chi-Square	df	Sig.
	12,5000	2	.003
Pessimistinen asiakaskuva m118	Työviihtyvyys		
	Chi-Square	df	Sig.
	10,867	2	.004
Ihmistä koskeva tieto m123	Virkasuhde		
	Chi-Square	df	Sig.
	24,018	2	.000
Ihmistä koskeva tieto m126	Virkasuhde		
	Chi-Square	df	Sig.
	14,088	2	.001
Työyhteisöstä ohjautuva työ m189	Toimenkuva		
	Chi-Square	df	Sig.
	9,779	2	.007
Asiakkaasta ohjautuva työ m178	Työviihtyvyys		
	Chi-Square	df	Sig.
	19,560	2	.000
Asiakkaasta ohjautuva työ m179	Työviihtyvyys		
	Chi-Square	df	Sig.
	12,816	2	.003
Ammatti-identiteetistä ohjautuva työ m194	Työviihtyvyys		
	Chi-Square	df	Sig.
	50,760	2	.000
Ammatti-identiteetistä ohjautuva työ m195	Työviihtyvyys		
	Chi-Square	df	Sig.
	12,267	2	.003
Autonominen työ m209	Virkasuhde		
	Chi-Square	df	Sig.
	17,620	2	.000
Perhekeskeinen työ m214	Toimenkuva		
	Chi-Square	df	Sig.
	13,581	2	.001
Perhekeskeinen työ m214	Työviihtyvyys		
	Chi-Square	df	Sig.
	9,496	2	.008
Asiakkaan vahvistamistyö m216	Työviihtyvyys		
	Chi-Square	df	Sig.
	15,355	2	.001

Asiakkaan vahvistamistyö m218	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	13,757	2	.001	
Stressaava työ m210	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	18,248	2	.000	
Stressaava työ m211	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	11,889	2	.003	
Ammatillisuuden puute m238	Virkasuhde			
	Chi-Square	df	Sig.	
	19,621	2	.000	
Ammatillisuuden puute m240	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	22,175	2	.000	
Byrokraattisuus m245	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	14,479	2	.001	
Byrokraattisuus m232	Toimenkuva			
	Chi-Square	df	Sig.	
	27,346	2	.000	
Ammatillisten keinojen riittämättömyyden m239	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	19,207	2	.000	
Ammatillisten keinojen riittämättömyyden m241	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	16,966	2	.000	
Ammatillisten keinojen riittämättömyyden m244	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	20,607	2	.000	
Ammatillisten keinojen riittämättömyyden m239	Status			
	Chi-Square	df	Sig.	
	11,054	2	.005	
Viranomaisyhteistyön heikkouden m232	Toimenkuva			
	Chi-Square	df	Sig.	
	15,620	2	.001	
Viranomaisyhteistyön heikkouden m233	Toimenkuva			
	Chi-Square	df	Sig.	
	12,904	2	.001	
Viranomaisyhteistyön heikkouden m234	Toimenkuva			
	Chi-Square	df	Sig.	
	13,805	2	.001	

Sosiaalityötä koskeva tiedon puute m252	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	13,283	2	.001	
Työn laadun parantaminen m257	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	16,236	2	.000	
Työn laadun parantaminen m260	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	35,995	2	.000	
Työn laadun parantaminen m263	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	14,018	2	.000	
Työn kutsumuksellisuus m271	Sukupuoli			
	Chi-Square	df	Sig.	
	21,988	2	.000	
Työn kutsumuksellisuus m270	Status			
	Chi-Square	df	Sig.	
	13,274	2	.001	
Työn kutsumuksellisuus m271	Status			
	Chi-Square	df	Sig.	
	13,198	2	.001	
Itsensä toteuttaminen m285	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	15,210	2	.001	
Kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin m275	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	9,537	2	.007	
Kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin m277	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	11,556	2	.003	
Kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin m278	Chi-Square	df	Sig.	
Työviihtyvyys	9,612	2	.008	
Turvattu elämä m320	Virkasuhde			
	Chi-Square	df	Sig.	
	91,173	2	.000	
Turvattu elämä m319	Status			
	Chi-Square	df	Sig.	
	15,978	2	.000	
Turvattu elämä m319	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	15,829	2	.000	
Ihmiskeskeisyys m322	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	45,940	2	.000	

Ihmiskeskeisyys m323	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	20,486	2	.000	
Yhteiskunnallinen asema m325	Status			
	Chi-Square	df	Sig.	
	11,547	2	.004	
Yhteisöllisyys m331	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	21,861	2	.000	
Yhteisöllisyys m337	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	30,627	2	.000	
Itsensä toteuttaminen m328	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	49,863	2	.000	
Itsensä toteuttaminen m329	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	19,705	2	.000	
Itsensä toteuttaminen m335	Työviihtyvyys			
	Chi-Square	df	Sig.	
	9,644	2	.008	
Itsensä toteuttaminen m335	Status			
	Chi-Square	df	Sig.	
	9,412	2	.009	

Liite 14

Keskiarvot sukupuolittain eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n= 537- 574).

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
asiakasfak1	nainen	497	,027	,9997593	,0448453	-,1155944	,0606261	-2,52805	3,0968590
	mies	54	,253	,9752409	,1327135	-,0132335	,5191456	-1,72525	2,2841352
	Total	551	,000	1,0000000	,0426014	-,0836814	,0836814	-2,52805	3,0968590
tietofak2	nainen	498	,052	,9577899	,0429196	-,0320949	,1365575	-4,20040	2,5933967
	mies	56	-,464	1,2331106	,1647813	-,7947145	-,1342562	-5,90175	1,7047393
	Total	554	,000	1,0000000	,0424859	-,0834535	,0834535	-5,90175	2,5933967
tehtäväfak1	nainen	507	,045	,9981671	,0443302	-,0422828	,1319049	-4,29410	2,1295807
	mies	58	-,392	,9359840	,1229007	-,6378145	-,1456057	-3,18106	1,2636110
	Total	565	,000	1,0000000	,0420703	-,0826336	,0826336	-4,29410	2,1295807
tehtäväfak3	nainen	507	,031	,9718663	,0431621	-,0535830	,1160150	-3,96610	2,1728499
	mies	58	-,273	1,1939772	,1587769	-,5868110	,0410896	-3,67279	1,6527313
	Total	565	,000	1,0000000	,0420703	-,0826336	,0826336	-3,96610	2,1728499
ohjautuvuusfak4	nainen	483	,048	,9760580	,0444122	-,0391892	,1353416	-3,59807	2,0533641
	mies	56	-,415	1,1123996	,1486507	-,7125595	-,1167544	-3,74672	2,2473291
	Total	539	,000	1,0000000	,0430730	-,0846120	,0846120	-3,74672	2,2473291
ohjautuvuusfak6	nainen	483	,042	,9732551	,0442846	-,0451288	,1299008	-3,92307	3,2283930
	mies	56	-,361	1,1542899	,1542485	-,6703875	-,0521458	-3,28112	1,9891732
	Total	539	,000	1,0000000	,0430730	-,0846120	,0846120	-3,92307	3,2283930
tyypillisyyfak3	nainen	484	,039	,9760161	,0443544	-,0482511	,1260909	-2,83073	2,0825117
	mies	53	-,355	1,1474252	,1576110	-,6716886	-,0391495	-2,60234	2,4392216
	Total	537	,000	1,0000000	,0431532	-,0847701	,0847701	-2,83073	2,4392216
tyypillisyyfak6	nainen	484	,029	,9927958	,0451271	-,0592747	,1180646	-3,44383	2,4180907
	mies	53	-,268	1,0349385	,1421596	-,5537009	,0168268	-2,37033	1,8159078
	Total	537	,000	1,0000000	,0431532	-,0847701	,0847701	-3,44383	2,4180907
vaikeusfak7	nainen	507	-,033	,9954313	,0442087	-,1197363	,0539739	-2,69314	3,7712267
	mies	57	,292	1,0016873	,1326767	,0266880	,5682528	-1,69858	3,7646116
	Total	564	,000	1,0000000	,0421076	-,0827072	,0827072	-2,69314	3,7712267
hakeutumisfak1	nainen	493	,028	,9918125	,0446690	-,0602032	,1153278	-3,75334	2,3367722
	mies	53	-,256	1,0484899	,1440212	-,5453812	,0326180	-2,75584	1,6825709
	Total	546	,000	1,0000000	,0427960	-,0840654	,0840654	-3,75334	2,3367722
hakeutumisfak3	nainen	493	,040	1,0016118	,0451103	-,0485289	,1287364	-3,09551	2,6348544
	mies	53	-,373	,9119338	,1252637	-,6244010	-,1216808	-2,04882	1,4476879
	Total	546	,000	1,0000000	,0427960	-,0840654	,0840654	-3,09551	2,6348544
piirrefak2	nainen	508	,036	,9962389	,0442010	-,0507769	,1229023	-3,19751	2,0259630
	mies	58	-,318	,9655042	,1294030	-,5749845	-,0567343	-2,89547	1,8214732
	Total	566	,000	1,0000000	,0420331	-,0825603	,0825603	-3,19751	2,0259630
piimfak7	nainen	508	,027	1,0038676	,0445394	-,0600897	,1149195	-3,19358	3,2465878
	mies	58	-,240	,9398094	,1234030	-,4872270	,0069935	-2,30655	2,2479441
	Total	566	,000	1,0000000	,0420331	-,0825603	,0825603	-3,19358	3,2465878
asemafak2	nainen	518	,039	1,0076103	,0442719	-,0475776	,1263721	-4,36098	2,0130978
	mies	56	-,364	,8513076	,1137608	-,5924061	-,1364428	-2,36787	1,5509709
	Total	574	,000	1,0000000	,0417392	-,0819805	,0819805	-4,36098	2,0130978
asemafak4	nainen	518	-,027	1,0023026	,0440386	-,1132364	,0597970	-2,80535	2,6794826
	mies	56	,247	,9517993	,1271895	-,0077350	,5020510	-1,83888	2,3446308
	Total	574	,000	1,0000000	,0417392	-,0819805	,0819805	-2,80535	2,6794826
asemafak6	nainen	518	,046	,9810013	,0431027	-,0388847	,1304713	-3,19373	2,5275575
	mies	56	-,424	1,0814458	,1445143	-,7132011	-,1339750	-3,55070	1,7210949
	Total	574	,000	1,0000000	,0417392	-,0819805	,0819805	-3,55070	2,5275575

Liite 17

Mediaanit sosiaalityöntekijöiden peruskoulutuksen mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=559-530).

IPeruskoulutus	asikkasajak2	latojak2	tehtävätek1	tehtävätek2	ohjelmavu	työpiilisy	valkaustek5	valkaustek7	huuvelum	piirretak1	piirretak2	asomatak1
kansakoulu esil.	-436	-369	-400	316	470	-472	-400	574	440	756	-381	547
Mean												
kansakoulu, kaskikoulu N	33,000	35,000	35,000	35,000	33,000	33,000	34,000	34,000	31,000	34,000	34,000	34,000
Std. Deviation	,932	1,084	,955	,916	,812	,939	1,092	,967	1,052	1,000	,972	,965
esil./muu kouluus	-166	131	359	484	658	-667	-320	653	251	763	-543	502
Median												
keskkoulu, peruskoulu, Mean	-211	-351	917	246	195	338	121	1089	371	216	-267	080
lukio-esil.	72,000	76,000	79,000	79,000	73,000	73,000	74,000	74,000	70,000	76,000	76,000	80,000
Mean												
Std. Deviation	1,087	1,168	,888	,824	1,158	1,068	,962	,817	,932	,869	,882	1,082
Median	-141	-652	197	304	-182	288	280	-161	329	156	-353	212
ylionpistekoulunka	657	800	333	-863	-111	358	917	-144	985	-998	1068	-952
Mean												
N	440,000	435,000	444,000	444,000	427,000	424,000	449,000	449,000	438,000	448,000	449,000	452,000
Std. Deviation	,961	,923	1,014	1,028	,971	,895	,993	1,016	,939	,908	,992	,970
Median	185	232	305	123	834	985	979	-136	-124	-863	045	028
Mean	000	007	001	004	002	004	005	007	006	002	004	000
N	545,000	547,000	658,000	558,000	593,000	630,000	657,000	557,000	539,000	559,000	559,000	567,000
Std. Deviation	1,002	,988	,998	1,002	1,002	1,003	1,000	,990	1,001	1,002	1,004	,995
Median	158	173	249	179	689	659	644	120	001	009	-015	077

Liite 18

Mediaanit sosiaalityöntekijöiden ammatillisen koulutuksen mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=574-546).

luokiteltu ammatillinen koulutus	tiotofak2	tehtäväfak2	valkeusfak3	valkeusfak5	haikutum isifak2	haikutum isifak3	haikutum isifak4	piirrefak6	asemafak2	asemafak3	asemafak4
korkeakoulututkinto	Mean	,104	-,104	,125	-,080	-,074	,129	,090	-,084	-,130	,088
	N	357,000	367,000	372,000	360,000	360,000	360,000	370,000	375,000	375,000	375,000
	Std. Deviation	,919	1,000	,974	,978	,979	1,002	1,000	,985	,968	,948
opistotason/amk-tutkinto	Mean	-,246	,217	-,192	,196	,349	-,221	-,191	,195	,291	-,113
	N	127,000	128,000	122,000	119,000	119,000	119,000	126,000	127,000	127,000	127,000
	Std. Deviation	1,182	1,046	1,056	,994	,946	,902	,954	1,051	1,004	1,077
perustutkinto kesken/ei perustutkintoa	Mean	-,085	,147	-,330	,135	-,222	-,299	-,131	,095	,164	-,258
	N	70,000	70,000	70,000	70,000	67,000	67,000	70,000	72,000	72,000	72,000
	Std. Deviation	,966	,829	1,005	1,013	1,071	1,033	1,034	,941	1,037	1,071
Total	Mean	,044	,182	-,296	,040	-,059	-,305	-,246	,191	,104	-,223
	N	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	Std. Deviation	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
	Median	,171	,173	-,106	,047	,031	,076	-,013	,108	-,031	,122

Liite 19

Mediaanit sosiaalityöntekijöiden virkasuhteen mukaan eri ulottuvuuksilla.
Yksisuuntainen varianssimalli (n=535-561).

		N	Mean	Std. Deviation
asiakasfak1	vakainainen virkasuhde	374	-,069	,9639293
	ei vakainainen virkasuhde	177	,126	1,0641613
	Total	551	,000	1,0000000
tietofak3	vakainainen virkasuhde	375	,144	,9317223
	ei vakainainen virkasuhde	179	-,302	1,0711385
	Total	554	,000	1,0000000
tehtävafak6	vakainainen virkasuhde	384	,087	,9425942
	ei vakainainen virkasuhde	181	-,184	1,0922068
	Total	565	,000	1,0000000
ohjautuvuusfak2	vakainainen virkasuhde	368	-,091	1,0266921
	ei vakainainen virkasuhde	171	,197	,9122286
	Total	539	,000	1,0000000
tyypillisyyysfak1	vakainainen virkasuhde	365	-,061	,9945121
	ei vakainainen virkasuhde	172	,130	1,0020207
	Total	537	,000	1,0000000
tyypillisyyysfak3	vakainainen virkasuhde	365	-,064	1,0306478
	ei vakainainen virkasuhde	172	,135	,9200512
	Total	537	,000	1,0000000
tyypillisyyysfak4	vakainainen virkasuhde	365	,094	,9902044
	ei vakainainen virkasuhde	172	-,199	,9943707
	Total	537	,000	1,0000000
tyypillisyyysfak5	vakainainen virkasuhde	365	,057	,9791217
	ei vakainainen virkasuhde	172	-,120	1,0355551
	Total	537	,000	1,0000000
tyypillisyyysfak7	vakainainen virkasuhde	365	,059	,9975010
	ei vakainainen virkasuhde	172	-,125	,9965773
	Total	537	,000	1,0000000
vaikeusfak3	vakainainen virkasuhde	386	-,087	,9763430
	ei vakainainen virkasuhde	178	,188	1,0274124
	Total	564	,000	1,0000000
vaikeusfak4	vakainainen virkasuhde	386	-,063	1,0381016
	ei vakainainen virkasuhde	178	,137	,8994952
	Total	564	,000	1,0000000
vaikeusfak5	vakainainen virkasuhde	386	,074	,9884764
	ei vakainainen virkasuhde	178	-,160	1,0088409
	Total	564	,000	1,0000000
keinofak2	vakainainen virkasuhde	386	,100	,9866091
	ei vakainainen virkasuhde	180	-,214	,9976325
	Total	566	,000	1,0000000
hakeutumisfak4	vakainainen virkasuhde	373	,086	,9971138
	ei vakainainen virkasuhde	173	-,186	,9835347
	Total	546	,000	1,0000000
piirrefak1	vakainainen virkasuhde	384	-,059	1,0265837
	ei vakainainen virkasuhde	182	,125	,9318314
	Total	566	,000	1,0000000
piirrefak2	vakainainen virkasuhde	384	-,097	1,0035706
	ei vakainainen virkasuhde	182	,205	,9523340
	Total	566	,000	1,0000000

Descriptives

		N	Mean	Std. Deviation
piirrefak4	vakainainen virkasuhde	384	-,057	,9881852
	ei vakainainen virkasuhde	182	,121	1,0165819
	Total	566	,000	1,0000000
asemafak2	vakainainen virkasuhde	391	-,076	,9986158
	ei vakainainen virkasuhde	183	,162	,9863458
	Total	574	,000	1,0000000
asemafak3	vakainainen virkasuhde	391	-,075	,9578493
	ei vakainainen virkasuhde	183	,160	1,0698500
	Total	574	,000	1,0000000
asemafak4	vakainainen virkasuhde	391	,207	,9189165
	ei vakainainen virkasuhde	183	-,443	1,0243461
	Total	574	,000	1,0000000

Mediaanit sosiaalityöntekijöiden työkokemuksen mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=535-561).

Työkokemus aikalla	tietofak1	tietofak3	tietofak4	lehtivärfak6	ohjautuvuus	vaikkausfak3	keinofak2	keinofak4
0,5 - 1 vuotta	Mean -246	Mean -296	Mean -461	Mean -253	Mean 566	Mean 176	Mean -465	Mean 550
	N 44,000	N 44,000	N 44,000	N 42,000	N 44,000	N 43,000	N 43,000	N 43,000
	Std. Deviation 1,183	Std. Deviation 1,296	Std. Deviation 1,007	Std. Deviation 1,253	Std. Deviation 898	Std. Deviation 1,064	Std. Deviation 1,018	Std. Deviation 1,118
	Median -156	Median -010	Median -544	Median -147	Median 712	Median 181	Median 195	Median 802
1,5 - 5	Mean -129	Mean -066	Mean -018	Mean 002	Mean 123	Mean 165	Mean -137	Mean 092
	N 150,000	N 150,000	N 150,000	N 155,000	N 146,000	N 149,000	N 150,000	N 50,000
	Std. Deviation 984	Std. Deviation 1,025	Std. Deviation 1,034	Std. Deviation 1,003	Std. Deviation 971	Std. Deviation 986	Std. Deviation 959	Std. Deviation 1,048
	Median 067	Median 032	Median 103	Median 100	Median 310	Median 177	Median -080	Median 027
5,5 - 10 vuotta	Mean 004	Mean -143	Mean -047	Mean -164	Mean 065	Mean 068	Mean 041	Mean -123
	N 143,000	N 143,000	N 143,000	N 143,000	N 134,000	N 143,000	N 143,000	N 143,000
	Std. Deviation 1,071	Std. Deviation 1,048	Std. Deviation 1,016	Std. Deviation 949	Std. Deviation 938	Std. Deviation 981	Std. Deviation 1,083	Std. Deviation 925
	Median 163	Median -049	Median 048	Median -049	Median 190	Median 061	Median 077	Median 156
10,5 - 15 vuotta	Mean 088	Mean 152	Mean 145	Mean 116	Mean -273	Mean -079	Mean 242	Mean -105
	N 87,000	N 87,000	N 87,000	N 88,000	N 82,000	N 91,000	N 89,000	N 89,000
	Std. Deviation 917	Std. Deviation 846	Std. Deviation 930	Std. Deviation 936	Std. Deviation 959	Std. Deviation 983	Std. Deviation 957	Std. Deviation 945
	Median 054	Median 234	Median 359	Median 144	Median -204	Median -134	Median 189	Median -221
yli 15 vuotta	Mean 181	Mean 267	Mean 141	Mean 170	Mean -245	Mean -259	Mean 086	Mean -035
	N 125,000	N 125,000	N 125,000	N 133,000	N 127,000	N 134,000	N 136,000	N 136,000
	Std. Deviation 872	Std. Deviation 811	Std. Deviation 945	Std. Deviation 984	Std. Deviation 1,060	Std. Deviation 1,008	Std. Deviation 920	Std. Deviation 975
	Median 237	Median 307	Median 291	Median 256	Median -172	Median -404	Median 054	Median -149
Total	Mean 004	Mean 006	Mean 001	Mean -002	Mean -003	Mean 000	Mean -003	Mean -032
	N 549,000	N 548,000	N 549,000	N 561,000	N 535,000	N 560,000	N 561,000	N 561,000
	Std. Deviation 999	Std. Deviation 998	Std. Deviation 1,001	Std. Deviation 1,002	Std. Deviation 1,003	Std. Deviation 1,001	Std. Deviation 1,000	Std. Deviation 1,003
	Median 101	Median 130	Median 123	Median 087	Median 069	Median -108	Median 021	Median -059

Liite 21

Keskisarvot sosiaalityöntekijöiden toimenkuvan mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=518-545).

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean			Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound			
ohjautuvuusfak2									
toimenkuva tarkasti määritetty	357	,070	,0679758	,0512307	-,0306246	,1709812	-,63666	2,6570966	
toimenkuva epätarkasti määritetty	161	-,157	1,0593658	,0834897	-,3215378	,0082302	-,3,60834	2,3325110	
Total	518	,000	1,0017698	,0440152	-,0668287	,0661127	-,3,60834	2,6570966	
tyytyväisyysfak5									
toimenkuva tarkasti määritetty	356	,084	,9773760	,0518008	-,0377514	,1659887	-,2,76333	2,7376028	
toimenkuva epätarkasti määritetty	162	-,186	1,0337507	,0812191	-,3461735	-,0253891	-,3,67752	1,6081296	
Total	518	-,014	1,0010855	,0439862	-,1004436	,0723797	-,3,67752	2,7376028	
valkeusfak1									
toimenkuva tarkasti määritetty	372	-,141	,9843114	,0510342	-,2418502	-,0411452	-,2,55633	2,5836116	
toimenkuva epätarkasti määritetty	173	,304	,9947348	,0758283	,1551386	,4536987	-,2,02183	2,6719803	
Total	545	,000	1,0083510	,0431930	-,0847958	,0848952	-,2,55633	2,6719803	
vaiketusfak4									
toimenkuva tarkasti määritetty	372	-,067	,9753485	,0505885	-,1662322	,0326454	-,3,21379	2,9164993	
toimenkuva epätarkasti määritetty	173	,154	1,0503927	,0798869	-,0039363	,3113269	-,2,74177	2,4306014	
Total	545	,003	1,0040793	,0430100	-,0812895	,0876827	-,3,21379	2,9164993	
asemafak5									
toimenkuva tarkasti määritetty	381	,052	,9773387	,0500706	-,0486540	,1502462	-,3,27070	2,5829918	
toimenkuva epätarkasti määritetty	174	-,133	1,0403652	,0788699	-,2882395	,0231028	-,4,02870	2,4658784	
Total	555	-,006	1,0002535	,0424584	-,0894038	,0773945	-,4,02870	2,5829918	

Liite 22

Mediaanit sosiaalityöntekijöiden työyksikön koon mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=551-574).

Työyksikön työntekijämäärä	asiakasfak5	tehtäväfak5	ohjautuvu usfak4	valkeusfak8	keinofak2
1- 5 sosiaalityöntekijää	Mean -094	Mean 233,000	Mean 215,000	Mean 229,000	Mean 236,000
	Std. Deviation 1,029	Std. Deviation ,918	Std. Deviation 1,058	Std. Deviation 1,001	Std. Deviation 1,045
	Median -070	Median ,229	Median -126	Median ,219	Median -248
6-10 sosiaalityöntekijää	Mean -034	Mean 221,000	Mean 218,000	Mean 224,000	Mean 221,000
	Std. Deviation ,981	Std. Deviation 1,084	Std. Deviation ,991	Std. Deviation ,988	Std. Deviation ,988
	Median ,026	Median ,013	Median ,115	Median -156	Median ,189
11-15 sosiaalityöntekijää	Mean ,373	Mean 77,000	Mean 73,000	Mean 79,000	Mean 77,000
	Std. Deviation ,894	Std. Deviation ,923	Std. Deviation ,880	Std. Deviation ,956	Std. Deviation ,917
	Median ,475	Median -148	Median ,138	Median ,126	Median ,240
yli 15 sosiaalityöntekijää	Mean ,043	Mean 30,000	Mean 29,000	Mean 28,000	Mean 28,000
	Std. Deviation ,998	Std. Deviation ,844	Std. Deviation ,832	Std. Deviation ,901	Std. Deviation ,879
	Median ,013	Median -494	Median ,195	Median -825	Median ,237
Total	Mean ,001	Mean 561,000	Mean 535,000	Mean 560,000	Mean 562,000
	Std. Deviation 1,000	Std. Deviation ,999	Std. Deviation 1,003	Std. Deviation 1,000	Std. Deviation 1,003
	Median ,003	Median ,054	Median ,025	Median -021	Median -027

Liite 23

Mediaanit sosiaalityöntekijöiden toimialuemäärän mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=544-551).

Toimialueen 1-3 toimialueella	asiantuntijak1	asiantuntijak2	asiantuntijak3	lehtivertok1	lehtivertok2	lehtivertok3	työllisyys erok1	työllisyys erok2	työllisyys erok3	keinoerok1	keinoerok2	keinoerok3	haluuserok1	haluuserok2	haluuserok3	asiantuntijak6
Mean	149,000	149,000	149,000	152,000	152,000	152,000	140,000	140,000	152,000	154,000	154,000	154,000	144,000	144,000	144,000	153,000
N	1,120	994	1,020	971	971	971	1,046	1,046	942	935	935	935	1,012	1,012	1,012	1,112
Std. Deviation	.003	.190	.282	.113	.113	.113	.056	.056	.059	.287	.287	.287	.117	.117	.117	.018
Median	.035	.075	.084	.070	.070	.070	.086	.086	.038	.020	.020	.020	.102	.102	.102	.024
Min	264,000	264,000	264,000	273,000	273,000	273,000	252,000	252,000	272,000	268,000	268,000	268,000	257,000	257,000	257,000	276,000
Std. Deviation	.532	.890	.999	1,211	1,211	1,211	.953	.953	.898	.985	.985	.985	1,008	1,008	1,008	.995
Max	-0,54	.141	-.072	.163	.163	.163	.117	.117	-.145	.049	.049	.049	.168	.168	.168	.040
Mean	-2,28	.071	-.084	.187	.187	.187	.372	.372	-.110	.205	.205	.205	.173	.173	.173	.147
N	138,000	138,000	138,000	140,000	140,000	140,000	135,000	135,000	140,000	144,000	144,000	144,000	136,000	136,000	141,000	142,000
Std. Deviation	.302	1,031	.954	.993	.993	.993	.651	.651	1,049	1,005	1,005	1,005	.662	.662	1,025	.688
Median	-.312	.165	-.026	.353	.353	.353	.363	.363	-.206	.337	.337	.337	.245	.245	.267	.213
Mean	.090	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000
N	531,000	551,000	551,000	556,000	556,000	556,000	607,000	607,000	564,000	606,000	606,000	606,000	546,000	546,000	606,000	574,000
Std. Deviation	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Max	-.198	.059	.000	.173	.173	.173	.524	.524	-.116	.085	.085	.085	.138	.138	.106	.067

Liite 24

Mediaanit sosiaalityöntekijöiden tulojen mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=544-551).

Bruttotulot	tielofak3	ohjautuvu ustak7	tyypillisyy sfak4	tyypillisyy sfak5	vaiketusfak8	keinofak2	keinofak3	piiriefak3	asemefak4
992 - 1497 e.									
Mean	-375	-260	-316	-244	181	-373	-314	-107	-341
N	107,000	103,000	102,000	102,000	108,000	105,000	105,000	110,000	109,000
Std. Deviation	1,091	1,048	1,084	1,036	925	985	1,062	1,048	1,026
Median	-194	-366	-238	-143	197	-277	-309	-045	-269
1514 - 1833 e.									
Mean	980	910	940	928	908	958	972	936	950
N	323,000	314,000	312,000	312,000	333,000	335,000	335,000	335,000	338,000
Std. Deviation	963	976	982	959	979	962	985	989	1,000
Median	207	981	983	180	-058	973	101	991	136
1850 e.-yhtenm.									
Mean	100	220	188	155	192	155	935	308	341
N	101,000	100,000	104,000	104,000	103,000	104,000	104,000	99,000	104,000
Std. Deviation	947	982	908	998	1,091	1,012	949	900	974
Median	238	171	260	276	-124	973	148	252	369
Total									
Mean	-920	-903	900	900	-906	-908	-910	912	909
N	531,000	517,000	518,000	518,000	542,000	544,000	544,000	544,000	551,000
Std. Deviation	1,001	997	1,001	1,002	998	993	1,003	1,001	999
Median	971	957	940	116	906	915	953	117	142

Keskiarvot sosiaalityöntekijöiden työviihtyvyyden mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=532-568).

		N	Mean	Std. Deviation
asiakasfak1	viihtyy työssään hyvin	431	-,092	,9693319
	viihtyy työssään huonosti	115	,335	1,0579535
	Total	546	-,002	1,0029058
asiakasfak2	viihtyy työssään hyvin	431	,043	,9944749
	viihtyy työssään huonosti	115	-,186	1,0144261
	Total	546	-,005	1,0021444
asiakasfak5	viihtyy työssään hyvin	431	-,047	1,0249442
	viihtyy työssään huonosti	115	,172	,8955489
	Total	546	-,001	1,0023093
ohjautuvuusfak1	viihtyy työssään hyvin	414	,047	,9890083
	viihtyy työssään huonosti	119	-,163	1,0452613
	Total	533	-,000	1,0046604
ohjautuvuusfak2	viihtyy työssään hyvin	414	,066	,9696352
	viihtyy työssään huonosti	119	-,261	1,0753155
	Total	533	-,007	1,0025156
ohjautuvuusfak3	viihtyy työssään hyvin	414	,101	,9358123
	viihtyy työssään huonosti	119	-,337	1,1357724
	Total	533	,003	,9996675
ohjautuvuusfak5	viihtyy työssään hyvin	414	-,088	1,0037062
	viihtyy työssään huonosti	119	,310	,8963035
	Total	533	,001	,9938822
ohjautuvuusfak6	viihtyy työssään hyvin	414	,076	,9013652
	viihtyy työssään huonosti	119	-,249	1,2726652
	Total	533	,003	1,0041044
tyypillisyyysfak1	viihtyy työssään hyvin	420	,095	,9438454
	viihtyy työssään huonosti	112	-,321	1,1319456
	Total	532	,008	,9998527
tyypillisyyysfak3	viihtyy työssään hyvin	420	-,051	,9820126
	viihtyy työssään huonosti	112	,180	1,0511369
	Total	532	-,002	1,0003749
tyypillisyyysfak5	viihtyy työssään hyvin	420	,058	,9728007
	viihtyy työssään huonosti	112	-,217	1,0637127
	Total	532	,001	,9979250
tyypillisyyysfak6	viihtyy työssään hyvin	420	-,088	1,0016052
	viihtyy työssään huonosti	112	,336	,9273926
	Total	532	,001	1,0006425
vaikeusfak3	viihtyy työssään hyvin	434	-,098	,9591973
	viihtyy työssään huonosti	125	,308	1,0633438
	Total	559	-,008	,9969331
vaikeusfak4	viihtyy työssään hyvin	434	-,137	,9837646
	viihtyy työssään huonosti	125	,448	,9321545
	Total	559	-,006	1,0017951
vaikeusfak5	viihtyy työssään hyvin	434	-,169	,9431505
	viihtyy työssään huonosti	125	,572	,9987186
	Total	559	,005	1,0023802
vaikeusfak6	viihtyy työssään hyvin	434	-,054	1,0168923
	viihtyy työssään huonosti	125	,178	,9343472
	Total	559	-,002	1,0028816

Descriptives

		N	Mean	Std. Deviation
keino1	viihtyy työssään hyvin	435	,180	,9414553
	viihtyy työssään huonosti	125	-,576	1,0015534
	Total	560	-,004	1,0024426
hakeutumisk1	viihtyy työssään hyvin	419	,059	,9758702
	viihtyy työssään huonosti	122	-,215	1,0657616
	Total	541	-,003	1,0023932
hakeutumisk2	viihtyy työssään hyvin	419	,062	,9989414
	viihtyy työssään huonosti	122	-,195	,9873429
	Total	541	,004	1,0012006
hakeutumisk3	viihtyy työssään hyvin	419	,074	,9503974
	viihtyy työssään huonosti	122	-,259	1,1317477
	Total	541	-,001	1,0027948
hakeutumisk5	viihtyy työssään hyvin	419	,078	,9202000
	viihtyy työssään huonosti	122	-,275	1,1887577
	Total	541	-,002	1,0033927
piirrefak2	viihtyy työssään hyvin	432	,103	,9488657
	viihtyy työssään huonosti	129	-,375	1,0781972
	Total	561	-,007	,9995889
piirrefak4	viihtyy työssään hyvin	432	,073	,9742083
	viihtyy työssään huonosti	129	-,238	1,0598575
	Total	561	,002	1,0020817
piirrefak6	viihtyy työssään hyvin	432	-,071	,9493347
	viihtyy työssään huonosti	129	,227	1,1329687
	Total	561	-,002	1,0014029
asemafak1	viihtyy työssään hyvin	442	,153	,9450374
	viihtyy työssään huonosti	126	-,542	,9957232
	Total	568	-,001	,9983990
asemafak2	viihtyy työssään hyvin	442	,079	,9715670
	viihtyy työssään huonosti	126	-,288	1,0638371
	Total	568	-,003	1,0034201
asemafak3	viihtyy työssään hyvin	442	,092	,9901252
	viihtyy työssään huonosti	126	-,323	,9766781
	Total	568	-,001	1,0016045
asemafak4	viihtyy työssään hyvin	442	,054	,9753228
	viihtyy työssään huonosti	126	-,183	1,0632331
	Total	568	,005	,9962421
asemafak5	viihtyy työssään hyvin	442	,049	,9513941
	viihtyy työssään huonosti	126	-,194	1,1352837
	Total	568	-,005	,9992107

Liite 26

Mediaanit sosiaalityöntekijöiden kuntamuodon mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=537-566).

Kuntamuoto	tiotofak3	tehtäväfak5	ohjautuvuusfak4	tyyppillisyyssfak7	keinofak2
maaseutumainen	Mean 71,000	Mean 71,000	Mean 68,000	Mean 69,000	Mean 74,000
	Std. Deviation .958	Std. Deviation .957	Std. Deviation 1,078	Std. Deviation .904	Std. Deviation 1,126
	Median .066	Median .293	Median -.231	Median .200	Median -.411
taajaanasuttu	Mean 110,000	Mean 115,000	Mean 101,000	Mean 106,000	Mean 114,000
	Std. Deviation .887	Std. Deviation .960	Std. Deviation 1,054	Std. Deviation 1,082	Std. Deviation 1,074
	Median .383	Median .264	Median -.211	Median .099	Median -.209
kaupunkimainen	Mean 373,000	Mean 379,000	Mean 370,000	Mean 362,000	Mean 378,000
	Std. Deviation 1,031	Std. Deviation 1,013	Std. Deviation .949	Std. Deviation .983	Std. Deviation .918
	Median .008	Median -.081	Median .149	Median -.125	Median .155
Total	Mean 554,000	Mean 565,000	Mean 539,000	Mean 537,000	Mean 566,000
	Std. Deviation 1,000	Std. Deviation 1,000	Std. Deviation 1,000	Std. Deviation 1,000	Std. Deviation 1,000
	Median .096	Median .054	Median .030	Median -.030	Median .027

Keskiarvot sosiaalityöntekijöiden ammatin arvostuksen mukaan eri ulottuvuuksilla. Yksisuuntainen varianssimalli (n=532-568).

		N	Mean	Std. Deviation
tietofak3	arvostaa ammatiaan keskimääri./ enemmän	480	,047	,9801801
	arvostaa ammatiaan keskimäär. vähemmän	63	-,342	1,0938779
	Total	543	,002	1,0007330
vaikeusfak5	arvostaa ammatiaan keskimääri./ enemmän	484	-,073	,9590343
	arvostaa ammatiaan keskimäär. vähemmän	65	,553	1,0860720
	Total	549	,001	,9946285
vaikeusfak6	arvostaa ammatiaan keskimääri./ enemmän	484	-,039	1,0034439
	arvostaa ammatiaan keskimäär. vähemmän	65	,336	,9589471
	Total	549	,006	1,0047408
hakeutumisfak1	arvostaa ammatiaan keskimääri./ enemmän	468	,052	,9574357
	arvostaa ammatiaan keskimäär. vähemmän	63	-,374	1,1830072
	Total	531	,001	,9951766
hakeutumisfak3	arvostaa ammatiaan keskimääri./ enemmän	468	,063	,9501905
	arvostaa ammatiaan keskimäär. vähemmän	63	-,381	1,1527456
	Total	531	,010	,9857276
piirrefak5	arvostaa ammatiaan keskimääri./ enemmän	436	,043	,9973568
	arvostaa ammatiaan keskimäär. vähemmän	65	-,376	1,0113743
	Total	551	-,006	1,0072398
asemafak1	arvostaa ammatiaan keskimääri./ enemmän	496	,038	,9754959
	arvostaa ammatiaan keskimäär. vähemmän	64	-,352	1,1298524
	Total	560	-,006	1,0009731
asemafak3	arvostaa ammatiaan keskimääri./ enemmän	496	,061	,9598032
	arvostaa ammatiaan keskimäär. vähemmän	64	-,478	1,1778211
	Total	560	,000	1,0008170
asemafak4	arvostaa ammatiaan keskimääri./ enemmän	496	,041	,9858995
	arvostaa ammatiaan keskimäär. vähemmän	64	-,259	1,0544064
	Total	560	,006	,9975518

Kuopio University Publications E. Social Sciences

- E 142. Luukka, Katri.** Vastavalmistuneiden lähihoitajien koulutuksenaikaiset merkitykselliset oppimiskokemukset vanhustyössä.
2007. 162 s. Acad. Diss.
- E 143. Holopainen, Arja.** Changes in meanings of teacherhood among finnish nurse teachers: a substantive theory of nurse teacherhood.
2007. 101 s. Acad. Diss.
- E 144. Mäntynen, Raija.** Kuntoutumista edistävä hoitotyö aivohalvauopotilaiden alkuvaiheen jälkeisessä moniammatillisessa kuntoutuksessa.
2007. 144 s. Acad. Diss.
- E 145. Hautala-Jylhä, Pirjo-Liisa.** Psychiatric Post-ward Outpatient Services – Between Hospital and Community.
2007. 112 s. Acad. Diss.
- E 146. Kemppainen, Ulla.** Ninth-grade adolescents' health behavior in the Pitkäranta district (Russian Karelia) and in Eastern Finland.
2007. 149 s. Acad. Diss.
- E 147. Pusa, Anna-Kaisa.** The right nurse in the right place: nursing productivity and utilisation of the RAFAELA patient classification system in nursing management.
2007. 111 s. Acad. Diss.
- E 148. Antikainen, Mari.** Sosiaalityöntekijän asiantuntijuus lapsen huolto- ja tapaamissopimuspalvelussa.
2007. 199 s. Acad. Diss.
- E 149. Hujala, Anneli.** Johtamisen moniäänisyys: johtaminen vuorovaikutuksena ja puhuntana hoivayrityksissä.
2008. 146 s. Acad. Diss.
- E 150. Kiviniemi, Liisa.** Psykiatrisessa hoidossa olleen nuoren aikuisen kokemuksia elämästään ja elämää eteenpäin vievistä asioista.
2008. 119 s. Acad. Diss.
- E 151. Mattila, Heleena.** Voimaantumisen ydin. Sosiaali- ja terveysalalla toimivien ihmisten mahdollisuuksia voimaantua työssään.
2008. 119 s. Acad. Diss.
- E 152. Martikainen, Janne.** Application of decision-analytic modelling in health economic evaluations.
2008. 119 s. Acad. Diss.
- E 153. Kaarakainen, Minna.** Hajauttaminen valtion ja kuntien välisissä suhteissa 1945-2015: valtiollisesta järjestelmästä kohti kuntaverkoston perusterveydenhuoltoa.
2008. 196 s. Acad. Diss.
- E 154. Jäntti, Satu.** Kansalainen terveyspalveluja valitsemassa: kolmivaiheinen valintamalli julkisissa ja yksityisissä lääkäripalveluissa.
2008. 199 s. Acad. Diss.
- E 155. Ylinen, Satu.** Gerontologinen sosiaalityö: tiedonmuodostus ja asiantuntijuus.
2008. 115 s. Acad. Diss.